

ABAD / JABS

JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAR / PERIODICAL PUBLISHED EVERY SIX MONTHS

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt/Volume:2 Sayı/Issue:4 Ekim/Oct 2019

ARAŞTIRMA - İNCELEME

Sait VAGCI: Yugoslavya'nın Çöküşü'nün İç ve Dış Nedenleri / Internal and External Reasons of The Breakup of The Yugoslavia

Fatma ÖZABA: Rodosçuk'ta Ev Mimarisi, Ev Eşyaları ve Giyim-Kuşam (1531 Numaralı Rodosçuk Şerhüye Sicili Işığında) / House Architecture, Household Goods and Clothing in Rodosçuk (In The Light of Rodosçuk Court Records Number 1531)

Mustafa IŞIK: H.1105 / M.1693-94 Tarihli ve 03648 Numaralı Maliyeden Müdevver Deftere Göre; Karınabad Kazasında Cizye Uygulaması / Cizye Practice in Karınabad District According to Maliyeden Müdevver Defter Number 03648 and Date H.1105 / M.1693-94

Mehmet ORAN: Son Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yerel Tarih İle İlgili Görüşleri / Last Class Social Studies Teacher Views On Local History

Ökkeş NARINÇ: İki Komşunun İlk İttifakı 1915-1918 (Osmanlı Devleti-Bulgaristan) / The First Alliance of Two Neighbours 1915-1918 (Ottoman State-Bulgaria)

ÇEVİRİLER

Emine GÜZEL: Bulgar Prenslığı Hükümeti ile Şark Demiryolları İşletmesi Arasında Yapılan Sözleşme

KİTAP TANITIMI

Hatice ERDOĞAN: George RITZER, Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek, Ayrıntı Yayınları: 2016, 336 Sayfa, ISBN: 978-975-539-313-1

BELGELER

Levent KAYAPINAR, Elif BAKSI, Bahar ÖZVARDARLI, Mustafa ÇELEBİ: 1532 Tarihli Müsellem Defterinde Tekirdağ Nahiyesi - II / The District of Tekirdağ in The Musellem Registers of 1532-Part-II

ISSN:2618-6004

e- ISSN:2636-8188

TEKİRDAĞ 2019

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERĐİSİ

ISSN: 2618-6004
e-ISSN: 2636-8188

Uluslararası Hakemli Dergi
International Peer-Reviewed Journal

Cilt: 2 Sayı: 4 Güz 2019
Volume: 2 Number: 4 Autumn 2019

© Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Balkan Araştırmaları, Uygulama
ve Araştırma Merkezi

©Namık Kemal University Balkan Researches, Application and
Research Center
TEKİRDAĞ-2019

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Volume:2 Sayı / Number: 4 Güz/Autumn 2019

ISSN: 2618-6004 e-ISSN: 2636-8188

ABAD - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar ve Güz olmak üzere yılda iki sayı olarak yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

JABS - International Journal of Social Sciences is a double blind peer-reviewed international journal published twice a year Spring and Autumn.

SAHİBİ / OWNER

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR – (Dr. Ökkeş NARİNC
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Adına
On Behalf of Tekirdag Namık Kemal University)

YÖNETİM MERKEZİ / MANAGEMENT CENTER

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Balkan Araőtirmaları, Uygulama ve
Araőtirma Merkezi

Namık Kemal Mahallesi, Kampüs Caddesi, No: 1

59030 Tekirdağ - TÜRKİYE

Tel: + (90)282 250 1192-93 ve 94

Elmek / Email: abad@nku.edu.tr

Genel Ağ / Web:

[http://balkam.nku.edu.tr/ANADOLUVEBALKANA
RA%C5%9ETIRMALARIDERG%C4%B0S%C4%B0/0
/s/11206/15737](http://balkam.nku.edu.tr/ANADOLUVEBALKANA
RA%C5%9ETIRMALARIDERG%C4%B0S%C4%B0/0
/s/11206/15737)

BASKI YERİ / PRINTED BY

KAPAK TASARIM / COVER DESIGN BY

Haci TANRIVERDİ

İNDEKSLER/INDEX

Index Copernicus-idealonline-Crossref-JournalTOCs-Scilit-NSD Index
(Norwegian Register for Scientific Journals)-İSAM-ERIH PLUS

© Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Balkan Araőtirmaları, Uygulama
ve Araőtirma Merkezi

©Namık Kemal University Balkan Researches, Application and
Research Center

TEKİRDAĞ-2019

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

BAŞ EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

EDİTÖR KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR

(Milli Savunma Üniversitesi)

Dr. Ökkeş NARİNÇ

(Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi)

Doç. Dr. H. Veli AYDIN

(Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi)

Doç. Dr. Nikolay Kanef

(Veliko Timova Üniversitesi)

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR

(Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU

(Yıldız Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET

(Trakya Üniversitesi)

ALAN EDİTÖRLERİ / FIELD EDITORS

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR

(Ankara Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Egemen Çağrı

MIZRAK (Tekirdağ Namık Kemal
Üniversitesi)

Dr. Betül ÖZCAN BALKIR

(Yozgat Bozok Üniversitesi)

Doç. Dr. Emine ERDOĞAN

ÖZÜNLÜ (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR

(Milli Savunma Üniversitesi)

Dr. Uğur ÖZGÜR (Tekirdağ Namık

Kemal Üniversitesi)

YABANCI DİL EDİTÖRLERİ / FOREIGN LANGUAGE EDITOR

Almanca /Deutsch

Öğr. Gör. Harun GÖÇERLER

Tek.Nam.Kem.Üni.

Fransızca/ French

Arş. Gör. Fatma ER

Tek.Nam.Kem.Üni.

Yunanca/Greek

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR

Ankara Üniversitesi

Bulgarca/ Bulgarian

Prof. Dr Ayşe KAYAPINAR

Milli Savunma Üniv.

İngilizce / English

Dr. Öğr. Üye. Cansu Özge ÖZMEN

Tek.Nam.Kem.Üni.

Rusça /Russian

Dr. Yasemin GÜRSOY

Trakya Üniversitesi

KİTAP İNCELEME YAYIN YÖNETMENİ / BOOK REVIEW EDITOR

Arş. Gör. Hatice ERDOĞAN

SAYFA DÜZENİ YAYIN YÖNETMENİ / LAYOUT EDITOR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

SORUMLU YAZI İŐLERİ MÜDÜRÜ / GENERAL MANAGER

Dr. Ökkeş NARİNÇ

YAZI İŐLERİ / EDITORIAL ASSISTANCE

Dr. Ökkeş NARİNÇ

BİLİM VE DANIŞMA KURULU / SCIENCE AND ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU-Ankara
Üniversitesi

Prof. Dr. Alaaddin YALÇINKAYA-
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ali EMİNOV-ABD

Prof. Dr. Ali YAMAN-Bolu Abant İzzet
Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. Arif BİLGİN-Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR-Milli Savunma
Üniversitesi

Prof. Dr. Bahri ATA-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Bernard LORY-INALCO

Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU-Kastamonu
Üniversitesi

Prof. Dr. Cezmi ERASLAN-İstanbul
Üniversitesi

Prof. Dr. Cüneyt KANAT-Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Çiğdem ÜNAL-İzmir Katip Çelebi
Üniversitesi

Prof. Dr. Dimitri KOROBENİKOV-ABD

Prof. Dr. Dragi GEORGIJEV-Üsküp
Üniversitesi

Prof. Dr. Erhan AFYONCU-Milli Savunma
Üniversitesi

Prof. Dr. Ersin GÜLSOY-Uludağ
Üniversitesi

Prof. Dr. Evangelia BALTA-Atina Ulusal
Araştırma Merkezi

Prof. Dr. Fatma ACUN-Hacettepe
Üniversitesi

Prof. Dr. Fehmi YILMAZ-İstanbul
Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Güray KIRPIK-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Hale ŞIVGIN- Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Prof. Dr. Hamiyet SEZER-Ankara
Üniversitesi

Prof. Dr. Hamza KELEŞ-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan MERT-Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Hülya BOYANA-Ankara
Üniversitesi

Prof. Dr. Hülya TAŞ-Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin MEVSİM-Ankara

Prof. Dr. İdris BOSTAN-İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. İlker ALP-Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. İvan RUSEV- Varna Ekonomi
Üniversitesi

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR-Ankara
Üniversitesi

Prof. Dr. Mahir AYDIN-İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Akif TURAL- Hacı Bayram
Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Ali BEYHAN-İstanbul
Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ERSAN-Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet HACISALİOĞLU-Yıldız
Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN-Uşak
Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ÖZ-Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Melahat PARS-Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet YAVUZERLER-Ondokuz
Mayıs Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ALKAN- Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa DAŞ-Dokuz Eylül
Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa EKİNCİKLİ- Hacı Bayram
Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR-İstanbul
Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN-Dokuz Eylül
Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa TURAN-Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa TÜRKES-Orta Doğu Teknik
Üniversitesi

Prof. Dr. Necdet HAYTA-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Necla GÜNAY-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Nenad MOACANİN-Zagreb
Üniversitesi

Prof. Dr. Neşe ÖZDEN-Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Nicolas VATİN- EPHE

Prof. Dr. Nuri KARAKAŞ-Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Orlin SABEV-Bulgar Bilimler
Akademisi Sofya

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR-Yıldırım Beyazıt
Üniversitesi

Prof. Dr. Rositsa GRADEVA-Bulgaristan
Amerikan Üniversitesi

Prof. Dr. Salim KOCA-Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Prof. Dr. Selda KAYA KILIÇ-Ankara
Üniversitesi

Prof. Dr. Süleyman ÖZKAN-Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Svetlana İVANOVA- Kliment
Ohridski Üniversitesi

Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ-Hacettepe
Üniversitesi

Prof. Dr. Turgut YİĞİT-Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Turhan KAÇAR-İstanbul
Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Uğur DOĞAN-Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Ümit EKİN-Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Viorel DANAİTE-Bükreş
Üniversitesi

Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN-Gazi
Üniversitesi

Prof. Dr. Yusuf AYÖNÜ-Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Yunus KOÇ-Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Yücel ÖZTÜRK-Sakarya
Üniversitesi

Prof. Dr. Zeliha DEMİREL-Eskişehir
Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Zeynep ZAFER-Ankara
Üniversitesi

Prof. Dr. Krasimira MUTAFOVA- Veliko
Tırnova Üniversitesi

Doç. Dr. Akif KİREÇÇİ-Bilkent Üniversitesi

Doç. Dr. Aleksander FOTİC-Belgrad
Üniversitesi

Doç. Dr. Alper ALP-Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

Doç. Dr. Aşkın KOYUNCU- Çanakkale
Onsekiz Mart Üniversitesi

Doç. Dr. Birten ÇELİK-Orta Doğu Teknik
Üniversitesi

Doç. Dr. Dritan EGRO- Tiran Üniversitesi

Doç. Dr. Emine DİNGEÇ-Dumlupınar
Üniversitesi

Doç. Dr. Emine ERDOĞAN ÖZÜNLÜ-

Prof. Dr. Recep KARACAKAYA-İstanbul
Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Refik TURAN-Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Halil Saim PARLATIR-İzmir Katip
Çelebi Üniversitesi

Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET-Trakya
Üniversitesi

Doç. Dr. Marinos SARIYANNİS-Girit Akdeniz
Araştırmaları Merkezi

Doç. Dr. Murat ÖZKAN-Sakarya Üniversitesi

Doç. Dr. Mümin İSOF-Trakya Üniversitesi

Doç. Dr. Nilgün Nurhan KARA-İzmir Katip
Çelebi Üniversitesi

Doç. Dr. Nuray ÖZDEMİR-Bolu Abant İzzet
Baysal Üniversitesi

Doç. Dr. Ömer METİN-Bolu Abant İzzet Baysal
Üniversitesi

Doç. Dr. Önder DUMAN-Ondokuz Mayıs
Üniversitesi

Doç. Dr. Özlem SERT-Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Paschalidis ANDROUDIS-Aristoteles
Üniversitesi

Doç. Dr. Serdar SARISIR-Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Siddik ÇALIK-Yıldırım Beyazıt
Üniversitesi

Doç. Dr. Sırcan KATİC-Belgrad Tarih
Enstitüsü

Doç. Dr. Süleyman POLAT-Dumlupınar
Üniversitesi

Doç. Dr. Tatjana KATİC-Belgrad Tarih
Enstitüsü

Doç. Dr. Tülay METİN-Bolu Abant İzzet Baysal
Üniversitesi

Doç. Dr. Ü. Gülsüm POLAT- Dumlupınar
Üniversitesi

Doç. Dr. Stefka PIRVEVA-Bulgar Bilimler
Akademisi Sofya

Doç. Dr. Gergana GEORGİEVA-VelikoTırnova
Üniversitesi

Doç. Dr. Hristiyan ATANASOV-Sofya Merkez
Devlet Arşivleri

Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan DİNÇER DAĞHAN-
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Beycan HOCAOĞLU-İzmir
Katip Çelebi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Bilge KAYA YİĞİT-Bolu Abant
İzzet Baysal Üniversitesi

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Fatih YEŞİL-Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Fatma AKKUŞ YIĞIT-İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Doç. Dr. Filiz ÇOLAK-Uşak Üniversitesi

Doç. Dr. H. Veli AYDIN-Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Yılmaz YAŞAR-Eskişehir Anadolu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Kader ÖZLEM-Uludağ Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ERSAL-İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Meral ORTAÇ-Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Neriman HACISALİHOĞLU-İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Nuri ADIYEKE-Dokuz Eylül Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Özgür KOLÇAK-İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Rüstem BOZER-Ankara Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Selahattin BAYRAM-İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Sema KÜSKÜ-İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Sinan GÜZEL-İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Şebnem PARLATIR-İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Türkan DOĞRUÖZ-Kırklareli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ünal ŞENEL-İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Bülent AKYAY-Trakya Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Egemen Çağrı MIZRAK-Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fahri KILIÇ-Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Güneş IŞIKSEL-İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hasan DEMİRHAN-Kırklareli Üniversitesi

Dr. Anca POPESCU-Bükreş Üniversitesi

Dr. Dragana AMEDOSKI-Belgrad Tarih Enstitüsü

Dr. Georgi ZELENGORA-Sofya

Dr. Nevena GRAMATIKOVA-Sofya

Dr. Nevena NEDELÇEVA-Tırnova

Dr. Ökkeş NARİNÇ-Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Dr. Uğur ÖZGÜR-Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Dr. Betül ÖZCAN BALKIR-Yozgat Bozok Üniversitesi

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ARAŞTIRMA-İNCELEME / RESEARCH

- Sait YAĞCI**245-258
Yugoslavya'nın Çöküşü'nün İç ve Dış Nedenleri / Internal and External Reasons of The Breakup of The Yugoslavia.
- Fatma ÖZABA**259-282
Rodosçuk'ta Ev Mimarisi, Ev Eşyaları ve Giyim-Kuşam (1531 Numaralı Rodosçuk Şer'iyye Sicili Işığında) / House Architecture, Household Goods and Clothing in Rodosçuk (In The Light of Rodosçuk Court Records Number 1531).
- Mustafa IŞIK**283-298
H.1105 / M.1693-94 Tarihli ve 03648 Numaralı Maliyeden Müdevver Deftere Göre; Karinabad Kazasında Cizye Uygulaması / Cizye Practice in Karinabad District According to Maliyeden Müdevver Defter Number 03648 and Date H.1105 / M.1693-94.
- Mehmet ORAN**.....299-313
Son Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yerel Tarih İle İlgili Görüşleri / Last Class Social Studies Teacher Views On Local History.
- Ökkeş NARİNÇ**315-331
İki Komşunun İlk İttifakı 1915-1918 (Osmanlı Devleti-Bulgaristan) / The First Alliance of Two Neighbours 1915-1918 (Ottoman State-Bulgaria)

ÇEVİRİLER / TRANSLATIONS

- Emine GÜZEL**.....333-361
Bulgar Prenslığı Hükümeti ile Şark Demiryolları İşletmesi Arasında Yapılan Sözleşme.

KİTAP TANITIMI/ BOOK REVIEW

- Hatice ERDOĞAN**.....**363-369**
George RİTZER, Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek, Ayrıntı
Yayımları: 2016, 336 Sayfa, ISBN: 978-975-539-313-1.

BELGELER / DOCUMENTS

- Levent KAYAPINAR, Elif BAKSI, Bahar ÖZVARDARLI, Mustafa
ÇELEBİ****371-441**
1532 Tarihli Müsellem Defterinde Tekirdağ Nahiyesi – II / The District
of Tekirdağ in The Musellem Registers of 1532-Part-II
- YAYIN İLKELERİ**.....**443-450**

INTERNAL AND EXTERNAL REASONS OF THE BREAKUP OF THE YUGOSLAVIA

Sait YAĞCI^{1*}

Abstract: In this article, the break-up of Yugoslavia which was established in Balkan peninsula will be analyzed in detail. My analyze is going to focus more on a wide range of reasons for the collapse of Yugoslavia. In this direction, I will examine the economic, social, political and foreign(external) reasons for the dissolution of Yugoslavia. As can be understood, Balkans lived the golden age under Yugoslavia, especially in the period of Tito. However, in the wake of the death of Tito, Balkans found itself in a tremendous mess. In this article, my goal is to explain the reasons for the dissolution of Yugoslavia and shed light on the developments in the area between the years of 1945 and 1992. questions will be answered: 1) what is the most important factor in the disintegration of Yugoslavia. 2) did external factors play a vital role in the dissolution of Yugoslavia

Keywords: Yugoslavia, Tito, Balkans, National Security department

YUGOSLAVYA'NIN ÇÖKÜŞÜNÜN İÇ VE DIŞ NEDENLERİ

Öz: Bu makalede, Balkan yarımadasında kurulan Yugoslavya'nın dağılışı, detaylı bir şekilde analiz edilecektir. Dolayısıyla bu makale, Yugoslavya'nın yıkılış nedenlerinin üzerine odaklanacaktır. Bu bağlamda, Yugoslavyanın dağılışının ekonomik, sosyali politik ve dış nedenlerini inceleyeceğim. Anlaşılacağı gibi, Balkanlar, özellikle Tito döneminde altın çağını yaşamıştır. Ancak, Tito'nun ölümünden sonra, Balkanlar kendini bir karışıklık içinde bulmuşlardır. Bu makalede, amacım 1945 ve 1992 yılları arasındaki bölgedeki gelişmelere ışık tutmak ve Yugoslavya'nın dağılış nedenlerini açıklamaktır. benim hipotezim, Yugoslavya'nın dağılışındaki en büyük etken dış etkenlerden ziyade, ülke içerisindeki meydana gelen olaylardır. Bu makalede

* Ph.d candidate, Sait Yağcı, International University of Sarajevo, saityagci@gmail.com

Yağcı, S. (2019). Internal and External Reasons of The Breakup of The Yugoslavia. ABAD, 2(4), 245-258.

Ŗu sorulara cevap aranacaktır: 1) Yugoslavya'nın dağılmasında en bŷyŷk etken nedir. 2) dıŖ etkenler, ŷlkenin dağılmasında etkin bir rol oynamıŖtır.

Anahtar Kelimeler: Yugoslavya, Tito, Balkanlar, Ulusal gŷvenlik bŷlŷmŷ

Introduction

When the reasons for wars worldwide are studied, it is seen that the majority of these reasons are religion, ethnicity or race-related. Similarly, when looking at the causes of dissolution of Yugoslavia, they can be grouped under four headings; Nationalism, Economic reasons International politics, Cultural arguments. As Yugoslavia grew weaker, the ethnical groups within the country would, one after another, found their own independent states; because each ethnical group wanted to found a republic where they are the majority and not to be ruled by others. (Jovic,2001)

Serbiens, especially during the disintegration stage of Yugoslavia, tried to stop the disintegration by taking important steps. Serbiens' aim was to unite all ethnical groups within Yugoslavia, whom they considered their kin, under one roof. With this purpose, Serbiens occupied important ranks in military and government which were the two important power centers of the federation. However, the fact that other ethnical groups were ignored and neglected was going to accelerate the disintegration of Yugoslavia and pave the way for the foundation of new states. In addition to this, some ethnical groups did not feel any bonds with Yugoslavia or with Slavic race. On the contrary, especially Slovenes and Croats felt that they belonged with Central Europe due to religious and economic ties; let alone considering themselves Slavic. As a result of this, it seemed to be impossible to live under the same roof with Serbiens. Through history, the thought of establishing favorable relations and unity with Europe started to gain more support, and the oppressive approaches of ultranationalist Serbiens gave Croats and Slovenes important reasons for their independence.

Foreign reasons have an important role in the disintegration of Yugoslavia as much as the domestic reasons do. Especially Germany's attitude would be among the reasons that accelerated this disintegration. Another significant factor in the international area was and still is the USA. The attitude of the USA to Yugoslavia would be re-shaped with the event that took place in the region. With the decision taken by the American National Security department, a continuation of Yugoslavia would be supported with the integration of a free-market economy. However, this policy had a change with the events later on. In this sense,

the reasons behind the disintegration of Yugoslavia can be divided into two as domestic and foreign reasons. My hypothesis is that the most important reason for the breakup of Yugoslavia is directly related to the developments in the country, rather than external factors. In this article, the following

1. Domestic Reasons

1.1. Economic reasons

When it is looked at the reasons behind the disintegration of the federation, the fact that economic factors had an important role cannot be denied. As Yugoslavia fell into conflict with the Soviets, it became dependent on the west for economic and military support. Economic reforms were made in the early 1950s. Earnings of republics were transferred to federal funds and the federal funds distributed these earnings. This affected developed or underdeveloped republics because the more developed republics were unwilling to give their earnings to less developed ones. And this led to negative reactions from other republics. (Görmez, 2013, pp. 63), And this meant that the principle that Yugoslavia was a solidarity-based country was ignored.

The 1980s were difficult years for the Yugoslavian economy. While Yugoslavia was experiencing modernization. it was, on the other hand, experiencing a decrease in the number of agricultural workers. The most important reason behind this was the migration of rural people to cities. While 73% of the population lived in rural areas in 1948, in 1981 only 27% of the population lived in rural areas. This is one of the most important reasons for the rising unemployment problem in cities. This situation led to important problems such as a decrease in agricultural efficiency and increase in unemployment problems in cities. These economic problems led to the emergence of two structures in the country.

Economic decentralization in the Yugoslavian economy between the years of 1960 and 1970 led to conflict between reformists and conservatives. (Friedman, 2004, s. 28) This would increase the disturbances in the country and lead to delay of the planned reforms. As a result of this, Yugoslavia would declare its economic crisis in 1985. When the data about Yugoslavia is studied, it is seen that the gross national product in 1985 saw a decrease of 5.5% compared to 1979, and the foreign debt was 15 billion dollars. And the inflation rate was about 400%. (Görmez, 2013, pp.64)

Yugoslavian federation can be divided into two in terms of economy as North and south. When it is looked at the northern part, it can be seen that Slovenia and Croatia. And in the southern part are Macedonia, Montenegro, Serbia, and Bosnia-Herzegovina. (Hodson, Sekulic, &

Massey, 1994, pp, 1539) When the two parts are compared, the countries in the northern part were developing more rapidly in the economic sense than the countries in the southern part. This led to a dilemma. The northern part did not find the economic developments in the poor southern part sufficient. They thought that this situation affected their own development negatively. And the countries in the southern part claimed that Croatia and Slovenia did not aid them enough in the economic sense. (Marolov, 2000, pp, 250-251, Jovic, 2001)

This situation would break the solidarity within the federation. As the development in Slovenia and Croatia was larger compared to others, they had a chance of swift entrance to a full market economy. However, other republics desired an economy model mixed with some appearances of marketing. However, Croatia's and Slovenia's shares in the economy were increasing gradually. And this led to conflict and an argument which suggested that; these countries were using the funds they receive in a better way. (Schuman, 2004, pp, 35; Friedman, 2004, pp, 28-29, Jovic, 2001) The claim that shared funds with Croatia and Slovenia were used more efficiently was going to accelerate the disintegration in the country. The countries which were already poorer compared to Croatia and Slovenia were going to be considered as obstacles.

As a matter of fact, when the export shares are studied, it is seen that this argument was correct. When the share percentages and per capita income within the Yugoslavian federation are studied, Slovenia's share in export was 29%, and its per capita income was 12.500 US dollars and the runner-up Croatia's export share was 21% and its per capita income was 7.100 US dollars. When we look at the other countries within Yugoslavia, export share in Serbia was 21% and its per capita income was nearly 4.950 US dollars, Montenegro's export share was approximately 2% and its per capita income was 3.950 US dollars, Bosnia Herzegovina's export share was 14% and its per capita income was 3950 US dollars, Macedonia's export share was 4% and its per capita income was 3.330 US dollars, and Kosovo's export share, as the poorest part of the federation, was 1% and the per capita income was 1.520 US dollars. (Neziroğlu, 1994, pp, 19) This situation was an advantage for Slovenia and Croatia because these two countries were already in a different economical position from other republics. Export shares of these two countries were almost equal to the sum total of the rest.

Economic inequality was going to dig Yugoslavian Federation's grave. Actually, the attempts to refresh the economy after 1945 were better than the situation before the war. However, inequality in the federal state was going to lead to conflict between republics. Industrialization and

agricultural developments in Croatia and Slovenia were expanding the economical gap which was already present. Investments in tourism and industry were bringing a lot of income to these two countries. In order to provide a balance within the federation, it was aimed to transfer money from the riches parts to the poorest parts to develop the poor parts. In addition to this, it was aimed to make investments in poor republics. But this did not yield successful results, because these attempts led to the rise of jealousy and different policies in the country and the disintegration became more clear. (Crietchley, 1993, pp, 445)

The economic crisis transformed potentially modern social relations in the society into the race and religion-related ties, and trade relationships that exist in the region instead of modern ties. Because of these developments, internal opponents had to struggle with external opponents to prevent the interests of the ruling elites. Internal opponents struggled with opponents because of the dissatisfaction with their living standards and because they considered the interests of the elites as economic threats. It can be said here that the disintegration of Yugoslavia is the result of a socialist society's transition into macro-economy. (Friedman, 2004, pp 29-30)

1.2. Multi-National Structure

Yugoslavia was able to keep different ethnic groups together for a long time. The main reason for this is the cultural and economic rights of the groups forming the community such as Turks and other minorities. Another important reason was that the country had a strong leader like Tito. However, especially after the death of Tito, a number of deteriorations would occur in this structure. This would lead to the emergence of different states within Yugoslavia, which was already in the process of demolition.

When the Balkan history is examined in general, it will be understood that the Balkans is a place formed by a mix of Illyrian tribes with Turkish and Slavic people. This ethnic structure would take its final shape especially when the Ottoman state comes to settle in this region. But, as time progresses, nationalism in 19th would begin to spread among the ethnicities living in the region and the ethnic groups here would have willing to keep their own past, traditions, and customs. Therefore, this multi-ethnic structure would be shown as one of the important reasons for the collapse of Yugoslavia, along with the economy. (Tekin, 2012, pp, 9, Jovic, 2001)

It will be useful to give the population rates of republics within the former Yugoslavia federation in order to make it easier to comprehend clearly. According to the numbers of the year of 1991, Slovenia's

population was 1.9 million and it consisted of 90% Slovenes, 3% Croats, 2% Serbs and 5% others. When it is examined the population of Croatia, the total number of populations of Croatia was approximately 4.7 million. With a total number of populations, Croats formed 75%, and Serbs formed 12% of the population. when it comes to Serbia, 65% of the total population was to consist of Serbs. The second majority was in the hand of Albanians with the rate of 20% and Croats' rate was only 2%. The country with the most complex population among these was Bosnia-Herzegovina. In Bosnia-Herzegovina where the total population was around 4.3 million. The rate of Muslims was 44% within the population. Serbs were the second rank in the population with 31% and lastly, Croats formed only 17% of the population. Montenegro's population was as follows: Total population was around 613 thousand, 68% of this rate was Montenegrins. The Muslim population was 13% in the whole rate. The rest was with 6% Albans and 3% Serbs. When looking at Macedonia, 67% of the total population was Macedonians, 20% was Albans, 2% was Serbs, 7% was Turks and 11% was other autonomous republics. Lastly, the majority of the population in Kosovo was Serbs. (Neziroğlu, 1994, pp, 20)

If the ethnic diversity in the country is to be examined in more detail, it will be seen that Germanic cultures were influential on Slovenes and Croats. Because these two groups felt closer to the west because of the interaction experienced in the historical process. The Croats are a separate branch of the Slavs. Croats, especially as a result of their close relations with the states of Italy, Austria, and Hungary, were in constant interaction with these people. Croats, who became Catholic with the influence of the Vatican, developed a mixed culture of Mediterranean and Central European. (Tekin, 2012, pp. 11; Akgönenç, 1992, pp, 37-38)

The Serbs were in a leadership struggle dating back to the Xth century. They interacted more with Macedonia and Greece due to their geopolitical position. Unlike Slovenia and Croatia, their historical and cultural development was shaped into an East-Mediterranean type due to their intense relations with the east. Especially as it was seized by the Ottoman state, Serbia met Turkish-Islamic culture. To say how effective the Turkish - Islamic culture is in Serbia, it is a matter to be investigated. However, although Serbs did not convert to Islam, it is obvious that they were exposed to this culture due to the interaction. In this sense, as a result of the relations established throughout history, both the friendship and enmity of Serbia are deeply rooted ones. (Tekin, 2012, pp, 11)

Although the Slovenes are in fact a branch of Slavs, they were under the influence of Germany and Austria just like Croats. The experiences and

interactions within the historical process have led them to act like European people. The Catholic Slovenes have mainly acted in alliance with central and western Europe and believed that this attitude would be more appropriate for their own structure.

Slavs who converted into Islam had an active presence in the Balkans. In particular, the Bosniaks were followers of the Bosnian Church of Christianity before accepting Islam. Over time, Bosniaks converted into Islam and Islam became a way of life as a result of the Ottoman state's effective advancement in the Balkans. In this sense, it can be said that Bosnians were shaped in the frame of Turkish-Islamic culture. The Albanians and Macedonians were spread over a wide area of the Balkan region. This situation made it difficult to control them. (Okic, 1973, pp, 210)

1.3. Nationalism Movements

Towards the end of the 1980s, everyone had begun to expect the collapse of Yugoslavia. The system which gave broad authorities and rights to the units that formed the federation would lead to the strengthening of nationalism and the collapse of the unity and solidarity in the country. Especially in the face of Slobodan Milosevic's conservative and nationalist stance, the majority of Serbs began to support Milosevic. In contrary to this, the other republics within the country tried to hold their own stances towards this nationalism. This was one of the factors that accelerated the disintegration. (Cretu, 2006, pp, 20)

After the death of Tito, the corruption in Yugoslavia surfaced, and people living under the same roof embarked on a different quest. These different quests would then lead to independent states. However, Serbian nationalists realized this dissolution and published a statement between the years of 1985-86. This statement was penned by Serbian Academy of Arts and Sciences. This statement which was accepted as a kind of program of Serbian nationalism caused a huge excitement and concern. Especially the Serbs welcomed it, while the other nations living under the Yugoslavian Federation regarded it unacceptable. When the memorandum is examined, we see that the following important topics were discussed;

i. For decades, Serbia has been prevented from expressing its national identity within the Yugoslavian federation. With the boundaries drawn by Tito, the majority of the Serbian population has been forced to live outside Serbia.

For decades, the identity of Serbs has been prevented from expressing within Yugoslavia. A vast majority of people living in Serbia had forced to live outside Serbia, with the boundaries drawn by Tito.

- ii. Serbia's political unity and integrity have weakened because of the recognition of Vojvodina's and Kosovo's autonomy
- iii. Serbs in Kosovo are being done genocide by Albanians
- iv. Slovenia and Croatia are intentionally harming Serbian economy. (Taşar, Metin, & Ünaltay, 1996, pp, 120-121)

The declaration mentioned that Serbs were subjected to discrimination within the Yugoslavian federation, that there was pressure against the Serb, and that, most importantly, they did not have enough rights. The Memorandum also claimed "the system established" by Tito and Kardelj (one is Croat and the other is Slovene) worked in favor of the two northern republics. This statement meant that an assimilation policy was being applied against Serbs, especially in Croatia. (Banac, 1992, pp, 15) This memorandum caused to increase the nationalistic sentiments among the Serbians and invited them to revolt.

While these developments were taking place in Yugoslavia, Milosevic attempted to increase the nationalistic sentiments among the Serbs. For example, on the 600th anniversary of the 1st Kosovo war, he went to the war place, calling to about a million Serbs there, and emphasized that no ethnic group would be able to harm Serbia from then on. (Tekin, 2012, pp, 19) Also immediately after his visit to Kosovo, he canceled Kosovo's autonomy as soon as he returned to Belgrade. The reason for this cancellation was explained with an emphasis on unity and solidarity. After these dates, Milosevic tried to increase the emotional intensity among Serbs, especially by emphasizing the crimes committed against the Serbs. The speech which Milosevic gave by referring to the war in Kosovo was directly or indirectly against the Muslim population in Yugoslavia. With this speech, he tried to suppress the Muslim population. In this way, he attempted to suppress the groups, who especially felt that they belonged with the ottoman state, through intimidation.

In 14th Congress of League of Communists of Yugoslavia gathered in 1990, Slovenian and Croatian delegations left the Congress in spite of the promise of "maintaining unity", which they had emphasized before, gave the message that Slovenia and Croatia wanted to become independent states. Milosevic now knew that the only way was to foster a sense of nationalism among the Serbs. As a matter of fact, in the first multi-party election held on December 8 in 1990 in Serbia, Milosevic's party SSP won the election with an overwhelming superiority (by taking 77.6% of parliamentary seats). And again, Milosevic was elected President of the Republic by winning the majorities of votes (65.34%). (Cretu, 2006, pp, 22)

There were rumors that some republics, especially Croatia and Slovenia, were going to leave the federation; because these two states were the most powerful ones within the Yugoslavian federation in terms of economy. Because of this, Milosevic would begin to work to prevent the disintegration of some parts, if not all, of Yugoslavia.

2. External Factors in the Break-up of Yugoslavia

2.1. USA's Approach

When the US policy about Yugoslavia's disintegration is examined, it is seen that the US avoided having an active policy throughout the disintegration process. Especially with the end of the cold war, Yugoslavia's importance for the western countries and the USA had decreased. The fall of the Berlin Wall in 1989 led to the end of the bipolar world, and perception of disarmament and world peace prevailed. But it would be seen later that the end of the cold war would not prevent disarmament, nor would the conflicts around the world end. The Balkans is the most vivid evidence of this.

The US's interest in the Balkans is an old one, but its plans for the region date back to 1980s. USA National Security Resolution Directive issued by the US in 1984 which was labeled "sensitive confidentiality" was titled the United States Policy on Yugoslavia. When this document is examined, it is understood that the strategic purpose of the United States was to include the Balkans and Yugoslavia in the free market system. As understood from what is written in the directive, the policy of the United States about Yugoslavia was to integrate Yugoslavia into the world system and bring it closer to the west. (Bora, 1995, pp, 193) Because a stable and militarily powerful Yugoslavia could stand in the way of any power which could be a threat to the west. The threat mentioned here is USSR. Yugoslavia was a major obstacle in front of the Soviet expansion and hegemony in Southeast Europe. The US wanted to keep the Yugoslavian federation alive in every sense. The US states that the economic situation Yugoslavia is in is a disadvantage for them. As a solution to this, Yugoslavia should be supported in terms of the military and especially in terms of economy. In addition, the US had to integrate the free economy market into Yugoslavia in the long run. As it can be deduced from the report, the focus was on how to develop the economic life of Yugoslavia and how to integrate it into the West. Another important issue was the military. As Yugoslavia was one of the most important states in the expansion of the USSR, military aid was especially emphasized, and it was stated that the required necessities would be supplied. (National Security Decision Directives, 1984)

The fact that the US was not active in Yugoslavia's disintegration process does not mean that it was not aware of what was happening in Yugoslavia. For example, Eagleburger went to Yugoslavia in February 1990. Eagleburger who knew the characteristics of the region well because he was an ambassador there and the report he wrote when he returned to the US is an important proof of how closely Yugoslavia was followed. ‘*You had told me that the situation was bad there and it would be worse and worse every day. Well, I'd like you to know that the situation is a lot worse than you thought and there will be a lot more blood-shed than expected.*’). (Halberstam, 2001, pp, 32)

Until 1991, the US policy about Yugoslavia did not contain an active fight. The reasons are as follows: The first is that Iraq invaded Kuwait on 2 August 1990. This war caused the United States, the only superpower after the Cold War, to direct its power to there. This caused the US policy to shift to the Middle East. The second reason is the intense diplomatic contact with the USSR. David Halberstam explains this in his book as follows: “*when the first sure signs of the Soviet Union breakup became clear, and when American influence there might have been at its greatest, we were wedded to Gorbachov. The Soviet Union and the eventually Russia, as far as Bush and the men around him were concerned, was like a baby in an oxygen tent, entering its own life tentatively and awkwardly. As that process took place, Yugoslavia was very much a peripheral issue in Washington. Already there were signs of the immense benefits to be derived from the change in Russia –American relations. Russia had been an invaluable ally in the Gulf War, with Gorbachov greatly angering his own military people, who were closely wedded to Saddam Hussein. Moreover, with Gorbachov and Edvard Shevardnadze’s uneasy acceptance Germany was on its way not merely to unification, but unification within NATO, a geopolitical coup unimaginable a few years earlier.* (Halberstam, 2001, pp, 33)

Another important reason was that the situation in Yugoslavia did not require military intervention. In 1991, foreign minister James Baker said in the report he submitted to Washington that he believed they had time until military intervention. Therefore, it would be more appropriate to shift the forces to the side rather than taking part in an active struggle. (Emroğlu, Çakır, 2008, s, 94)

In summary, the United States preferred to stay away from the conflict during the disintegration of Yugoslavia. But that does not mean that the US had literally isolated itself from Yugoslavia. It developed relations in the direction of the information given above. However, it is difficult to

say whether the US played a unifying or separating role in the disintegration process.

2.2. Relations with USSR

The Balkans has always been a place of vital importance for Russia, both in terms of socio-cultural and of geopolitical position. For this reason, it can be said that the Balkans is an inseparable part of the Russian in the political sense. The Russian Federation, which replaced the USSR in 1991, could not produce or be not in a position to produce an active policy in Yugoslavia's disintegration process. In general, it acted together with international organizations rather than being in the program directly. To explain it a bit further, the Yugoslavian issue was seen as an unpleasant obstacle preventing Russia from joining the civilized world. In 1990, the USSR government approached the crises taking place in Yugoslavia cautiously. (Lo, 2003)

The USSR's policy was the same as that of the US, but the US was a little more active than Russia. In this period, the Kremlin's foreign policy was not indexed to Yugoslavia, as it was difficult for Kremlin to be active in foreign policy while it was dealing with the domestic problems in the early 1990s. While the crisis continued to climb in 1991 and steps were being taken to become an independent state, the USSR did not take the necessary positive steps, although it sided with Yugoslavian Federation's territorial unity. Later, however, the US and NATO's role in the region with an active policy would draw Russia's attention and lead it to play a more active role in international organizations. Especially after the Dayton Peace Treaty was effective, Russia started a process of restructuring in foreign policy as the treaty led to developments against Russia. Russia then saw NATO as an organization working against itself. (Lo, 2003)

2.3. Non -Aligned Movement

The Cold War, a product of power struggle between the US and the USSR after World War II, caused the emergence of a bipolar competition by transforming the structure defined as the international system. In the new equation, other states have sought alliances for various reasons such as security concerns, ideological, cultural and economic norms and finally they have positioned themselves in one of the poles. Accordingly, while entering the second half of the 20th Century, the most important reflection of this paradigm shift is that the system has come to the point of being separated by absolute lines as East/West. (akademikperspective.com.tr, 1013)

The Non-Aligned Movement, which it can be called a third block, has emerged in such a polarization process. Thanks to the liquidation of

colonialism, states that have gained their independence have primarily aimed at economic development rather than being involved in the tense environment of the Cold War and within this framework, they tried to pursue policies aimed at ending imperialism with underdevelopment. The Non-Aligned movement was established when the collision of the colonial system and the cold war were at a high point during the independence struggles occurred in Asia and Africa. The number of members was 24 at the beginning but this figure reached up to 120 with a huge amount of increase. This nearly constitutes almost more than half of the entire population in the world. The main points of the movement were the sovereignty, territorial integrity, the common struggle against a new colonial movement such as racism and imperialism.

The foundation basis of Non-Aligned Movement was laid during Bandung Conference in 1955. Upon the call made by Indonesia, the states namely Burma (Myanmar), Ceylon (Sri-Lanka), India and Pakistan participated in the meeting held in Bogor. Within the framework of targets determined at the meeting of Bogor, Bandung Conference was held on 18 April 1955. As a result of this meeting, many resolutions were taken.

But the most important ones are: to live together in peace, to support national independence movements, not to participate in military and political alliances, and finally not to make regional defense pacts and military agreements are the most important decisions that come to the conclusion of the meeting.

However, officially, the Non-Aligned movement started in 1961. The first organization of Non-Aligned Movement under the leadership of Tito shall take place with the participation of twenty-five governments thanks to Belgrade Conference to be held on between September 1 and 6, 1961 and Non-Aligned Movement shall have arisen. The founding fathers of the Non-Aligned Movement were Achmed Sukarno as the first Indonesian President, Jawaharlal Nehru as the first Indian President together with Josip Broz Tito from Yugoslavia and Gamal Abdel Nasser from Egypt. This movement, along with the involvement of Yugoslavia, begin to increase the effectiveness of Tito in the international arena. Tito sought new allies to ensure their safety with the disintegration of the Soviet Block. As a matter of fact, he established relations with the countries affiliated to Non-Aligned movement prior to Belgrade Conference. However, after 1960s Yugoslavia began to strengthen its international prestige significantly. Because the most important sign is that both the USA and the Soviet Union requested help from the evolving block of independent nations led by Tito. Non-Aligned Movement has

adopted principle to follow up an active policy instead of a passive policy and to deal with the global problems rather than acting regionally. In this direction, Tito benefited from the advantages of this movement and expanded own policy up to Arabic Countries with which it has never kept in contact before. In this direction, the Palestine Liberation Organization was supported against Israel.. (country-data.com.tr, 1990)

Tito developed relationships with Third World countries to increase his power in the international arena. He tried to establish a close relationship with China against the Soviet threat. Because at that time, China, the leader of the Communist world, was the enemy of the Soviet Union and it was in the integration process with the West. During the 1970s, Yugoslavia succeeded to be a moderate power. Especially under the leadership of Tito, the number of Non-Aligned Movement increased from 25 to 117. However, with the death of Tito in 1980, Yugoslavia lost its control to Cuba. However, it assumed a new important task at the 18th meeting in 1986 and it was resolved to hold the 19th meeting in Belgrade and thus Yugoslavia re-gained the chairman up to 1992. The basic role of Yugoslavia in the Non-Aligned Movement in 1980 was to act as the intermediary for conflicts between Third World countries between Iran and Iraq because of the fact that Yugoslavia was worried about oil supply. The non-aligned policy of Tito became valid also after his death. Although Yugoslavia hosted the meetings and called the chairman back, because of the events that would develop in Yugoslavia, Yugoslavia would enter the process of disintegration and would actually be deleted from the stage of history. (country-data.com.tr, 1990)

Thanks to the non-aligned movement, Tito moved his power from a regional basis to the international platform. As a result of Tito's initiatives and mediation between countries, the political influence of Yugoslavia has expanded from the Middle East to Asia, from Africa to Latin America. As a result, the Non-Aligned Movement is a result of the struggles of independence in the colonies and of the Cold War polarization. In other words, it happened in a natural process in the ordinary course of history. Indeed, during the peak of the Cold War in the middle of the 20th century, there were only two choices in front of the states that newly won their independence; getting involved in one of the blocks or entering a new formation by remaining out of the block. Most of these states preferred to stay out of the said

Conclusion

There are many reasons why Yugoslavia collapsed after Tito. However, the most important one among them is directly related to the developments in the field of economic and cultural differences. As

known, Yugoslavia consisted of different ethnic groups and religions. Especially, Slovenia and Croatia were quite a different background. Their interaction had always been with the west. Accordingly, they considered themselves as a part of western rather than east. In addition to this, economic crises and inequality in income escalated the existing problems between the republics. Actually, rather than being known, external factors played a less significant role in this process. Due to the developments in the world, states called Super Power did not find a chance to involve in the Balkans.

References

- Akgöncü, O.M.(1992). Bosna-Hersek Güney Slavlar Birliği Dağılırken. *Silahlı Kuvvetler Dergisi*. Vol. 111. No. 334.
- Banac,I.(1992). The Fearful Asymmetry of War : The Causes and Consequences of Yugoslavia's Demise. *Deadalus*,121 (2), 141-174
- Bora,T.(1995).Bölgeler-Sorunlar-Yugoslavya:MilliyetçiliğinProvakasyonu.İstanbul:Birikim Press
- Cretu, Valeri. "Soğuk Savaş Sonrasında Rusya Federasyonu'nun Yugoslavya Krizlerine Yönelik Politikası". MA Thesis, Ankara Üniversitesi,2006
- Crietchley, W.H.(1993). The Failure of the federalism in Yugoslavia, *International Journal*, Volume, 48. No,3, p,434-447
- Çakır, M.F., Emroğlu, H.(2008). Yugoslavya'nın Dağılıma Sürecinde Tntansatlantik Dış Politika Parametreleri(1990-1995). *Avrasya Etütleri*, 2008, Volume, 33, No,1, P,83-112
- Friedman, F.(2004). *Bosnia and Herzegovina: A Polity on the Brink*.London : Routledge Press
- Görmez, A.B."The Formation of Bosniak Nation." MA Thesis, Middle East Technical University, 2013
- Halberstam, D.(2001). *Bariş Zamanı Savaş*.(Trans. Abdullah Yılmaz). İstanbul : Türkiye İş Bankası Press
- Hodson, R., Sekulic,D & Massey ,G.(1994). National Tolerance in the Former Yugoslavia. *American Journal of Sociology*,Vol,99 , (6), 1534-1558
- Lo, Bobo.(2003). Vladimir Putin and the Evolution of Russian Foreign Policy. London : Blackwell Publishing
- Marolov, D.(2000). The Reason for the Collapse of Yugoslavia. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research (IJSBAR)*.250-258.
- Metin,B., Ünaltay, A., Taşar, M. M.(1996). *Bosna-Hersek ve Postmodern Ortaçağa Giriş*. İstanbul : Birleşik Press
- Neziroğlu, İrfan.(1994). "Yeni Dünya Düzeni ve Bosna-Hersek Cumhuriyetindeki Savaş." Dissertation, TBMM Kütüphane Dökümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü
- Okiç,T. (1973). Balkanlarda Bogomilizm Hareketi ve Bunun bir Araştırmacısı : Aleksandar Vasljeviç. *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, 5 (4), 205-222
- Schuman, M.(2004). *Bosnia and Herzegovina*. New York : Facts On File Press.
- <http://www.countrv-data.com/cgi-bin/quer/v/r-14914.html>.

RODOSÇUK'TA EV MİMARİSİ, EV EŞYALARI VE GİYİM-KUŞAM (1531 NUMARALI RODOSÇUK ŞER'İYYE SİCİLİ İŞİĞİNDA)*

Fatma ÖZABA**

Öz: Bir bölgedeki sosyo-ekonomik yaşamın iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için başvuru kaynakların başında Şer'iyye Sicilleri gelmektedir. Özellikle Şer'iyye Sicillerinin içindeki tereke kayıtlarında karşımıza çıkan bilgiler günlük hayatın gözler önüne serilmesi konusunda son derece önemli olup, kişilerin oturdukları evlerin iç-dış mimarisi, kaç katlı-kaç odalı olduğu, evlerde kullanılan mutfak araç-gereçleri, kişilerin giyim-kuşamları, evin iç dekorasyonunda kullanılan çeşitli eşyalar gibi birçok konuda bilgiler barındırmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda incelenilen dönemde, bölgedeki kişilerin yaşam standartları, kültürel yaşam tarzları, ekonomik durumları, toplumdaki statüleri gibi konular aydınlatılabilmektedir. Biz de bu çalışmamızda 1531 Numaralı Rodosçuk Şer'iyye Sicili'ndeki ¹ kayıtlar doğrultusunda dönemin ev mimarisi ve evlerde kullanılan çeşitli eşyaları tespit ederek Rodosçuk'un sosyo-ekonomik yapısı hakkında yapılacak çalışmalara katkı sağlamayı hedefledik.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Rodosçuk Şer'iyye Sicili, Ev, Mutfak, Giyim-Kuşam.

*Bu çalışma Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan "17. Yüzyıl Başına Ait Şer'iyye Siciline Göre Tekirdağ'da Sosyal ve Ekonomik Hayat: Kaynak ve Değerlendirme" adlı Yüksek Lisans Tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

**Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Tarih Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, ozabafatma@gmail.com

¹Söz konusu defter, H. 995-998, 1033, M. 1586-1589, 1623-1624 yılları arasında kapsamaktadır.

HOUSE ARCHITECTURE, HOUSEHOLD GOODS AND CLOTHING IN RODOSÇUK (IN THE LIGHT OF RODOSCUK COURT RECORDS NUMBER 1531)

Abstract: In order to a better understand the socio-economic life in a region at the beginning of the sources refer to the court records. Especially the tereke recors we encounter in the court recors is very important in revealing of the daily life and the interior-exterior architecture of the houses where people live, how many floors are in the room, the kitchen equipment used in the houses, the clothes of the people, the various items used in the interior decoration of the house contains information on many subjects. In line with this information, subjects such as living standards, cultural lifestyles, economic status and status in society can be elucidated. In this study, we aimed to contribute to the studies on the socio-economic structure of Rodosçuk by identifying the home architecture of the period and the various items used in houses in accordance with the Rodosçuk Court Records numbered 1531.

Keywords: Ottoman State, Rodoscuk Court Records, Home, Kitchen, Clothes.

Giriş

Ev, toplumun en küçük yapı taşı olan ailenin yaşamını sürdürdüğü ve barınağı olarak kullandığı mekân şeklinde tanımlanabilir.²

Evlerin oluşumunda etkili olan coğrafi ve ekonomik şartlar, iklim koşulları gibi faktörler, evlerin yapımında kullanılan malzemede, hammaddede, kullanılan tekniklerde belirleyici rol oynamaktadır.³ Bunun yanında Türk ailesinin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı⁴, İslami yaşayışı da Türk evinin tasarımını etkilemiştir.

Bilindiği üzere İslam toplumunda aile hayatının gizliliğine büyük bir önem verilmektedir. Bu önem Osmanlı evlerinin yüksek duvarlarla sınırlı bir avlu veya iç bahçeye açılan düzene göre şekillenmesine neden olmuştur. Osmanlı kadının ev içi etkinlikleri genel itibariyle giriş katında ve özellikle avluda gerçekleştiği için bütün geleneksel evlerde zemin katlar, tamamen sağır veya çok az açıklıklı olmaktadır. Evin sokakla

² Serhat Bal, "Osmanlı'nın Son Döneminden Cumhuriyete Geçiş Sürecinde Uşak'ta Gündelik Yaşama Bir Bakış", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 21, Aralık 2015, s. 378-379, (ss. 377-385).

³ A.g.m. , s. 379.

⁴ İbrahim Bakır, "Ailenin Yaşama Mekanı: Ev" , *Türk Aile Ansiklopedisi*, C. 2, Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı, Ankara 1991, s. 464, (ss. 462-469) .

doğrudan bağlantı kurduğu en önemli açıklık, avlu/bahçe kapısıdır. Zemin kattaki avluya açılan mekânlar ise daha çok depo, ahır, kiler gibi tâli işlevler için ayrılmıştır.⁵

Fiziki yapısıyla hayatımızı çevreleyen bir kültür ünitesi olan Türk evinde, temel yaşama birimi odadır. Odanın önünde sofa (hayat, çardak) denen bir ortak alan bulunmaktadır.⁶ Odalar kendi başlarına, oturma, yeme-içme, uyuma gibi kişilerin evdeki tüm ihtiyaçlarını karşıladığından ve çok fonksiyonlu olarak kullanıldığından “ev (göz)” olarak adlandırılmışlardır.⁷

Bununla birlikte belgelerden anlaşıldığı üzere hücerât (hücreler) veya odalar denen konutların, kiralanmak amacıyla da kullanıldığı görülmektedir. Genellikle tek katlı kargir/taş odalar dizisinden meydana gelen ve “işçi/bekâr odaları” olarak adlandırılan bir veya iki kişinin barınabileceği bu konutlarda, çoğunlukla dar gelirliler, sürekli olarak kiracı konumunda oturmaktadırlar. Ayrıca söz konusu odalarda, ticaretle uğraşan ve farklı bölgelerden gelen ve uzun süreli kalmak isteyen bekâr işçiler, yolcu veya misafirler de kalabilmektedir. Büyük şehirlerin ihtiyaç duyduğu işgücünü sağlayan bekârların, kendi odalarında topluca ve birbirine kefil olarak yaşadıkları bilinmektedir. Belgelerde “bekârhâne” biçiminde de geçmekte olan bu odalar, bekârların kolektif konutu olan kent içinde belirli noktalarda, ticaret merkezlerinde ve yakın çevresinde yoğunlaşmaktadır.⁸

Osmanlılar döneminde Rodosçuk⁹ olarak adlandırılan günümüzdeki Tekirdağ şehri¹⁰, Marmara Denizi kuzey sahilinde bulunan¹¹ bir liman

⁵Nur Akın, “Ev”, *TDVİA*, C. 11, İstanbul 1995, s. 510 (ss. 507-512).

⁶ Haşim Karpuz, “Türk Ailesinin Yaşadığı Geleneksel Konutlar”, *T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu I.Aile Şûrası Bildirileri*, Ankara 17-20 Aralık 1990, s. 79, (ss. 79-82).

⁷İbrahim Bakır, “Ev Ve Oda, Oda Çeşitleri”, *Türk Aile Ansiklopedisi*, C. 2, Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı, Ankara 1991, s. 471, (ss. 470-473)

⁸Raif Kaplanoğlu, “Tahrir Defterlerine Göre: Osmanlı Döneminde Bursa'da İşçi/Bekar Odaları”, *Bursa Araştırmaları Dergisi*, S. 33, Bursa 2011, s. 31-32, (ss. 31-42).

⁹Osmanlı resmi kayıtlarında “Tekfurdağı” şeklinde de yazılmaktadır. Bkz. Hacer Ateş, “Tekirdağ”, *TDVİA*, C. 40, 2011, s. 359, (ss. 359-362).

¹⁰Özlem Sert, *Rodosçuk Osmanlılar Döneminde Esamesi Geçen İnsanların Kenti 1546-1553*, Çev. Serkan Ercin, Süleymanpaşa Belediyesi Yayınları, Tekirdağ 2017, s. 19.

¹¹Hacer Ateş, *Kuzey Marmara Sahilleri ve Ard Alanında Şehirleşmenin Tarihi Süreci: XVI.-XVII. Yüzyıllarda Tekirdağ ve Yöresi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal

kasabasıydı. ¹² Gerek limana sahip olması gerekse İstanbul'a yakınlığı dolayısıyla şehirde, ticari faaliyetler yoğun olarak gerçekleşmekteydi. Ticari faaliyetler içinde önemli bir payı ise tahıl ticareti almaktaydı. Coğrafi konum itibarıyla ticaretin kontrolünde önemli bir kolaylık sağlamasından dolayı Rodosçuk üzerinden yapılan tahıl ticareti devletçe desteklenmiştir. Osmanlı Devleti'nin bu desteği sayesinde Rodosçuk'un küçük limanındaki ticaret hacminde belirgin bir artış yaşanmıştır. ¹³

Rodosçuk Kasabasının XVI. yüzyılın ikinci yarısında ekonomik ve ticari bakımdan gelişmesiyle birlikte çeşitli kesimlerden iş arayanlar ya da iskelede ticarete dâhil olmak isteyen tüccarlar kasabaya yerleşmeye başlamışlardır. Bu rağbetin sonucunda şehirdeki kiralık evler, hanlar, mahzenler artan nüfusun barınma taleplerini karşılayamaz duruma gelmiştir. Ayrıca iskeleye ve pazara gelen malların artmasıyla birlikte kasabadaki mahzenler ürün depolamak için yetersiz kalmıştır. Bu nüfus için daima yaşam alanları olan mahzenler, artık sadece ticari mal depolamak maksadıyla kullanılmaya başlanınca, insanlar için kalacak yer sorunu baş göstermiş ve bunun sonucunda kasabada alternatif yaşam alanları olarak odalar meydana gelmiştir. XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren odalar, nüfusa paralel olarak çoğalmaya başlamıştır. ¹⁴ Bu bağlamda Tekirdağ kazasındaki odaların kullanımını hakkında Mahmut Sümer; "*Ahmet Bey bayırı ile Kurnalı da Tatabla ve Soğukkuyu Caddesinde 161 bekâr odası vardır ki bu odalarda fakir erkek işçiler ve dul Rum kadınlar oturmaktadır. Gündelikçi olarak tarla ve bağlarda çalışmaktadırlar*" şeklinde bilgiler vermektedir. ¹⁵

İncelediğimiz defterde, odaların büyük bir kısmı deftere geçilirken odaların hangi mahallede olduğu belirtilmiş buna ek olarak da bazı odalar, odayı zapt eden kişinin ismi ile kaydedilmiştir. Bu bize odaların bulunduğu mahalleleri ve odaların kimin mülkiyetinde olduğunu saptamak konusunda yardımcı olmaktadır. Bayram Reis Mahallesi'nde *El-hâc Ramazan odaları* ¹⁶, Abdi Hoca Mahallesi'nde *Abdi Hoca*

Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2009, s. 5; Ateş, a.g.m. , s. 359.

¹²Sert, a.g.e. , s. 19.

¹³Sert, a.g.e. , s. 21.

¹⁴Ateş, a.g.t. , s. 113.

¹⁵ Hatice Bayraktar, *XIX. Yüzyılın Ortalarında Tekirdağ Kazası*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2011, s. 64.

¹⁶Rodosçuk [Tekirdağ] Şer'iyeye Sicili, No. 1531, vr. 9a/IV. (Çalışma boyunca defter, "R.Ş.S." şeklinde kısaltmayla verilecektir.)

*odaları*¹⁷, Papa Manol Mahallesi'nde *Kara Solak odaları*¹⁸ tespit edilen odalardandır. Mahalle ismi belirtilmeyip sadece Rodosçuk'ta olduğu belirtilen odalarda vardır. Bunlar; *Rüstem Paşa* ve *Kavakzâde*¹⁹ *odaları*dır. Bunun yanında yine başka bir kayıta²⁰ *Rüstem Paşa Odalarında* sakin olan Safiye binti El-hâc Bali isimli kişinin kiracı konumunda olduğu görülmektedir. Bu kayıt bizlere bu odalarda sadece tüccar, işçi ve bekâr erkeklerin değil, aynı zamanda Rodosçuklu Müslüman kadınların da kiracı konumunda yaşayabildiğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Defterimizdeki kayıtlarda, odalar genelde havlusu, bahçesi vs. ile satıldığı veya kiralandığı için odaların tam olarak kıymetleri tespit edilememektedir.²¹

1. Rodosçuk'ta Ev Mimarisi

Osmanlı toplumunda evler genellikle tek ya da iki katlı olup, tek katlı evler *tahtânî* olarak adlandırılırdı. Tek katlı bu evler bir oda veya yan yana ya da karşılıklı odalardan oluşmaktaydı. Bunlarla birlikte *yer evi* diye adlandırılan tek katlı evler de bulunmaktaydı. Belgelerde tek katlı evlerin yer evi ve tahtânî ev olarak ayrılması bizlere, yer evinin tamamen toprağa bitişik olarak inşa edilmiş olabileceğini, tek katlı evlerin ise bakıldığında tek katlı olup büyük ihtimalle altında bugün bodrum katına karşılık kullanılan bir zemin katın mevcut olduğunu düşündürmektedir. İki katlı olan ve *fevkânî* olarak adlandırılan evler ise ya bir bab tahtânî ve bir bab fevkânî olmak üzere her katta birer odadan oluşan iki odalı evler ya da her iki katında da ikişer oda olan toplam dört odadan oluşan evlerdi. Bahsedilen bu evlerin de altında tek katlı evlerde olduğu gibi muhtemelen bir zemin kat bulunuyordu. İki katlı bu evlerin alt katında ocak bulunmakla birlikte burası mutfak olarak kullanılmakta ve ev halkının yemek yediği ve gününün büyük çoğunluğunu geçirdiği kısımdı.²²

¹⁷R.Ş.S. , No. 1531, vr. 47a/I.

¹⁸R.Ş.S. , No. 1531, vr. 8b/II.

¹⁹R.Ş.S. , No. 1531, vr. 19a/I.

²⁰R.Ş.S. , No. 1531, vr. 9b/V.

²¹Örnek vermek gerekirse, belge numarası *29a/IV* olan bir kayıta, *iki bab oda, havlusu ve eşcârı ve cem'-i tevâbi' ve levâhıkıyla* 10.000 akçeye satılmıştır. Yine başka bir kayıta, *üç bab odaları havlusu cem'-i tevâbi' ve levâhıkıyla* 5.000 akçeye satılmıştır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

²²Ateş, *a.g.t.* , s. 98.

Şer'iyeye sicillerindeki bazı kayıtlarda, özellikle de ev alım-satımlarında satılan evin kaç katlı olduğu, yapı malzemesinin ne olduğu, hayvanlar için ahır olup olmadığı, bahçesi varsa bahçesindeki ağaçların meyveli olup olmadığı²³ gibi ayrıntılı bilgilere ulaşılabilmektedir. Biz bu çalışmamızda Rodosçuk evleri ile ilgili bilgileri, incelediğimiz defterdeki mülk alım-satım belgeleri ve tereke kayıtları vasıtasıyla ortaya koymaya çalıştık.

Yukarıda bahsedildiği üzere, 1531 numaralı defterdeki kayıtlarda da Rodosçuk'ta evler genel olarak fevkânî ve tahtânî yani altlı üstlü bir başka deyişle iki katlıdır. Fakat bunun yanında sadece tahtânî yani tek katlı evlere de rastlanmaktadır. Defterimizde *yer evi* tabiri tespit edilmemekle birlikte incelediğimiz dönemdeki Rodosçuk evleri, genelde önünde havlusu, fırını, hayvanlar için ahır, pınarı, samanlığı, sofası ve sofanın altında kileri ile tanımlanan evlerdendir. Altlı-üstlü bu evler genel itibarıyla bir veya iki odalıdır. Bunun yanında üç, dört, altı bâb odalar da mevcuttur. Kayıtlarda hemen hemen her evin, ahır, pınarı, kileri, fırını ve samanlığın var olduğu görülmektedir. Aynı zamanda evler genelde bağ ve bahçeleriyle ve bazı evler meyve ağaçlarıyla²⁴ birlikte zikredilmektedir. Bu bilgiler bize Rodosçuk'ta hayvancılık ve tarımla yoğun bir şekilde uğraşıldığını göstermektedir.

İncelediğimiz kayıtlarda yapı malzemesi belirtilen evler, taş²⁵ ve kerpiç²⁶ binalıdır. O dönem için bunun dışında belirtilen başka bir yapı malzemesi görülmemektedir. Taş malzemenin genel olarak evin ilk katında kullanıldığı, ikinci katında ise daha çok kerpiç ya da ahşap malzeme kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kerpiç çamuru samanla karıştırılarak ahşaplar arasında dolgu malzemesi olarak kullanılıyordu. Bu işlem bittikten sonra duvarın içi ve dışı kerpiç çamuru ile sıvanıyordu. Bu işlemin sonunda ısıyı uzun süre koruyan maliyeti düşük bir yapı elde ediliyordu. Evlerin ikinci katında, çok olmamakla birlikte *çatma* denilen ahşap malzeme kullanıldığı da oluyordu. *Çatma ev*, ağaç gövdelerinin birbirlerine çivisiz olarak tutturulmasıyla oluşan duvarlardan meydana gelmekteydi.²⁷ 1531

²³Kayıtlarda meyveli ve meyvesiz ağaçlar, “eşcâr-ı müsmire ve gayr-ı müsmire” şeklinde belirtilmektedir.

²⁴R.Ş.S., No. 1531, vr. 1b/II, vr. 2b/II, vr. 9a/IV, vr. 25b/II, vr. 25b/III, vr. 35a/V, vr. 38b/IV, vr. 53a/III, vr. 7a/III, vr. 7b/V.

²⁵R.Ş.S., No. 1531, vr. 25b/II, vr. 25b/III.

²⁶R.Ş.S., No. 1531, vr. 3a/III, vr. 7b/I, vr. 12a/VI, vr. 15a/I, vr. 16a/III, vr. 20b/I, vr. 20b/IV, vr. 24b/III, vr. 28b/I, vr. 30b/II, vr. 31b/I.

²⁷Ateş, *a.g.t.*, s. 99.

numaralı defterimizde çok sayıda çatma evden²⁸ söz edilmektedir. Çatma yapı tekniği sadece ev mimarisinde değil aynı zamanda ahır²⁹, samanlık³⁰, anbar³¹ gibi yapılarda da kullanılmıştır.

Evlerin yapı malzemesi, modelleri, tahtânî ve fevkânî olmak üzere çok katlı olup olmadıkları, oda sayıları sahibinin sosyal statüsü ve refah düzeyiyle yakından ilgilidir. Geniş ve fonksiyonel yapıları bünyesinde barındıran ve çoğunlukla iki katlı olan evler, gelir düzeyi yüksek olan kimselerin evleridir. Osmanlı şehirlerinin çoğunda iki katlı evlerin zengin kimselere ait olduğu genel bir tespittir.³²

Bu bağlamda defterdeki kayıtları değerlendirdiğimizde incelenen dönemde Rodosçuk'ta yetmiş beş civarı tahtânî, elli civarı ise fevkani evin varlığı dikkat çekmektedir. Deftere yansıdığı kadarıyla tek katlı evler ile iki katlı evler arasında çok fazla bir farkın olmaması bizlere, Rodosçuk halkının gelir düzeyinin ortalamanın biraz da olsa üstünde olduğunu düşündürmektedir.

2. Rodosçuk'ta Evlerde Bulunan Eşyalar

Evlerle birlikte evlerin içindeki eşyalar da ailelerin kültürel yaşam tarzını, ekonomik durumunu, toplumdaki statülerini yansıtan ve evin tamamlayıcısı niteliğinde olan unsurlar arasındadır.

Söz konusu unsurlardan halı ve kilimler Türk dünyasında kültürel açıdan zengin bir temel oluşturmaktadır.³³ İncelediğimiz dönemdeki kayıtlardan anlaşıldığı üzere Rodosçuk'ta evi dekore etme konusunda vazgeçilmez eşyalar arasında sayılan ve kilim, kaliçe diye adlandırılan halı, minder vb. eşyalara sıklıkla rastlanmıştır. Bu eşyaların, "*alaca kilim-i cedîd, kaliçe kilim, kaliçe-i sagîr köhne, kaliçe-i kebîr köhne, alaca kilim, alaca minder, gön minder*" gibi çeşitleri mevcuttur.

Bunun yanında defterdeki kayıtlar bizlere, Rodosçuk halkının kullandığı yatak ile ilgili malzemeler hakkında da bilgi vermektedir. Bu kayıtlar incelendiğinde Rodosçuk'ta kullanılan yatak takımları arasında; *yorgan*,

²⁸R.Ş.S., No. 1531, vr. 3a/III, vr. 10a/I, vr. 12a/VI, vr. 17b/I, vr. 23a/VI, vr. 25b/II, vr. 25b/III, vr. 30b/I, vr. 24b/IV.

²⁹R.Ş.S., No. 1531, vr. 11a/IV, vr. 12a/II, 12a/Vı, vr. 23a/VI, vr. 24a/II, vr. 25b/II, vr. 25b/III, vr. 30b/I.

³⁰R.Ş.S., No. 1531, vr. 25b/II, vr. 25b/III.

³¹R.Ş.S., No. 1531, vr 12a/II, vr. 12a/VI, vr. 25b/III, vr. 30b/I.

³²Ateş, *a.g.t.* , s. 99.

³³ Özlem Başarır, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı Taşrasında Statü-Servet İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme", *History Studies*, 3/3, 2011, s. 62, (49-67).

yasdık, döşek gibi eşyaların sık sık geçmesi dikkat çekmektedir. Bu eşyalardan yastıkların, *beledî yasdık, altunlu köhne yasdık, işleme köhne yasdık, işleme yastık* gibi çeşitleri vardır. Bir başka yatak malzemesi olan yorganların ise *beledî yorgan, işleme yorgan, altunlu cedîd yorgan* gibi çeşitleri mevcuttur. Defterimizde geçen döşek çeşitleri ise; *altunlu köhne döşek, beledî döşek, beledî döşek yüzleri*'dir. Bu ürünlerin değerleri incelendiğinde genellikle aynı türdeki ürünlerin değerlerinin birbirine benzediği dikkat çekmektedir. Aralarındaki farkın ise yeni veya eski olmaları, dönemin değerli kumaşlarından yapılmaları ya da işçiliğine göre değiştiği görülmektedir. Bununla birlikte bazı ürünler köhne bir başka deyişle eski durumda olmalarına rağmen bazı özellikleri sayesinde değerlerinden bir şey kaybetmedikleri de anlaşılmaktadır. Defterimizdeki bir belgede³⁴ dört adet *şamî yastık* 500 kıymet, bir adet *şâmî yastık* 80 kıymet iken dört *altunlu köhne yastık* 800 kıymet olarak verilmiştir. Bu kayıttan da anlaşılacağı üzere altunlu yasdık köhne durumda olmasına rağmen diğer yastıklara göre daha değerlidir.

Peşkir olarak adlandırılan genellikle pamuk ipliğinden dokunan, ince bir havlu çeşidi olan bir eşyaya da kayıtlarda rastlıyoruz. Peşkir, insanlar tarafından, yemek yerken veya el-ayak, yüz kurulamak gibi çeşitli amaçlarla kullanılmıştır.³⁵

Bu eşyalar dışında defterimizde, İslam dininin bir gereği olan, namaz ibadetini yerine getirmek için kullanılan *seccadeye*³⁶ de rastlanmıştır.

Aynı zamanda birden fazla işte kullanıldığını düşündüğümüz *kazma, bel, balta, keser, araba tekerleği, ayaklı sanduk, şamdan, ustura, maşraba, mendil, hamam futası*³⁷, *hamam leğeni, nakışlı boğça, küçük boğça*, gibi eşyalar da Rodosçuk'ta kullanılan ev eşyaları arasındadır.

2.1. Mutfak Araç-Gereçleri

Matbah kelimesi Arapça *tabh* (*pişirmek*) fiilinin ism-i mekânı olup, "pişirme işleminin yapıldığı yer" anlamına gelir.³⁸ Bu kelime Türkçeye mutfak şeklinde geçmiştir.

³⁴R.Ş.S., No. 1531, vr. 23b/I.

³⁵Temel Öztürk, "Kadı Sicillerindeki Bazı Muhallefatlara Göre Trabzon'da Temizlik Ve Vücut Bakım Malzemeleri (1700-1750) ", *The Journal of Ottoman Studies*, XXXII, İstanbul 2008, s. 257, (ss. 249-283)

³⁶R.Ş.S., No. 1531, vr. 23b/I.

³⁷Futa: peştemal, eskiden kullanılan bir çeşit kumaş. Bkz. Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2007, s. 270.

³⁸Arif Bilgin, "Matbah-ı Amire", *TDVİA*, C. 28, 2003, s. 115, (ss. 115-119).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türk Mutfak kültürü, saray mutfağı³⁹ ve halk mutfağı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Padişah, Valide Sultan ve Divan halkı için hazırlanmış ihtişamlı sofralar olan saray mutfağında, aşçıların padişah erkânının hoşuna gidecek yemekleri hazırlama ve saraylarda verilen ziyafetleri daha gösterişli hale getirme konusundaki çabaları Türk Mutfağı'nın zenginleşmesini sağlamıştır.⁴⁰ Saray mutfağı kadar gösterişli olmasa da halk mutfağı da lezzet ve çeşit bakımından çok zengindir. Misafirperver Osmanlı halkı, hazırlanan yemekleri misafirlere beğendirmek için çaba sarf etmişler ve bu amaçla özel lezzetler ortaya çıkarmışlardır.⁴¹

Zengin bir yemek kültürüne sahip olan Türkler, bu kültürün bir uzantısı olarak mutfaklarına büyük bir değer vermişlerdir. Türk evlerinde mutfaklar, genellikle evin dışında bulunmakla birlikte bazı küçük evlerde mutfak, evin alt katında ve bahçeye çıkıntılı olarak inşa edilirken, saray ve konaklarda ise binadan uzakta, bahçe içinde yapılmıştır. Mutfak olarak inşa edilen binanın içinde büyük bir ocak bulunur, içi tencere ve kazan koymak için bölmelere ayrılırdı.⁴²

Bunun yanında dolap, niş ve tandır gibi mimari elemanlara sahip olan Türk mutfağı, yemek hazırlığı, aylık, günlük, yıllık yiyecek depolama gibi işlevselliğe sahiptir.⁴³

Mutfaklarla birlikte yemeklerin hazırlanması, saklanması için kullanılan mutfak araç-gereçleri de incelenilen dönemde bölgedeki aile hayatı, refah düzeyi ve yaşam standartları konusunda araştırmacılara kayda değer ipuçları vermektedir.

³⁹Saray mutfağı hakkında bkz. Stefanos Yerasimos, *Sultan Sofraları 15. ve 16. Yüzyılda Osmanlı Saray Mutfağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002; Arif Bilgin, *Osmanlı Saray Mutfağı (1453-1650)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004.

⁴⁰Sibel Güler, "Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 26, Kütahya Nisan 2010, s. 26, (ss. 24-30); Sevil Bülbül, "Osmanlı Mutfak Kültürü'nde Yemek Kapları: İznik Çok Renkli Seramik Örnekleri", *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 8, 2016, s. 2375, (ss. 2373-2389)

⁴¹Güler, a.g.m. , s. 26.

⁴²Zeynel Özlü, "Terekeler Işığında Göynük'te Konutlarda Mekân Düzenlemesi", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 163, İstanbul Ağustos 2006, s. 114, (ss. 103-142).

⁴³Yüksel Göğebakan, "Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evinin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar Ve Bu Evlerin Genel Özellikleri", *İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi*, C. 1, S. 1, 2015, s. 51, (ss. 41-55).

Bizim incelediğimiz kayıtlarda Rodosçuk'ta, bir mutfak gereci olan ve içinde yemeklerin pişirildiği tencerelere sıklıkla rastlanmaktadır. Kayıtlardan anlaşıldığı üzere Rodosçuk'ta bu tencerelerin “küçük, büyük, vasat” gibi çeşitleri kullanılmıştır. *Tabe* olarak adlandırılan tavaların da “kebab tabesi, börek tabesi, el tabesi, pekmez tabesi” gibi çeşitleri vardır. Bu tabeler işlevlerine göre isimleştirilmiştir. Örneğin; kebab pişirmeye yarayan tavaya kebab tabesi yani kebab tavası ismi verildiği görülmektedir. Bu gibi isimlendirmeler bizlere, bölgede tüketilen yiyecekler⁴⁴ hakkında da bilgiler verdiği için ayrı bir öneme sahiptir.

Kayıtlarda çeşitli taslara ve sahanlara da rastlamak mümkündür. “*Yol tası, tabaklı hoşâb tası, kapaklı tas, küçük tas*” şeklinde taslardan söz edilirken, “*sefer-i sahan, kevgir sahan, çini sahan, debli sahan, kırmızı sahan*” olmak üzere çeşitli sahanlardan da bahsedilir. Rodosçuk'ta kullanılan bu mutfak araç-gereçlerinin, malzemenin cinsine, özelliklerine, kullanım işlevlerine ve hatta renklerine göre farklı isimler aldıkları anlaşılmaktadır.

İncelediğimiz kayıtlarda, *çini sahan, gümüş kaşık, gümüşlü bıçak, çini tabak* gibi değerli eşyalar görülmektedir.⁴⁵ Dudu Hatun Mahallesi'nden Nisa Hatun ibn Abdullah isimli kişinin muhalefat kaydında *gümüş kaşık*, 100 dirhem, kıymeti ise 2000 olarak verilmektedir. Yine aynı kişiye ait olan iki adet *altın yüzük* tespit edilmiş olup bu yüzüğün tahmînen miskâl (4,5 g değerinde bir ölçü birimi) değerinde olduğu belirtilmiştir. İskender Çavuş Mahallesi'nden Korucu El-hâc Yusuf Bey ibn Abdullah isimli kişinin muhalefat kaydında da 16'nın üzerinde toplam değeri 1080 olarak verilen *çini tabak* ve *çini sahanlar* göze çarpmaktadır. Bu kayıtlar bizlere, bu değerli eşyalara sahip kişilerin gelir düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

İbrik, güğüm ve *bakraç* gibi el yıkama suyunun veya içme suyunun koyulduğu kaplar, ayrıca el, yüz yıkamak ya da abdest almak için kullanılan *leğenler* de Rodosçuk'ta kullanılan eşyalar arasındadır. Bunun yanında Rodosçuk'ta kullanılan *kevgir leğen*⁴⁶ dikkate alındığında, leğenlerin sadece el-yüz yıkamak için kullanılmadığı, başka işleve sahip leğenlerin de var olduğunu anlaşılmaktadır. Bu leğen türü de muhtemelen

⁴⁴Rodosçuk'ta tüketilen gıda maddeleri hakkında bkz. Ümit Ekin, “Rodosçuk Halkının Beslenme Kültürü Üzerine Bazı Gözlemler (1638-1730)”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, C. 12, S. 1, Sakarya 2017, (ss. 37-58).

⁴⁵R.Ş.S., No. 1531, vr. 30b/III, vr. 18b/I.

⁴⁶R.Ş.S., No. 1531, vr. 51b/I.

leğen şeklinde ama delikleri olmasından dolayı kevgir gibi kullanılan bir tür mutfak gerecidir.

Osmanlıların, üzerinde yemek yedikleri tepsileri, *sofra* diye adlandırdıkları bilinmektedir. İncelediğimiz defterde “*sofra*” tabirine bir kez rastlanmakla birlikte ⁴⁷ Rodosçuk'ta *sofra* gereci olabilecek “*bakır sini, ağaç sini*” de kullanılan eşyalar arasındadır.

Bütün bunlar dışında, *siyah kepçe, kebab demiri, tekne, havan, harânî, bakraç, pekmez küpü, turşu küpü, kazgan* gibi mutfak eşyaları da Rodosçuk'ta kullanılmıştır.

3. Giyim-Dokuma Ürünleri

Giyim, maddi kültürün bir ögesi olup, bir milletin milli kültürünü gelenek ve göreneklerini, yaşam biçimini simgeleyen ve tanıtan en önemli unsurlardan biri olmasının yanında kimliğin kurulmasında da önemli rol oynamaktadır.⁴⁸ Temel amacı vücudu korumak olan giysiler, zamanla ait olduğu toplumun kültürel değerleri, sosyo-ekonomik yapısı, giysilerde kullanılan malzeme, iklim, inançlar vb. faktörlerle şekillenmiş ve biçim, malzeme ve kullanım özellikleri açısından çeşitlenmiştir. Giysilerin şekillenmesinde önemli bir etkiye sahip olan bu faktörler, kültürel yapının zorunluluğu olarak kendiliğinden gelişip, süreklilik arz ederek geleneksel öge özelliği kazanmış ve bulunduğu toplumun giyinme kültürünü oluşturmuştur. Giysiler, bu özellikleri dolayısıyla insanlık tarihinin gelişim belgeleri olarak görülmektedir.⁴⁹

Genel olarak ortak özellikleri olmakla birlikte, Türk halk giysileri bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir. Bu değişikliğe etki eden faktörler arasında mahalli gelenekler, insanların birbirinden ayrı olan zevkleri, iklim şartları, o yörenin coğrafi durumu ve tarihi olaylar yer almaktadır.⁵⁰

Herhangi bir bölgede yaşayan kişilerin kılık ve kıyafetleri hakkında bilgi edinmek istiyorsak müracaat edeceğimiz kaynakların başında Şer'iyeye Sicilleri gelmelidir. Sicillerdeki kıyafetlerle ilgili kayıtlar bölgedeki folklorik yapının zenginliğini ortaya koyma açısından büyük önem

⁴⁷R.Ş.S., No. 1531, vr. 7b/III.

⁴⁸Fatma Ayhan, “Türk Giyim Kültüründe Pantolon”, *Akademik Bakış Dergisi*, S. 39, Kasım-Aralık 2013, s. 1-2, (ss. 1-21).

⁴⁹Fatma Koç-Emine Koca, “Türk Halk Giyiminde Kullanılan Süslemelere Tipolojik Bir Yaklaşım”, *İdil Dergisi*, C. 5, S. 19, Ankara 2016, s. 239, (ss. 237-262).

⁵⁰A.g.m. , s. 239.

taşımaktadır.⁵¹ Biz de bu amaç doğrultusunda 1531 numaralı defterdeki terake kayıtlarını ayrıntılı bir şekilde inceleyerek ve XVII. yüzyıl başlarında Rodosçuk halkının giyim alışkanlıklarını, kıyafetlerinde kullandıkları dokuma ürünlerinin neler olduğunu ortaya koyarak şehirdeki insanların ev ve gündelik hayatı hakkında çıkarımlar yapmaya çalıştık.

Tekirdağ'da kullanılan giyim-kuşam ürünlerinden bahsetmeden önce bu ürünlerin imal edildiği kumaş çeşitleri hakkında bilgi vermenin yerinde olacağı düşüncesindeyiz.

3.1. Kumaş Çeşitleri

Kayıtlarda kumaşlar ve giysiler betimlenirken “*cedîd, köhne, müsta'mel*” gibi sıfatlar kullanılmıştır. Hatta bazı vesikalarda sadece kumaş adıyla yetinilip giysinin adının söylenmediği görülmektedir. Bu bizlere öncelikli olanın kumaş olduğunu göstermektedir.⁵² İncelediğimiz dönemde Rodosçuk'ta kullanılan kumaş çeşitlerini yünlü kumaşlar, ipekli kumaşlar ve pamuklu kumaşlar olmak üzere üçe ayırarak inceleyeceğiz.

3.1.1. Yünlü Kumaşlar

Kayıtlara yansıdığı kadarıyla Rodosçuk'ta kullanılan yün kumaşlar, *çuha* (*çuka*), *aba* ve *keçedir*. *Çuha* kumaşı, çözgü ve atkısıyla tek kat yün ipliğinden, sık dokunmuş kalın bir kumaş olup dokunduktan sonra terbiyelemek amacıyla; dinkleme, fırçalama, makaslama işlemleri uygulanır ve mendenen geçirilerek perdahlanırdı.⁵³ Yünlü bir kumaş çeşidi olan çuka, kadınlara kışlık ferâce kesiminde kullanılmakla birlikte erkek kıyafetlerinde daha sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir. Çukadan, yelek, cepken, çakşır yapılmıştır. Erkek kıyafetlerinde çuka, üstlüklerin göğüs kısımları, omuzları, kol yenleri çakşırlarda da dizden yukarı ön kısımlar bazen parçalar ipekle veya sırma ile işlenerek süslenmişlerdir.⁵⁴ Yünden sıkı olarak dokunmuş, dayanıklı ve havlı bir kumaş olan çuka ya

⁵¹M. Emin Yolalıcı, *XIX. Yüzyılda Canik (Samsun) Sancağı'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, TTK, Ankara 1998, s. 34.

⁵²İlker Er-Serdar Genç, “XVII. Yüzyıl Sonlarında Balıkesir'de Giyim Kuşam”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 11, S. 19, Balıkesir 2008, s. 111, (ss. 107-115).

⁵³İbrahim Etem Çakır, “ Sofya Şehrinde Kadın Giyim Kuşam Kültürü: XVII. Yüzyılın İkinci Yarısı” , *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 56, Erzurum 2016, s. 1381, (ss. 1365-1386).

⁵⁴Er-Genç, a.g.m. , s. 109.

da çuhanın kırmızısı makbuldür.⁵⁵ İncelediğimiz defterde, Rodosçuk'ta çukanın en fazla kullanıldığı giysi çeşidinin *ferâce* olduğu anlaşılmaktadır. Ferâce dışında çukadan "*cebe donu dolama*" olarak adlandırılan bir giysi çeşidinin de yapıldığı görülmektedir. Kayıtlardan anlaşıldığı üzere çukanın *siyah*, *mavi* ve *kırmızı* renkleri Rodosçuk'ta kullanılmıştır.

Yünlü kumaşlardan biri de *keçedir*. Keçe, yünlerin ıslatılıp dövülmesiyle elde edilen yünlü çeşididir. XVII. yüzyılda keçe üretiminde öne çıkan yerler arasında Selanik, Muğla, Edirne, Rodos bulunmaktadır.⁵⁶ Defterimizde "*sarı yan keçesi*, *siyah keçe*" şeklinde geçen keçe türlerine rastlıyoruz. Ayrıca Selanik'te üretildiğini düşündüğümüz "*uzun yan keçesi Selanik*"⁵⁷ olarak adlandırılan bir keçe türünün de Rodosçuk'ta kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Kalın bir yünlü kumaş olan *aba* ise, şalvar, potur, cebken, salta, yelek, cübbe, yağmurluk, mest ve terlik yapımında kullanılmaktadır. Defterimizde aba kumaşı kullanış şekli ile karşımıza çıkmamakla birlikte iki kayıta⁵⁸ *aba* tabirine rastlıyoruz.

3.1.2. Pamuklu Kumaşlar

Rodosçuk'ta incelediğimiz dönemde pamuklu kumaşların, *boğası* ve *alaca* çeşitlerine rastlıyoruz.

Pamuklu bir kumaş çeşidi olan *boğası*, daha çok astarlık kumaş olmak üzere pamuk ipliğinden dokunurdu. Ortaçağda, değişik Anadolu şehirlerinden İtalya'ya boğası ihracı yapılmaktaydı. Bu nedenle İtalya'da "bocassino" adı ile ün yapmıştı. Lüks kaliteye kadar çeşitleri ve beyaz yanında birçok farklı renkte üretilmişti.⁵⁹ Bu kumaş daha çok kaftan, kapama, zıbûn gibi giyeceklerde kullanılmasının yanı sıra döşemeliklerde de kullanılmıştır.⁶⁰ Defterimizde, boğası kumaşının daha çok *zıbûn* yapımında kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca *kırmızı*, *mavi* ve *beyaz* renkte boğasaların varlığı dikkat çekmektedir.

⁵⁵ Zübeyde Güneş Yağcı-Serdar Genç, "XIX. Yüzyılda Balıkesir'de Giyim-Kuşam Zevki Ve Bir Kumaş Tüccarı", *Turkish Studies*, C. 2/1, Ankara 2007, s. 235, (ss. 227-246).

⁵⁶ Çakır, a.g.m. , s. 1381.

⁵⁷ R.Ş.S., No. 1531, vr. 18b/I.

⁵⁸ R.Ş.S., No. 1531, vr. 14a/I, vr. 35a/I.

⁵⁹ Er-Genç, a.g.m. , s. 110.

⁶⁰ Güneş Yağcı-Genç, a.g.m. , s. 234-235.

Bir diğer kumaş türü olan *alaca* ise genellikle kırmızı zemin üzerine sarı çubuklu bir pamuklu kumaştır. Alaca kumaşı ipeklisi de dokunduğu için pamuklu alaca ve ipekli alaca olmak üzere ikiye ayrılmıştır.⁶¹ İncelediğimiz defterde, alaca kumaşından yapılmış olan *kaftan*lara rastlıyoruz. Bu kaftanlardan biri yeşil renkte bir alaca kumaştan⁶² dikilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere alaca kumaşının da tıpkı çuka ve boğası kumaşları gibi renkleri mevcuttur.

Boğası ve alaca farklı cinslerinin değişen fiyatlarına rağmen çoğunlukla orta gelir düzeyli kişilere hitap eden kumaşlar arasındadır. Öte yandan bu kumaşların ipekli olanları, Şam alacaları, heft renk boğasılar, büyük ihtimalle daha zengin kimselere hitap ediyor, zenginler tarafından talep görüyordu.⁶³

3.1.3. İpekli Kumaşlar

Rodosçuk'ta ipekli kumaşların *kemha*, *atlas*, *kadife*, *tafta*, *çetari*, *darayî* gibi çeşitleri kullanılmıştır.

Bunlardan ipekli dokumalar arasında bulunan *kemha*, sarayın ve halkın beğenisine en uygun ağır, gösterişli, tok bir kumaştır. Atkısı ve çözgüsü ipek, üst sıra atkısı ayrıca gümüş ya da altın kılardanla takviyelidir. Kemha daha çok kaftanlık ve döşemelik olarak kullanılan bir kumaş olmuştur.⁶⁴ İncelediğimiz defterde de kemha kumaşının daha çok *kaftan* yapımında kullanıldığını görüyoruz.⁶⁵

Atlas; ipekten dokunmuş elbise yapımında kullanılan, kırmızı, yeşil, sarı, mavi olmak üzere daima düz renkte olan bir kumaş çeşididir. Atlas kumaşının üstünde herhangi bir süsleme bulunmaz.⁶⁶ Rodosçuk'ta incelediğimiz dönemde bu kumaş türünden yapılmış olan *kaftan*⁶⁷ ve *zibûnlar*⁶⁸ kullanılmıştır.

Kadife; düzüne “sade”, desenlisine “münakkaş”, tellisine “müzehhep”, çift zeminlisine “çatma” denen çözgüsü ve atkısı ipek olan havlı bir

⁶¹Er-Genç, a.g.m., s. 110.

⁶²R.Ş.S. , No. 1531, vr. 30b/III.

⁶³Er-Genç, a.g.m. , s. 111.

⁶⁴Çakır, a.g.m. , s. 1382.

⁶⁵ Kemha kumaşından yapılan kaftanlar, “*Kemha kaftan uzun yenli, Sakız kemhası sim kaftan, mor kemha cebe donu kaftan, yeşil kemha kaftan*” şeklinde sıralanabilir. Bkz. R. Ş. S. , No. 1531, vr. 18b/I, vr. 23b/I, vr. 35a/I, vr. 53a/I.

⁶⁶A.g.m. , s. 1382.

⁶⁷R.Ş.S. , No. 1531, vr. 23b/I.

⁶⁸R.Ş.S. , No. 1531, vr. /30b/III.

kumaştır.⁶⁹ İncelediğimiz defterde kadifeden yapılmış bir kavuk serpûş⁷⁰ dışında başka bir giyim eşyasına rastlanmamıştır.

Sert bir ipekli kumaş olan *tafta* ve yine ipekli kumaş çeşitleri arasında zikredilebileceğimiz *çetari* kumaş da Rodosçuk'ta karşımıza çıkmaktadır.⁷¹ Kayıtlar incelendiğinde Rodosçukluların *çetari* kumaşı kaftan yapımında kullandıkları anlaşılmaktadır.⁷²

Kayıtlarda karşımıza çıkan bir diğer ipekli kumaş *darayî*dir. Darayî, Anadolu'ya İran'dan ithal edilen çeşitli renkler üzerinde kalın bir kumaştır. Şam'da dokunan benzerlerine “Şam darayîsi” diğer bir cinsine de “püladî darayî” denmiştir.⁷³ Darayî de tıpkı *çetari* kumaş gibi Rodosçukluların *kaftan* yapımında tercih ettikleri bir kumaş olmuştur.⁷⁴

3.2. Kadın-Erkek Kıyafetleri

Kumaş ve çeşitlerinden sonra bu kumaşlardan yapılmış olan giysileri ele alabiliriz. İlk olarak kadınların iç giyimde kullandıkları kıyafetlerin başında *gömlek* gelmektedir. Ayak bileğine kadar uzun olan bu gömleklerin altına kadınlar, topuklara kadar inen don giyerlerdi.⁷⁵ Çıplak tene giyilen kıyafet anlamına gelen *gömlek*, aynı zamanda erkekler tarafından da giyilmekteydi.⁷⁶ Defterimizde *gömlek*⁷⁷, *ham gömlek*⁷⁸ ve *köhne gömlek*⁷⁹ ifadelerine rastlamakla birlikte *gömlek*lerin imal edildiği kumaş ya da renkler kayıtlarda belirtilmemiştir. Bununla birlikte diğer kıyafetlerde olduğu gibi *gömleğin* de kumaşı, deseni gibi unsurların *gömlek* değerini arttırdığı göz önünde bulundurulduğunda, defterimizdeki bir kayıttaki⁸⁰, kıymeti 150 olarak verilen *gömleğin*, dönemin değerli kumaşlarından biri ile dokunduğunu söyleyebiliriz. Bunun dışında

⁶⁹Çakır, a.g.m, s. 1383.

⁷⁰R. Ş. S. , No. 1531, vr. 35a/I.

⁷¹R.Ş.S. , No. 1531, vr. 53a/ I.

⁷²R.Ş.S. , No. 1531, vr. 53a/ I.

⁷³Er-Genç, a.g.m. , s. 111.

⁷⁴R.Ş.S. , No. 1531, vr. 23b/I.

⁷⁵Çakır, a.g.m. , s. 1369.

⁷⁶Zeynel Özlü, “Terekeler Işığında Bolu - Göynük'te Giyim Kuşam“, *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Dergisi*, S. 36, Ankara 2005, s. 209, (ss. 207-232).

⁷⁷R.Ş.S. , No. 1531, vr. 30b/ III, vr. 53a/ I, vr. 28a/ II, vr. 53a/IV.

⁷⁸R.Ş.S. , No. 1531, vr. 30b/ III.

⁷⁹R.Ş.S. , No. 1531, vr. 53a/ IV.

⁸⁰R.Ş.S. , No. 1531, vr. 30b/ III.

defterde geçen gömleklerin değerleri; 20-60 arasında değişiklik göstermektedir.

Kışın elbisenin altından giyilen, kolsuz, pamuklu bir yelek türü olan *zibûn* da kadınların kullandıkları giyim ürünleri arasındadır. İçlik de denilen *zibûn*, kaftanın altına giyilirdi.⁸¹ İncelediğimiz dönemde Rodosçuklu kadınların kullandığı *zibûnlar* boğası, atlas gibi kumaşlardan imal edilmiştir. Rodosçuk'ta kullanılan bu *zibûnlar* kırmızı ve beyaz renktedir.⁸²

Yelek, genellikle önü açık ve eteği bele kadar olan, mintan üstüne ya da ceket, cepken altına giyilen bir kıyafettir.⁸³ Erkek giysileri arasında bulunan yelek⁸⁴ Rodosçuk'ta kullanılan kıyafetler arasındadır. Kayıtlarda mor ve yeşil renkli yeleklerin⁸⁵ Rodosçuk'ta kullanıldığı görülmektedir.

Rodosçuk'ta kullanıldığı anlaşılan *kebe* ise yün veya tiftik gibi hayvansal elyaftan, keçeleştirme tekniği ile yapılan dokusuz kumaş ve kalın keçeden yapılmış elbise anlamındadır.⁸⁶ Kebe'nin daha çok çobanlar tarafından giyildiği bir başka deyişle bir çoban kıyafeti olduğu düşünülmektedir.

Yağmurluk; yağmurlu havalarda giyilen bir üstlük çeşididir.⁸⁷ İncelediğimiz defterde bir kayıтта⁸⁸ yağmurluk tabirine rastlıyoruz. Bir erkeğe ait olan köhne durumdaki bu yağmurluğun imal edildiği kumaş çeşidi ise belirtilmemiştir.

Don; belden aşağı giyilen, bacakları örten bir iç kıyafetidir. Tenin üzerine şalvar veya pantolonun altına giyilmektedir.⁸⁹ Aynı zamanda kadınların da iç giyecek olarak kullandıkları donların, kalite ve kumaş özelliğine göre fiyatları da değişmektedir.⁹⁰ Kayıtlardan, imal edildiği kumaş belirtilen ve kıymet 80 olarak verilen bir keten dona rastlıyoruz. Başka bir kayıтта ise köhne bir donun kıymet 141 olarak verildiği dikkat çekmektedir. Bu köhne diye tabir edilen eski donun keten dona göre daha

⁸¹Çakır, a.g.m. , s. 1370.

⁸² R.Ş.S. , No. 1531, vr. 23b/I, vr. 30a/VI.

⁸³Özlü, a.g.m. , s. 215.

⁸⁴Bal, a.g.m. , s. 382.

⁸⁵R.Ş.S. , No. 1531, vr. 35a/I, vr. 28a/II.

⁸⁶Özlü, a.g.m. , s. 215.

⁸⁷A.g.m. , s. 214.

⁸⁸R.Ş.S. , No. 1531, vr. 6a/II.

⁸⁹A.g.m. , s. 208.

⁹⁰Çakır, a.g.m. , s. 1370.

değerli olması, köhne donun ketene göre daha değerli bir kumaştan yapılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Ham ipeğe az miktarda keten ipliği katılarak dokunan yazlık bir kumaş olan *bürüncük*, ten üstüne giyilen iç gömleği ve iç donu yapımında kullanılırdı. Bürüncüğün çözgüsü ve atkısı iyi büküldüğünde dokuma ince, kıvrıkcık ve dökümlü olur, bazı cinslerinde çözgü telleri arasında pamuk ipliği karıştırılırdı. Buna *helalî* veya *hilalî* denir.⁹¹ Rodosçuk'ta kayıtlara yansıdığı kadarıyla hilalî kumaşının fazla kullanıldığını söyleyemeyiz. Defterimizde sadece mavi renkte bir *köhne hilalî* ile karşılaşmamızın yanında bu kayıt bizlere hilalî kumaşının da renklerinin olduğunu göstermektedir.

Bir alt giyecek türü olan şalvarı da hem kadın hem erkekler giyerdi. Erkek şalvarlarının paçaları dar olanlara "*potur*", geniş olanlara da "*çakşır*" denirdi.⁹² Rodosçuk'ta bol miktarda *çakşır* kullanılmış olup bunların bazılarının renkleri de kayıtlarda belirtilmiştir.⁹³

Çeşitli kumaşlardan yapılan ve kadınların tesettür amacıyla giydikleri üstluge ise *ferâce* denirdi. Ferâcelerin sade ve süssüz olanlarının yanı sıra cepleri ve yakaları işlemeli olanlar da vardı.⁹⁴ Sadece kadınlar değil, aynı zamanda erkekler de ferâce giyerdi ve buna erkek ferâcesi denirdi.⁹⁵ 1531 numaralı defterde çok sayıda ferâcenin kaydı geçmekte olup bu ferâcelerden bazılarının imal edildiği kumaş, renkleri ve özellikleri belirtilmiştir. Renk olarak Rodosçuk'ta *siyah*, *yeşil*, *kırmızı* ve *mor* renkli ferâceler kullanılmıştır. Defterde, kumaş çeşidi ile birlikte kaydedilen ferâcelerin tamamının ise *çuka* kumaşından imal edildiği dikkat çekmektedir. Bunun yanında Rodosçuk'ta kürklü ferâceler de kullanılmaktaydı. Kullanılan ferâcelerden biri zerdeva kürklü diğeri ise kurt kürklüdür. Bir adet kurt kürklü mor ferâce 450 kıymet iken, kaç adet olduğu belirtilmeyen zerdeva kürklü köhne ferâce ise 1300 kıymettir. Defterde en değerli ferâcelerin çuka kumaşından yapıldığı, telli-sancaklı gibi değerini yükselten özellikler barındırdığı anlaşılmaktadır. Öyle ki; kırmızı renkte çuka kumaşından yapılan kısa yenli sancaklı bir ferâcenin⁹⁶ kıymeti 2200 olarak verilmiştir.

⁹¹Çakır, a.g.m. , s. 1382.

⁹²Yolalıcı, s. 39.

⁹³R.Ş.S. , No. 1531, vr. 35a/I, vr. 24a/I.

⁹⁴Çakır, a.g.m. , s. 1373.

⁹⁵Güneş Yağcı-Genç, a.g.m. , s. 230.

⁹⁶R.Ş.S. , No. 1531, vr. 18b/I.

Kürk; soğuk havalardan korumak için hayvan postlarından yapılmış bir kıyafettir. İlk zamanlarda genellikle soğuktan korunmaya yönelik bir kıyafet çeşidi olan kürk, Osmanlı Devleti'nde zamanla lüks bir meta haline dönüşmüştür. Süs ve giyim aksesuarı olan kürk, aynı zamanda toplum içindeki itibarı ve statüyü gösteren bir unsurdur. XVII. yüzyıl Osmanlı piyasasında samur, zerdeva, vaşak, kakum, tilki, sansar, çılkafa, tavşan, karsak, sincap, göçen/kokarca, çakal, kedi ve kuzu kürkleri görülmektedir. Kıyafetlerde kullanılan en değerli kürkler içinde siyah tilki, Sibiryaya gri sincabı, samur, elma yanağı, vaşak, zerdeva ve kakum sayılmaktadır.⁹⁷ İncelenen defterde; ikisi siyah biri beyaz renkte olmak üzere altı yerde kürk kaydı geçmektedir. Ayrıca Rodosçuk'ta yukarıda bahsi geçen hayvanlardan *zerdeva kürkü*⁹⁸ ve *çakal kürkü*⁹⁹ kullanılmıştır.

Dülbend ise değirmi kesilen parçaları üzerine yazma usulü ile nakışlar basılarak kadınlara baş yemenileri namaz bezi ve erkekler için de sarıklık bez olarak kullanılırdı. Ayrıca dülbend, gömlek yapımında da kullanılmıştır.¹⁰⁰ İncelediğimiz defterde Rodosçuk'ta kullanılan dülbendlerin sadece on iki tanesi kayıtlara yansımıştır. Bunların üç tanesi köhne durumda, biri hafır yani ipekten yapılmış dülbend, bir diğeri ise sırmalı dülbendir. Ayrıca Rodosçuk'ta kullanılan ve "*dülbend mutallâ*" olarak adlandırılan dülbend çeşidi 400 kıymet olarak kayda geçirilmiştir. *Sırmalı dülbend* ise 100 kıymettir. Defterde geçen diğer dülbendler kıymet olarak 50-100, 150-250 akçe arasında değişiklik göstermektedir.

Bir baş aksesuarı olan *takye veya takke* ve *kavuk* da defterimizde geçmekte ve Rodosçuk halkının giyim kuşamı arasında yer almaktadır.¹⁰¹

Defterimizde, en üste giyilen bir kıyafet türü olan *kaftan* da Rodosçuk'ta kullanılan giysiler arasındadır. Defterdeki kayıtlar incelendiğinde, kaftanların çeşitli renklerde ve kumaşlarda imal edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Rodosçuk'ta kaftan yapımında en çok tercih edilen renk yeşil ve sarı iken kumaş olarak ise darayî, atlas, alaca, çetari kumaşlarının tercih edildiği görülmektedir. Bu kumaşlar içinden, en çok tercih edilen kumaşın ise alaca olduğu dikkat çekmektedir. Rodosçuk'ta kullanılmış olan bu kaftanların kıymetleri 100-1500 akçe arasında değişmektedir. Bununla birlikte bir muhallefat kaydında¹⁰² Selime adlı bir kadının

⁹⁷Çakır, a.g.m. , s. 1372-1373.

⁹⁸R.Ş.S. , No. 1531, vr. 35a/I.

⁹⁹R.Ş.S. , No. 1531, vr. 28a/II.

¹⁰⁰Çakır, a.g.m. , s. 1380.

¹⁰¹R.Ş.S. , No. 1531, vr. 24a/I, vr. 35a/I, vr. 42b/II.

¹⁰²R.Ş.S. , No. 1531, vr. 18b/I.

hissesine düşen ve 5000 akçe değer biçilen bir kaftan¹⁰³ dikkat çekmektedir. Özellikleri belirtmeyen bu kaftan, muhtemelen dönemin pahalı bir kumaşından imal edilmiş olup, üzerinde değerli işlemler bulunmaktadır.

Bunun yanında Osmanlı Devleti'nde kaftanların itibarı temsil ettiği ve saygın bir kıyafet olduğu bilinmektedir. Saray tarafından ise bir onur ödülü olarak verilen ve rütbe gösteren özelliklere sahip olan kaftanlar, saray çevresinde ve erkek giyiminde resmi bir nitelik kazanırken, kadınlar tarafından da kullanılan bir giysi olmuştur. Osmanlı Devleti'nde kadınlar tarafından kullanılan kaftanlar da varlık ve itibar göstergesi durumundadır.¹⁰⁴ Bu bilgiler dikkate alındığında Rodosçuk'ta kaftanlara sahip kişilerin gelir düzeylerinin yüksek olduğu veya toplumda önde gelen ailelere mensup kimselerden oldukları söylenebilir.

Kıyafetlerde tamamlayıcı unsur olarak kullanılan *kuşaklar*, eskinin vazgeçilmezleri olup karşımıza süslü-sade, ipek-yün şeklinde çıkmaktadır. İç ve dış olmak üzere iki türlü kuşak bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi uçkur olarak da adlandırılan iç çamaşırı don ve gömlek üzerine beli sıkarak bağlanan iç kuşakken, ikincisi ön veya mukaddem diye adlandırılan günlük kıyafetin üzerine sarılan üstlük kuşaktır. Ayrıca kuşaklar bir yandan süs iken diğer yandan cep işlevi de görüyorlardı.¹⁰⁵ İncelediğimiz dönem için Rodosçuk'ta da kullanılan kuşaklardan sadece 7 tanesi kayıtlara yansımıştır. Bunlardan en değerli olanları kıymeti 600 akçe verilen *incili kuşak* ve kıymeti 800 akçe verilen *gümüştü kuşak*tır.

1531 numaralı defterimizde, değerli sayılan altın, gümüş ve incilerin daha çok ev eşyalarında ve kıyafetlerde birer aksesuar şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Defterimizde küpe, bilezik, zümrüt vs. gibi takılara rastlamamakla birlikte, Dudu Hatun Mahallesinden bir kadına ait iki adet *altın yüzük*¹⁰⁶ kayıtlara geçirilmiştir.

¹⁰³R.Ş.S. , No. 1531, vr. 18b/I.

¹⁰⁴Lale Görünür ve Sema Ögel, "Osmanlı Kaftanları İle Entarilerinin Farkları ve Kullanılışları", *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 3, S. 1, İstanbul 2006, s. 64, (ss. 59-68).

¹⁰⁵Er-Genç, a.g.m. , s. 113.

¹⁰⁶R.Ş.S. , No. 1531, vr. 30b/III.

Rodosçuk'ta *beyaz astar, keten ipliği ve Yanbolu kisesi* de kullanılmıştır. Bunlardan Yanbolu kisesinin (kese), Bulgaristan'daki Yanbolu'da yapıldığı için bu ismi almış olduğu bilinmektedir.¹⁰⁷

Son olarak, 1531 numaralı Şer'iyye Sicili vasıtasıyla Rodosçuk'ta kullanmış olan bu kıyafetler ve dokuma ürünlerini, farklı bölgelerde kullanılan giyim-dokuma ürünleriyle karşılaştırdığımızda Rodosçuk'ta kullanılan kıyafetler ve dokuma ürünleriyle benzerlik gösterdiklerini söyleyebiliriz. Bir başka deyişle Rodosçuk'ta kullanılmış olan dokuma ürünleri ve giyim-kuşamlar genellikle Anadolu ve Rumeli bölgelerinde de görülen türdendir.¹⁰⁸

Sonuç

XVII. yüzyıl başlarına ait olan 1531 numaralı Rodosçuk Şer'iyye Sicili içerisinde yer alan özellikle ev alım-satım ve tereke kayıtları bizlere incelenilen bölgedeki evlerin mimarisi, işlevi, yapı malzemesi gibi konuların yanında yine tereke kayıtları dönemin ev eşyaları, mutfak araç-gereçleri, bölge halkının giydiği kıyafetler, bu kıyafetlerin dokunduğu kumaş türleri vb. konular hakkında bilgiler vermektedir. Bu bilgiler bizlere, XVII. yüzyıl başlarında Rodosçuk'un sosyo-ekonomik yapısına ışık tutma konusunda yardımcı olmaktadır.

Söz konusu defterdeki kayıtlar doğrultusunda Rodosçuk'ta genelde evlerin taş ve kerpiçten, fevkânî ve tahtânî yani iki katlı olarak inşa edildiğini söyleyebiliriz. Bu evler genellikle ahır, pınarı, kileri, fırını,

¹⁰⁷Fekete Lajos, "XVI. Yüzyılda Taşralı Bir Türk Efendi Evi", Çev. M. Tayyib Gökbilgin, *Bellekten*, C. XLIII, S. 170, 1979, s. 463, (ss. 457-480).

¹⁰⁸Ayrıntılı bilgi için bkz. Halil Polat, *751 No'lu Balıkesir Şer'iyye Sicil Defterine Göre Balıkesir'in Sosyal, Hukuki ve Dini Yapısı (H. 1269-1272/ M. 1854-1857)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2003; Selma Kuşu, *Şer'iyye Sicillerine Göre H. 1065-1079/M. 1655-1669 Tarihleri Arasında Edirne'de Sosyo-Ekonomik Hayat* Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2009; Gökden Göker, *2 Numaralı Sivrihisar Şer'iyye Sicili (Transkripsiyon-Tahtil)*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir 2015; Hatice Sevcici, *54 Numaralı Konya Şer'iyye Sicilinin (1-190) Değerlendirme ve Transkripsiyonu (H. 1150 1152/M. 1738-1740)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2011; Levent Kuru, *29 Numaralı Edirne Şer'iyye Sicili*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2006; Halil Atabey, *Manisa'nın 79 Numaralı Şer'iyye Sicil Defteri (H. 1049-1050) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1014.

samanlığıyla, bağ-bahçeleriyle ve meyve ağaçlarıyla kayıtlara geçmiştir. Bu bilgiler bize Rodosçuk'ta hayvancılık ve tarımla yoğun bir şekilde uğraşıldığını göstermesi bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Rodosçuk'ta taş ve kerpiç evlerin dışında ağaç gövdelerinin birbirlerine çivisiz olarak tutturulmasıyla oluşan duvarlardan meydana gelen çatma evlerin de varlığı dikkat çekmekle birlikte, bunların daha çok ahır, samanlık ve anbar yapımında kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Evlerle birlikte evlerin içerisinde kullanılan çeşitli eşyalar ve yemeklerin hazırlanması, saklanması için kullanılan mutfak araç-gereçleri de incelenilen dönemde bölgedeki aile hayatı ve yaşam standartları konusunda kayda değer ipuçları vermektedir.

1531 numaralı defterdeki kayıtlarda mutfak gereci olan ve içinde yemeklerin pişirildiği tencerelere, tabe olarak adlandırılan tavalara ve sahanlara sıklıkla rastlanmaktadır. Bu mutfak eşyalarının malzemenin cinsine, özelliklerine, kullanım işlevlerine ve hatta renklerine göre farklı isimler aldığı anlaşılmaktadır. Örneğin, tencereler ve tabelar, *büyük-küçük*, *cedid-köhne* şeklinde kayıtlara geçirilirken, "*bakır sini, ağaç sini, gümüş bıçak, çini tabak, kırmızı sahan*", gibi mutfak eşyaları yapıldıkları malzemenin cinsine ve rengine göre adlandırılmışlardır. Ayrıca bazı tabelerin, "*kebab tabesi, börek tabesi, el tabesi, pekmez tabesi*" şeklinde işlevlerine göre adlandırıldığı dikkat çekmekle birlikte bu ayrıntılardan bölgede tüketilen yiyecekler hakkında da bilgi edinmek mümkündür.

Bütün bunlar dışında, *siyah kepçe, kebab demiri, tekne, havan, harânî, bakraç, pekmez küpü, turşu küpü, kazgan* gibi mutfak eşyaları da Rodosçuk'ta kullanılmıştır.

Tereke kayıtlarından Rodosçuk'ta kadın ve erkek kıyafetlerinin çok çeşitli olduğu, farklı kumaşlardan imal edildiği, bu kumaşların fiyatıyla doğru orantılı olarak kıyafetlerin de farklı değerlere sahip oldukları anlaşılmaktadır. İncelenilen dönem için öne çıkan kıyafetler arasında *ferâce, zibûn, don, kaftan, yelek, çakşır, kürk, dülbend* gibi ürünler sayılabilir. İncelediğimiz dönem için Rodosçuk'ta kullanılan bu kıyafetlerin değerleri bizlere kıyafetlere sahip olan kişilerin, toplumdaki statüleri ve refah düzeyleri hakkında yorum yapabilmeyi mümkün kılmaktadır. Örnek vermek gerekirse Rodosçuk'ta kullanılan *altın yüzükler, çini tabaklar, gümüş bıçaklar*, toplumda bir statü göstergesi olarak kullanılan *kaftanlar* gibi dönemin değerli ürünlerine sahip kimselerin, ekonomik düzeylerinin yüksek olduğu, toplumun önde gelen ailelerine mensup kimselerden oldukları söylenebilir. Bununla birlikte Rodosçuk'ta kullanılan bu değerli eşyalara sahip olamayan orta düzeydeki veya ekonomik açıdan daha alt kesimden kimseler ise daha

Özaba, F. (2019). Rodosçuk'ta Ev Mimarisi, Ev Eşyaları ve Giyim-Kuşam (1531 Numaralı Rodosçuk Şer'iyye Sicili Işığında). *ABAD*, 2(4), 259-282.

çok kolay bulunabilecek kap-kacak ve piyasadaki makul fiyattaki kumaşlardan dokunmuş kıyafetleri kullanmışlardır.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Rodosçuk [Tekirdağ] Şer'iyye Sicili, No: 1531

Araştırma ve İnceleme Eserleri

- AKIN, Nur, "Ev", *TDVİA*, C. 11, İstanbul 1995, ss. 507-512.
- ATABEY, Halil, *Manisa'nın 79 Numaralı Şer'iyye Sicil Defteri (H. 1049-1050) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1014.
- ATEŞ, Hacer, *Kuzey Marmara Sahilleri ve Ard Alanında Şehirleşmenin Tarihi Süreci: XVI.-XVII. Yüzyıllarda Tekirdağ ve Yöresi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2009.
- ATEŞ, Hacer, "Tekirdağ", *TDVİA*, C. 40, 2011, ss. 359-362.
- AYHAN, Fatma, "Türk Giyim Kültüründe Pantolon", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 39, Kasım-Aralık 2013, ss. 1-21.
- BAKIR, İbrahim, "Ev Ve Oda, Oda Çeşitleri", *Türk Aile Ansiklopedisi*, C.2, Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı, Ankara 1991, ss. 470-473.
- BAKIR, İbrahim, "Ailenin Yaşama Mekanı: Ev", *Türk Aile Ansiklopedisi*, C. 2, Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı, Ankara 1991, ss. 462-469.
- BAL, Serhat, "Osmanlı'nın Son Döneminden Cumhuriyete Geçiş Sürecinde Uşak'ta Gündelik Yaşama Bir Bakış", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 21, Aralık 2015, ss. 377-385.
- BAŞARIR, Özlem, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı Taşrasında Statü-Servet İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme", *History Studies*, 3/3, 2011, ss. 49-67.
- BAYRAKTAR, Hatice, *XIX. Yüzyılın Ortalarında Tekirdağ Kazası*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2011.
- BİLGİN, Arif, "Matbah-ı Amire", *TDVİA*, C. 28, 2003, ss. 115-119.
- BİLGİN, Arif, *Osmanlı Saray Mutfağı (1453-1650)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004.
- BÜLBÜL, Sevil, "Osmanlı Mutfak Kültürü'nde Yemek Kapları: İznik Çok Renkli Seramik Örnekleri", *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 8, 2016, ss. 2373-2389.
- ÇAKIR, İbrahim Etem, "Sofya Şehrinde Kadın Giyim Kuşam Kültürü: XVII. Yüzyılın İkinci Yarısı", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 56, Erzurum 2016, ss. 1365-1386.
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2007.
- EKİN, Ümit, "Rodosçuk Halkının Beslenme Kültürü Üzerine Bazı Gözlemler (1638-1730)", *Akademik İncelemeler Dergisi*, C. 12, S. 1, Sakarya 2017, ss. 37-58.
- ER, İlker-GENÇ, Serdar, "XVII. Yüzyıl Sonlarında Balıkesir'de Giyim Kuşam", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 11, S. 19, Balıkesir 2008, ss. 107-115.

Özaba, F. (2019). Rodosçuk'ta Ev Mimarisi, Ev Eşyaları ve Giyim-Kuşam (1531 Numaralı Rodosçuk Şer'iyye Sicili Işığında). ABAD, 2(4), 259-282.

- GÖĞEBAKAN, Yüksel, "Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evinin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar Ve Bu Evlerin Genel Özellikleri", *İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi*, C. 1, S. 1, 2015, ss. 41-55.
- GÖKER, Gökden, *2 Numaralı Sivrihisar Şer'iyye Sicili (Transkripsiyon-Tahlil)*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir 2015.
- GÖRÜNÜR, Lale-ÖGEL, Sema, "Osmanlı Kaftanları İle Entarilerinin Farkları ve Kullanılışları", *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 3, S. 1, İstanbul 2006, ss. 59-68.
- GÜLER, Sibel, "Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 26, Kütahya Nisan 2010, ss. 24-30.
- GÜNEŞ YAĞCI, Zübeyde-GENÇ, Serdar, "XIX. Yüzyılda Balıkesir'de Giyim-Kuşam Zevki Ve Bir Kumaş Tüccarı", *Turkish Studies*, C. 2/1, Ankara 2007, ss. 227-246.
- KAPLANOĞLU, Raif, "Tahrir Defterlerine Göre: Osmanlı Döneminde Bursa'da İşçi/Bekar Odaları", *Bursa Araştırmaları Dergisi*, S. 33, Bursa 2011, ss. 31-42.
- KARPUZ, Haşım, "Türk Ailesinin Yaşadığı Geleneksel Konutlar", *T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu I.Aile Şurası Bildirileri*, Ankara 17-20 Aralık 1990, ss. 79-82.
- KOÇ, Fatma-KOCA, Emine, "Türk Halk Giyiminde Kullanılan Süslemelere Tipolojik Bir Yaklaşım", *İdil Dergisi*, C. 5, S. 19, Ankara 2016, ss. 237-262.
- KURU, Levent, *29 Numaralı Edirne Şer'iyye Sicili*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2006.
- KUŞU, Selma, *Şer'iyye Sicillerine Göre H. 1065-1079/M. 1655-1669 Tarihleri Arasında Edirne'de Sosyo-Ekonomik Hayat*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2009.
- LAJOS, Fekete, "XVI. Yüzyılda Taşralı Bir Türk Efendi Evi", Çev. M. Tayyib Gökbilgin, *Belleten*, C. XLIII, S. 170, 1979, ss. 457-480.
- ÖZLÜ, Zeynel, "Terekeler Işığında Bolu-Göynük'te Giyim Kuşam", *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Dergisi*, S. 36, Ankara 2005, ss. 207-232.
- ÖZLÜ, Zeynel, "Terekeler Işığında Göynük'te Konutlarda Mekân Düzenlemesi", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 163, İstanbul Ağustos 2006, ss. 103-142.
- ÖZTÜRK, Temel, "Kadı Sicillerindeki Bazı Muhallefatlara Göre Trabzon'da Temizlik Ve Vücut Bakım Malzemeleri (1700-1750)", *The Journal of Ottoman Studies*, XXXII, İstanbul 2008, ss. 249-283.
- POLAT, Halil, *751 No'lu Balıkesir Şer'iyye Sicil Defterine Göre Balıkesir'in Sosyal, Hukuki ve Dini Yapısı (H. 1269-1272/ M. 1854-1857)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2003.
- SERT, Özlem, *Rodosçuk Osmanlılar Döneminde Esamesi Geçen İnsanların Kenti 1546-1553*, Çev. Serkan Ercin, Süleymanpaşa Belediyesi Yayınları, Tekirdağ 2017.
- SEVİCİ, Hatice, *54 Numaralı Konya Şer'iyye Sicilinin (1-190) Değerlendirme ve Transkripsiyonu (H. 1150 1152/M. 1738-1740)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2011.

Özaba, F. (2019). Rodosçuk'ta Ev Mimarisi, Ev Eşyaları ve Giyim-Kuşam (1531 Numaralı Rodosçuk Şer'iyeye Sicili Işığında). ABAD, 2(4), 259-282.

YERASİMOS, Stefanos, *Sultan Sofraları 15. ve 16. Yüzyılda Osmanlı Saray Mutfağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.

YOLALICI, M. Emin, *XIX. Yüzyılda Canik (Samsun) Sancağı'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, TTK, Ankara 1998.

H.1105 / M.1693-94 TARİHLİ VE 03648 NUMARALI MALİYEDEN MÜDEVVER DEFTERE GÖRE; KARINABAD KAZASINDA CİZYE UYGULAMASI

Mustafa IŞIK*

Öz: Menşei Eski Mısır ve Sasanilere kadar giden Cizye, İslam Devletlerinde zımmî statüsünde yaşayan gayrimüslim reayadan can, mal ve hayat güvencelerine karşılık alınan baş vergisidir. Bu çalışmada Hicri 1105 ve Miladi 1693-94 tarihli MAD.d. 03648 Maliyeden Müdevver Defter'deki veriler ışığında günümüzde Bulgaristan toprakları içerisinde yer alan ve gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadığı yerlerden biri olan Karınabad Kazası'nın cizye mükellefi gayrimüslim nüfusu ile ekonomik statülerini ve Karınabad Kazası'nın tahmini cizye gelirleri incelenmiştir. Defterdeki verilere göre; 1691 yılındaki köklü cizye reformundan 3 yıl sonra yapılan sayımlar Karınabad Kazası'nın cizye mükelleflerinin çoğunluğunun kırsalda yaşadığı ve evsat (orta halli) statüsünde olduğu belirlenmiştir. Bundan başka Karınabad Kazası'nda â'lâ(zengin) ve ednâ(fakir) cizye mükelleflerinin sayıları da belirlenmiş ve mükellef sayılarının birbirine çok yakın olduğu tespit edilmiştir. Dikkat çeken bir diğer husus ise â'lâ ve ednâ cizye mükelleflerinin oranlarının kırsalda, şehir merkezindekilere göre daha fazla olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Karınabad Kazası, Cizye, Cizye Reformu, Bulgaristan, Markeli Kalesi

**CIZYE PRACTICE IN KARINABAD DISTRICT
ACCORDING TO MALIYEDEN MUDEVVER
DEFTER NUMBER 03648 AND DATE H.1105 /
M.1693-94**

Abstract: Cizye which dates back to Ancient Egypt and Sassanians, is the chief tax paid by non-Muslim people who lived

* Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Antakya/Hatay, e-posta: misik@mku.edu.tr.

under the Islamic States in exchange for life, property and life insurance. In this study, In the light of the data in Maliyeden Müdevver Defter number MAD.d-03648, dated Hijri 1105 and Miladi 693-94, the non-Muslim population and economic status of Karınabad, which is located in the territory of current Bulgaria, and the estimated cizye income of Karınabad were examined. According to the data in the book; Three years after the elaborate cizye reform in 1691, it was determined that the majority of the taxpayers of Karınabad lived in rural areas and were in the status of middle class. In addition, the number of taxpayers called âlâ and ednâ (rich and poor) in the Karınabad County was determined and seen that the numbers were very close to each other. Another point drawing attention is that the rate of taxpayers, âlâ and ednâ, is higher in rural areas than in the city centers.

Key Words: Karınabad, Cizye, Cizye Reform, Bulgaria, Markeli Castle

Giriş

1. Karınabad Kazası'nın Tarihçesi

Güneydoğu Bulgaristan'da Burgaz Eyaleti sınırları içerisinde Yukarı Trakya Ovası'nda yer alan Karınabad şehri, Burgaz ve Yanbolu'ya yaklaşık 56 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Karınabad şehri Markeli Kalesi'nin kalıntılarna yakın bir bölgede kurulmuştur. Ortaçağ Kalesi olan ve VII-XI. yüzyıllara tarihlenen Markeli Kalesi, Karınabad'dan yaklaşık 7,6 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Bu kale, VIII.yüzyılın ikinci yarısından IX. yüzyılın başlarına kadar Bulgar-Bizans siyasi ve askeri ilişkilerinde çok önemli bir rol oynamıştır. Markeli Kalesi aynı zamanda VIII.yüzyılın ikinci yarısına kadar önemli bir piskoposluk merkezi idi. Tarihi kayıtlar, şehrin XV. yüzyıldan itibaren daima ekonomik ve ticari merkez olduğunu göstermektedir. Şehrin, Karınovasa, Karınabad, Karnovo ve Karnobat...vb. olmak üzere farklı isimleri mevcuttur.¹

İlk dönem Osmanlı kaynaklarında Karınovası şeklinde ifade edilen Karınabad 1368-1878 yılları arasında Silistre Livasına bağlı 100 kadar köyü olan bir kaza merkezi idi. Osmanlılar tarafından kurulan Karınabad civarı Bizans döneminde çok seyrek bir nüfusa sahipti. Osmanlı Devleti burayı fethettikten sonra Anadolu'dan yörükleri getirmek suretiyle bölgeyi şenlendirmiştir.² Kaynaklarda Karınabad'ın Osmanlı Devleti tarafından fetih tarihi hakkında ihtilaflar mevcuttur. Yaygın görüşe göre;

¹ <https://de.wikipedia.org/wiki/Karnobat>. E.T. 10.04.2019.

² Machiel Kiel, "Karınâbâd", *D.İ.A.*, C.24, İstanbul 2001, s.491.

Rumeli'deki fetihler doğrultusunda 1367 yılında Timurtaş Paşa, Bulgarlar'dan Kızılağaç ve Yanbolu'yu, Lala Şahin Paşa da İhtiman ve Samakov'u almıştır. Bundan bir yıl sonra 1368 yılında da Sultan I. Murad bizzat kendisi sefere çıkarak Aydos, Karınabad, Sözepli'yi fethetmiştir.³ Halil İnalçık da Karınabad'ın fetih tarihini 1368 olarak vermektedir. İnalçık, I. Murad'ın Bizans İmparatorluğu'na karşı 1366 yılında yaptığı seferde Bulgar Çarı ile ittifak yaptığını ancak kısa bir süre sonra ittifakın sona ermesiyle birlikte 1368 yılında Doğu Bulgaristan'da önemli bir askeri harekate giriştiğini belirtir. Bu bağlamda I. Murad ilk olarak Balkan Dağ geçitlerini kontrol eden Aydos ve Karınovası'nı ele geçirmiştir.⁴ Bulgaristan topraklarının fethedilmesi, o dönemde Bulgar Kralı İvan Şişman ile Dobruca Beyi Yanko'nun birlikte hareket ederek Avrupa'da Osmanlı Devleti aleyhine hazırlanan haçlı ittifakına karşı alınan bir önlem olarak görülebilir.⁵

Machiel Kiel, eski bir Bizans-Bulgar kalesinin kalıntıları üzerine kurulan Karınabad'ın 1369 yılında I. Murad tarafından Osmanlı topraklarına katıldığını ifade ederken⁶ Nicolae Jorga ise I. Murad'ın 1372 yılında bizzat sefere çıktığını ve Aydos, Sözepli ve Karınabad'ı ele geçirip böylece Karadeniz'e kadar tüm Rumeli bölgesini fethettiğini belirtmektedir. Akabinde yeni fethedilen bu bölgelere Anadolu'dan Müslüman aileler getirilmek suretiyle sultanın sipahileri arasında dirlik olarak bölüştürülmüştür.⁷

Osmanlı Devleti'nin ilk zamanlarında Karınabad, Tuna Bulgaristanı ve Eflak topraklarına yapılan akınlar için çok önemli bir askeri üs vazifesi görmüştür. Bu akınları durdurmak için Eflak Voyvodası Karınabad'ı istila edince Yıldırım Bayezid de 1393 yılında Tırnovo Bulgar Çarlığı'nı ilhak etmiştir.⁸

1529-30 yıllarına ait olan 370 numaralı tapu tahrir defterine göre Silistre Livası'na tâbi olan Karınabad tamamı Müslümanlardan oluşan 8

³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2003, s.170.

⁴ Halil İnalçık, "Murad I", *D.İ.A.*, C.31, İstanbul 2006, s.157.

⁵ Ahmet Cebeci, "Silistre Sancağı Vakıfları ve H.1006 (1597-1598) Tarihli Silistre Livası Vakıf Defteri (No:561)", *Vakıflar Dergisi*, Sayı XX, Ankara 1998, s.453.

⁶ Kiel, "a.g.m.", s.491.

⁷ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, C.I, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2009, ss.231-232.

⁸ Kiel, "a.g.m.", s.491.

mahalleden müteşekkildir. Evliya Çelebi de 1659 yılında şehri gezmiş ve 1000 kadar bakımsız ev ve 1 caminin olduğunu ifade etmiştir. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı döneminde Rus işgaline uğrayan Karınabad'dan gerek Hristiyan gerekse Müslüman binlerce kişi göç etmiş ve geri dönmemişlerdir.⁹

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra 24 Ocak 1878 tarihinde Karınabad'da 500 yıllık Türk hâkimiyeti sona ermiştir.¹⁰ 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında şehirdeki Müslüman nüfusun büyük çoğunluğu göç etmiş ve Osmanlı hâkimiyetinden çıkan şehre onların yerine Bulgarlar yerleştirilmiştir.¹¹

2. Osmanlı Devleti'nde Cizye Uygulaması

Cizye, sözlükte kelime olarak kâfi gelmek, ödemek, karşılığını vermek anlamlarına gelen ceza kelimesinden türetilen ve İslam literatüründe gayrimüslim tebaadan can ve mal güvenlikleri karşılığında alınan vergiye verilen isimdir.¹² Cizye esasında İslam orduları tarafından fethedilen araziler üzerinde yaşayan reayanın kollektif olarak verdiği vergi anlamına da gelmektedir.¹³

Cizye, 630 yılında inen ayet (Tevbe Suresi 9/29) ile meşruiyetini kazanmıştır. Hz. Peygamber döneminde özel cizye toplayan memurların olmadığı, gayrimüslimlerin doğrudan kendilerinin cizyelerini verdikleri, kabile reisleri vasıtasıyla gönderdikleri veya zekât toplayan memurların aynı zamanda bu vergiyi de topladıkları bilinmektedir. Yine cizyenin bu ve sonraki dönemlerde hem aynı hem de nakdi olarak toplandığı ancak İslam'a göre haram sayılan şarap ve domuz ile bu ödemenin yapılamadığı anlaşılmaktadır.¹⁴

Cizye vergisinin menşeinin Eski Yunanlılara ve Romalılara kadar gittiği de iddia edilmiştir. Yunanlıların Anadolu halkını Fenikelilerin saldırılarından korumak için cizye aldıkları, Romalıların da Fransa'daki ele geçirdikleri bölgelerdeki halktan cizye aldıkları bilinmektedir.¹⁵ Boris

⁹ Kiel, "a.g.m.", s.491.

¹⁰ <https://de.wikipedia.org/wiki/Karınabat>, E.T. 10.04.2019.

¹¹ Kiel, "a.g.m.", s.491.

¹² Mehmet Erkal, "Cizye", *D.İ.A.*, C.VIII, İstanbul 1993, ss.42-44.

¹³ C.H. Becker, "Cizye", *İ.A.*, C.III, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Eskişehir 1997, s.200.

¹⁴ Erkal, "a.g.m.", ss.42-44.

¹⁵ Neşet Çağatay, "Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler", *Ankara Üniversitesi, DTCFD*, Cilt V, Ankara 1947, ss.493-494.

Christoff Nedkoff, bunlardan başka cizye vergisinin Mısırlılarda ve Sasanilerde de mevcut olduğunu kaydetmektedir.¹⁶

XVI.yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nde Cizye'yi ifade etmek üzere genellikle Haraç¹⁷ kelimesi kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nde Cizye¹⁸, bazen toprak mülkiyetine bağlı olarak elinde "baştına" adı verilen toprak bulunan hem Müslim hem de gayrimüslimlerden alınırdı. Osmanlı Devleti fethettiği topraklarda ilk başlarda köklü bir değişiklik yapmadan önceki döneme ait baş vergilerini örneğin Macaristan'da Kapu, Balkanlarda İspence vergisini aynen kabul ederek bunları cizye adı altında birleştirmiştir. Fatih Sultan Mehmed döneminde vergi gelirlerini düşürmemek için alınan tedbirlerle köylerden kaçan cizye yükümlülerinin vergilerinin yarısı tımar sahibinden diğer yarısı da kalan halktan alınmaya başlanmıştır. XVI.yüzyılın sonlarında tımar sisteminin de çöküşüyle kaçak reayanın cizyeleri tamamen kalan halktan alınmıştır. Bu yüzden reaya zor duruma düşmüştür. Ancak 1691 yılında yapılan cizye reformu ile önceden maktu olarak ödenen cizye vergisi artık kişiye özel hale getirildi. Cizyesini ödeyen her reayaya da bunu belgeleyen kâğıt veya varak verilmesi kararlaştırılmıştır. Cizye sayımları her üç yılda bir yenilenir ölümler kayıttan düşülür, yeni reaya ve bâliğ olan kişiler cizye mükellefi olarak kaydedilirdi. Bu teftişlerde önceden devlet tarafından tespit edilen cizye mükelleflerinin sayısının düşürülmemesine özen gösterilmekteydi.¹⁹ Osmanlı Devleti'nde ilk dönemlerde cizyenin tahsili hususunda vergi memurları tarafından devlet aleyhine suiistimler yapılmış II. Mehmed döneminde bu uygulamadan vaz geçilerek İltizam yolu ile cizye toplanmasına başlanmıştır. Bu uygulama da yapılan suiistimleri engelleyememiştir.²⁰

¹⁶ Boris Christoff Nedkoff, "Osmanlı İmparatorluğunda Cizye (Baş Vergisi)", çev. Şinasi Altundağ, *Bellekten*, C.VIII, Sayı XXXII, Ankara 1944, s.606.

¹⁷ Boris Christoff Nedkoff, Osmanlı Devleti'nde de kendinden önceki İslam Devletleri'nde olduğu gibi Haraç ile Cizyenin karıştırıldığını ifade etmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Nedkoff, "a.g.m.", s.608. C.H. Becker de cizye ile haracın ayrı vergiler olduğunu ilk dönemlerde cizyenin ferd başına kafa vergisi ile mülk vergisi olan haracın farkının olmadığını sonraları bu iki verginin birbirinden ayrıldığını ifade etmektedir. Bkz. Becker, "a.g.m.", s.200.

¹⁸ Yusuf Halaçoğlu, Osmanlı Devleti'nde cârî olan cizye vergisinin menşinin şeriat olduğunu ifade etmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Yusuf Halaçoğlu, "Klâsik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Türkler*, C.IX, Ankara 2002, ss.795-839.

¹⁹ Halil İnalçık, "Osmanlılar'da Cizye", *D.İ.A.*, C.8, İstanbul 1993, ss.45-46.

²⁰ Nedkoff, "a.g.m." s.622.

Osmanlı Devleti'nde gayrimüslim bir reayanın cizye mükellefi sayılabilmesi için 300 akçelik bir malvarlığına sahip olması gerekmektedir. Eğer bu miktarda bir malvarlığına sahip değilse bu vergi alınmazdı. Ancak ilerleyen zamanda bu uygulama değişmiş ve cizye mükellefinin ekonomik durumuna göre ganî (zengin), mütevasıt-ül hal (orta halli) ve ednâ (fakir) üç farklı tarife oluşturulmuştur.²¹

İlk zamanlarda ruhban sınıfının cizyeden muaf olduğu ancak 1691 yılından itibaren bu muafiyetlerinin sona erdiği anlaşılmaktadır. Osmanlı Devleti sadece mâlûl, çocuk, kadın, kör, işsiz ve fakir kimseleri cizyeden muaf tutmuştur. Ayrıca bazı istisnai durumlarda askeri hizmette bulunan derbentçi, devşirme aileleri ve akrabaları, baruthaneye güherçile temin eden zimmîler, voynuk, eflak ve martoloslar gibi gruplar cizyeden muaf tutulmuşlardır. Osmanlı Devleti'nde cizye *ber vech-i maktu* ve *ale 'r-ruûs* olmak üzere iki şekilde toplanmaktaydı. Maktû uygulamada haraçgüzar vassal Hristiyan prenslikleri ile Osmanlı hâkimiyetindeki zimmî reayadan cemaat olarak yaşayanlardan toplu şekilde cizye vergisi alınıyordu. Ancak bu uygulamada maktûen vergi ödeyen bir cemaatin nüfusu azaldığında ödediği vergiler de azalmadığından kişi başına ödenen vergi miktarı artmaktaydı. Bu yüzden bu uygulama ilerleyen süreçlerde ortadan kaldırılmış ve cizye artık şahsi bir baş vergisi haline getirilmiştir. Cizye ödemeleri altın, gümüş ve nadiren de olsa bakır mangır ile ödenebiliyordu. XVI.yüzyılın sonlarına kadar akçe ile ödenirken bundan sonra "para" cinsinden ödenmeye başlamıştır.²²

Cizye vergisinin Osmanlı Klasik Dönemi olarak adlandırılan 1300-1600 yıllarında genel anlamda 25 akçe ile 80 akçe arasında tahsil edildiği anlaşılmaktadır.²³ Osmanlı Devleti'nde 1580 yılındaki ekonomik krizi çözmek için hem akçenin tağşış edilmesi hem de yerel halka ek vergilerin konulması neticesinde cizye vergisinin miktarı da yükselmiştir.²⁴ II.Ahmed döneminde 1691 yılında yapılan cizye reformu neticesinde

²¹ Neşet Çağatay, "Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler", *Ankara Üniversitesi, DTCFD*, Cilt V, Ankara 1947, s.494.

²² İnalçık, "a.g.m.", ss.46-47.

²³ Çağatay, "a.g.m.", s.495.

²⁴ Pal Fodor, "Osmanlı-Avusturya Savaşları Öncesi Osmanlı Diplomasisi (1593-1606)", *Osmanlı*, C. I, Ankara 1999, ss.453; Klaus Röhrborn, "Die Emanzipation der Finanzbürokratie im Osmanischen Reich (Ende 16.Jahrhundert)", *Zeitschrift der Morgenländischen Gesellschaft*, Vol.122, 1972, ss.119-120.

cizye miktarı âlâ mükellef için 4, evsât için 2 ve ednâ için 1 eşrefi altın²⁵ olarak belirlenmiştir.²⁶

Bu verginin tahsil zamanı ise bazı kanunnamelerde nevrüz²⁷ bazılarında ise kasım ayı olarak belirlenmiştir. Zaman zaman da yarısı nevrüzde yarısı da kasımda olmak üzere iki taksitte ödendiği de görülmektedir.²⁸

Halil İnalçık'ın tespitlerine göre aşağıdaki Tablo 1'de Osmanlı Devleti'nde XVII.yüzyılın sonlarından XIX.yüzyılın ilk yarısına kadar cizye vergisinin miktarları esedî guruş²⁹ bazında belirtilmiştir.

Tablo 1: XVII.yüzyıl Sonundan XIX.Yüzyılın İlk Yarısına Kadar Cizye Miktarı

²⁵ Memlüklüler döneminde el-Melikü'l Eşref Barsbay'ın adına Eşrefî adı altında basılan ilk altın paranın 1407-1408 yıllarında darb edildiği ve ilk zamanlarda 3,45 gram altın içerdiği bilinmektedir. Bu haliyle eşrefî altın, Venedik dukâsı ile Floransa florinine denk sayılmaktaydı. Osmanlı Devleti'nde ise Mısır Eşrefîleri II. Murad ve II.Mehmed dönemlerinde kullanılmıştır. Ancak ilerleyen dönemlerde hem Fatih Sultan Mehmed'in "Sultânî" isimli altın parasını bastırması hem de Avrupa altın paralarının Osmanlı Devleti'nde daha fazla kullanılmasından dolayı eşrefî altınların Osmanlı hazinesinde ve piyasasındaki mevcudiyeti azalmıştır. Detaylı bilgi için Bkz. D.İ.A. Komisyon, "Eşrefî", D.İ.A., C.11, İstanbul 1995, s.477.

²⁶ Nedkoff, "a.g.m.", s.634.

²⁷ Nevruz hakkında detaylı bilgi için bkz. Fatih Köse, *Osmanlı Devleti'nde Nevruz*, IQ Kültür Sanat, 2007.

²⁸ Çağatay, "a.g.m.", s.495.

²⁹ Hollandalıların "rex daller" (taller-taler) ismi ile bastıkları büyük boy gümüş para, üzerindeki aslan resminden dolayı Osmanlılar tarafından aslanlı guruş veya esedî guruş olarak adlandırılmıştır. Avrupalıların doğu denizlerinde ve pazarlarında ticari açıdan etkin olmalarıyla beraber bu paranın Osmanlı piyasasına girdiği ve tedavül ettiği anlaşılmaktadır. Esedî guruşun Osmanlı topraklarına girdiği bir diğer coğrafya ise Balkanlardır. XVII.yüzyılın başlarında 1 esedî guruş 70 akçeye tekabül etmekteydi. Bir müddet yabancı paraları kullanan Osmanlı Devleti, 1690-1691 yıllarında kendi büyük boy gümüş parasını basmaya başlamıştır. Akabinde III.Ahmet döneminde (1703-1730) esedî guruşların standartları örnek alınarak basılan ilk Osmanlı Kuruşu 25,6 gram olup içerisinde yaklaşık 16 gram saf gümüş ihtiva etmekteydi. Yeni basılan 1 Osmanlı kuruşu 120 akçe veya 40 paraya tekabül etmekteydi. Detaylı bilgi için bkz. Halil Sahillioğlu, "Esedî", *D.İ.A.*, C.11, İstanbul 1995, ss.368-369; Şevket Pamuk, "Kuruş", *D.İ.A.*, C.26, Ankara 2002, ss.458-459.

Yıllar	Âlâ	Evsât	Ednâ
1691	9	4,5	2,25
1696	10	5	2,25
1743	11	5,5	2,75
1804	12	6	3
1816	16	8	4
1824	24	12	6
1827	36	18	9
1829	48	24	12
1834	60	30	15

Kaynak: Halil İnalıcık, “Osmanlılar’da Cizye”, *D.İ.A.*, C.VIII, İstanbul 1993, s.47.

3. H.1005-M.1694 Yılında Karınabad Kazası’ndaki Cizye Mükellefi Gayrimüslim Nüfus

Osmanlı Devleti’ndeki cizye vergisinin menşei ve tahsili hakkında yukarıda verilen kısa bilgilerden sonra makalemizin temel dayanağını oluşturan Maliyeden Müdevver Defterler kataloğunda yer alan 03648 numaralı defterin dış özelliklerini belirtmemizde fayda bulunmaktadır. Hicri 1105 ve Miladi 1693-1694 yıllarına tarihlenen MAD.d. 03648 numaralı defter 43x16 cm ebatında ciltsiz ve ebrulu olarak hazırlanmıştır. Varak yerine sayfa usulü ile hazırlanan defter toplam 57 sayfadan oluşmaktadır. İncelediğimiz bu deftere göre 1694 yılında Karınabad Kazası’ndaki cizye mükellefi reyanın önce şehir merkezindeki sayıları ve durumlarına sonrasında ise kırsal kesimdeki sayı ve ekonomik durumlarına aşağıda Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2: Nefs-i Karınabad’daki Hristiyan ve Yahudilerin Cizye Mükellefleri

Nefs-i Karınabâd				
Mahallenin Adı	Âlâ	Evsât	Ednâ	Toplam
Nefs-i Kasaba ve Yahudi	4	24	5	33
Karasulu	4	33	4	41
Şerkeşli (Çerkeşli)	3	20	4	27

Kazancı	3	13	1	17
Câmi-i Sagîr	3	11	2	16
Galata	-	11	-	11
Genel Toplam	17	112	16	145

Tablo 2'yi değerlendirecek olursak söz konusu defterin ilk sayfasındaki bilgilerden yola çıkılırsa; öncelikle cizye mükellefi olan reayanın Hristiyan ve Yahudilerin Karınabad Kazası'nda birlikte yazıldığı ve ayrı ayrı deftere kaydedilmedikleri anlaşılmaktadır. Bu sebepten dolayı makalede tespit edilen cizye mükelleflerinin homojen bir yapı yerine aksine heterojen bir dini mensubiyete sahip olduklarını söyleyebiliriz. Burada ifade edilmesi gereken bir diğer önemli bilgi de esasında Osmanlı şehirlerinde klasik dönemde Müslim ve gayrimüslim reayanın aynı mahallede birlikte yaşamamalarına rağmen³⁰ 1693-94 yılındaki kayıtlardan Karınabad Kazası'nda bu iki unsurun aynı mahallelerde yaşamaya başladıklarını görüyoruz. Tablo 2'de gösterilen Karınabad Kazası'nın örneğin "*Câmi-i Sagîr Mahallesi*" gibi Müslüman mahallelerinde gayrimüslimlerin de cizye mükellefi olarak kaydedildikleri en az iki farklı dini mensubiyete sahip reayanın birlikte yaşadıklarını ispatlamaktadır.

Tablo 2'deki verilere göre; Karınabad Kazası'nın merkezinde 6 mahallede cizye mükellefi gayrimüslimlerin yaşadığı, en fazla cizye mükellefinin 41 nefer ile Karasulu Mahallesi'nde en az cizye mükellefinin ise 11 nefer ile Galata Mahallesi'nde sakin olduğu görülmektedir. Karınabad Kazası'nın şehir merkezinde ise toplam cizye mükellefi sayısı 145'tir. Toplam 145 cizye mükellefinin 17'si âlâ, 112'si evsât ve 16'sı ise ednâ kategorisinde kaydedilmiştir. Buna göre Karınabad Kazası'nın merkezinde 1693-94 yılında kaydedilen cizye mükelleflerinin %11,7'si âlâ, % 77,2'si evsât ve % 11,1'i ednâ durumdadır. Buradan da anlaşılacağı üzere kaza merkezindeki cizye mükelleflerinin çoğunluğu ortalama ekonomik statüye sahiptir.

Şehir merkezinden sonra kırsaldaki duruma göz atmamız gerekmektedir. Karınabad Kazası'na tâbi köylerdeki cizye mükellefleri ve ekonomik statüleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

³⁰ İslam ve Osmanlı şehirlerinde mahallenin oluşumunda dini mensubiyet önemli bir etkidir. Zira mahallede aynı mescitte ibadet eden cemaat ve aileleri birlikte yaşamaktaydılar. Detaylı bilgi için bkz. A. Murat Yel ve M.Sabri Küçükaşçı, "Mahalle", *DİA*, C.27, Ankara 2003, ss.323-326.

Tablo 3: Karınabad'a tâbi Köylerdeki Hristiyan ve Yahudilerin Cizye Mükellefleri

Nefs-i Karınabâd				
Köyün Adı	Âlâ	Evsât	Ednâ	Toplam
Hacı Balabanlı	5	24	7	36
Sungurlar	4	16	4	24
Kulağuzlu	5	18	4	27
Gürcü Köy?	2	7	2	11
Böğürçeli?	4	20	3	27
Turkayın?	5	16	7	28
Sekban	7	19	7	33
Gerdelü	22	63	17	102
Kumarova	17	38	16	71
Lalaköy	8	22	7	37
Küçükköy	13	38	13	64
-----?	11	16	9	36
Sotalı?	3	12	-	15
Körüklü?	24	77	25	126
Devretli	19	37	18	74
Yaruka?	6	19	6	31
Dobral	8	28	8	44
Gökçeviran	14	46	12	72
Sadoka?	13	41	12	66
Yeniceköy	7	24	7	38
Kayabaşı?	3	12	2	17
Bin giran?	26	83	24	133

Türbeli?	2	12	2	16
Radogan?	6	19	8+37	70
Genel Toplam	234	707	257	1198

Tablo 3'e göre; Karınabad Kazası'nın şehir merkezinde olduğu gibi kırsal kesiminde de artık müslim ve gayrimüslim reayanın birlikte yaşadıkları görülmektedir. Tabloyu değerlendirecek olursak; Karınabad'a tabi toplam 24 köyde gayrimüslim cizye mükelleflerinin yaşadığı ve deftere kaydedildiğini söyleyebiliriz. En fazla cizye mükellefine sahip üç köy sırası ile 133 mükellef ile Bingiran? 126 mükellef ile Körüklü ve 102 mükellef ile Gerdeli köyleridir. En az cizye mükellefine sahip üç köy ise 11 mükellef ile Gürcü Köy, 15 mükellef ile Sotalı ve 16 mükellef ile Türbeli köyleridir. Köylerdeki cizye mükelleflerinin sayısına baktığımızda deftere kaydedilen toplam 24 köyden 21 adetinin mükellef sayısı 100'ün altında 15 adetinin ise 50'nin altında olduğu görülmektedir. Buradan da Karınabad'a tabi köylerin çoğunluğunun büyük köyler olmadığı sonucuna ulaşılabiliriz. Karınabad Kazasına tâbi köylerdeki toplam cizye mükellefinin sayısı 1198'dir. Bu rakamın 234'ü âlâ, 707'si evsât ve 257'si ise ednâ statüsünde kaydedilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere 1693-94 yılında Karınabad Kazası'nın köylerindeki cizye mükelleflerinin %19,5'i âlâ, % 59,1'i evsât ve % 21,4'ü ednâ olarak kayıtlara geçmiştir. Şehir merkezindekine benzer durumun kırsalda da hüküm sürdüğü ve mükelleflerin çoğunluğunun ortalama ekonomik gelire sahip oldukları anlaşılmaktadır. Dikkat çeken bir diğer husus ise ekonomik durumu en iyi olan âlâ mükelleflerin sayısı ile ekonomik durumu en zayıf olan ednâ mükelleflerin sayılarının birbirine çok yakın olduğudur.

Karınabad Kazası'nda şehir ve köylerden başka defterde haymâne³¹ (konar-göçer)³² olarak kaydedilmiş cizye mükellefleri mevcuttur. Bu

³¹ Arapça bir kelime olan Hayme veya Hayma, sözlükte çadır anlamına gelmektedir. Bkz. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, yaz.haz. Aydın Sami Güneyçal, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2003, s.347; Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983, s.779-780.

³² Hayme yani çadır kelimesinden türetilen haymânegân kelimesi Osmanlı Tarih Terminolojisi'nde çadır ehli, çadırdaki yaşayan konar-göçer veya göçebe anlamına gelmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Gilles Veinstein, "XVI.Yüzyılda Karadeniz'in Kuzeyindeki Steplerde Bulunan Osmanlı Kolonizasyon Çiftlikleri", çev. Yavuz Cezar, *İstanbul Üniversitesi, İktisat Mecmuası*, C.43, Prof. Dr. S.F.

mükellefler göçebeler olarak bilinmektedir. Bunların sayısı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Karınabad’daki Haymânelerin Cizye Mükellefleri

Nefs-i Karınabâd				
	Âlâ	Evsât	Ednâ	Toplam
Haymâne Taifesi	23	95	-	118

Yukarıda Tablo 4’te gösterildiği üzere Karınabad Kazası’nda 23 âlâ ve 95 evsât mükellef olmak üzere toplam 118 konar-göçer cizye mükellefinin bulunduğu ayrıca bu grupta hiç ednâ mükellefin yer almadığı görülmektedir.

1693-94 Tarihli ve 03648 numaralı Maliyeden Müdevver Deftere göre; Karınabad Kazası’nda sâkin olan cizye mükelleflerinin sayıları Nefs-i Karınabad (şehir merkezi), Kurrâ-i Karınabâd (köyler) ve Haymâne-i Karınabad (konar-göçer) olmak üzere üç ayrı tabloda yukarıda inceledikten sonra burada ise Tablo 5’te Karınabad Kazası’ndaki cizye mükelleflerinin toplam sayıları verilmiştir.

Tablo 5: Karınabad Kazası’nın 1693-94 yılındaki Cizye Mükelleflerinin Toplam Sayısı

Karınabad Kazası					
	Âlâ	Evsât	Ednâ	Toplam	Oran %
Nefs-i Karınabad’daki Cizye Mükellefleri	17	112	16	145	9,9
Karınabad’ın köylerindeki Cizye Mükellefleri	234	707	257	1198	82
Karınabad’daki Haymâne Cizye Mükellefleri	23	95	-	118	8,1

Ülgener’e Armağan, İstanbul 1987, ss.90-91. Arnavut Tarihçi Ferit Duka, Osmanlı arşiv vesikalarında geçen “haymânegân” tabirinin zanaatkarlar için kullanıldığını ifade etmektedir. Bkz. Ferit Duka, “XV.-XVIII.yüzyıllarda Arnavut Nüfusunun İslamlaşması Süreci Üzerine Gözlemler”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi*, Sayı 2, Ankara 1991, s.67.

Genel Toplam	274	914	273	1461	100
---------------------	------------	------------	------------	-------------	------------

Tablo 5'e göre 1693-94 yılında Karınabad Kazası'ndaki cizye mükelleflerinin sayısı defterdeki verileri sayarak elde ettiğimiz rakamlara göre toplamda 1461 kişidir. Bunlardan 145'i şehir merkezinde, 1198'i köylerde yaşarken 118'i ise konar-göçer bir hayat tarzını benimsemiştir. Cizye mükellefleri, ekonomik durumlarına göre değerlendirilecek olursa toplam 1461 mükellefin 274'ü âlâ, 914'ü evsât ve 273'ü ednâ statüsündedir. Genel toplamda da evsât statüsündeki cizye mükelleflerinin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Yine Tablo 5'te de görüldüğü üzere Karınabad Kazası'ndaki cizye mükelleflerinin %82'si köylerde, %9,9'u ise şehirde yaşamaktadır. Geri kalan %8,1'lik kısım ise göçebe gayrimüslimlerden oluşmaktadır.

Bizim tespitlerimize göre Karınabad Kazası'ndaki toplam cizye mükellefi sayısı 274 âlâ, 914 evsât ve 273 ednâ olmak üzere toplam 1461 kişi iken sözkonusu defterin sonundaki yekûn kısmında ise cizye mükelleflerinin sayısı 268 âlâ, 964 evsât ve 319 ednâ olmak üzere toplam 1551 olarak kaydedilmiştir. Cizye mükelleflerini ekonomik statülerine göre ayrı ayrı ve tek tek sayarak tespit ettiğimiz rakam ile defterin sonundaki yekûn kısmında verilen rakam arasında 90 adet fark çıkmaktadır. Tahminimizce ortaya çıkan bu fark Karınabad Kazası'nda 1461 gerçek cizye mükellefi olmasına rağmen, merkezden gönderilen ve buranın payına düşen 1551 adet cizye kağıdının tamamının buradaki halka dağıtılması ve İstanbul'dan belirlenen mükellef sayısının altına düşmesini engellemek için alınan bir önlem olmalıdır. Halil İnalçık da zaten cizye kağıtlarının merkezden önceden belirlendiğini ve cizye sayımları yapılırken bu rakamların altına düşürülmemesi gerektiğini ifade etmektedir.³³ Defterdeki gerçek cizye mükelleflerinin sayısı ile yekûn kısmındaki 90 kişilik farkın bir diğer nedeni de 1691 yılında yapılan cizye reformundan henüz 4 yıl sonra bu defterin hazırlanmış olması nedeniyle merkez ile taşra arasındaki uygulama farkı ve iletişim eksikliği de olabilir.

4. Karınabad Kazası'nın Cizye Gelirleri

İncelediğimiz defterdeki cizye mükelleflerinin sayısı ve ekonomik düzeylerine göre Karınabad Kazası'nın 1693-94 yılındaki tahmini cizye gelirlerini de bu makalede vermeyi gerekli görüyoruz. Bu hesaplamaları yaparken Halil İnalçık'ın kaleme aldığı makalede cizye vergisinin oranlarını kullanacağız. İnalçık'ın tespitlerine göre; 1691-1696 yılları arasında câri olan cizye vergisinin oranları âlâ için 9, evsât için 4,5 ve

³³ İnalçık, "a.g.m.", ss.45-46.

ednâ için 2,25 esedî gürüşür.³⁴ Biz de bu oranları baz alarak Karınabad Kazası'nın tahmini cizye gelirlerini Tablo 6'da vermiş bulunmaktayız.

Tablo 6: Karınabad Kazası'nın 1693-94 Yılı Cizyelerinden Elde Edilen Tahmini Geliri

Karınabad Kazası							
	Âlâ	Kuruş	Evsât	Kuruş	Ednâ	Kuruş	Toplam
Nefs-i Karınabad	17	153	112	504	16	36	693
Kurrâ-i Karınabad	234	2106	707	3181,5	257	578,25	5865,75
Haymânegân-ı Karınabad	23	207	95	427,5	-	-	634,5
Genel Toplam	274	2466	914	4113	273	614,25	7193,25

Tablo 6'daki verilere göre 1693-94 yılında Karınabad Kazası'ndaki cizye mükelleflerinin devlete ödemiş oldukları cizyelerin tahmini geliri toplam 7193,25 esedi kuruştur. Bu gelirin %9,6'sı şehir merkezinden %81,6'sı köylerden geri kalan % 8,8'i ise konar-göçer gayrimüslimlerin cizyelerinden oluşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Karınabad Kazası'nda cizye gelirlerinin büyük bölümü kazaya tâbi bulunan köylerdeki gayrimüslim nüfus tarafından ödenen cizyelerden oluşmaktadır. Cizye gelirlerini reayanın ekonomik durumuna uygun olarak ödediği kıstasa göre değerlendirecek olursak toplam tahmini gelirin % 34,3'ü âlâ, %57,2'si evsât ve % 8,5'i ise ednâ cizye mükellefleri tarafından ödenen gelirlerden oluşmaktadır.

Sonuç

Çalışmamızda incelediğimiz 03648 numaralı ve H.1105/M.1693-94 tarihli Maliyeden Müdevver Defterdeki veriler ışığında Karınabad Kazası ve köylerindeki cizye mükellefi gayrimüslim nüfus ile bunların ekonomik durumları ve kazanın tahmini cizye gelirleri tespit edilmiştir. Buna göre; XVII.yüzyılın son yıllarında tutulan defterdeki veriler, Karınabad Kazası'nın köylerinde, şehir merkezinden daha fazla mükellef olduğunu dolayısıyla kırsaldaki cizye gelirlerinin merkeze oranla daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan yola çıkarak, Osmanlı

³⁴ İnalçık, "a.g.m.", s.47. Ayrıca bkz. Tablo 1.

Devleti'nde aynen klasik dönemde olduğu gibi XVII.yüzyılın sonunda da hala kırsal nüfusun şehir nüfusuna göre daha fazla olduğunu, para ve ticaret ilişkileri ile para ekonomisinin istenilen düzeyde gelişmediğini ifade edebiliriz. Karınabad Kazası'nda kırsaldaki cizye mükelleflerinin şehirdeki mükelleflerden sayıca fazla olmasından yola çıkarak bu dönemde Karınabad'da ekonominin tarım ve hayvancılığa dayandığını ifade edebiliriz. Tüm bu bulgular, sanayi öncesi dönemde klasik tarım imparatorluklarının karakteristik özelliklerini Osmanlı Devleti'nin de taşımaya devam ettiğini göstermektedir. Çalışmamızda ulaştığımız en önemli sonuçlardan bir tanesi de Karınabad Kazası'nda müslim ve gayrimüslimlerin ayrı ayrı yaşamadıkları, aynı mahalle ve köylerde birlikte yaşadıklarıdır.

Kaynakça

- BECKER, C.H., "Cizye", *İ.A.*, C.III, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Eskişehir 1997, ss.199-201.
- B.O.A. MAD.d.: 03648.
- CEBECİ, Ahmet, "Silistre Sancağı Vakıfları ve H.1006 (1597-1598) Tarihli Silistre Livası Vakıf Defteri (No:561)", *Vakıflar Dergisi*, Sayı XX, Ankara 1998, ss.453-466.
- ÇAĞATAY, Neşet, "Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler", *Ankara Üniversitesi, DTCFD*, Cilt V, Ankara 1947, ss.483-511.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, yaz.haz. Aydın Sami Güneççal, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2003.
- D.İ.A. KOMİSYON, "Eşrefî", *D.İ.A.*, C.11, İstanbul 1995, s.477.
- DUKA, Ferit, "XV.-XVIII.Yüzyıllarda Arnavut Nüfusunun İslamlaşması Süreci Üzerine Gözlemler", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi*, Sayı 2, Ankara 1991, ss.63-71.
- ERKAL, Mehmet, "Cizye", *D.İ.A.*, C.8, İstanbul 1993, ss.42-45.
- FODOR, Pal, "Osmanlı-Avusturya Savaşları Öncesi Osmanlı Diplomasisi (1593-1606)", *Osmanlı*, C.I, Ankara 1999, ss.452-455.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, "Klâsik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Türkler*, C.IX, Ankara 2002, ss.795-839.
- <https://de.wikipedia.org/wiki/Karnobat>, E.T. 10.04.2019.
- İNALCIK, Halil, "Osmanlılar'da Cizye", *D.İ.A.*, C.8, İstanbul 1993, ss.45-46.
- _____, "Murad I", *D.İ.A.*, C.31, İstanbul 2006, ss.156-164.
- JORGA, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, C.I, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2009.
- KIEL, Machiel, "Karınâbâd", *D.İ.A.*, C.24, İstanbul 2001, ss.490-492.
- KÖSE, Fatih, *Osmanlı Devleti'nde Nevruz*, IQ Kültür Sanat, 2007.
- NEDKOFF, Boris Christoff, "Osmanlı İmparatorluğunda Cizye (Baş Vergisi)", çev. Şinasi Altundağ, *Belleten*, C.VIII, Sayı XXXII, Ankara 1944, s.499-652.

Işık, M. (2019). H.1105 / M.1693-94 Tarihli ve 03648 Numaralı Maliyeden Müdevver Deftere Göre; Karınabad Kazasında Cizye Uygulaması. ABAD, 2(4), 283-298.

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983.

PAMUK, Şevket, “Kuruş”, *D.İ.A.*, C.26, Ankara 2002, ss.458-459.

RÖHRBORN, Klaus, “Die Emanzipation der Finanzbürokratie im Osmanischen Reich (Ende 16.Jahrhundert)”, *Zeitschrift der Morgenländischen Gesellschaft*, Vol.122, 1972, ss.119-120.

SAHİLLİOĞLU, Halil, “Esedî”, *D.İ.A.*, C.11, İstanbul 1995, ss.368-369.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C.I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2003.

VEINSTEIN, Gilles, “XVI.Yüzyılda Karadeniz’in Kuzeyindeki Steplerde Bulunan Osmanlı Kolonizasyon Çiftlikleri”, çev. Yavuz Cezar, *İstanbul Üniversitesi, İktisat Mecmuası*, C.43, Prof. Dr. S.F. Ülgener’e Armağan, İstanbul 1987, ss.79-109.

YEL, A. Murat ve M. Sabri Küçükaşçı, “Mahalle”, *DİA*, C.27, Ankara 2003, ss.323-326.

SON SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ YEREL TARİH İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Mehmet ORAN*

Öz: Bu alıŐma, UŞak Üniöersitesinde okuyan son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih konusundaki düşüncelerini ortaya çıkarılmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın orijinal yanı; yerel tarih konusundaki bu çalışmanın Sosyal Bilgiler öğretmenleri veya ortaokul öğrencileri ile değil de, son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ile gerçekleŐtirilmiŐ olup, araştırmaya farklı bir bakış açısı kazandırılmaya çalışmasıdır. Araştırma kapsamında 24 son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adayına yarı yapılandırılmış mülakat formu uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının mülakat sorularına verdikleri cevaplar bilgisayar ortamında Word dosyasına aktarılmıştır. Verilerin analizinde cevaplar ilk önce 95 koddan toplanmış, daha sonra bu sayı 38'e indirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden durum çalışması modeli uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda ise, Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih konularına daha fazla yer verilmesi gerektiği, böylece öğrencilerin çevresine karşı duyarlılığının artacağı ifade edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yerel Tarih, Sosyal Bilgiler, Öğretmen Adayları.

LAST CLASS SOCIAL STUDIES TEACHER VIEWS ON LOCAL HISTORY

Abstract: The aim of this study is to reveal the opinions of last grade Social Studies teacher candidates in UŞak University on local history. The original side of the work; this study on local history wasn't done/conducted with Social Studies teachers or secondary school students, but it was carried out with the last

* Dr. Mehmet ORAN, mehmtoran@gmail.com, 0552 345 7793, ORCID: 0000-0001-5995-8430

grade Social Studies teacher candidates, and it is trying to give a different perspective. Within the scope of the study, semi-structured interview form was applied to 24 last grade Social Studies teacher candidates. The answers given by teacher candidates to the interview questions were transferred to the Word file in computer environment. In the analysis of the data, the answers were first collected in 95 codes, then these codes was reduced to 38. In the study, the case study model of qualitative research techniques was applied. Finally it was stated that local history subjects should be included more in Social Studies Course and thus the sensitivity of the students towards their environment would increase.

Keywords: Local History, Social Studies, Candidates Teachers

Giriş

Yapılandırmacı eğitime geçişle birlikte yakından uzağa ilkesi dikkate alınmış ve yerel tarihin önemi artarak Sosyal Bilgiler öğretim programında daha çok yer verilmeye başlanmıştır. Yerel tarih ile öğrenciler yakın çevresi ve mahallesinde ki bir takım manevi değerlere sahip yapıların farkına vararak onları koruma bilincine sahip olmuşlardır. Böylece toplumsal birey olma yolunda önemli adımlar atılarak ben yerine biz duygusu yerleşmeye başlamıştır.

İsminden de anlaşılacağı üzere yerel tarih sınırları belirli bir bölgenin, ilin, ilçenin, kasabanın veya köyün geçmişini ele alan çalışma alanıdır (Calkin, 1942). Hoskins (1984) yerel tarihi; belli insanların belli yerlerde ve zamanlarda öyküsünü ve geçmişini ele alan çalışma alanı olarak ifade etmektedir. Aslan (2000) ise yerel tarihi; belli bir coğrafyada yaşamış veya yaşamlarını sürdüren toplumların kökenlerini, yaşam biçimlerini ve sosyal-kültürel-ekonomik faaliyetlerini inceleyen bir alan olduğunu ifade etmiştir. Kısaca yerel tarih denilince aklımıza öncelikle yakın çevre, mahalle, köy vb. birtakım yaşam alanlarının tarihi gelmektedir.

Yerel tarih ile ilgili çalışmalara göz attığımızda ilk olarak 16. yüzyılda aristokratların daha çok ailelerinin şanlı geçmişlerini kaleme almak amacıyla yazdıkları eserler yerel tarih çalışmalarının başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Coğrafi Keşifler ile birlikte Avrupalıların dünyayı ve yaşadığı çevreyi tanıma arzuları onların bir takım yerel tarih çalışmaları yapmasına olanak sağlamıştır (Eyryce, 2005). Akademik anlamda yerel tarih 1950'lerde İngiltere'de ulusal tarihin yanında insanların yaşadığı çevrenin tarihinin de anlatılmaya başlamasıyla birlikte eğitim programlarına girmeye başlamıştır (Demircioğlu, 2005).

Türkiye'de ise 15. ve 17. yüzyıllarda şerhiye sicilleri ve tapu tahrir defterleri üzerine yapılan çalışmalar, ele aldıkları bölgelerin yer adlarını,

etnik yapılarını, sosyal yapılarını, üretim durumlarını, vergilerini ve nüfuslarını kayda geçirdiği için, bu tür çalışmalar yerel tarihe ışık tutmaktadır (Eyrice, 2005). Demircioğlu (2005) yılında yaptığı çalışmada; 1950'lerden sonra yerel tarih alanında dünyada meydana gelen gelişmelere rağmen ülkemizde istenilen seviyeye ulaşamadığını belirtmiştir. Belki de bunun da en önemli nedeni yerel tarih eğitimcilerinin ve öğretmenlerin yerel tarih konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmamalarıdır.

Öğretmenler yerel tarih konularını planlar ve uygularken birtakım bilgi, beceri ve yeterliliklere sahip olmalıdırlar. Öncelikle öğretmenler dersleri öğrencilerin daha etkili öğreneceği biçimde düzenlemelidir ve eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanacağı yöntem, teknik ile stratejileri çok iyi bilip uygulamada da yeterliliğe sahip olmalıdırlar (Taşkaya ve Bal, 2009). Öğretmenler yerel tarih konusunda gerekli donanım, niteliğe ve standartlara sahip değiller ise, o öğretimden istenilen verim sağlanamaz. Beklenen verimin sağlanabilmesi için de öğretmenlerin kendilerini nitelikli olarak eğitim geliştirmelerine bağlıdır (Mentiş Taş, 2004).

Öğretmenler yerel tarih konusunda gerekli donanım sahip olduklarında yerel tarihin faydalarından bahsedebiliriz. Yerel tarih sayesinde öğretmenler öğrencilerine okul dışı ödevler vererek öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmelerine yardımcı olurlar ve öğrencilerin hayatlarını sorgulamalarına olanak sağlarlar (Tunç Şahin, 2011). Aktekin (2001) ise, yerel tarih kapsamında arşivci, müzeci, yerel tarihçi gibi ilgililerle yapılan görüşmeler sayesinde öğrencilerin çevrelerindeki tarihi ve kültürel zenginliklerin farkına varmalarına ve onlarda belki de ömür boyu sürecek bir kültür ve tarih zevkinin oluşmasına yardımcı olacağını ifade etmiştir.

Yerel tarihin faydalarının yanında bir takım sınırlılıklar ve dikkat edilmesi gereken hususlar da vardır. Bunlardan bahsedecek olursak; öncelikle yerel tarih öğretimine dayalı etkinliklerin hazırlanmasının çok zaman alıcı olmasıdır (Demircioğlu, 2005). Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise, yerel tarih öğretimi öncesi öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyeleridir. Hazır bulunuşluk seviyesi, öğrencinin herhangi bir konudaki ön bilgi ve tutumunu ifade eder (Yenilmez ve Kakmacı, 2008). Her öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesi farklı olacağı için bu hususta da eğitimciler dikkatli olmalıdır.

Yerel tarih ile ilgili yapılan çalışmalara göz attığımızda tamamına yakını öğretmen ve öğrenciler ile yapılan çalışmalardır ve yerel tarih ile ilgili çalışmalarda öğretmen adaylarının görüşlerine pek fazla yer verilmediği görülmektedir (Işık, 2008; Avcı Akçalı, 2013; Arslan, 2015; Kılıç, 2018). Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran ve orijinal kılan tarafı;

çalışmanın öğretmen adayları ile gerçekleştirerek konuyu farklı bir perspektifte bakmış olmamızdır. Çalışma Uşak Üniversitesi'nde öğrenimlerine devam eden son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih konusundaki düşüncelerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışma ileride bu alanda veya diğer alanlarda yapılacak olan çalışmalara ışık tutmayı da amaçlamaktadır.

Araştırma son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih konusundaki düşüncelerini tespit etmesi bakımından önemlidir. Ayrıca bu çalışma son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih konuları anlatılırken; hangi yöntem ve tekniklerin kullanılabileceği ne gibi sorunlarla karşılaşılacağı ne gibi faydalarının olabileceği konularındaki düşüncelerini ortaya çıkarması bakımından önemlidir.

Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Uşak Üniversitesinde öğrenimlerine devam eden 24 son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmeni ile sınırlı tutulup son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih konusundaki düşünceleri üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda çalışmamızın ana sorusu şu şekildedir:

Uşak Üniversitesi'nde öğrenimlerine devam eden son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih konusundaki düşünceleri nelerdir?

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden durum çalışması modeli uygulanmıştır. Vaka çalışması, olay incelemesi, örnek olay çalışması, örnek olay inceleme yöntemi gibi farklı isimlerle karşımıza çıkan durum modeli çalışmasında genelleme amacı taşımak yerine bir konu üzerine derinlemesine bilgi toplamak amaçlanmaktadır. Bilindiği gibi durum modeli çalışmalarında bir konu üzerinde sistemli bir şekilde bilgi toplamak ve toplanan bilgileri analiz edip sonuçları ortaya koymak vardır (Aytaçlı, 2012).

1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda amaçsal örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir veya elverişli örneklem yöntemine başvurulmuştur. Bu örneklem yönteminde kolay olanı seçmek, para, çaba ve zamandan tasarruf sağlamak ön plandadır (Baltacı, 2018). Amaçsal örneklemde; yapılan çalışmanın amacı açısından derinlemesine araştırma yapmak amacıyla bilgi bakımından zengin durumlar seçilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Araştırmanın çalışma grubunu Uşak Üniversitesi'nde öğrenimlerine devam eden 24 son

son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adayı (Erkek=12, Kadın=12) oluşturmaktadır. Bu seçimde öğretmen adaylarına ulaşılabilirlik ve öğretmen adaylarının mülakat sorularına verebilecekleri cevaplar göz önünde bulundurulmuştur.

1.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma tarama modeli desenlenmiş olup veriler son sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarından yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanıp analiz edildiği için içerik analiz yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Verilerin toplanmasında ve analizinde ilk etapta araştırmaya ilişkin konu ile ilgili alan yazın taraması yapılmıştır. Daha sonra araştırma sorusu belirlenerek son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına uygulanan yarı yapılandırılmış mülakat formu Sosyal Bilgiler alanında uzman 3 akademisyenin görüşüne başvurularak oluşturulmuştur. Mülakat esnasında araştırmaya katılan son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının araştırma sorularına verdikleri cevaplar bilgisayar ortamında Word dosyasına aktarılmıştır. Word dosyasına aktarılan bu cevaplar birbirleriyle ilişkilendirilerek kodlamalar yapılmıştır.

Verilerin analizinde araştırmaya katılan son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar ilk önce 95 kodda toplanmış, daha sonra birbirleriyle ilişkilendirilen bu kodlar 38'e indirilmiştir. Bu kodlardan en önemlileri ise şunlardır: yakın çevre, örf ve adet, kültür, görsel sunum, drama, sözlü anlatım, gezi-gözlem, ön yargı, hazırbulunuşluk, bilgi eksikliği, ezber, konu azlığı ve eksikliği, süre sıkıntısı, milli birlik, müze gezisi vb.

2. Bulgular ve Yorumlar

Bulgular bölümde Uşak Üniversitesi'nde öğrenimlerine devam eden son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih konusuna ilişkin düşünce ve görüşlerine yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının mülakat sorularına verdikleri cevaplara ilişkin kodlamalar tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1:

Son Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayların Yerel Tarih Konusundaki Düşünceleri Konusunda Öğretmen Adaylarının Sorulara Verdiği Cevapların Kodları.

Soru	Kodlar	Katılımcılar
1	• Yaşadığı bölgenin, yakın çevrenin tarihi	1,3,4,6,7,8,11,12,17,21,23,24

	<ul style="list-style-type: none">Geçmiş yaşantılarımız, örflerimiz, adetlerimiz, geleneklerimiz, göreneklerimiz, kültürlerimiz..	2,7,9,10,13,14,16,18,19,20,21,23
	<ul style="list-style-type: none">Genel tarihe göre daha dar olan, sınırları belli bir coğrafyanın tarihi	3,5,6
	<ul style="list-style-type: none">Görsel sunum, rol oynama, drama, film...	1,3,5,6,8,9,10,11,12,14,16,17,18,19,20,21,22,23
2	<ul style="list-style-type: none">Sözlü anlatım	2,3,6,8,9,11,14,17,18,19,20,21,22,24
	<ul style="list-style-type: none">Gezi-gözlem	1,4,5,7,13,14,15,17,22,23,24
	<ul style="list-style-type: none">Görüşme	7,13,15
	<ul style="list-style-type: none">Tartışma	2,3
	<ul style="list-style-type: none">Öğrencilerin önyargı ve hazırbulunuşlukları	11,14,16,17,18,19,21,24
	<ul style="list-style-type: none">Öğrenci veya öğretmenlerin bilgi eksiklikleri	1,6,9,10,20
3	<ul style="list-style-type: none">Konuların soyut olup yüzeysel anlatılması ve genellikle ezber yöntemine başvurulması	3,8,12,15,21
	<ul style="list-style-type: none">Kaynak azlığı ve eksikliği	4,5,7,22
	<ul style="list-style-type: none">Konuların objektif bir şekilde anlatılmaması	13,15,17
	<ul style="list-style-type: none">Süre sıkıntısı	12
	<ul style="list-style-type: none">Bütçe sıkıntısı	5
4	<ul style="list-style-type: none">Geçmiş ve yakın çevresi hakkında bilgi sahibi olup milli birlik duygularını artırıp daha bilinçli olurlar	Bütün katılımcılar
	<ul style="list-style-type: none">Öğretim programında daha çok yer verilmeli	1,3,6,9,13,14,18,22,23,24
5	<ul style="list-style-type: none">Müze ve tarihi yerlere geziler yapılmalı	4,5,7,8,13,15,17,22,23,24
	<ul style="list-style-type: none">Derslerde görsellik artırılıp, film izleme ve	2,3,10,12,15,21,24

drama gibi etkinlikler yapılmalı	
• Yerel tarih konusu belgelere dayandırılıp daha açık ve sade anlatılmalı	19,20
• Aileler bilinçlendirilmeli	16

Araştırmanın ilk sorusu: Yerel tarih denildiğinde aklımıza ilk olarak ne gelmektedir? sorusuna, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 12'si; yaşadığımız bölgenin, yakın çevrenin tarihi diye cevap vermiştir. K.1 “Yerel tarih denilince akla yakın çevre, mahalle, köy, ilçe, il gibi bir takım yaşam alanlarının tarihi gelmektedir. Sınırları belli bir coğrafi alandır.”, K.4 “Geçmişten bugüne yaşadığımız bölgenin tarihidir.”, K.11 ise “Bulduğumuz yerin geçmişten günümüze tarihidir.” şeklinde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan 12 öğretmen adayı da; geçmiş yaşantılarımız, örflerimiz, adetlerimiz, geleneklerimiz, göreneklerimiz, kültürlerimiz... olduğunu vurgulamıştır. K.2 “Kendi milletimize ait, bizi ilgilendiren siyasi, ideolojik, maddi, manevi, kültürel değerlerimizin anlatıldığı tarihtir.”, K.19 “Bir ülkenin milletinin var olduğundan günümüze dek geçirdiği savaş, olay, kültür, gelenek, görenek ve her türlü süreç.”, K.20 ise “Bir milletin gelmiş geçmiş tüm tarihi, kültürü, örf ve adetleri aklıma gelmektedir.” biçiminde görüş dile getirmiştir. Araştırmaya katılan 3 öğretmen adayı ise; genel tarihe göre daha dar kapsamlı olan, sınırları belli bir coğrafyanın tarihi olduğunu söylemiştir. K.3 “Yerel kelimesinin kulağımıza çağrıştırdığı, belirli bir yere özgü, oraya ait, kapsamı daha dar olan bir yerin tarihi aklımıza geliyor.” K.6 ise “İlk aklıma gelen kelime, bölgesel tarih ya da belli bir kesimi içinde barındıran tarih. Genel tarihe göre kapsama alanı küçük olan bölge ya da topluluğun geçmişini anlatan bir alan.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih konuları anlatılırken hangi yöntem ve teknikler kullanılabilir? sorusuna, araştırmaya katılan öğretmen adaylarından 18'i; görsel sunum, rol yapma, drama, film... vb. tekniklerin kullanılabileceğini söylemiştir. K.6 “Sunuş yoluyla öğrenme modelini uygular, bilgisayar destekli öğrenme yöntemi ile harita, bazı kültür öğeleri vb. daha iyi kavrama açısından faydalı olabilir.”, K.10 “Drama yöntemi kullanılabilir. Bazı olaylar somutlaştırılarak ve canlandırılarak öğrencilerin daha iyi anlaması sağlanabilir.”, K.16 ise “Drama ve film izleme gibi eğitsel oyunlar kullanılabilir.” şeklinde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan 14 öğretmen adayı; sözlü anlatım tekniğinin kullanılabileceğini ifade etmiştir; K.14 “Öncelikle sunuş

yöntemi uygulanmalı, daha sonra gezi-gözlem tekniği uygulanmalıdır.”, K.18 “Sunuş yöntemi kullanılmalıdır. Bu yöntem bol videolar ve bulunabiliyorsa yazılı belgelerle desteklenmelidir.”, K.19 ise “Sunum ve anlatım tekniği.” biçiminde görüş dile getirmiştir. Araştırmaya katılan 11 öğretmen adayı; gezi-gözlem tekniğinin kullanılabileceğini vurgulamıştır; K.1 “Yerel tarih en iyi gezi-gözlem tekniği ile öğretilir. Alternatif yöntem olarak rol oynama tekniğinden faydalanılabilir. Öğrencilerin konuyla ilgili drama yapmaları sağlanabilir.”, K.4 “Ders kitaplarında verilen yerel tarih konusunu pekiştirmek adına öğrencilere müze gezileri, varsa arkeolojik kazı alanlarına gezi gibi faaliyetler yapılabilir.”, K.13 ise “Yerel tarih anlatılırken gezi, gözlem yöntemi ve tanık kişileri gösterip onların gördüklerinden faydalanılır.” şeklinde görüş bildirmiştir. Araştırmaya katılan 3 öğretmen adayı; görüşme tekniğinin kullanılabileceği düşüncesi vardır; K.7 “Bölgeye ait müze varsa, sınıf gezisi şeklinde bölgenin tarihi tanıtılabilir.” biçiminde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan 2 öğretmen adayı ise; tartışma tekniğinin kullanılabileceği cevabını vermiştir; K.2 “Sözlü anlatım, münazara, tartışma teknikleri kullanılabilir.” şeklinde görüş dile getirmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih konuları anlatılırken ne gibi sorunlarla karşılaşılabilir? sorusuna, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 8’i; öğrencilerin önyargı ve hazırbulunuşluklarını vurgulamıştır. K.21 “Genellikle düz anlatım ile anlatıldığı için öğrencilerin derste sıkılması ve dersten kopmalarına yol açabilir.”, K.24 ise “Yerel tarih konuları o bölgeden olmayan bir öğrencinin dikkatini çekmeyebilir. Bu durum da öğrenciler arası dikkat dağınıklığına neden olabilir.”, şeklinde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan 5 öğretmen adayı; öğrenci veya öğretmenlerin bilgi eksiklikleri diye cevap vermiştir. K.1 “Yerel tarih ile ilgili konu anlatılırken en büyük sorun öğrencilerin bilgi eksikliği olabilir. Bu yüzden önce ön bilgileri kontrol edilmeli, eksik yönler varsa düzeltilip öyle konuya geçilmelidir.”, K.6 ise “Yeni bir kavram öğretilmesi oldukça zor olabilir. Anlamını tam olarak bilmediğimiz kelimeler yüzeysel olarak okutulup ya da tahtaya yazıp geçilerek öğrenciye öğretmek oldukça zor olabilir.” şeklinde görüş dile getirmiştir. Araştırmaya katılan 5 öğretmen adayı; konuların soyut olup yüzeysel anlatılması ve genellikle ezber yöntemine başvurulması şeklinde söylemde bulunmuştur. K.3 “Sosyal Bilgiler dersinde en büyük problem konuların soyut kalmasıdır. Öğrenciler bir şeyleri görmek, duymak dokunmak ve yaşamak istiyor. Ancak bunlar Sosyal Bilgiler dersi için kısıtlıdır. Öğretmenler Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarih konularını anlatırken bu konularda zorlanacaktır.”, K.21 ise “Ezber çok kullanılırsa bilgilerin çabuk unutulmasına sebep olur.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Araştırmaya katılan 4 öğretmen adayı; kaynak azlığı ve eksikliğinden diye cevap vermiştir. K.4 “Geçmiş olduğu gibi yansıtmak imkânsız olduğu için öğrencilerde konu tam pekişmeyebilir ve o bölgeyle ilgili tarihsel kalıntılar az ise bu dersin kaynağının az olmasına neden olabilir.”, K.22 ise “Geçmişe yönelik olaylarda ispat ve delil bulmakta zorlanılabilir.” şeklinde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan 3 öğretmen adayı; Konuların objektif bir şekilde anlatılmaması cevabını vermiştir. K.13 “Objektiflik göz ardı edilebilir.”, K.17 ise “Yerel tarih ile ilgili öğretilecek bilgilerin doruluğu olmayabilir.” şeklinde görüş dile getirmiştir. Araştırmaya katılan 1 öğretmen adayı; süre sıkıntısı diye cevap vermiştir. K.12 “Ders saatlerinin az olmasından dolayı çok derine inilememesi. Konuların yüzeysel olarak işlenmesi.” şeklinde cevap vermiştir. Araştırmaya katılan 1 öğretmen adayı ise; bütçe sıkıntısı ifadesini kullanmıştır. K.5 “Örneğin bir yerel tarih konusunu anlatırken anlattığın kültürü ya da maddi unsurları (antik kent, müze... vb.) canlı olarak göstererek anlatma olasılığı hence en büyük sorun okullarda. Bu tarz gezi ya da ders olarak düşünürsek bütçe çok fazla ayrılmıyor.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih konularının öğrencilere sağlayacağı faydalar nelerdir? sorusuna, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tamamı: geçmiş ve yakın çevre hakkında bilgi sahibi olunup, milli birlik duyguları konularında bilinçlenme artar şeklinde cevap vermişlerdir. K.8 “Yaşadığı yerin geleneklerini göreneklerini, örflerini ve kültürlerini öğrenirler. Yaşadığı yer hakkında tarihi bilgilerini öğrenir ve kendisine fayda sağlar.”, K.10 “Yaşadığı yerin tarihini bilen öğrenci oraların neler geçirdiğini öğrenirse kıymetini bilir. Toprağına bağlı olur. Canla başla korumaya çalışır.”, K.12 “Üstünde yaşadığı toprakların tarihini bilerek, bu kutsal topraklara layık bir vatandaş olarak yetiştirmeyi sağlar. Bu topraklar için, bu devlet için iyi ve faydalı bir vatandaş olma arzusu oluşur.”, K.13 ise “İnsanlar millet olarak birbirine bağlanır ve ortak değerler etrafında toplanırlar. Tarihlerinden haberdar olurlar.” şeklinde görüş dile getirmişlerdir.

Araştırmanın son sorusu: Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yerel tarihe ilişkin önerileriniz nelerdir? sorusuna, araştırmaya katılan 10 öğretmen adayı Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında daha çok yer verilmeli diye cevap vermiştir. K.1 “Yerel tarih ile ilgili konulara daha çok yer verilmelidir. Bu konuyla ilgili ayrı bir öğrenme alanı bile oluşturulabilir. Böylece öğrenciler kendi yaşadığı çevreyi daha iyi tanır. Tarihini tanıdıkça sorumluluklarını da bilir.”, K.6 “Sosyal Bilgiler öğretim programında yerel tarih konuları arttırılmalı ve her il için ayrı

ayrı ele alınmalıdır. Tabi bu sadece şehir tarihi olmamalı eskiden beri o şehirde yaşamış kültürleri de ele almalıdır.”, K.23 ise “Öğretim programında yerel tarih ile ilgili daha çok kazanım yer alabilir ve yerel tarih ile ilgili uygulamaya yönelik daha çok etkinlik olabilir.” şeklinde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan 10 öğretmen adayı; müze ve tarihi yerlere geziler yapılmalı diye söylemde bulunmuştur. K.4 “Öğrencilerle müze gezisi veya arkeolojik kazı alanı gezileri yaparak hatta mümkünse dersi bu yerlerde anlatarak daha kalıcı olması sağlanabilir.”, K.5 “Kesinlikle Sosyal Bilgiler öğretim programına müze gezisi eklenmelidir, hatta mümkünse yerel tarih konuları müzelerde anlatılmalıdır.”, K.7 ise “Bol bol müze gezileri yapılmalı, varsa tarihi tanıklardan faydalanılmalıdır.” şeklinde görüş dile getirmiştir. Araştırmaya katılan 7 öğretmen adayında; derslerde görsellik artırılıp, film izleme ve drama gibi etkinlikler yapılmalı düşüncesi vardır. K.21 “Yerel tarih konularını öğrencide kalıcı hale gelmesi için drama yönteminden faydalanılmalıdır.”, K.24 ise “Yerel tarih konuları öğrencileri çok sıkmadan, bilgi ağırlıklı olmaktan ziyade biraz daha eğlenceli bir şekilde onların anlayacağı dilde ve ilgi çekici şekilde anlatılmalıdır.” şeklinde görüş bildirmiştir. Araştırmaya katılan 2 öğretmen adayı; yerel tarih konusu belgelere dayandırılıp daha açık ve sade anlatılmalı fikrine sahiptir. K.19 “Olayların tarihi daha açık ve sade anlatılabilir.”, K.20 ise “Yerel tarihe ilişkin önerilerim konuların sadece bir belge ile sınırlandırılmaması, yerel tarih konusunun birçok belgeye bakıp değerlendirme yapılmasını öneririm.” şeklinde ifade kullanmıştır. Araştırmaya katılan 1 öğretmen adayı ise; yerel tarih konusunda aileler eğitilip bilinçlendirilmeli diye cevap vermiştir. K.16 “Yerel tarih için öncelikle çocukta bir bilinç olması gerekir. Bu yüzden bu bilincin ailede başlaması gerekir. Aileler bu konuda eğitilmelidir.” şeklinde görüş belirtmiştir.

3. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

3.1. Sonuç

Değişen ve gelişen Sosyal Bilgiler dersi müfredatı ile öğrenciler artık araştırmacı ve sorgulayıcı bir nitelik kazanmışlardır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ise geleneksel ders işleme metotlarını terk ederek, öğrencilerin derslerde daha aktif bir rol oynamalarına olanak sağlamışlardır. Böylece derslerin merkezinde öğretmenlerin değil de öğrencilerin olduğu ve etkinliklere daha çok yer verilen bir anlayış oluşmuştur.

Araştırma ile yerel tarihin ne olduğu, yerel tarih konuları anlatılırken hangi yöntem ve tekniklerin kullanılabileceği, faydalarının ve

sınırlılıklarının neler olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca bu çalışma ile son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih hakkındaki düşünce ve görüşleri ortaya konmuştur.

Çalışma kapsamında araştırmanın ilk sorusu: yerel tarih denildiğinde aklınıza ilk olarak ne gelmektedir? sorusuna, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 12'si; yaşadığımız bölgenin, yakın çevrenin tarihi derken, 12 öğretmen adayı da; geçmiş yaşantılarımız, örflerimiz, adetlerimiz, geleneklerimiz, göreneklerimiz, kültürlerimiz... diye cevap vermiştir. Araştırmaya katılan 3 öğretmen adayı ise; genel tarihe göre daha dar kapsamlı olan, sınırları belli bir coğrafyanın tarihi şeklinde görüş belirtmiştir.

Araştırmanın ikinci sorusu: Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih konuları anlatılırken hangi yöntem ve teknikler kullanılabilir? sorusuna, araştırmaya katılan öğretmen adaylarından 18'i; görsel sunum, rol yapma, drama, film izleme... vb. teknikleri söylerken, 14 öğretmen adayı; sözlü anlatım tekniğini, 11 öğretmen adayı ise; gezi-gözlem tekniğinin kullanılabilmesini belirtmiştir. Araştırmaya katılan 3 öğretmen adayı; görüşme tekniğini söylerken, 2 öğretmen adayı ise; tartışma tekniğinin kullanılabilmesini ifade etmiştir.

Araştırmanın üçüncü sorusu: Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih konuları anlatılırken ne gibi sorunlarla karşılaşılabilir? sorusuna, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 8'i; öğrencilerin önyargı ve hazırbulunuşlukları şeklinde görüş belirtirken, 5 öğretmen adayı; öğrenci veya öğretmenlerin bilgi eksiklikleri diye görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan 5 öğretmen adayı; konuların soyut olup yüzeysel anlatılması ve genellikle ezber yöntemine başvurulması, 4 öğretmen adayı; kaynak azlığı ve eksikliği, 3 öğretmen adayı; konuların objektif bir şekilde anlatılmaması, 1 öğretmen adayı; süre sıkıntısı, 1 öğretmen adayı ise; bütçe sıkıntısı diye cevap vermiştir.

Araştırmanın dördüncü sorusu: Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih konularının öğrencilere sağlayacağı faydalar nelerdir? sorusuna, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tamamı: geçmiş ve yakın çevre hakkında bilgi sahibi olunup, milli birlik duyguları konularında bilinçlenme artar şeklinde cevap vermişlerdir.

Araştırmanın beşinci ve son sorusu: Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yerel tarihe ilişkin önerileriniz nelerdir? sorusuna, araştırmaya katılan 10 öğretmen adayı yerel tarih konularının Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında daha çok yer verilmesini, 10 öğretmen adayı ise; müze ve tarihi yerlere gezilerin yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmaya katılan 7 öğretmen adayı; derslerde görsellik

arttırılıp, film izleme ve drama gibi etkinlikler yapılmalı, 2 öğretmen adayı; yerel tarih konusu belgelere dayandırılıp daha açık ve sade anlatılmalı, 1 öğretmen adayı ise; yerel tarih konusunda aileler eğitilip bilinçlendirilmeli diye cevap vermiştir.

3.2. Tartışma

Yerel tarih ile ilgili yapılan çalışmalara göz attığımızda özellikle 2013 yılından itibaren çok sayıda eserin ortaya çıktığı ve yerel tarihin günden güne öneminin arttığı görülmektedir. Bu bölümde yaptığımız çalışmaya benzer çalışmalara yer verilmiştir.

Işık (2008) “İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarih İle İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi” adlı makalesinde yerel tarihin ve yerel tarih öğretiminin ne olduğunu, nasıl uygulanabileceğini ve faydalarının neler olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Erzurum ili Pasinler ilçesi Mehmet Akif Ersoy ilköğretim Okulu 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Işık, araştırmasında deney ve kontrol grupları oluşturarak ön test ve son test uygulamıştır. Uygulama sonucunda elde ettiği verileri SPSS programıyla analiz etmiştir. Işık (2008) araştırmasının sonunda yerel tarih öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığını görmüştür. Ayrıca araştırma sonunda daha çok duyu organına hitap eden ve öğrenci merkezli öğretimi temel alan yerel tarih öğretim yönteminin kullanıldığı deney grubunun, geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olduğu görülmüştür.

Avcı Akçalı (2013) “Tarih Öğretiminde Yerel Tarih Kaynaklarına Dayalı Etkinlikler Aracılığıyla Ders İşlenmesinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ölçülmesi” adlı doktora tezinde, lise 10. sınıf öğrencileri üzerinde karma (nicel ve nitel bir arada kullanılan) yöntem kullanarak gerçekleştirdiği çalışmasında, derslerin yerel tarih kaynaklarına dayandırılan etkinliklerle işlendiğinde öğrencilerin akademik başarılarının arttığı ve öğrencilerin derse yönelik tutumlarının olumlu yönde geliştiğinin farkına varılmıştır. Uygulama sonrası yapılan görüşmelerde ise öğrencilerin derste yapılan yerel tarih etkinliklerine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2015) “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Konularının Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları” adlı yüksek lisans tezinde Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde yerel tarih konularının kullanımına ilişkin öğretmen tutumlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Aynı zamanda öğretmenlerin sahip oldukları bazı değişkenlerin (cinsiyet, mezun olunan fakülte, mesleki kıdem ve okulun bulunduğu yerleşim birimi) yerel tarih konularının öğretimine ilişkin tutumları üzerinde bir etkisinin olup

olmadığı belirlenmeye çalışan Arslan, araştırma kapsamında Niğde ilinde görev yapmakta olan 137 Sosyal Bilgiler öğretmenine “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Konularının Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği” uygulamıştır. Araştırmanın sonunda Sosyal Bilgiler öğretiminde yerel tarih konularının kullanımına ilişkin öğretmen tutumlarının “Tamamen Katılıyorum” düzeyinde olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturan cinsiyet, mezun olunan fakülte, mesleki kıdem ve okulun bulunduğu yerleşim birimi değişkenlerinin Sosyal Bilgiler öğretiminde yerel tarih konularının kullanımına ilişkin öğretmen tutumları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kılıç (2018) “Hayat Bilgisi Dersi, “Dün, Bugün, Yarın” Temasında Sözlü Tarih ve Yerel Tarih Etkinliklerinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde, sözlü tarih ve gezilere dayalı yerel tarih etkinlikleri gerçekleştirerek, öğrenci ve öğretmenlerin bu etkinliklere ilişkin duygu ve düşüncelerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Nitel bir uygulama değerlendirmesi olarak tasarlanan çalışma yedi hafta sürmüştür ve araştırma sonunda öğrencilerin sözlü tarihe ve gezilere dayalı yerel tarih etkinlikleri gibi çalışmalarını her zaman yapmak istedikleri ancak gezilere dayalı yerel tarih etkinliklerini daha çok sevdiğileri görülmüştür. Öğretmenler ise bu tür etkinlikleri derslerinde uygulamak istediklerini lakin çeşitli sebeplerden dolayı uygulayamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen ve öğrenciler, gerçekleştirilen etkinlikler sayesinde öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştiğini öğrencilerin yaşadıkları çevreyi tanımalarına olanak sağladığını düşünmektedirler.

Görüldüğü gibi yerel tarih ile ilgili bazı eserler kaleme alınmış ve yerel tarih konusunda bilgiler verilmiştir. Yerel tarih kapsamında ortaya konan eserlere baktığımızda tamamına yakını öğretmenler veya öğrenciler ile yapılmış çalışmalardır. Bizim çalışmamızı diğer çalışmalardan ayıran tarafı; çalışmamızı öğretmen adayları ile gerçekleştirmiş olmamız ve bu konuyu farklı bir perspektifte bakmış olmamızdır. Bu çalışma Uşak Üniversitesi’nde öğrenimlerine devam eden son sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih konusundaki düşüncelerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Ayrıca bu çalışma ileride bu alanda veya diğer alanlarda yapılacak olan çalışmalara ışık tutmayı da amaçlamaktadır.

3.3. Öneriler

Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak şu önerilerde bulunulmuştur:

- Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yerel tarih konuları daha çok yer verilebilir.
- Yerel tarih konuları kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde müze

ve tarihi mekânlara gezilerin sayısı artırılabilir.

- Yerel tarih konuları kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde görsellik artırılıp, drama, film izleme, rol yapma gibi etkinliklere daha çok yer verilebilir.
- Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yerel tarih konuları hakkında aileler eğitilip bilinçlendirilebilir.
- Yerel tarih konuları kapsamında öğrencilere ön bilgiler verilip öğrencilerin hazır bulunuşlukları sağlanabilir.
- Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yerel tarih konuları öğretilirken öğrencilere sözlü tarih çalışmalarını yaptırılabilir.

Kaynaklar

- Aktekin, S. (2001), *Bulunduğu Eser: Yerel Tarihçilik*, Kent, Sivil Girişim Yerel Tarih Grupları Deneyimi, (Ed. Çelebi, F.), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 186-213.
- Arslan, İ. (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Konularının Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları*. Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Niğde
- Aslan, E. (2000). Yerel Tarihin Tanımı, Gelişimi ve Değeri, Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Avcı Akçalı, A. (2013). *Tarih Öğretiminde Yerel Tarih Kaynaklarına Dayalı Etkinlikler Aracılığıyla Ders İşlenmesinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisinin Ölçülmesi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Öğretmenliği Programı, İzmir.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 1-9.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmada Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Calkin, H. L. (1942). "Local History: A Means of Better Understanding United States History.", *The School Review*, 50: 53-60.
- Demircioğlu, İ. H. (2005), "Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar", Anı Yayıncılık, Ankara.
- Eyriçe, N. (2005). *Tarih Eğitiminde Yerellik: 1922-1950 Döneminde Menemen Kazası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Hoskins, W.G. (1984). *Local History in England*. New York: Addison Wesley Longman Limited.
- Işık, H. (2008), "İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarih İle İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 290-310.

Oran, M. (2019). Son Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yerel Tarih ile İlgili Görüşleri. ABAD, 2(4), 299-313.

- Kılıç, A. (2018). *Hayat Bilgisi Dersi, "Dün, Bugün, Yarın" Temasında Sözlü Tarih ve Yerel Tarih Etkinliklerinin Değerlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Mentiş Taş, A. (2004) "Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi Program Standartlarının Belirlenmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37, (1), 28-54.
- Taşkaya, S. M. ve Bal, T. (2009), "Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri", *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 173-185.
- Tunç Şahin, C. (2011), "Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya ve Öğrenci Ürünlerine Etkisi", *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, (16), 453-462.
- Yenilmez, K. ve Kakmacı, Ö. (2008), "İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Matematikteki Hazır Bulunuşluk Düzeyi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16, (2), 529-542.
- Yıldırım, A. ve Hasan Ş. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 7. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İKİ KOMŞU’NUN İLK İTTİFAKI 1915-1918 (OSMANLI DEVLETİ-BULGARİSTAN)*

Ökkeş NARİNÇ**

Özet: Birinci Dünya Savaşının yaklaştığı süreçte Bulgaristan ve Osmanlı Devleti savaşa girmeyi düşünmeyip, tarafsız kalma politikası takip etmekteydi. Zaten tarafların birbirlerine savaş ilan ettiği dönemde de (Temmuz-Ağustos 1914) her iki ülke tarafsız kaldıklarını dünya kamuoyuna ilan etmişti. Fakat savaşın başlaması ile aralarındaki pozitif diplomatik iletişimin de etkisi ve devlet erkanı içerisinde gerek askeri alanda gerekse de diplomasi alanında görev yapan üst düzey görevlilerin de katkısı ile Almanya, Osmanlı Devleti’nin savaşa giriş sürecini hızlandırmıştır (2 Ağustos 1914 gizli anlaşma). Osmanlı Devleti 11 Kasım 1914 tarihinde Padişah Mehmed Reşad’ın manifestosu ile de savaşa resmen katılmıştır. Bulgaristan ise tarafsızlık sürecini en iyi şartları sağlayabilmek adına 6 Eylül 1915 tarihine kadar uzatmıştır. Almanya’nın yürüttüğü diplomatik süreç çerçevesinde, bu iki devlet arasında imzalanan 19 Ağustos 1914 tarihli gizli ittifak anlaşması ve bu gizli anlaşmayı da aktif hale getirecek olan 3 Eylül 1915 tarihli sınır belirleme anlaşması ile Osmanlı Devleti-Bulgaristan arasındaki ittifak hayata geçmiştir. Söz konusu bu ittifak Alman kontrolü ve zoruyla, Osmanlı Devleti’nin toprak tavizleriyle gerçekleşmiştir. Bu durum savaşın son safhasında daha da net bir şekilde tespit edilmektedir. Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasındaki ilişkilerin savaşın her iki ülke için de bitmeye yakın olduğu bir süreçte nasıl kontrolden çıktığı izaha da muhtaçtır. Bulgar arşiv belgeleri ışığında ele alınacak olan konu,

* Bu Makale 24.10.2018-26.10.2018 tarihleri arasında Kahramanmaraş’ta gerçekleştirilen “Mondros Mütarekesi’nin 100. Yılı I. Dünya Savaşı’nın Sonu, Mütarekeler ve Barış Antlaşmaları, Uluslararası Sempozyumu”nda sunulan bildiri metninin düzenlenmiş halidir.

** Dr. Arş. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, onarinc@nku.edu.tr. ORCID: 0000-0002-9486-8956.

diplomatik ve askeri telgraflar çerçevesinde şekillendirilip, yerli ve yabancı kaynakların yardımıyla yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Birinci Dünya Savaşı, Türk-Bulgar İttifakının Sonu, Almanya, Osmanlı Devleti, Bulgaristan.

THE FIRST ALLIANCE OF TWO NEIGHBOURS 1915-1918 (OTTOMAN STATE-BULGARIA)

Abstract: In the process of the First World War, Bulgaria and the Ottoman State did not consider entering the war, but followed the policy of neutrality. Already in the period when the parties declared war on each other (July-August 1914), both countries declared to the world public that they were neutral. However, when the battle began, Germany accelerated Ottoman State's entry into the war with the effect of positive diplomatic communication among them and the contribution of senior officials working in the field of military affairs as well as diplomacy with in the state enterprise. (August 2, 1914 secret agreement) The Ottoman State officially participated in the war with the manifesto of Sultan Mehmed Reşad on 11 November 1914. Bulgaria extended the process of neutrality until 6 September 1915 in order to provide the best conditions. The alliance between the Ottoman Empire and the Bulgarian state passed through a diplomatic process under Germany's concealed alliance agreement dated August 19, 1914 between the two states and the border-setting agreement dated September 3, 1915. This alliance was realized by German control and forced by the Ottoman Empire's land concessions. It isn't known why relationship between Bulgaria and Ottoman State corrupted near the end of the war for both countries. The issue to be addressed in the light of Bulgarian archive documents will be shaped by diplomatic and military telegrams and interpreted with the help of domestic and foreign sources.

KeyWords: First World War, The End of Turkish-Bulgar Alliance, Germany, Ottoman State, Bulgaria.

Giriş

Birinci Dünya Savaşını ortaya çıkaran öncelikli etken sanayileşme sürecini erken tamamlamış devletlerin aralarındaki rekabettir. Rekabet içerisinde olan devletleri kutuplaştıran ve bu kutuplaşmayı da savaşa dönüştüren bazı dolaylı sebepler olmakla birlikte savaşın başlamasına neden olan mesele ise Balkanlarda yaşanan bir suikast eylemidir. Bu eylem Balkanlar üzerinde çıkar çatışması yaşayan büyük güçleri harekete geçirmiş ve kaçınılmaz hale gelen büyük savaşın fitilini ateşlemiştir. Savaş öncesinde ülkelerin kutuplaşmasına neden olan dolaylı meseleler ise özetle şu şekilde sıralanabilir:

- İngiltere ve Fransa gibi büyük güçlerin elde ettikleri sömürgeleri ve sömürgelerine giden yolları güvende tutma isteği,
- Almanya'nın sömürge yarışında İngiltere ile girdiği rekabet,
- Balkanlarda yaşanan siyasi gerilimler ve Rusya'nın Balkanlar üzerinde yürüttüğü politikaların sonuçları,
- Balkanlarda yaşanan savaşlar sonrasında bitmemiş hesapların hala canlı tutulması

Büyük bir mücadeleye sebep olan bu unsurların hemen hepsinin merkezinde Osmanlı Devleti bulunmaktadır. İngiltere'nin sömürgelerine giden yollar Osmanlı topraklarından geçmektedir. Bu toprakları güven altına almak onlar için öncelikli konumdadır. Almanya birliğini tamamladıktan sonra söz konusu sömürge yarışında Berlin-Bağdat arasında Osmanlı topraklarından geçecek bir demiryolu projesi ile İngiltere ve Fransa'nın sömürge topraklarına yani Basra Körfezi, Süveyş Kanalı ve Hindistan'a ulaşmayı amaçlamaktadır.¹ Uzun yıllar Osmanlı Devleti'nin mülkü olan Balkan coğrafyasında milliyetçilik rüzgârlarının sert esişi ve Rusya'nın da bu rüzgâra destek oluşu Balkanlarda birden çok devlet ortaya çıkmasına ve bu devletlerin Osmanlı Devletine karşı topraklarını genişletme mücadelesi vermelerine neden olmuştur. Aynı coğrafyada gerçekleşen Birinci ve İkinci Balkan Savaşları sonrası ortaya çıkan sonuç, bölge devletlerinin ve onların garantörlerinin birbirlerine karşı gerilmelerine neden olurken, Osmanlı Devleti'ni de büyük savaşın merkezine yerleştirmiştir.

Küresel boyutta yaşanacak böylesine büyük bir savaşın ilk kıvılcımının ise yine Balkan coğrafyasında ortaya çıkması, hem Balkan Devletleri arasında tam kapanmamış hesapların tekrar açılmasına hem de yaşanan bu gerginliği fırsata çevirme eğiliminde olan büyük güçlerin hızlı bir şekilde tarafını belirleyerek harekete geçmesine imkân vermiştir. Haziran 1914'te Avusturya-Macaristan'ın Sırlara gözdağı için Bosna'da tertiplelediği askeri tatbikat sırasında veliaht Franz Ferdinand ve Eşi Sofya'nın suikaste uğrayarak can vermesi savaşın başlangıcı için o ilk kıvılcım olmuştur.²

¹ Ergün Aybars, "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi ve Sonuçları", **100. Yılında Birinci Dünya Savaşı, 2. Uluslararası Tarih Sempozyumu (16-18 Ekim 2014)**, İzmir 2015, s. 112.

² Ökkeş Narinç, Mustafa Ekincikli, "Balkanlar'da Denge Oyunu-1914", **Humanitas**, C. 5, S. 10, Tekirdağ 2017, s. 144.

28 Haziran 1914 tarihinde gerçekleşen bu olay sonrasında Avusturya-Macaristan 25 Temmuz 1914 tarihinde Sırbistan ile diplomatik ilişkileri kesmiş ve 28 Temmuz 1914 tarihinde Belgrad'ı bombalayarak savaşı resmen başlatmıştır.³ Avusturya-Macaristan'ın Sırbistan'a savaş ilanı sonrasında ise büyük güçler hızlı bir şekilde birbirlerine karşı cephe almışlardır. Rusya, gizlice Avusturya-Macaristan'a karşı seferberlik ilan ederek Almanya'nın Sırbistan'a karşı Avusturya-Macaristan tarafından yürütülen savaşı durdurmasını istemiştir. Fakat Almanya, Rusya'nın Avusturya-Macaristan'a savaş ilan ettiğini öğrendikten 12 saat sonra Rusya'nın Avusturya'ya karşı ilan ettiği seferberliği durdurmasını istemiştir.⁴ Rusya, Almanya'nın bu isteğini reddetmiştir. Bunun üzerine Almanya 1 Ağustos 1914 tarihinde Rusya'ya savaş ilan etmiştir. Yaşanan bu gelişmeler kısa bir sürede iki kutup ortaya çıkarmıştır.⁵

Osmanlı Devleti, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan, İtalya gibi devletler ise savaş başladıktan kısa bir süre sonra tarafsızlıklarını ilan etmişlerdir. Fakat bu devletlerden özellikle Bulgaristan, Romanya ve Osmanlı Devleti her iki blok tarafından yoğun bir diplomatik baskıya maruz kalmışlardır. Bu baskılar söz konusu devletler için farklı tarihlerde sonuç vermiş ve savaşın seyrini de değiştirmiştir. Ayrıca bu devletlerin herhangi birisinin savaşta alacağı pozisyon tarafsız durumda olan diğer devletlerin de pozisyonlarını belirlemesi açısından belirleyici olmuştur.

Konu başlığının da “Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve Osmanlı Devleti Arasında Kurulan Gündümlü İttifakın Sona Ermesi” şeklinde seçilmiş olması bu nedenledir. Başlık çerçevesinde ele alınan Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasındaki ittifak, aslında Almanya'nın baskı ve yönlendirmesi ile oluşturulmuş bir ittifaktır. Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşına 11 Kasım 1914 tarihinde Sultan V. Mehmed Reşad'ın savaş bildirisi ile resmen girmiş sayılmaktadır. Fakat daha 2 Ağustos 1914 tarihinde, yani Almanya'nın Rusya'ya savaş ilanından bir gün sonra, Almanya ve Avusturya-Macaristan ile gizli bir ittifak anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşmanın gizli tutulmasındaki ana gerekçe ise Bulgaristan ve Romanya'nın savaşta alacağı pozisyonu beklemektir. Onların savaşta konumuna göre Osmanlı Devleti de kendi çıkarlarına

³ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Alkım Yay., İstanbul 2005, s. 103.

⁴ Nikola Stanev, **Nai-Nova İstoriya Na Bılgariya 1912-1920**, İllüstratsii, Kıniga II VoyniZaObedinenie, Peçatnitsa S. M. Staykova, Sofiya 1925, s. 188.

⁵Narinç, Ekincikli, a.g.m, s. 145.

uygun adımlar atma eğiliminde olmuştur. 6 Almanya ise Osmanlı Devleti'nin temkinli yaklaşımına yönelik Bulgaristan ve Romanya üzerinde diplomatik baskı kurmak için harekete geçmiştir. Onun kurduğu bu diplomatik baskı her şeyden önce savaş boyunca hem Avusturya-Macaristan'ın savaştaki yükünü hafifletmek, hem de Rusya'nın mücadele verdiği sahayı genişleterek onu zayıflatmak amacı taşımaktadır. 7 Bu amaca yönelik olarak Alman diplomasisi özellikle Bulgaristan'ın savaşa katılımı konusunda oldukça zorlansa da başarılı olurken, Romanya'yı kendi safında savaşa katılmaya ikna edememiştir.

Bulgaristan'ın savaşa katılımı 6 Eylül 1915 tarihinde Almanya ve Avusturya-Macaristan ile ittifak anlaşması imzalandıktan sonra gerçekleşmiştir. Bulgaristan'ın savaştaki pozisyonuna göre savaşa katılacağını bildiren Osmanlı Devleti, ondan neredeyse bir yıl önce savaşa dahil olmuştur. Bu durumda "Osmanlı Devleti herhangi bir güvence almadan neden savaşa katılmıştır" sorusunu akla getirmektedir. Aslında Osmanlı Devleti, Bulgaristan ile 19 Ağustos 1914 tarihinde Bulgar Başbakanı Vasil Radoslavov ve Talat Bey tarafından Sofya'da imza altına alınan gizli bir ittifak anlaşması imzalamıştır. Almanya'nın her iki ülkeye baskı ve desteği sonucu gerçekleşen bu ittifakın hayata geçişi ise Osmanlı Devleti'nin Bulgaristan lehine yaklaşık 2000 kilometre karelik bir topraktan vazgeçmesi ile mümkün olmuştur. 3 Eylül 1915 tarihinde Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında imzalanan Sınır Belirleme Anlaşması da Osmanlı Devleti'nin Bulgaristan'a vermiş olduğu söz konusu toprağın belgesi mahiyetindedir.⁸

Bulgaristan'ın savaşa giriş sürecinin bu denli uzun olmasının ve savaşa da İttifak bloğunda girmesinin arkasındaki neden ise Bulgarların milli emellerinden geri adım atmamalarıdır. Daha savaşın başlarında Fransa ve Rusya'ya geçmiş dönem kredi borçları Bulgar idarecilerini bir hayli zor durumda bırakmıştır. Almanya ile yakınlaşılmasının temeli de Almanya'nın Bulgaristan'ın talep ettiği kredi miktarını sağlamış olmasıdır.⁹ Diğer bir neden ise Bulgaristan'ın milli emelleri

⁶ Yusuf Hikmet Bayur, **Türk İnkılabı Tarihi 1914-1918 Genel Savaşı**, C. III, K. I, TTK. Yay., Ankara 1991, s. 103.

⁷ İİ BAN, Kol. 20, Op. 24, Ae. 86, I. 249-250. Ayrıca Bkz. ArhivniteGovoryat, **Bilgariya v PırvataSvetovnaVoyna, Germanski Diplomatıçeski Dokumenti**, Tom 1, Nomer 20, Sofiya 2002, s. 207.

⁸ İİ BAN, Kol. 20, Op. 27, Ae. 55, I. 140-141. Ayrıca Bkz: ArhivniteGovoryat, s. 437-440.

⁹ İİ BAN, Kol. 20, Op. 74, Ae. 270, I. 192-195. Ayrıca Bkz: ArhivniteGovoryat, s. 137-138.

doğrultusunda II. Balkan Savaşı sonrasında kaybettiği Makedonya ve Dobruca bölgelerini tekrar alma isteğidir. Bulgaristan 1914 yılının Ağustos ayından 1915 yılının Eylül ayına kadar bir yandan Almanya'ya karşı lütfkar bir tarafsızlık takip edip savaşa giriş görüşmeleri yaparken, bir yandan da İngiltere, Fransa ve özellikle de Rusya ile diplomasi süreci yürütmüştür. Her iki taraf ile de yürütülen bu diplomatik ve uzun süreç aslında Bulgaristan'ın savaşa katıldığında en iyi şartları elde etme isteğine yöneliktir.¹⁰ Savaşa girmeye karar vermesi de bu isteğin yerine getirilmiş olması nedeniyle. Elbette Bulgaristan'ın söz konusu taleplerini kabul eden Almanya ve Avusturya-Macaristan, onun savaşa giriş sürecini hızlandırmış ve buna yönelik bir anlaşma metni hazırlayarak karşılıklı imza atılmıştır.¹¹ Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasında İttifak anlaşmasının hayata geçiş süreci de Almanya ve Avusturya-Macaristan'ınki gibi uzun ve zorlu olmuştur. Alman planı ve desteği ile müttefik olan bu iki devletin ittifak sonrası paylaşımları ittifaka giden süreçle benzer izler taşımaktadır.

1. Osmanlı Devleti'nin Müttefiki Bulgaristan'a Cephelerde Verdiği Destek

Savaşa resmi olarak katılım sonrasında Sırbistan'a karşı başlayan Bulgar operasyonları 14 Aralık 1915 tarihine dek oldukça başarılı gerçekleşmiştir. Bu tarihte Yunan Kralı Konstantin'in ricası üzerine Alman Kayzer'i Wilhelm II tarafından Bulgar ilerlemesi durdurulmuştur. Bunun sebebi ise Bulgar birliklerinin Sırlara desteğe gelen İtilaf birliklerini Krivolak'ta mağlup ettikten sonra saldırıya geçmesi ve bu durumun Kral Konstantin'in tacını kaybetmesine sebep olma ihtimalidir. Kayzer Wilhelm II'nin bu müdahalesi Bulgar ordusunu Makedonya cephesinde hareketsizliğe mahkûm etmiş ve bu bölgedeki savaşı da

¹⁰ Bu durumla ilgili 23 Aralık 1914 tarihinde Kölnische Zeitung gazetesinin Sofya'daki muhabiri Richard von Mach gazetesinin redaktörüne “Yunanistan'a Karşı Bulgar Tarafsızlığına Dair Üçlü İtilafın Notaları” başlıklı bir rapor göndermiştir. İİ BAN, Kol. 20, Op. 24, Ae. 423, I. 883-885. Ayrıca Bkz. Arhivnite Govoryat, s. 256.

¹¹ Bulgaristan'ın isteklerinin yerine getirilmesi için Almanya ve Avusturya-Macaristan tarafından ona sunulan şartlar 6 Eylül 1915 tarihinde bu üç devlet arasında Bulgaristan'ın savaşa katılımına dair imzalanan İttifak Anlaşması metninde net bir şekilde belirtilmiştir. Söz konusu anlaşma metni için bkz. Ökkeş Narınç, **Bulgar Kaynaklarına Göre Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve Türk Bulgar İlişkileri**, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2017, s. 183-188.

pozisyon savaşına dönüştürmüştür. Bu sıralarda Yunanistan'ın ve Romanya'nın savaşta pozisyonu ise hala net değildir.¹²

Aynı tarihlerde Türk Kuvvetleri ise Çanakkale kara muharebeleri sonrası çekilmekte olan İtilaf Birliklerine karşı cephede teyakuzda¹³, doğuda Kafkas Cephesinde Ruslara karşı verilen büyük kayıplar sonrası 1916 Ocak ayında Rusların başlatacağı büyük taarruzu beklemekte, güneyde ise Kuttü'l-Amare'de İngilizlere karşı güçlü bir mücadele vermekteydi.¹⁴

Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasındaki askeri alışveriş ile ilgili ilk temas Bulgar birlikleri 14 Aralık 1915 tarihinde bekleme pozisyonuna geçtikten 10 gün sonra başlamıştır. 25 Aralık 1915 tarihinde Alman Ordusu Genel Karargâhında görevli Bulgar temsilci Albay Gançev Türk ordusundan destek alınması ile ilgili General von Falkenhayn ile görüşmüş ve bu görüşmeye dair bilgileri Bulgar Ordusu Genel Karargâhına telgrafla bildirmiştir. Bulgar Genelkurmayı ise Albay Gançev'e "*şu anda Türk kuvvetlerine herhangi bir ihtiyaç olmadığını, Yunanistan'ın İtilaf bloğuna katılması durumunda dahi Alman birliklerinin bir kolordu ile güçlendirilmesinin Selanik'e karşı yapılacak operasyonlar için yeterli olduğunu*" bildirmiştir. Bu bilgilendirme sonrasında Albay Gançev ise General Falkenhayn ile tekrar görüşerek ona Bulgar Genelkurmayının bu görüşünü iletmiş ve ayrıca Türklerden talep edilecek kuvvetlerin Gümülcine'de bir hareketliliğe neden olabileceği endişesini belirtmiştir. General von Falkenhayn ise Albay Gançev'e: "*herhangi bir Türk tehlikesinin söz konusu olmayacağını, çünkü Türkiye'deki Alman baş eğitmen General Liman von Zandeval'i Türk tümenlerini komuta etmesi için tayin edeceğini*" belirtmiştir. İlâveten General von Falkenhayn, Bulgar Genelkurmayının Gümülcine ile ilgili duyduğu endişeye karşı Türklerin herhangi bir toprak talebinde bulunmayacaklarına yönelik teminat vermiştir.¹⁵

İttifak sonrası işbirliği söz konusu olduğunda ilk ortaya çıkan şey Bulgaristan'ın tedirginlikleri olmuştur. Bu durum Bulgaristan'ın savaşa giriş sürecine dek yürüttüğü temkinli olma politikasını savaşa giriş sonrasında da sürdürdüğünü göstermektedir. Aslında 1914 yılında Almanya ve müttefiklerine yönelik lütufkâr bir tarafsızlık politikası yürüten Çar Ferdinand ve Liberal Koalisyon hükümeti, bu politika

¹²Milço Lalkov, **Mejdu Viztorga i Pokrusata Bılgariya Po Vreme Na Voynite 1912-1918**, Biblioteka Bılgariya, Sofiya 1993, s. 82-83.

¹³Bayur, a.g.e., C. III, K. II, s. 386.

¹⁴Armaoğlu, a.g.e., s. 112.

¹⁵TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 234, s. 192.

çerçevesinde Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti arasında gerçekleşen nakliye işlemleri için topraklarının ve limanlarının kullanılmasına müsaade etmiştir. Bulgar idarecilerin Osmanlı Devletine karşı bu tedirginliği aslında Osmanlı Devleti'nin Bulgar topraklarında yaşayan Türkleri Bulgar hükümetine karşı harekete geçireceği endişesi, ayrıca savaşa giriş için yapılan anlaşma çerçevesinde Osmanlı Devleti'nin Bulgaristan'a verdiği toprağı geri alma isteğinde olduğu düşüncesidir. Elbette Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda yakın zamanda kaybettiği toprakları geri alma isteğinde olması doğal bir durumdur. Fakat politik şartlar bunun için uygun bir zaman olduğunu işaret etmemektedir. Çünkü 1915 yılı Osmanlı Devleti'nin varlığını devam ettirme mücadelesi verdiği ve bu konuda ilerleme kaydettiği bir yıldır. Bu nedenle savaşın bu aşamasında herhangi bir toprak talebinde bulunması da mümkün görünmemektedir.

General von Falkenhayn'ın verdiği teminat sonrasında Albay Gançev kendisine “*Dedeğağaç'a herhangi bir çıkarma olması ya da Romanya'nın savaşa İtilaf bloğı içerisinde katılması ve de ihtiyaç olması durumunda Türk kuvvetlerinin Keşan-Malkara arasında hazır olması gerektiğini*” bildirmiştir. Yapılan bu son görüşmeyi Albay Gançev Bulgar Genelkurmayına “*eğer ihtiyaç duyuluyorsa Türk birliklerinin şu anda dahi harekete geçirilebileceğini, şu anda ihtiyaç olmaması halinde 6 adet tümene kadar Bulgar komutası altında bulunmak üzere beklediklerini*” iletmiştir.¹⁶ Buradan anlaşılacağı üzere Bulgar idarecilerle Almanlar arasında yapılan bu görüşmelerden ve Bulgarların Türk birlikleri hakkında endişelerinden Türk idareciler haberdar değildir. İhtiyat birliği olarak hazırda bekletilmesi de bu durumu açıkça göstermektedir. Nitekim Bulgarların Türk birliklerinin desteğine karşı çıkışıyla alakalı daha somut bir durum sonraki bölümlerde daha net ifade edilecektir.

Türk birliklerinin Bulgar Ordusuna destek vermesi ile ilgili müttefikler arasındaki bir diğer görüşme ise Bulgar Genelkurmay Başkanı General Jekov ile yine Alman General von Falkenhayn arasında 1916 yılının Haziran ayında gerçekleşmiştir. Romanya'nın savaşta alacağı konum hakkında görüş alışverişinde bulunulmuş ve General von Falkenhayn General Jekov'a tavsiyelerde bulunmuştur. Romanya'ya karşı hareket etmek zorunda kalınması halinde, bu görevin zayıf Bulgar, Alman ve Avusturya-Macaristan birliklerine verilmesinin doğru olmayacağını ifade eden Falkenhayn, Sedmigradsko'da (Transilvanya ya da Erdel) bulunan Alman ve Avusturya-Macaristan kuvvetlerinin Romanya'ya karşı

¹⁶ TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 234, s. 192.

yönlendirilmesinin ve bu operasyonlar sırasında Bulgar ordusunun birkaç Türk tümeni ile desteklenmesinin daha doğru olacağını belirtmiştir.¹⁷

Falkenhayn, Türk tümenlerinin sayısı hakkında Enver Paşa ile görüşüp mutabık kalındığında kendisine bilgi vereceğini bildirmiştir. Fakat General Jekov, Falkenhayn'ı beklemek yerine Albay Gançev aracılığı ile 20 Haziran 1916'da Enver Paşa'dan Romanya'ya karşı ihtiyaç olması durumunda Bulgaristan'ın emrine 6 adet Türk tümeni verilebileceği bilgisini almıştır.¹⁸ General Falkenhayn ise bu konu hakkında General Jekov'a 1 Temmuz 1916 tarihinde bilgilendirme telgrafı çekmiştir. Enver Paşa'nın ihtiyaç olması halinde özel askeri amaçlarla üçer tabur ve üçer alaydan oluşan dört tümeni vermeye hazır olduğunu belirten Falkenhayn, Romanya'nın İtilaf saflarına katılması ve Osmanlı Devleti'ne karşı doğrudan bir harekatta bulunmaması durumunda ise bu tümenlerin sayısını altıya çıkarılabileceğini bildirmiştir.¹⁹

General von Falkenhayn'ın bu bilgilendirmesi sonrasında geniş bir analiz yaparak aynı gün cevabi bir telgraf gönderen Jekov Türk birliklerinin yardımını almadan savaşa devam etmek istediklerini belirtmiştir. Bu yardımı ise Türklerin Bulgaristan'a yaptıkları en ufak hizmetten dolayı karşılık istediklerine dair açık bir niyetlerinin olduğunu bildiklerinden, Türklerin yardımlarının verimli olup olmayacağı konusunda da endişelerinin bulunmasından istemediklerini ifade etmiştir. General Jekov'un bu konuda en dikkat çekici ifadesi ise; *"Fakat bir veya daha fazla sayıdaki Türk tümeninin işbirliğini istememiz kaçınılmaz olduğunda, o zaman doğrudan Bulgaristan'a değil de, Almanya ile işbirliği için istenmiş olmasını dilerim, yani Türk kuvvetleri Alman kuvvetlerinin yerine geçiyorlar gibi. Ancak bu şekilde Türkiye ile hiç istenmeyen anlaşmazlıklardan kaçınmış oluruz"* şeklindedir. Türk birliklerinin şimdiden sınıra odaklanmasının da erken olduğunu, bunun için biraz daha beklemeleri gerektiğini ifade etmiştir.²⁰ General Jekov'un Türk birliklerinin varlığına karşı duyduğu endişeyi açıkça dile getirdiği görülmektedir. Ayrıca ihtiyaç duyulması halinde dahi Türklerin Almanlarla işbirliği yapmış gibi hareket etmesi gerektiğini vurgulayarak, Türklerin bu desteğine karşı Bulgaristan'ın onlara borçlu kalmasını istememektedir. 2 Temmuz 1916 tarihinde Falkenhayn'ın gönderdiği cevaptan Almanya'nın da Bulgar General'in Türk birlikleri hakkında

¹⁷ TSVVA, F.40, Op. 2, Ae. 661, s. 217.

¹⁸ TSVVA, F.40, Op. 2, Ae. 577, s. 157.

¹⁹ TSVVA, F.22, Op. 3, Ae. 239, s. 381.

²⁰ TSVVA, F.22, Op. 3, Ae. 577, s. 162.

yaptığı öneriyi kabul ettiği anlaşılmaktadır. General Falkenhayn söz konusu teklifi kabul ile ilgili Jekov'a “*Türk tümenleri başka çare kalmadığında Almanya'ya yardım olarak talep edilmeli ve Bulgaristan için herhangi bir tazminat söz konusu olmamalı*” şeklinde bir cevabi telgraf göndermiştir.²¹

General Jekov ile Falkenhayn'ın Haziran 1916 tarihindeki görüşmeleri sonrasında Türk birliklerinin ne şekilde gönderileceği konusunda mutabakata varıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu bu Türk desteğinin somut olarak uygulamaya koyulması ise Bulgaristan'ın 1 Eylül 1916 tarihinde Romanya'ya savaş ilanı sonrasında gerçekleşmiştir.²² Romanya'nın savaşa katılması ile bu zamana dek sadece güneyde Makedonya cephesinde askeri operasyon yürüten Bulgaristan, kuzeyde, Romanya'ya karşı Dobruca cephesine askeri birlik sevk etmek zorunda kalmıştır. Türk birlikleri Romanya'nın savaşa katılımı ile gündeme gelmiş olmasına rağmen Makedonya cephesinde 10 Eylül 1916 tarihinde İtilaf birliklerinin yoğun bir saldırı başlatması üzerine Bulgar Genelkurmayı Almanya'dan askeri destek talebinde bulunmuştur. Alman Genel Karargâhı ise Bulgaristan'ın bu talebine Enver Paşa'dan birlik talep ederek cevap vermiştir. Enver Paşa Almanya'nın bu talebine olumlu cevap vererek, Makedonya cephesine 46'ncı ve 50'nci tümenlerden oluşan 20'nci Türk kolordusu ile 177'nci Türk alayını göndermiştir. Bu birlikler Makedonya'da konuşlu General Todorov komutasındaki 2'nci Bulgar ordusunun Meriç Nehri ile Serez arasındaki bölgenin savunmasını alan 10'uncu Bulgar tümeninde görev yapmıştır.²³

Romanya'ya karşı Dobruca hattında verilecek mücadele için ihtiyaç duyulan ve savaş boyunca Bulgar 3'üncü Ordu komutanı General Toşev'in komutası altında bulunacak olan Türk birlikleri ise 15,25 ve 26'nci tümenlerden oluşan 6'nci Kolordudur. Bu kolordunun Dobruca cephe hattına nakil işlemleri 21 Eylül 1916 tarihinde başlamış, 5 Ekim 1916 tarihine dek sürmüştür.²⁴ Cephelere ulaşan Türk birlikleri Bulgar komutası altında verilen görevleri kendi düşmanları ile savaşırçasına ve kendi vatanlarını savunurçasına yerine getirmiştir. Kuzeyde Romen ve

²¹TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 577, s. 162.

²²Stanev, a.g.e., s. 319-320.

²³ Nurcan Fidan, “Birinci Dünya Savaşı'nda Türk-Bulgar Ortak Harekâtı (Romanya ve Makedon Cephesi'ndeki Türk Birlikleri)”, **XX. Yüzyılın İlk Yarısında Türk-Bulgar Askeri-Siyasi İlişkileri**, Genelkurmay Atase ve Genelkurmay Denetleme Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005, s. 84.

²⁴TSVA, F. 40, Op. 2, Ae. 611, s. 24.

Rus birliklerinden oluşan İtilaf askerlerine karşı aktif bir şekilde cephede, güneyde ise İtilaf Kuvvetlerinin her an bir saldırıya geçme tehlikesine karşı Bulgar birlikleri ile birlikte teyakkuzda olmuştur. General von Falkenhayn'ın Bulgar General Jekov'la Türk birliklerinin Bulgaristan'a destek amacıyla Bulgar komutası altına girerek vereceği desteğe yönelik General Jekov'un duyduğu endişeye karşı belirttiği *“Türkler hangi yardımda bulunursa bulunsunlar herhangi bir toprak talebinde bulunmayacaklardır, bunu Almanya size garanti etmektedir. Türk kuvvetleri Bulgar düşmanlarına karşı savaşmak için geldiklerinde, aslında onlar kendi düşmanları ile savaşacaklardır. Çünkü Türkler İtilaf Devletlerinin tüm çabasının Bulgaristan'ı dağıtmak değil İstanbul'u ele geçirmek olduğunun farkındadır”* sözleri Türk birliklerinin Bulgar ordusuna destek amacıyla ortaya koyduğu mücadelenin önsözü olması bakımından önemlidir.²⁵

Türk Birlikleri, savaşın her iki cephede de pozisyon savaşı halini aldığı döneme dek Bulgar komutası altında kalmıştır. Makedonya cephesinde yürütülen savaş, zaten 20'nci kolordu bölgeye intikal ettiği sırada pozisyon savaşı durumundadır. Bu cephede 31 Ekim 1916 tarihinde yaşanan büyük İtilaf taarruzlar sonrasında savaş tekrar pozisyon savaşı şeklinde sürmüştür.²⁶ Romen cephesinde ise Eylül 1916'da başlayan savaş 1917 yılı ocak ayında Dobruca cephesinin kontrolünün Merkezi Kuvvetlerin eline geçmesi ile savaş pozisyon savaşı halini almıştır.²⁷

2. Alman Kontrolünde Oluşturulan Safların Bozulması (Türk-Bulgar İttifakının sonu)

Osmanlı Devleti ve Bulgaristan arasındaki ittifakın temeli aslında Birinci Dünya Savaşı başlamadan 6 ay önce atılmıştır. 23 Şubat 1914 tarihinde Bulgaristan'da yapılan seçimlerde Dr. Vasil Radoslavov'un Liberal Koalisyon Hükümeti'nin seçimde başarılı olması ve Dr. Vasil Radoslavov'un Başbakan olarak seçilmesi için Osmanlı devlet adamlarının Bulgaristan'da yaşayan Türk nüfusuna yaptığı etki bu ittifakın ilk emaresidir. Osmanlı Devleti'nin Türklere yaptığı bu etki sonucunda Gümülcine'den 13 Türk meclise vekil olarak girmiş ve Bulgar Başbakanı Radoslavov'un kurduğu hükümet, mecliste çoğunluğu sağlamıştır.²⁸ Bu durum Bulgaristan'da göreve gelen Liberal Hükümetin

²⁵ TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 234, s. 192.

²⁶ Fidan, a.g.e., s. 86.

²⁷ Lalkov, a.g.e., s. 86.

²⁸ Stanev, a.g.e., s. 171. (Bulgar meclisine giren Türklere sayısı 17 olarak da belirtilmektedir. Fakat bilgi alınan Bulgar kaynağında sayı 13 olarak

Başvekili Radoslavov ve Çar Ferdinand ile Türk idareciler arasında olumlu bir diplomatik atmosfer yaratmıştır.

Diğer taraftan savaşın başladığı sıralarda Talat ve Halil Beyler'in Osmanlı Devleti, Bulgaristan ve Romanya arasında kurulması planlanan ittifak için 15 Ağustos 1914'te Sofya-Bükreş seyahatleri ve bu seyahatin Bükreş'ten dönüş evresi olan 19 Ağustos'ta Bulgar Başbakan Radoslavov ile Talat Bey arasında imza altına alınan gizli ittifak anlaşması, diplomatik yakınlığı daha net ortaya koymaktadır.²⁹ Bulgaristan'a karşı hem politik hem de diplomatik desteğini açıkça ortaya koyan Osmanlı Devlet ricali, onun savaşa girmesi için Türk kamuoyunun tepkisini çekmek pahasına toprak tavizinde dahi bulunmuştur. Savaşta Bulgaristan'ın varlığına duyulan ihtiyaç kadar savaş sırasında onun başarılı olmasının da bütün müttefik devletler için önemi yadsınamaz. 1916 yılı Eylül ayında Bulgar Genelkurmayı ile Alman Genel Karargâhı arasında yapılan görüşmeler Bulgar devlet adamlarının Osmanlı Devleti'ne ve onun vermiş olduğu desteğe duydukları güvensizliği ortaya koyarken, bu destek için çevrilen tiyatroya rağmen Türk askerlerinin Makedonya ve Dobruca'ya destek için gönderilmiş olması bu önemi açıkça ifade etmektedir.

Savaşın her iki cephede de pozisyon savaşı aldığı dönemde, özellikle Romanya'ya karşı alınan başarı ve Dobruca'nın ele geçirilmesi, aslında önemli bir başarı ve müttefikler arasındaki bağı kuvvetlendirmesi gereken bir gelişme iken, iki devlet arasındaki ittifakın düğümlerinin çözülmesinin de başlangıcı olmuştur. 1917 yılı ocak ayında Dobruca cephesinin kontrolü tamamen Merkezi Kuvvetlerin eline geçmiştir. Bu sırada Seret nehri üzerinde Rus ve Romenler tarafından oluşturulan uzun istihkamlara karşı Bulgar tümenlerinin yanında Türk tümenleri de konuşlandırılmıştır. Bu durumdan rahatsız olan Bulgar İdaresi buna itirazda bulunsa da onun itirazları bir sonuç vermemiştir. Bulgarların itirazı Türk birliklerinin bu hattaki varlığının Osmanlı Devleti'ne Dobruca topraklarının bir bölümü üzerinde tasarrufta bulunma hakkı oluşturmasına olmuştur.³⁰ Çünkü Bulgaristan bütün Dobruca'nın kendisine verilmesini istemektedir.³¹

belirtilmektedir.) Bu konuda ayrıca bakınız: Altan Deliorman, "Mustafa Kemal'in Askeri Ataşe Olarak Bulgaristan'daki Faaliyetleri," *Türk Kültürü, Sayı 25, Kasım 1964, s. 48.*

²⁹Narinç, Ekincikli, a.g.m, s. 150.

³⁰Lalkov, a.g.e., s. 86.

³¹Bayur, a.g.e.,C. III, K. IV, s. 142.

Bulgaristan'ı Türklere karşı endişeye düşüren bir diğer mesele de Makedonya'da bulunan 177'nci Türk alayı ve Enver Paşa'nın 10 Aralık-23 Aralık 1916 tarihinde Bulgaristan topraklarına yaptığı seyahat olmuştur. Enver Paşa'nın seyahatinin amacı Bulgar komutasında görev yapan Türk birliklerini teftiş olsa da Bulgar idareciler seyahatin amacını Bulgar çıkarlarına ters bir durum olarak yorumlamıştır.³² Makedonya cephesine destek için 20'nci kolordu ile birlikte gönderilen fakat 20'nci kolordu İstanbul'a döndükten sonra da Makedonya'da kalan 177'nci alay, Bulgar idareciler için bir sorun olmuştur. 20'nci kolordu Osmanlı Devleti'nin savaştığı diğer cephelerde duyulan asker ihtiyacına yönelik olarak geri çağırılmıştır. 177'nci alayın Makedonya'dan gidişi ise Bulgar Genelkurmayının isteği ile gerçekleşmiştir. Bulgar 2'nci ordu kurmay başkanı Yarbay Jostov bu alayla ilgili Köstendil'deki Bulgar Ordu Harekât Merkezine bir telgraf çekmiş ve telgrafında bu alayın Makedonya'dan çekilmesi gerektiğini, alayın cephe için bir kötülük olduğunu, saldırı hareketi açısından beceriksiz, savunmada ise vasat durumda bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca cephe gerisinde alayın subaylarının çeşitli propagandalarla uğraştığını, kaçak askerlerinin eşkıyalık yaptığını ifade etmiştir.³³ Bu telgraf 23 Kasım 1917 tarihinde gönderilmiştir. Bulgarların bu isteğine rağmen alay Makedonya'da yaklaşık 6 ay daha kalmış, bölgeden ayrılışı ise 11 Nisan 1918 tarihinde gerçekleşmiştir.³⁴ Enver Paşa'nın bu alayı Makedonya'da ihtiyat alayı olarak buldurmuş olma ihtimali çok yüksektir. Çünkü bu sırada Bulgaristan ile Dobruca meselesinde büyük bir anlaşmazlık yaşanmaktadır.

Yaşanan anlaşmazlık özellikle Dobruca'nın tamamının Bulgaristan'a bırakılması üzerinedir. Bu talebe Osmanlı Devleti gibi Almanya ve Avusturya-Macaristan da sıcak bakmamaktadır. Osmanlı Devleti Dobruca'nın Bulgaristan'a bırakılması durumunda Bulgaristan'ın aşırı toprak kazanmış olacağı, doğrudan Rusya ile ortak sınırının bulunacağı ve Osmanlı Devleti'ni Batı Avrupa'ya bağlayan bütün yollara Bulgaristan'ın sahip olacağı endişesini taşımaktadır. Almanya ise Köstence-Çernavoda yolunu Bulgaristan'a vermek istemediğinden Türk

³² Ökkeş Narinç, "Enver Paşa'nın Müttefik Devlet Topraklarına 13 Günlük Seyahati ve Bu Seyahate Dair İki Rapor (10-23 Aralık 1916)", *Prof. Dr. Vahdet KELEŞİLMAZ Armağanı, Bilim Uğrunda 30 Yıl*, Ankara 2018, s. 273-274.

³³ TSV, F. 40, Op. 2, Ae. 754, s. 388.

³⁴ Narinç, a.g. t., s. 250.

hükümetinin yaptığı itirazı öne sürmektedir.³⁵ Ayrıca Alman Dışişleri Bakanı Zimmerman da Türk tarafının taleplerini makul bulmaktadır. Türk hükümeti Bulgaristan'ın bu isteğini ancak bazı tavizler vermesi karşılığında kabul edebileceğini dile getirmiştir. Bununla ilgili 25 Mart 1918 tarihinde Bulgar Başbakan Radoslavov'un Talat Paşa ile yaptığı 2 saatlik görüşmede, Talat Paşa, Radoslavov'a Bulgaristan'ın, Osmanlı Devleti'nin 1915 yılında Bulgaristan'a verdiği toprakları iade etmesi konusunda ısrar etmiş, fakat Radoslavov bu isteği reddetmiştir.³⁶ Türk tarafının bu talebini Almanya'nın da desteklediği, Romen ve Rus birliklerine karşı Bükreş alındıktan sonra ve cephe savaşlarının sürdüğü sırada (12 Aralık 1916), Berlin'deki Osmanlı Büyükelçiliğinin Türk Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği ve Zimmerman'la Radoslavov arasında Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti'nden aldığı toprağı geri vermesi ile ilgili yapılan görüşmeyi içeren telgraftan anlaşılmaktadır.³⁷

Dobruca konusunda Bulgaristan'ın İstanbul'daki Askeri Ataşesi Yarbay İliya Kableşkov'un Enver Paşa ile yaptığı görüşme de Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasında yaşanan gerilimi daha net ortaya koymaktadır. Enver Paşa Kableşkov'a; *“Dobruca'nın dört müttefik devlete bırakıldığını ve Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti'ne düşen payı bedavadan almayı istemeyeceğini”* belirtmiştir. Ayrıca *“Bulgaristan, tüm Bulgarları birleştirmek için savaşa girdi, bu nedenle tabiki Bulgaristan vücudundaki parçalardan herhangi birini birilerine vererek ödünler vermemeli. Eğer konu ırkdaşlık ise bizim de belirli bölgelerde soydaşlarımız var. Biz teminat istiyoruz, çünkü Dobruca'nın ele geçirildiğini göz önüne alırsak Bulgaristan çok büyüyor, onun bu büyümesine biz de 20.000 asker şehit vererek katkıda bulunduk”* ifadelerinde bulunmuştur.³⁸

Osmanlı Devleti Enver Paşa'nın da ifade ettiği gibi müttefik bir devlet olarak cephede verdiği mücadelenin karşılığında tazminat istemektedir. Aslında Enver Paşa Dobruca ile ilgili bir talepte bulunmamıştır. Sadece savaş öncesinde Bulgaristan'a verilen toprağın iadesini istemiştir. Bulgar hükümeti ise bu duruma kesin bir şekilde karşı çıkarak konuyu Alman Harekât Ordusu Kurmay Başkanı General Ludendorff'a iletmiş, fakat Ludendorff bu meselenin Berlin'e taşınmasını ve Alman Kayzeri'nin çözümüne bırakılmasını önermiştir.³⁹ Neticede mesele savaş sonrası bir

³⁵ TSVVA, F. 40, Op. 2, Ae. 897, s. 345.

³⁶ TSVVA, F. 40, Op. 2, Ae. 471, s. 160.

³⁷ Bayur, a.g.e., C. III, K. IV, s. 143.

³⁸ TSVVA, F. 23, Op. 2, Ae. 358, s. 9-10.

³⁹ TSVVA, F. 40, Op. 2, Ae. 731, s. 448.

evrede çözümlenmek üzere ötelenmiş, fakat savaşın gidişatının cephelerde İtilaf Kuvvetleri lehine dönmesi ve Bulgaristan'da yaşanan iç karışıklıklar bu konunun da gündemden düşmesine neden olmuştur. Çünkü savaş Merkezi Kuvvetler için kaybedilme sürecine girmiş ve savaşın ağır sonuçları müttefik devletlerin hepsini etkileyecektir. Merkezi Kuvvetler içerisinde savaşı ilk terk eden devlet, Merkezi Kuvvetlere, dolayısıyla savaşa en son katılan Bulgaristan olmuştur. Haziran 1918'de Radoslavov hükümeti Çar Ferdinand tarafından görevden alınmış,⁴⁰ yerine geçen Demokrat ve Radikal Koalisyon hükümeti Başbakanı Aleksandır Malinov hem cephede hem de ülkede büyüyen isyanı bastırmakta zorlanmıştır. İtilaf taarruzlarına karşı Almanlardan talep edilen destek de reddedilince Bulgaristan 23 Eylül'de Selanik'e anlaşma için bir heyet göndererek, 29 Eylül 1918'de Selanik Ateşkes Anlaşmasını imzalamıştır.⁴¹

Bulgaristan'ın ateşkes imzalamasının ardından diğer müttefik devletler de sırasıyla ateşkes imzalamak zorunda kalmıştır. Nitekim Osmanlı Devleti de 30 Ekim 1918 tarihinde 25 Maddelik Mondros Ateşkes Anlaşmasını imzalamış, böylece büyük özverilerle başlanılan büyük savaş Merkezi Kuvvetler için hezimetle son bulmuştur.

Sonuç

Balkanlarda yaşanan Temmuz Krizi ile başlayan böylesine büyük bir savaş, Almanya'nın görev ve sorumluluklar yüklediği Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'ın desteği ile alan olarak genişlemiştir. Birinci Dünya Savaşı İttifak Devletleri için Almanya'nın merkezine yerleştiği ve bu ittifaka dâhil devletlerin bütün kontrolünü elinde tuttuğu bir savaş olmuştur. Bulgaristan dahi savaşa en son katılmış olmasına rağmen, savaşa katılana dek kendi iradesi ile anlaşma şartlarını belirlerken cephede askeri harekâtlarının kontrolünü Almanya'ya bırakmıştır. Aslında bu savaş bir Alman savaşıdır. Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı Devleti onun amacına hizmet eden birer figüran görüntüsünde olduğu açıktır. Almanya dışındaki diğer üç ülke savaşta insan kaynağı noktasında varını yoğunu ortaya koyarken diğer taraftan bu ülkeler Almanya için iase ve hammadde kaynağı olmuştur. Bu açıdan Almanya, müttefiklerini sömüren bir ülke konumundadır. Özellikle Osmanlı Devleti ve Bulgaristan ondan sadece askeri mühimmat ve silah temin edebilmiştir. Birinci Dünya Savaşı İngiltere'nin sahip olduğu kolonileri cepheye taşıyarak yürüttüğü bir savaştır. Almanya'nın o dönemde kolonisi yoktur

⁴⁰Lalkov, a.g.e., s. 89.

⁴¹Lalkov, a.g.e., s. 93.

ve zaten bu amaç için mücadele ettiği açıkça söylenebilir. Bu durum Almanya'yı cepheye kendi planı doğrultusunda müttefik Türk ve Bulgar askerlerini sürmeye zorlamıştır. Çünkü İngiliz, Fransız ve Rus birlikleri ile her cephede kendi askerleri ile mücadele vermesi oldukça zor bir durum gibi görünmektedir.

Bulgaristan ve Osmanlı Devleti de söz konusu bu Alman planına destek olmuştur. Fakat bu destekte Bulgaristan temkini elden bırakmazken, Osmanlı Devleti oldukça acele etmiştir. Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasında ittifak söz konusu olduğunda dahi yine ödün veren taraf Osmanlı Devleti olmuştur. Elbette aynı safta mücadele etmenin gerektirdiği bir dayanışma söz konusudur. Bu amaçla Türk askeri Galiçya'dan Dobruca'ya oradan Makedonya'ya her satıhta bulunmuştur.

Sadece Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasında yürütülen diplomasi ve cephede birlikte yürütülen savaştan dahi anlaşılabilir ki bu savaşın tek kaybedeni Osmanlı Devleti olmuştur. Çünkü Osmanlı Devleti 9 cephede mücadele vermiştir. Bu cephelerin ise sadece üçünde müttefik devlet askeri bulunmaktadır. Bu durum Türk askerinin kendi savaşını verdiği cephelerin dışında kalan cephelerde müttefik devletin savaşına destek vermiş, ama bu bölgelerde sadece onun çıkarlarına hizmet etmiştir. Gerek Dobruca gerekse 1915 yılında Bulgaristan'a verilen toprağın iadesi meselesinde Osmanlı Devleti herhangi bir olumlu sonuç alamamıştır. Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasında sorunlu başlayan ittifak savaşın sonunda sorunlu olarak sona ermiştir.

Sonuç olarak belirtilmesi ve hayretle düşünülmesi gereken nokta ise savaş sonrasında yok edilen, ya da en ağır şartların uygulandığı devlet yine Osmanlı Devleti olmuştur. Almanya, Bulgaristan, Avusturya ve Macaristan savaş sonrası bazı maddi ve politik yaptırıma maruz bırakılmış olsalar da savaşta her şeyini kaybeden Osmanlı Devlet adamları farklı bir varoluş mücadelesinin içine girmişlerdir.

Kaynakça

- Arhivnite Govoryat, Bılgariya v Pırvata Svetovna Voyna, Germanski Diplomatiçeski Dokumenti, Tom 1, Nomer 20, Sofiya 2002.
- ARMAOĞLU Fahir, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Alkım Yay., İstanbul 2005.
- AYBARS Ergün, Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi ve Sonuçları, 100. Yılında Birinci Dünya Savaşı, 2. Uluslararası Tarih Sempozyumu (16-18 Ekim 2014), İzmir 2015, s. 111-116.
- BAYUR Yusuf Hikmet, Türk İnkılabı Tarihi, 1914-1918 Genel Savaşı, C. III, K. I, TTK. Yay., Ankara 1991.
- , Türk İnkılabı Tarihi, 1914-1918 Genel Savaşı, C. III, K. II, TTK. Yay., Ankara 1991.

Narınç, Ö. (2019). İki Komşunun İlk İttifakı 1915-1918 (Osmanlı Devleti-Bulgaristan). ABAD, 2(4), 315-331.

-----, Türk İnkılabı Tarihi, 1914-1918 Genel Savaşı, C. III, K. IV, TTK. Yay., Ankara 1991.

DELİORMAN Altan, "Mustafa Kemal'in Askeri Ataşe Olarak Bulgaristan'daki Faaliyetleri," *Türk Kültürü*, Sayı 25, (Kasım 1964)

FİDAN Nurcan, Birinci Dünya Savaşı'nda Türk-Bulgar Ortak Harekâtı (Romanya ve Makedon Cephesi'ndeki Türk Birlikleri), *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Türk-Bulgar Askeri-Siyasi İlişkileri*, Genelkurmay Ataşe ve Genelkurmay Denetleme Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.

LALKOV Milço, MejduVıztorga i Pokrusata Bulgariya Po Vreme Na Voynite 1912-1918, Biblioteka Bulgariya, Sofiya 1993

NARİNÇ Ökkeş, *Bulgar Kaynaklarına Göre Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve Türk Bulgar İlişkileri*, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2017.

-----, Enver Paşa'nın Müttefik Devlet Topraklarına 13 Günlük Seyahati ve Bu Seyahate Dair İki Rapor (10-23 Aralık 1916), *Prof. Dr. Vahdet KELEŞİYLMAZ Armağam, Bilim Uğrunda 30 Yıl*, Ankara 2018, s. 357-376.

NARİNÇ Ökkeş, EKİNCİKLİ Mustafa, Balkanlar'da Denge Oyunu-1914, *Humanitas C. 5*, S. 10, Tekirdağ 2017, s. 143-159.

STANEV Nikola, Nai-Nova İstoriya Na Bulgariya 1912-1920, İlüstratsii, Knıgıa II Voyni Za Obedinenie, Peçatnitsa S. M. Staykova, Sofiya 1925.

Bulgaristan Merkez Devlet Arşiv Belgeleri

İİ BAN, Kol. 20, Op. 24, Ae. 423, l. 883-885.-- İİ BAN, Kol. 20, Op. 24, Ae. 86, l. 249-250

İİ BAN, Kol. 20, Op. 27, Ae. 55, l. 140-141. -- İİ BAN, Kol. 20, Op. 74, Ae. 270, l. 192-195.

Bulgaristan Merkez Askeri Arşiv Belgeleri

TSVA, F. 23, Op. 2, Ae. 358, s. 9-10. -- TSVA, F. 40, Op. 2, Ae. 471, s. 160.

TSVA, F. 40, Op. 2, Ae. 611, s. 24. -- TSVA, F. 40, Op. 2, Ae. 731, s. 448.

TSVA, F. 40, Op. 2, Ae. 754, s. 388. -- TSVA, F. 40, Op. 2, Ae. 897, s. 345.

TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 234, s. 192. -- TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 234, s. 192.

TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 234, s. 192. -- TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 239, s. 381.

TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 577, s. 162. -- TSVA, F.22, Op. 3, Ae. 577, s. 162.

TSVA, F.40, Op. 2, Ae. 577, s. 157. -- TSVA, F.40, Op. 2, Ae. 661, s. 217.

BULGAR PRENSLİĞİ HÜKÜMETİ İLE ŞARK DEMİRYOLLARI İŞLETMESİ ARASINDA YAPILAN SÖZLEŞME

Emine GÜZEL*

Öz: Bulgar Millet Meclisinin onayı ve Osmanlı İmparatorluğu Hükümetinin muvafakatine tabi olan 16/28 Kasım 1898 tarihli sözleşme ile Şark Demiryolları İşletme Şirketi Mustafapaşa garından sonraki bölgede yer alan demiryolu hattının işletme hakkını Bulgar Prenslğine devretmiştir. Bu devir işlemi sonucunda, Bulgar Prenslği sınırları içinde kalan demiryolu hattının işletimi ile ilgili bir ek sözleşmenin yapılması söz konusu olmuştur. Bu bağlamda, adı geçen taraflar arasında Mustafapaşa aktarma tren istasyonunun ortaklaşa kullanımı, yük vagonlarının kiralanması ve malların taşınması ile demiryolları hatlarının işletimiyle ilgili hususları düzenleyen ek bir sözleşme imzalanmıştır.

Bu çalışma, Bulgar Prenslği yönetimi ile Şark Demiryolları İşletme şirketi arasında yapılan ek sözleşmenin, Fransızca nüshasının Türkçeye çevirisidir.

Anahtar sözcükler: Demiryolu, Bulgar Prenslği, Şark Demir Yolları İşletmesi, Sözleşme, Vagon

YAZIŞMALAR

(Gizli mektuplar/yazılar, Dışişleri Bakanlığı ile şifreli telgraflar vasıtasıyla yapılan yazışmalar, Demiryolları ve Limanlar Müdürlüğünden, Doğu demiryolları Müdürlüğünden mektuplar/yazılar, demiryolu Sözleşmeleri, notaları, planları, tarife indirimleri/ıskontoları cetvelleri ekstreleri/suretleri ve saire.

Kumanovo – Deve Bayır hattının inşa edilmesi ve Bulgaristan ile bağlanması vb.

* Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü, eguzel@nku.edu.tr. ORCID: 0000-0002-5586-7205.

Yazışmaların başlangıç tarihi: 21 Ocak 1911 (II-3)

Yazışmaların bitiş tarihi: 14 Ağustos 1912 (27)

155 sayfa içermektedir.

Kaşe: Merkezi Devlet Arşivi

Fon No. 321K, 1, Birikim No. 2058¹

Bu sözleşme aşağıda imzası bulunanlar arasında yapılmıştır:

Taraflardan biri Bulgar Prenslığı hükümeti adına, Kamu Binaları, Ulaştırma ve İletişim Bakanı Sayın Bay Madjaroff, diğeri ise özel yetkilerle donatılmış Şark Demiryolları İşletme Şirketinin Özel Temsilcisi Bay Otto von Kühlmann’dır.

Buna göre, taraflar, Bulgar Millet Meclisinin onayına ve Osmanlı İmparatorluğu Hükümetinin muvafakatine tabi olan 16/28 Kasım 1898 tarihli sözleşme ile Şark Demiryolları İşletme Şirketinin Mustafapaşa istasyonundan sonraki bölgede yer alan demiryolu hattının işletme hakkını Bulgar Prenslığına devrettiğini,

Böyle bir sözleşmenin yerine getirilmesi için, bunun mümkün olması halinde, devredilen hattın işletilmesi ve gelecekte iki demir yolu İdareleri arasındaki ilişkilerin nasıl olacağı gibi farklı ayrıntılar üzerinde bir uzlaşmanın yapılmış olmasını zorunlu hale getireceğini dikkate alarak ve 16/28 Kasım 1898 tarihli sözleşmenin uygulanması göz önünde bulundurularak aşağıdaki ek sözleşmenin yapılmasını kararlaştırdılar.

Ek Sözleşme

Bu ek sözleşme yukarıda belirtilen sözleşmenin 11. Maddesinde belirtilen anlaşmadan ayrı bir sözleşme teşkil etmektedir.

İşbu ek sözleşme 16/28 Kasım 1898 tarihli sözleşmenin yerine getirilmesine ve yürürlüğe sokulmasına bağlıdır; bu sözleşme işletme hakkının (istismarın) Bulgar Prenslığı Hükümetine devredildiği günden itibaren yürürlüğe girecektir. Söz konusu Ek Sözleşme şu maddeleri içerir/kapsar:

- I. Mustafapaşa aktarma tren istasyonunun ortaklaşa kullanımı için bir Düzenleme yapılmasını,
- II. Yük vagonlarının kiralanması için bir Düzenleme yapılmasını,
- III. Demiryolları hatlarının işletimiyle ilgili olarak farklı noktalar/hususlarla ilgili bir uzlaşma (anlaşma) yapılmasını.

¹ Bu Tutanağın başlangıç kısmının Fransızcası olmadığı için bu bölüm çevirisi Bulgarca aslından yeminli tercüman İlhan Güneş tarafından yapılmıştır.

I.

Mustafapaşa aktarma istasyonunun ortaklaşa kullanımı için Nizamname /Yönetmelik

Madde 1.

Mustafapaşa istasyonunun her iki İdarenin İşletim Servislerinin kullanabileceği bir aktarma istasyonu olacağı kabul edildi. ____ Böylece trenlerin kabulü ve tesliminin yanında İşletim Servisi ile ilgili her türlü işlemler bu istasyonda yapılacaktır.

Madde 2.

Mustafapaşa istasyonundaki görevler, tüm sorumluluk ve yönetim yetkisine sahip olan Şark Demiryolları Şirketinin personeli tarafından ifa edilecektir.

Mustafapaşa'dan Hebibçevo'ya doğru ve daha ilerisi için bilet satışı, bagajların, malların ve hayvanların kabulü ve sevkiyatı Şark Demiryolları Şirketine ait görevliler tarafından yapılacaktır.

Bulgar Devlet Demiryolları İdaresine ait makine ve trenlerde çalışan personel, Mustafapaşa garındaki görevleri sırasında, Şark Demiryollarına bağlı istasyon amirinin emrinde olacaklardır. __ Bulgar Devlet Demiryolları İdaresine ait lokomotiflerin ve yolcu vagonlarının Mustafapaşa'da temizliği ve hazırlığı, Şark Demiryolları şirketinin görevlileri tarafından, ancak Bulgar Devlet Demiryolları hareketli/seyyar malzeme denetleyicisinin gözetimi ve sorumluluğunda yapılacaktır.

Madde 3.

Mustafapaşa istasyonunda, Bulgar Devlet Demiryolları İdaresi özel bir görevli tarafından temsil edilecektir; ancak söz konusu görevlinin doğrudan istasyon hizmetiyle ilgili herhangi bir emir verme yetkisi olmayacaktır. __ Bu görevli görüşlerini ve olası gözlemlerini Şark Demiryollarına bağlı istasyon şefine iletacaktır.

Ayrıca, kabul edildiği üzere, Bulgar temsilcisinin önceden bilgisi ve izni olmadan Hebibçevo'ya doğru giden hiçbir tren seferi gerçekleştirilemez. Ayrıca, Hebibçevo'ya doğru hareket edecek olan tren katarları Bulgar temsilcisinin talebi ve yardımıyla oluşturulacaktır. __ Hebibçevo'ya hareket eden trenlerin yola koyulması ve olası gecikmeler her defasında ve zamanında Bulgar temsilci tarafından Mustafapaşa istasyon şefine bildirilecektir.

Ayrıca, doğrudan Şark Demiryollarına ait ya da bu şirketin demiryolu hatlarından gelen tekerlekli malzemelerin kabulünden ve tesliminden sorumlu olacak Bulgar Devlet Demiryolları İdaresine bağlı bir malzeme denetçisi Mustafapaşa'da bulunacaktır.

Madde 4.

Mustafapaşa'daki tren sefer saatlerinin çakışmaması için tren sefer saatleri cetvelleri iki demir yolu İdaresi arasında karşılıklı mutabakat üzerine belirlenecektir.

Trenlerin gecikmesi durumunda, tren sefer saatleri cetveline göre çakışan yolcu trenleri maksimum bir saat, karışık trenler (yük ve yolcu trenleri) ise maksimum iki saat ilgili trenleri bekleyeceklerdir.

Diğer İdare gerektiği şekilde iki ay önceden haberdar edilmeksizin İdarelerin herhangi birinin tren sefer saatleri cetvellerinde hiçbir değişiklik yapılamaz.

Madde 5.

Sınır gelir vergileri/harçları, Mustafapaşa İstasyonundan Habibçevo yönünde 2 kilometre mesafede bulunan sınıra kadar her iki tarafça belirlenecektir.

Madde 6.

Şark Demiryolları Şirketinin yılda kilometre başına 3.800 frank ücret ödemesi karşılığında, Mustafapaşa istasyonu ile (Osmanlı devleti arasındaki) sınırın 39,1 km'lik kısmı arasında bulunan demiryolu hattı üzerindeki taşıma işlemi Bulgar Devlet Demiryolları İdaresi tarafından yapılacaktır.

Madde 7.

Mustafapaşa istasyonunun dışında, sınırla bu istasyon arasındaki kısımda işletme kusurlarından kaynaklanan tekerlekli malzemelerin, yolcuların ve malların zarar ve hasar görmelerinden Bulgar Devlet Demiryolları İdaresi tek başına sorumlu olacaktır. Bunun dışında, önceden saptanmış demir yolu bakımına ait kusurlardan kaynaklanan zararlar, Şark Demiryolları İşletmesinin sorumluluğunda olacaktır.

Bizzat Mustafapaşa garında meydana gelen kazalar ve zararlara ait sorumluluk aşağıda belirtildiği gibi düzenlenmiştir:

- 1- Malların kaybı veya uğradığı zararlar durumunda ya da taşınmaları sırasında yönetmelikteki süre ihlalindeki sorumluluk, bu malların teslim edildiği anda bir İdareden diğerine geçmektedir.
- 2- Her bir işletme, trenlerinde meydana gelen yolcu yaralanması ve ölümü vakalarının sorumluluğunu yüklenirler.
- 3- Mustafapaşa garı içerisinde, üçüncü kişilerin veya ortak hizmet yürüten görevlilerin ölümü veya yaralanmaları

durumunda sorumluluk iki İdare arasında yarı yarıya paylaşılacaktır.

- 4- Ortak görev yürüten personelin hatasından/kusurundan dolayı İdarelerin birine verilen her türlü zarar ve ziyan için yalnızca kusurlu görevli sorumlu tutabilecektir. İdarelerden birinin münhasıran kendi özel hizmetinde çalışan bir görevlisi tarafından verilen zararlar ilgili sorumluluk tamamen bu İdareye aittir.

Madde 8.

Şark Demiryolları İdaresi, Bulgar temsilcinin büro olarak kullanabileceği ve içinde Bulgar yönetiminin telgraf düzeneğinin kurulu olduğu bir odayı Bulgar Devlet Demiryollarının hizmetine sunacaktır.

Ayrıca, Bulgar Devlet Demiryolları temsilcisine bir mutfak, bir sofa ve bir mahzenden oluşan 3 odalı bir hizmet lojmanı tahsis edilecektir.

Telgraf cihazları yalnızca İşletme hizmeti ile ilgili resmi yazıların gönderiminde kullanılacaktır.

Madde 9.

Şark Demiryolları Şirketi işletmenin taleplerini karşılayabilmek için Mustafapaşa istasyonunda gerekli genişlemeleri yapmayı taahhüt etmektedir.

Madde 10.

Bulgar Devlet Demiryolları İdaresi Şark Demiryolları Şirketine Mustafapaşa istasyonunun ve tesisatının ortak kullanımı için yılda 23.000 frank tutarındaki altını peşin olarak ödemeyi taahhüt etmektedir.

Madde 11.

39,1 km'lik sınır ile Mustafapaşa İstasyonu arasındaki hattın işaret düzeni/sinyalizasyonu/yönlendirmesi Bulgar Devlet Demiryolları İdaresinin kabul ettiği ve kullandığı sistemle aynı olacaktır.

Madde 12.

Sınırla Mustafapaşa istasyonu arasındaki hattın bakım ve denetimi, masraflar kendisine ait olmak üzere Şark Demiryolları İdaresi tarafından gerçekleştirilecektir.

Madde 13.

Mustafapaşa istasyonunda hem vagonlardaki hem de ayriyeten kolilenmiş malların teslimi ve kabulü ve keza, itiraz/şikâyet prosedürleri doğrudan ticaret için yürürlükte olan Yönetmeliklere göre yapılacaktır. (Avusturya-Macaristan, Sırbistan, Bulgaristan ve Türkiye arasında imzalanan Ticaret

İşletilmesi Yönetmeliğine ilave olarak imzalanan Sözleşmeye tabi olacaktır.)

Madde 14.

Tekerlekli/hareketli malzemelerin değişimi Alman Birliği demiryolları kapsamında vagonların karşılıklı/ortaklaşa kullanımını ile ilgili sözleşme kurallarına istinaden yapılacaktır.

Madde 15.

Sınır boyu veya doğrudan ticarete ilişkin gelirler hakkındaki hesaplar/karşılıklı ödemeler yürürlükteki yönetmeliğe uygun olarak Belgrat'ta bulunan Merkez Muhasebe Ofisi tarafından düzenlenip halledilecektir.

Madde 16.

İki İdare arasında, işletim hizmetleri ile ilgili sözlü veya yazılı tüm bildirimler Fransızca yapılacaktır.

Madde 17.

Gümrük işlemleriyle ilgili durumlarda ise, hâlihazırda mevcut uygulamalarda hiçbir değişiklik yapılmayacaktır.

Madde 18.

Bir istasyondan diğerine ya da bir işletmeden ötekine B.O. baş harfleriyle belirtilen doğrudan hizmetle ilgili resmi yazılar, rötarsız/gecikmesiz bir şekilde iletilmek zorundalar.

Her iki İdare sınırlarla veya doğrudan doğruya birbirlerine gönderdikleri resmi yazıları/telgrafları ve bu resmi yazıların teslim edilmesinin herhangi bir geciktirilmeye sebep olmayacak şekilde, kontrol etme hakkını saklı tutarlar.

Madde 19.

Posta hizmetleriyle ilgili işlemler herhangi bir uyarlamaya/değişikliğe maruz kalmayacaktır; posta çantalarının değişimi eskiden olduğu gibi Mustafapaşa istasyonunda yapılacaktır.

II.

Yük Vagonlarının Kiralanması İle İlgili Düzenleme

İşletim Şirketi (Şark Demiryolları Şirketi) Bulgar Devlet Demiryolları İdaresine aşağıdaki düzenlemede yer alan şartlarda ve durumlarda 242 adet yük vagonu kiralayacaktır:

Madde 1.

Şark Demiryolları İşletim Şirketi Bulgar Devlet Demiryolları İdaresine aşağıdaki malzemeleri/kalemleri kiralık olarak verecektir:

- 1) Df. seri numaralı 7 adet 2 akslı ve frenli furgon (personel vagonu)
- 2) G. seri numaralı 100 adet frensiz kapalı yük vagonu
- 3) Gf. seri numaralı 30 adet frenli kapalı yük vagonu
- 4) H. seri numaralı 50 adet frensiz yüksek kenarlı açık yük vagonu
- 5) Hf. seri numaralı 20 adet frenli yüksek kenarlı açık yük vagonu
- 6) K. seri numaralı 15 adet alçak kenarlı frensiz yük vagonu
- 7) Kf. seri numaralı 5 adet alçak kenarlı frenli yük vagonu (eski üretim)
- 8) Kn. seri numaralı 10 adet frensiz alçak kenarlı yük vagonu
- 9) Knf. seri numaralı 5 adet frenli alçak kenarlı yük vagonu (yeni üretim)

toplam: 242 adet vagonunu buraya eklenen genel şartlar ile aşağıdaki özel şartlar geçerli olmak üzere, kiraya verecektir:

Madde 2.

Kira ücretleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Bir kapalı kasa yük vagonu veya bir furgon için günlük 2 Franc 75 centimes (kuruş)
- Bir açık kasa yük vagonu için günlük 2 Franc 25 centimes (kuruş)

Madde 3.

Vagonlar Bulgar Devlet Demiryolları İdaresi tarafından Harmanlı garında teslim alınacaktır, buna karşın vagonların iadeleri Mustafapaşa garında yapılacaktır.

Madde 4.

Teslim tarihi karşılıklı mutabakat üzerine tespit edilecektir.

Madde 5.

Kiralama bir yıl sürelidir.

Vagonlar kiralanması için genel şartlar.

Madde 1.

Şark Demiryolları İdaresi, araç türü ve günlük ücreti konusunda uzlaşmaya varılan ve kiralama süresi boyunca kendi malzemeleri gibi kullanacakları - ortak bir anlaşmayla tespit edilmiş- belli sayıdaki vagonu

kiracılar vermeyi taahhüt eder ve kiracı bu vagonları tüm kiralama süresince kendisine ait malzeme gibi kullanabilir.

Bulgar Devlet Demiryolları İdaresi vagonları kendi malzemesi gibi iyi bir şekilde kullanmayı ve bakımını yapmayı kabul ve taahhüt eder. Söz konusu İdare bu vagonları başkalarına/3. şahıslara yeniden kiraya veremez.

Madde 2.

Bulgar Devlet Demiryolları İdaresi kiralanan vagonları önceden belirlenen zamanda ve yerde teslim alacaktır. Araçların teslimi kiracının kusurundan dolayı belirlenen tarihte gerçekleşirse de, kiracı belirlenmiş tarihte teslim almış gibi, vagonların teslim edilmesi için belirlenmiş olan tarihten itibaren kira ücreti ödeyecektir.

Teslim tutanağında aşağıdaki bilgiler yer alacaktır:

Vagon sayısı

Vagon kategorisi/sınıfı/cinsi/türü

Vagon numarası

Vagonun teslim tarihi ve saati

Vagonun durumu

Vagonun bakım tarihi

Madde 3.

Kiralama belli bir süre veya belirsiz süre için yapılabilir. Sürenin belirtilmediği durumlarda, kiralanan tüm veya bir kısım malzemenin kiralama süresinin bitişi hakkında 15 gün öncesinden karşılıklı bildirim süresi olacaktır.

Vagonların kullanım süresi belirtilen tarihte sona erdiğinde, kiracı bunları bir süreliğine daha kullanmak isterse 15 gün öncesinden Şark Demiryolları İdaresini haberdar etmek zorundadır. Şirket bu teklifi kabul veya ret etme hakkını saklı tutar.

Madde 4.

Kiralanan vagonların iadesi, özel bir anlaşma yapılmamışsa, vagonların teslim alındığı yerde yapılmak zorundadır.

Madde 5.

Kira ödemesi vagonların teslim alındığı günün gece yarısından itibaren başlar ve vagonların iade edildiği gece yarısına kadar devam eder.

Madde 6.

Kira ödemesi, kiracı olan Bulgar Devlet Demiryolları İdaresi tarafından her ay ve en geç fatura teslim tarihinden 15 gün içinde yapılmalıdır.

Madde 7.

Vagonların ve onların değişim parçalarının teslim yerinden görev yerine taşınma masrafları bütünüyle kiracıya aittir.

Madde 8.

Kiracı, vagonların iade edilmesinin kolaylaştırılması için vagonlara gerekli yazıların yazılması hakkında gerekli talimatları verecektir.

Bu yazılar vagonların kesin olarak iadesi sırasında kaldırılacaktır.

Vagonların tren saatleri cetvelinden sapmasından veya yasadışı olarak başka demiryolları tarafından tutulmasından kaynaklanan zararlar kiracı tarafından karşılanır.

Madde 9.

Kiracı, kiralanan araçların teslim tutanağının imzalanmasından itibaren ister kullanıma bağlı isterse herhangi bir kaza ve tesadüf sonucunda oluşan hasarın neden olduğu zorunlu tamiratları yapma sorumluluğunu üzerine almaktadır.

Ancak tamirat gerekliliği araçların teslim edildiği sırada tespit edilmesi ve teslim tutanağına işlenmesi durumları istisna teşkil edecektir; Şark Demiryolları İdaresi tarafından tekerlekli malzemelerin zorunlu kılınan tüm dönemsel bakımları kiralama süresi boyunca kiracının sorumluluğundadır. Yapılacak bakımlar ve tamirler araçların şeklinde ve parçalarında hiçbir değişikliğe neden olmayacaktır.

Herhangi bir nedenle bir vagonun tamiri süresinde de kiralama devam etmektedir.

Bir kaza durumunda vagonların yeniden yapılması gerekirse ya da vagonların tamirinin mümkün olmadığı durumlarda, aşağıda belirtildiği gibi kiracı Şark Demiryolları İşletim Şirketine aşağıda belirtilen tutarları ödeyecektir:

Df.	seri numaralı bir furgon için	6.000
frank		
G.	“ bir yük vagonu için	4.000
frank		
Gf.	“ daha önceden adı geçen vagon (a.g.v.) için	4.400
frank		
H.	“ a.g.v.	3.000
frank		
Hf.	“ a.g.v.	3.400
frank		

K.	“	a.g.v.	2.600
frank			
Kf.	“	a.g.v.	3.000
frank			
Kn.	“	a.g.v.	2.800
frank			
Knf.	“	a.g.v.	3.200
frank			

Hasarlı vagonların kiralama süresi, kiracının ilgili Şirkete haber verdiği günden itibaren sona erecektir ve tazminat ödemesi en geç 30 (otuz) gün içerisinde yapılacaktır.

Bazı ayrı parçaların zarar görmemiş olması ve sağlam olarak iade edilmesi durumunda, ücret karşılıklı mutabakat üzerine belirlenecektir.

Madde 10.

Anlaşmazlık durumunda her iki taraf karşılıklı mutabakat ile belirlenip tayin edilecek bir uzmanın (ekspertin) vereceği itiraz (temyiz, istinaf) edilemez karara uyacaklardır.

Madde 11.

Her bir kiracı, ayrı bir düzenlemeyle değiştirilmediği sürece malzemeleri kiraladıklarında yukarıda belirtilen şartlara uymayı kabul ettiğini beyan eder.

Vagon kiralama işleminde, Bulgar Devlet Demiryolları adına ve hesabına aşağıda imzası bulunan kişi, Kamu Binaları, Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı ile Şark Demiryolları İdaresi arasında kira konusu vagonlarla ilgili imzalanan Sözleşmenin ilavesini teşkil eden yukarıdaki ek sözleşmede belirtilen şartları kabul ettiğini beyan eder.

III

İşletim (istismar) ile ilgili çeşitli hususlar hakkında yapılan anlaşma.

1.

16/28 Kasım 1898 tarihli Sözleşmenin 5'nci Maddesine göre, bahsi geçen sözleşmeye ekli envantere belirtilmemiş tüm eşyalar İşletim Şirketinin (Şark Demiryolları İşletim Şirketinin) mülkiyetinde kalmaktadır.

Bu eşyalardan özellikle tekerlekli makineler, ray gereçleri, tabanlıklar/traversler, kömür ve her türlü malzeme adı geçen şirket tarafından ihtiyaç duyuldukça herhangi bir süreye bağlı kalınmaksızın geri alınabilecektir.

İşletim Şirketinin (Şark Demiryolları İşletim Şirketinin), yukarıda adı geçen eşyaların teslim edildiği tarihten itibaren üç ay boyunca Bulgar

Demiryolları hatları ve keza işbu belgenin konusunu teşkil eden demiryolları hatları üzerinde ücretsiz taşınmasına ve deponun kullanımına hakkı olduğu özellikle açıkça belirtilmiştir. ____ Ayrıca, söz konusu eşyalar, işletimi temlik edilmiş hatları üzerinde bulunmaları sırasında ve işletmenin sona erdiğinde hatlar üzerinde buldukları süre boyunca hiçbir vergi ve harç gibi ödemelere maruz kalmayacaktır.

2.

16/28 Kasım 1898 tarihli Sözleşmenin 6. Maddesindeki özel koşulun dışında, Bulgar Prenslığı Hükümeti üçüncü şahıslarla ulaştırma anlaşması yapan Şark Demiryolları Şirketinin üzerine düşen görevlerin yerine getirilmesi sorumluluğunu üstlenir.

Bu yükümlülüklerin türü ve devam etme süresi işbu Sözleşmeye eklenen ve onun ayrılmaz parçasını teşkil eden Listede gösterilmiştir.

3.

Ülkenin tarımsal ve sanayi gelişimine - kendileriyle ilgili olduğu ölçüde - katkıda bulunma arzusu duyan sözleşme tarafları, iki İdarenin istasyonları arasında ve özellikle İstanbul ile olan ulaşımı kolaylaştırmak ve gözde hale getirmek için karşılıklı olarak tüm önlemleri alacaklardır.

Bulgar hükümeti, ayrıca, gerek formaliteler, gümrük hakları ve genel olarak her türlü vergiler bakımından, gerekse ithalat ve ihracat primleri bakımından

Burgaz yolundan daha az elverişli olan Harmanlı üzerinden ulaşım araçlarını ithalat ve ihracat taşımacılığında kullanmayacağını sözünü verir.

Bu belge 17-29 Kasım 1898 tarihleri arasında, Sofya’da iki nüsha olarak düzenlenmiştir. Belgede imzası bulunanlar:

Bulgar Prenslığı Hükümeti adına:

(imza) **Bay Iv. Madjaroff**

Şark Demiryolları İşletim Şirketi adına:

(imza) **Otto von Kühlmann**

Yürürlükte olan iskonto tarifeleri

31 Aralık 1898 tarihinden sonra bitecek olan Hebibçevo- Belovo-Yambol demiryolu hatları üzerinde yapılan taşımacılık için

Iskonton	Iskontonun konusu	Bağlantı		Genel tarife	İndirimli tarife	
		-den	-a			

Güzel, E. (2019). “Bulgar Prenslığı Hükümeti ile Şark Demiryolları İşletmesi Arasında Yapılan Sözleşme.” ABAD, 2(4), 333-361.

ün süresi/va desı				Ton başına	Ton başına	Kilometre başına	Uygulama koşulları
				Franc cinsinden		kuruş	
31 Temmuz 1899	Başlangıç güzergâhı olarak Radomir ya da Roman-Sofya-Belova Bulgar hatları üzerinden İstanbul - Makriköy istikametine 1 yıllık sürede 100 vagon koyun ve sığır taşımayı kabul ve taahhüt eden tüm nakliyeciler için öngörülen iskontolar Mezdra- Vratza hattından gelen büyük baş hayvan taşımacılığı için	Belova transit	İstanbul ve Makriköy (Bakırköy)	Vagon başına Boynuzlu hayvanlar için 203.70 koyunlar için 279.40 203.70	Vagon başına 181.70 181.70 142.10	Vagon ve kilometre başına 31 ² 24 ⁴	İyileştirme yoluyla
20 Ağustos 1899	Sırp istasyonlarından İstanbul - Makriköy (Bakırköy) istikametine 1 yıllık sürede 100 vagon koyun ve sığır taşımayı kabul ve taahhüt eden tüm nakliyeciler için	Belova transit	İstanbul ve Makriköy (Bakırköy)	Vag. başına Boynuzlu hayvanlar için 203.70 koyunlar için 279.40	Vag. başına 181.70 181.70	31 ² 31 ²	İyileştirme yoluyla

Güzel, E. (2019). "Bulgar Prensiği Hükümeti ile Şark Demiryolları İşletmesi Arasında Yapılan Sözleşme." ABAD, 2(4), 333-361.

31 Aralık 1899	Küçük Çekmecedan ana bağlantı istasyonları yönünde, vagon başına tam veya kısmi olarak en az 5000 kilogram kendi fabrikalarında üretilen kibritlerin taşınması için Osmanlı Kibritleri Şirketi'ne yapılan indirim (iskonto).	Küçük Çekmecedan	Rumeli istasyonları	I. sınıf Vag. başına Genel tarife	II. sınıf Vag. başına Genel tarife	Kilometre başına 15. ⁸	Doğrudan taşıma evrakları üzerindeki uygulanan vergi
31 Ağustos 1899	Filibe'deki fabrikalarında üretilen sıradan kaliteli Orosdi Back markalı sabunların her miktarda Filibe'den İstanbul'a taşınması için yapılan indirim (iskonto).	Filibe	İstanbul	Ton başına 101. ³⁰	Ton başına 64. ⁵⁰	Kilometre başına 12. ⁵	Doğrudan taşıma evrakları üzerindeki uygulanan vergi
31 Temmuz 1899	5000 ile 10000 kilogram ile tam dolu vagon başına İstanbul'dan ve Dedeağaç'tan Yeni-Zağara, SL-Kermenli, Yambol güzergâhlarına doğru çeşitli ticaret mallarının taşınması için Schenker şirketi için yapılan indirim (iskonto).	İstanbul	Yeni-Zağara SL-Kermenli Yambol Yeni-Zağara SL-Kermenli Yambol	27 - 27 - 27 - 25 - 25 - 25 -	20. ⁴⁵ 20. ⁴⁵ 20. ⁴⁵ 18. ²⁰ 18. ²⁰ 18. ²⁰	4. ⁵ 4. ⁵ 4. ¹ 6. ⁸ 5. ⁸ 5. ⁴	İyileştirme yoluyla
30 Haziran 1899	Macaristan'dan İstanbul'daki tramvay şirketi adına, tek seferde en az 5 vagon at taşımacılığında Schwimmer şirketi için yapılan indirim	Belova transit	İstanbul	Vag. başına 328.32	Vag. başına 289.22	Vag. Kilometre başına 49. ⁷	İyileştirme yoluyla

Güzel, E. (2019). "Bulgar Prenslığı Hükümeti ile Şark Demiryolları İşletmesi Arasında Yapılan Sözleşme." ABAD, 2(4), 333-361.

	(iskonto).						
30 Haziran 1899	Dolu vagon başına en az 2000 kilogram ipek kozasının taşınması için Schenker şirketine, Buharlı gemi şirketi Florio- Rubatio'ya ve Belart-Lanz şirketi için yapılan indirim (iskonto).	T.Pazarlık Filibe K.- Hasköy	İstanbul	100 kilogram başına 30.90 28.86 2443	100 kilogram başına 10- 10- 10-	Kilometre başına 18 ⁷ 20 23 ⁵	Doğrudan taşıma evrakları üzerindeki uygulanan vergi
31 Aralık 1899	Sarımbey-Filibe-Yeni-Zağara demiryolu inşası genel şirketine gerekli malzemelerin taşınması için yapılan indirim (iskonto): 1) 7000 ton ray ve malzeme, demir köprü, yol değişimi malzemesi 10000 ton dolu vagon başına 2) 4000 ton Tahta tabanlıklar 10 tonluk vagon başına	Yambol Transit Belova Sarımbey Belova Sarımbey Katunitsa	Sarımbey Filibe Yeni-Zağara Filibe Yeni-Zağara	Ton başına 21. ⁶⁰ 17. ⁴⁰ II.sınıf 36.60 II.sınıf 35.05 11.70 10.20 25.05 4.05	Ton başına 17. ³⁰ 13. ⁹⁵ 9.60 9.15 4.25 3.75 9.15 2.-	6 ⁷ 6 ⁷ 4 ³ 4 ³ 6 ⁷ 7 ¹ 6 ¹ 15 ⁴	İyileştirme yoluyla

			Filibe				
31 Ağustos 1899	1898-1899 tarihleri arasında düzenlenen kampanya kapsamında tanınan imtiyazlar gereğince dolu vagon başına tahıl taşımacılığı yapan nakliyeciler için yapılan indirim (iskonto):						
	1) Karapınar-Yambo l hattında İstanbul ve Dedeağaç güzergâhına	Karapınar R.-Mahalle Yeni-Zağra Sl.-Kermenli Yambol	İstanbul	15.50 15.30 19.40 20.05 21.15 22.15 23.20	3.75 3.50 13.80 13.50 14.50	3.75 3.50 3.- 2.80 2.80	Doğrudan taşıma evrakları üzerinden uygulanmış vergi
	Ton şartı olmadan	Karapınar R.-Mahalle Yeni-Zağra Sl.-Kermenli Yambol	Dedeağaç	11.50 12.50 13.35 14.35 15.40	8.70 8.75 9.35 9.35	3.50 2.80 2.80	
	2) T.- Semenli – T.- Pazarcık güzergâhı başlangıcından İstanbul ve Dedeağaç istikametinde	T.-Pazarcık Kritşşin Filibe Katunitsa Papazlı Borisovgrad Çırpan K.-	İstanbul	23.90 23.80 23.30 23.05 22.95 22.55	19.80 19.60 19.50 18.-	4.35 4.44 4.63 4.52	
	Ton şartı olmadan	Papazlı Borisovgrad Çırpan K.-	Dedeağaç	16.50 15.95 15.05 14.55 13.75	14.85 14.40 13.50 13.10 12.40 12.-	4.05 4.15 4.10 4.15 4.15 4.22	

3) Zaribrod-Belova'dan Dedeğaç'a transit taşımacılıkta bir yıllık süre içinde minimum 500 ton tahıl için yapılan indirim (ıskonto): Ton şartı olmadan	Hasköy		13.35	11.50	4.22	
	Tirnova-Semenli		12.80	10.60	4.22	
			11.80	9.15	4.-	
	T-Pazarcık		11.40			
	Kritşşin					
	Filibe				14.80	3 ⁷¹
	Katunitsa					
	Papazlı	Dedeğaç		18.50		
	Borisovgrad					
	Çırpan					
K-Hasköy				15.90	3 ⁹⁴	
Tirnova-Semenli						
		Dedeğaç	18.50			
	Belova transit					
	Belova transit					

Kaynak

- Dışişleri Bakanlığı (M.V.R.), Merkezi Devlet Arşivi, Fon No. 321K Liste 1, No. 2058, İstanbul'daki Bulgar Sefarethanesi, Dosya No. VI, 1911 yılı, Klasör No. 112, Derleme 4, Sıra No. 2353.

Orijinal Belgeler

КОНТРАКТИ № 11
Договор № 321К

Контракт № 11
Договор № 321К

Дело № 11 1951 год.

НАДКА № 112
ОПИС № 4
ПОРЕДЕН № 3353

1150

ПРЕПИСКА

Това е писмо, цифровани телеграми и др. ка в банката
работи, писма от д-ца № 321К и прилаганите
д-ца и прилаганите телеграми, писма от д-ца. П. конструкция
и др. писма, табели за телеграфна статистика и др.

Национална банка на България

Тясно постъпване имамте Кулиново - Севелич и
медияването и с 500 и др.

Медияването

Започната на 1911 януари 21 /11-3/ 195 — год.
Свършена на 1913 август 14 /24/ 195 — год.
Съдържа 155 листа

321К 1 2058

59

Договодисавитъ:

Княжеското Българско Правительство, представлявано отъ Негово Превъсходителство Господинъ М. Маджаровъ, Министръ на Общественихъ Сгради, Шатищата и Сѣбоществата,

отъ една страна, и

Дружеството за Експлоатацията на Источнитъ Железници, представлявано отъ специалистъ свой въличителъ, Господинъ Отто Фонтъ Кюлмакъ,

отъ друга страна, като вѣща предъ видъ:

Че Дружеството на Ист. Железници отстъпа на Княжеското Правительство своето право за експлоатация на тази частъ отъ Источнитъ Железници, която е расположена отъкъ Мустафа-Паша, отстъпването ставащо чрезъ единъ Договоръ отъ 16-го Ноеврий 1898 год., подлежащъ на одобрение отъ Българското Народно Собрание, както и на съгласието на Императорското Отоманско Правительство;

Че за изпълнението на еднавъ таквъ контрактъ, ако то дѣйствително стане, ще бъде необходима една спогодба върху различни детайлни въпроси, отъносящи се до Експлоатацията на отстъпената линия и до бъдещитъ отношения между дѣтъ железно-пътна Администрация и предъ видъ изпълненото Договоръ отъ 16-го Ноеврий 1898, трговори се двѣтъ слѣдующа

Допълнителенъ договоръ

който съставлява отдѣлната спогодба указвана отъ чл. II на горепомнатия Договоръ.

Настоящия Допълнителенъ Договоръ е въ зависимость отъ изпълнението и турсенето въ сила на Договора отъ 16-го Ноеврий 1898 г.; той ще влезе въ сила отъ девѣтъ, когато се предаде на Княжеското Правительство Експлоатацията; той събв:

I. Една вѣрѣдка за общо употребяване на разлѣпаната

II. Една вѣрѣдка касателно наема на товарни вагони.

III. Една спогодба върху различни точки отъносящи се до експлоатацията.

Entre les soussignés:

Le Gouvernement Princier Bulgare, représenté par Son Excellence, Monsieur Madjaroff, Ministre des Travaux Publics, Voies et Communications

d'une part, et

La Compagnie d'Exploitation des Chemins de fer Orientaux, représentée par son fondé de pouvoirs special, Monsieur Otto de Kühlmann

d'autre part,

Attendu que la Compagnie d'Exploitation a cédé au Gouvernement Princier son droit d'exploitation sur la partie sise en deça de Moustapha-Pacha des Chemins de fer Orientaux, et ce par une convention datée du 16 28 Novembre 1898 et subordonnée à l'approbation de l'Assemblée Nationale Bulgare ainsi qu'à l'assentiment du Gouvernement Impérial Ottoman,

Attendu que l'exécution d'un dit contrat, si elle a lieu, nécessitera une entente sur différentes questions de détail, ayant trait à l'exploitation de la ligne cédée et aux relations futures des deux Administrations de chemin de fer.

Il a été, en prévision de l'exécution de la Convention du 16 28 Novembre 1898, arrêté à la date d'aujourd'hui la suivante:

Convention additionnelle

qui constitue l'entente séparée visée par l'art. II de la Convention sus-mentionnée.

La présente Convention additionnelle est subordonnée à l'exécution et à la mise en vigueur de la Convention du 16 28 Novembre 1898; elle entrera en vigueur le jour même de la remise effective de l'Exploitation au Gouvernement Princier; elle comprend:

I. Un arrangement pour l'utilisation en commun de la gare d'échange de Moustapha-Pacha.

II. Un arrangement concernant la location de wagons à marchandises.

III. Une entente sur différents points concernant l'exploitation.

L
I
Наредба за общо употребление на развѣнната гара Мустафа-Паша.

§ 1.

Уговара се, че станцията Мустафа-Паша ще бъде развѣнна станция за службата на Експлоатацията на дѣлтѣ Администрации. Съдѣлователно, предаването и приеждането на треноветѣ, а също и всички други операции, относими се до службата на Експлоатацията ще се извършватъ въ тая станция.

§ 2.

Службата на станцията Мустафа-Паша ще се извършва отъ персонала на Дружеството на Источниятъ жѣлѣзници, който ще ръководи тая служба и ще има цялата отговорностъ.

Предажбата на билети, возпашането и експедицията на багажи, стоки и животни отъ Мустафа-Паша за къмъ Хебичево, и по-нататъкъ ще се извършватъ отъ агентитѣ на Дружеството на Источниятъ жѣлѣзници.

Персонала на треноветѣ и машинитѣ на Администрацията на Българ. Държ. Жѣлѣзници ще бъде, при извършване службата въ гарата Мустафа-Паша, подъ заповѣдитѣ на задѣлущия тая служба чиновникъ на Источниятъ жѣлѣзници. Численото и праткованенето, въ Мустафа-Паша, на локомотивитѣ и патическитѣ вагони на Администрацията на Българ. Държ. Жѣлѣзници, ще става отъ агентитѣ на Источнитѣ жѣлѣзници, но подъ надзора и отговорността на ревизора на подвижни материалъ на Българ. Държ. Жѣлѣзници.

§ 3.

Администрацията на Българскитѣ Държ. Жѣлѣзници ще се представлява въ станцията Мустафа-Паша отъ специаленъ агентъ, който, впрочемъ, не ще има право да дава никаква заповѣдъ касателно службата на станцията. Той ще съобщава своето живѣно и евентуални забѣлки на Началника на станцията, подѣждѣността въ Источнитѣ жѣлѣзници.

При това, само по себе си се разбира, че никакъвъ трень не може да бъде испратенъ къмъ Хебичево безъ одобрѣнето и предварителното позволеное на българския представителъ. — Освенъ това, треноветѣ циркулиращи къмъ Хебичево ще бъдатъ съставявани по искалието и съ съдѣйствието на българския представителъ. Тръгването на треноветѣ отъ Хебичево, а също и случайнитѣ закъснения ще се съобщаватъ, всѣки еднакъ пазъ, и на връще, на Началника на станцията въ Мустафа-Паша, отъ страна на българския представителъ.

Администрацията на Българ. Държ. Жѣлѣзници ще има въ Мустафа-Паша и еднакъ ревизоръ на подвижни материалъ, който се вѣншава въ обязанностъ предаването и приеждането на подвижни материалъ, предъзначенъ за Источнитѣ жѣлѣзници или же произхождатъ отъ линиятъ на тая Администрация.

L
I
Arrangement pour l'utilisation en commun de la gare d'échange de Moustapha-Pacha.

§ 1.

Il a été convenu que la station de Moustapha-Pacha sera la station d'échange pour le service de l'exploitation des deux Administrations. — Par conséquent, la remise et la réception des trains, ainsi que toutes autres opérations relatives au service de l'exploitation seront faites à cette station.

§ 2.

Le service de la station de Moustapha-Pacha sera exécuté par le personnel de la Compagnie des chemins de fer Orientaux qui en aura la direction et toute la responsabilité.

La vente des billets, l'enregistrement et l'expédition des bagages, marchandises et bestiaux au départ de Moustapha-Pacha vers Heblitchévo et au delà seront effectués par les agents de la Compagnie des Chemins de Fer Orientaux.

Le personnel des trains et des machines de l'Administration des chemins de fer de l'Etat Bulgare seront pendant leur service dans la gare de Moustapha-Pacha sous les ordres du préposé de station des chemins de fer Orientaux. — Le nettoyage et la préparation, à Moustapha-Pacha, des locomotives et des voitures de voyageurs de l'Administration des Chemins de fer de l'Etat Bulgare, auront lieu par les agents des Chemins de fer Orientaux, mais sous la surveillance et la responsabilité du reviseur du matériel des Chemins de fer de l'Etat Bulgare.

§ 3.

L'Administration des Chemins de fer de l'Etat Bulgare sera représentée à la Station de Moustapha-Pacha par un Agent spécial qui, cependant, n'aura pas le droit de donner un ordre quelconque concernant le Service proprement dit de la Station. — Il aura à communiquer ses avis et observations éventuelles au chef de station relevant de la Compagnie des chemins de fer Orientaux.

Il est entendu toutefois qu'aucune expédition de train vers Heblitchévo ne pourra être effectuée sans l'avis et l'autorisation préalable du représentant bulgare. — En outre, les trains circulant vers Heblitchévo seront composés sur la demande et avec l'assistance du représentant bulgare. — Les départs des trains de Heblitchévo, ainsi que les retards éventuels, seront portés chaque fois et à temps à la connaissance du chef de station de Moustapha-Pacha par le représentant bulgare.

L'Administration des chemins de fer de l'Etat Bulgare aura, en outre, à Moustapha-Pacha un reviseur du matériel auquel incombe la remise et la réception du matériel roulant destiné aux chemins de fer Orientaux ou provenant des lignes de cette Administration.

§ 4.

Расписанията (timings) които трябва да установяват съвпаденията на треновете из Мустафа-Паша, ще се определят по взаимно съгласие на двете Администрации.

Във случай на закъснение на треновете, то пътническите, които по расписанието трябва да съвпадат, ще чакаят съответствувателно тренове, който-яко единия час, а събеснителните тренове — който-яко два часа.

Никаква измяна не може да бъде внесена във расписанието на треновете на пътя от Администрацията без да се предизвестява надлежно другата Администрация два месеца напред.

§ 5.

Граничните такси, ще се установяват от едната и от другата страна до границата, която се намира на 2 километра от ст. Мустафа-Паша към Хебичево.

§ 6.

Тракцията по участъка на железницата, който се намира между границата на килом. 39.1 и станцията Мустафа-Паша ще се извършва от Администрацията на Българските Държавни Железници, срещу плащане, от страна на Источните железници, на едно вознаграждение от 3.800 лева за километър и на година.

§ 7.

Администрацията на Българските Държавни Железници остава единствено отговорна за повредите на подвижния материал, на лица и стоки, причинени при случките във эксплуатацията на участъка между границата и станцията Мустафа-Паша, съвключително на последната таа станция; ще бъдат изключени само и повредите произхождащи от недостатъците във поддръжанието на пътя, надлежно установени, които ще бъдат във тежест на Дружеството на Источните железници.

Отговорността за случаи или евентуални повреди, които би ставали във самата гара Мустафа-Паша, ще се регулира както следва:

1. Отговорността за повреди или загуби на стоки, или за нарушението на установения срок за превоза възниква от едната Администрация на другата във момента на предаването на тия стоки.

2. Всяка Администрация отговаря за случаи на парализиране или смърт на пътници, които би ставали във войните тренове.

3. Отговорността за случаи на парализиране или смърт на трети лица или на животни, на които е вложена съвместно служба, ставали във оградата на гарата Мустафа-Паша, ще се делят на половина между двете Администрации.

4. За всякакви вреди и загуби, причинени на една от Администрациите, от грешките на персонала материално съвместно на служба, ще бъде отговорен предъ тая Администрация само виновният агент.

§ 4.

Les itinéraires devant établir la coïncidence des trains à Moustapha-Pacha seront fixés d'un commun accord par les deux Administrations.

En cas de retard des trains, ceux de coïncidence attendront une heure au maximum pour les trains de voyageurs et deux heures au maximum pour les trains mixtes.

Il est entendu qu'aucune modification ne pourra être introduite dans les itinéraires d'une Administration sans avoir dûment informé l'autre Administration 2 mois à l'avance.

§ 5.

Les taxes de passage seront établies de part et d'autre jusqu'à la frontière située à deux kilomètres de la Station de Moustapha-Pacha côté Hebitchévo.

§ 6.

La traction sur le tronçon du chemin de fer situé entre la frontière au kilom. 39.1 et la Station de Moustapha-Pacha sera faite par l'Administration des Chemins de fer de l'Etat Bulgare, contre paiement par la Compagnie des Chemins de fer Orientaux d'une indemnité de 3.800 francs par kilomètre et par an.

§ 7.

L'Administration des Chemins de fer de l'Etat Bulgare restera seule responsable des avaries et dégâts au matériel roulant, aux personnes et marchandises, occasionnés par les accidents de l'exploitation sur le tronçon entre la frontière et la Station de Moustapha-Pacha, à l'exclusion de cette dernière Station; seront exceptés les avaries résultant des défauts d'entretien de la voie dûment constatés, qui seront à la charge de la Compagnie des Chemins de fer Orientaux.

La responsabilité pour des accidents ou avaries éventuellement dans la gare même de Moustapha-Pacha, est réglée comme suit:

1. La responsabilité pour les avaries ou perte de marchandises, ou transgression du délai réglementaire dans leur transport passe d'une Administration à l'autre au moment de la remise de ces marchandises.

2. Chaque Administration répond des cas de blessure ou de mort des voyageurs survenant dans ses trains.

3. La responsabilité pour les cas de blessure ou de mort de tierces personnes ou d'agents chargés du service en commun, survenant dans l'enceinte de la gare de Moustapha-Pacha, est partagée par moitié entre les deux Administrations.

4. Pour les dommages ou préjudices de toute nature résultant pour une Administration par la faute du personnel chargé du service en commun, celle-ci ne pourra être rendue responsable que l'Agent fautif seul.

Колкото се отнася до вредите, причинени на една от Администрациите, отъ грешките на който агент, който се намира изключително на служба на тази Администрация, то отговорността пада изцяло върху последната.

§ 8.

Администрацията на Източните Железници ще трябва да разположи на Българските Държавни Железници, едно пощенско, което ще служи за канцелария на българския представител и въ което ще бъдат внастани телеграфните апарати на българската Администрация.

Освенъ това, ще бъде запазена за представителя на Българските Държ. Железници една квартира състояща отъ три стаи, кухня, прутъ и една малка изба.

Телеграфните апарати ще служатъ само за испращане на депеша отнасящи се до службата на експлоатацията.

§ 9.

Дружеството на Източните Железници приема върху си задължението да прави въ станицата Мустафа Паша необходимите расширения за да може да се удовлетворяватъ изискванията на експлоатацията.

§ 10.

Администрацията на Българските Държавни Железници се задължава да плаща на Дружеството на Източните Железници вследствие общото употребяване на станицата Мустафа Паша и на релсите всталационна сума отъ 23.000 лева златни годишно исплащани въ предлата.

§ 11.

Знаците върху участъка на линията между границата, вил. 39.1 и станицата Мустафа-Паша ще бъдатъ отъ същата система, какъвто е прѣта отъ администрацията на Българските Държавни линии.

§ 12.

Администрацията на Източните железници ще извършва на свои разходи поддържането и надзора на участъка на линията, между границата и станицата Мустафа-Паша.

§ 13.

Предаването и приемането на стоки въ пълни вагони и въ отделни вагети, въ станицата Мустафа-Паша, както и всички за рекламациите ще се извършватъ спорѣдъ правилниците, които са въ сила за прѣния трафикъ (Колвенция-прибавка къмъ Правилника на експлоатацията за трафика между Австро-Унгария, Сърбия, България и Турция).

Pour ce qui concerne le dommage subi par une Administration par la faute d'un agent se trouvant à son service exclusif, la responsabilité en incombera à cette Administration seule.

§ 8.

L'Administration des Chemins de fer Orientaux mettra à la disposition des Chemins de fer de l'Etat Bulgare un local devant servir de bureau au représentant bulgare et dans lequel seront installés les appareils de télégraphe de l'Administration bulgare.

En outre, un logement de service, composé de trois chambres, cuisine, antichambre et une petite cave, sera réservé pour le représentant des chemins de fer de l'Etat Bulgare.

Les appareils de télégraphe seront affectés exclusivement à l'expédition des dépêches concernant le service de l'exploitation.

§ 9.

La Compagnie des Chemins de fer Orientaux prend l'engagement de donner à la station de Moustapha-Pacha toute l'extension nécessaire pour pouvoir suffire aux exigences de l'exploitation.

§ 10.

L'Administration des Chemins de fer de l'Etat Bulgare s'engage à payer à la Compagnie des Chemins de fer Orientaux du chef de l'utilisation en commun de la station de Moustapha-Pacha et de ses installations la somme de 23.000 francs or par an payable par anticipation.

§ 11.

Le signalement sur le tronçon de la ligne compris entre la frontière au kilom. 39.1 et la Station Moustapha-Pacha sera identique au système adopté par l'Administration des Chemins de fer de l'Etat Bulgare.

§ 12.

L'Administration des Chemins de fer Orientaux pourvoira à ses frais à l'entretien et à la surveillance du tronçon de la ligne entre la frontière et la Station de Moustapha-Pacha.

§ 13.

La remise et la réception des marchandises en wagons complets et par colis isolés, dans la Station de Moustapha-Pacha, ainsi que le procédé pour les réclamations se feront d'après les règlements en vigueur dans le trafic direct (Convention-Annexe au Règlement d'Exploitation pour le trafic entre l'Autriche-Hongrie, la Serbie, la Bulgarie et la Turquie.)

61

§ 14.

Обмяна на подвижния материал ще става въз основа на предписанията на Комисията относно се до колкото използването на вагони вътре в периметра на железно-пътните линии на Германския Съюз.

§ 15.

Сметките за приходите относно се до пограничния или пряк трафик ще се гледат от Централното Счетово бюро в Българска, съгласно действащия правилник.

§ 16.

Всички съобщения устно или писмено относно се до службата на експлоатацията ще се водят между двете администрации на френски език.

§ 17.

Козото се отнася до икономически операции, приети до востоящия ред няма да бъде въведено изменение.

§ 18.

Транзитните служебни джешки означени с началните букви B. O. назначени за станции, принадлежащи на едната или на другата от контрактируещите администрации или пък за по-нататък, трябва да бъдат предадени безплатно. И двете администрации си запазват правото да контролират служебните джешки вътре в пограничния или пряк трафик, но по такъв начин, че да не предпазват тези джешки да се не причинява изключително.

§ 19.

Всички операции на пощенската служба няма да станат никакви изменения, обхващащи пощенските члесте ще става, както е ставало до сега, в станцията Мустафа-Паша.

II.

Поредба относително наема на товарните вагони.

Дружеството за Експлоатацията дава под наем на Администрацията на Българските Държавни Железници 242 товарни вагона въз основа на условията от следващата поредба.

§ 1.

Дружеството за Експлоатацията на Източните железници дава под наем на Администрацията на Българските Държавни Железници:

- 1) 7 фургова, с две оси и с спирачка серия Df.
- 2) 100 вагона товарни покривни, без спирачка серия Gf.
- 3) 30 " " " " с спирачка серия Gf.

§ 14.

L'échange du matériel roulant aura lieu sur base des prescriptions de la Convention concernant l'emploi réciproque des wagons dans le périmètre des Chemins de fer de l'Union Allemande.

§ 15.

Les Comptes de recettes relatifs au trafic limitrophe ou direct seront réglés par le Bureau Central des Décomptes à Belgrade conformément au règlement en vigueur.

§ 16.

Toutes les communications verbales ou écrites concernant le Service d'exploitation seront faites entre les deux Administrations en langue française.

§ 17.

Pour ce qui concerne les opérations douanières, rien ne sera changé à l'état actuel de choses.

§ 18.

Les dépêches de service en transit, désignées par les initiales B. O. et destinées pour une station de l'une ou de l'autre des Administrations contractantes ou pour au delà, devront être transmises sans retard.

Les deux Administrations se réservent le droit de contrôler les dépêches de service dans les relations limitrophes ou directes de manière toutefois qu'elles ne subissent aucun retard dans leur retransmission.

§ 19.

Les opérations du service postal ne subissent aucune modification, l'échange des valises postales aura lieu comme par le passé à la Station de Moustapha-Pacha.

II.

Arrangement concernant la location de wagons à marchandises.

La Compagnie d'Exploitation donne en location à l'Administration des chemins de fer de l'Etat Bulgare 242 wagons à marchandises, et ce aux clauses et conditions de l'arrangement suivant:

§ 1.

La Compagnie d'Exploitation des chemins de fer Orientaux donne en location à l'Administration des chemins de fer de l'Etat Bulgare:

- 1) 7 fourgons à 2 essieux et à frein série Df.
- 2) 100 wagons à marchandises couverts sans frein série Gf.
- 3) 30 wagons à marchandises couverts à frein série Gf.

- 4) 50 вагона товари открити, съ високи бортове, без спирачка серия II.
 - 5) 20 вагона товари открити съ високи бортове, съ спирачка, серия III.
 - 6) 15 вагона товари открити съ низки бортове без спирачка, серия K.
 - 7) 5 вагона товари открити, съ низки бортове, съ спирачка серия Kf.
 - 8) 10 вагона товари открити, съ стара конструкция.) без спирачка, серия Kk.
 - 9) 5 вагона товари открити, съ низки бортове, съ спирачка, серия Kkf.
- Всичко 242 (Тия вагона са нова конструкция.)

Под общите условия приложени към настоящето и под следущите специални условия:

§ 2.

Називната цена се определя на:

2. $\frac{1}{4}$ лева за день и за товара въ покрити вагони или за фургови,
2. $\frac{1}{4}$ лева за день и за товара въ открити вагони.

§ 3.

Приемането на вагонон от страна на Администрацията за Българските Държавни Железници ще стане въ гарата Харманлий, а възвръщането на тия вагони ще стане въ гарата Мустафа-Паша.

§ 4.

Датата на приемането ще се определя по взаимно съгласие.

§ 5.

Наемът е сключенъ за една година.

Общи условия за наема на вагононѣ.

§ 1.

Дружеството на Источнитѣ железници се задължава да предаде на наемателя, следъ предварително споразумѣние върху опредѣлената цена за день и за вагонъ, известно количество вагонон, опредѣлено по взаимно съгласие, съ които наемателя ще може да разполага презъ всичкото време на наема, като съ свой собственъ материалъ.

Администрацията на Българските Държавни Железници се задължава да pazi и поддържа вагононѣ, като свой собственъ материалъ. Тя не може, отъ свои страна, да дава подъ наемъ тия вагони.

- 4) 50 wagons à marchandises ouverts à haut-bord sans frein serie II.
- 5) 20 wagons à marchandises ouverts à haut-bord à frein serie III.
- 6) 15 wagons à marchandises à bas-bord sans frein serie K.
- 7) 5 wagons à marchandises à bas-bord à frein serie Kf (tous ces wagons sont de l'ancienne construction.)
- 8) 10 wagons à marchandises ouverts à bas-bord sans frein serie Kk.
- 9) 5 wagons à marchandises ouverts à bas-bord à frein serie Kkf.

242 (ces wagons sont d'une nouvelle construction.)
aux conditions générales annexées à la présente et aux conditions spéciales suivantes:

§ 2.

Le prix de location est fixé à:

2. $\frac{1}{4}$ francs par jour et par un wagon de marchandises ouvert ou par un fourgon,
2. $\frac{1}{4}$ francs par jour et par un wagon de marchandises ouvert.

§ 3.

La prise en charge par l'Administration des Chemins de fer de l'Etat Bulgare aura lieu à la gare de Harmanli, tandis que la restitution des wagons se fera à la gare de Moustapha-Pacha.

§ 4.

La date de la prise en charge sera fixée de commun accord.

§ 5.

La location est faite pour la durée d'une année.

Conditions générales pour la location de wagons.

§ 1.

La Compagnie des Chemins de fer Orientaux s'engage à livrer au locataire, après entente préalable sur le prix déterminé par jour et par véhicule, un nombre de wagons, fixé de commun accord, dont le locataire pourra disposer pendant tout le temps de la location comme de son matériel propre.

L'Administration des Chemins de fer de l'Etat Bulgare s'engage à surveiller et à entretenir les véhicules comme son propre matériel.

Il n'est pas autorisé à sous-louer.

§ 2.

Администрацията на Българските Държавни Железници ще посме върху си виеятъ вагои въ предварително определеното за това време и място. Ако приемането не стане въ определеното време, по вилата на пакатела, то послѣдния ще плаща вагонната цѣна отъ установената за определеното дата, като че действително то е било извршено.

Въ протокола за приемането ще се означатъ:

Числото	} на вагонитѣ
Категорната	
Номера	
Девятъ и часътъ на приемането	
Осстояването	
Датата на ревизиитѣ	

§ 3.

Наема може да бъде за определено и за неопределено време.

Въ втория случай, странитѣ се задължаватъ да се предупредятъ 15 дена по-рано за свършването на наема, било за цѣлиа вагетъ материалъ, или пъкъ за една частъ отъ него.

Ако слѣдъ истичаннето срока на наема на вагонитѣ, вагетъ за едно определено време, вагоната пожелатъ да се предлжи наема още за друго време, то той трѣбва да предупреди за това Дружеството на Источнитѣ Железници 15 дена по наурѣдъ. Дружеството си запазва правото да приеме или да отхвърли това предложение.

§ 4.

Възвръщането на вагетъ вагои трѣбва да стане на същото място, гдѣто е станало и приемането имъ, освѣтъ въ случаетъ на специално споразумѣние между двѣтъ страни.

§ 5.

Плащането на наема почва да тече отъ тая полумощъ, която непосредствено слѣдва слѣдъ приемането, и и трае до полумощта на възвръщането на вагонитѣ.

§ 6.

Исплащането наема ще става отъ страна на наемателя — Администрацията на Българските Държавни Железници, ежемесечно и то вѣдъкъсно 15 дена слѣдъ получаването на фактурата.

§ 7.

Разноситѣ за транспорта на вагонитѣ и на обикнитѣ въз части отъ местото на приемането до местото на употребленето ще бъдатъ исключително въ тяжесть на наемателя.

§ 2.

La prise en charge contradictoire se fait à l'endroit et à l'époque déterminé au préalable. — Si la prise en charge n'avait pas lieu à la date fixée, par la faute du locataire, celui-ci devra payer le prix de location à partir de cette date comme si la prise en charge avait eu lieu.

Le procès-verbal de prise en charge mentionnera:

le nombre,	} des véhicules.
la catégorie,	
le numéro,	
la date et l'heure de prise en charge,	
l'état,	
la date des révisions.	

§ 3.

La location peut être pour une durée déterminée ou indéterminée.

Dans le deuxième cas on devra faire usage d'un délai de préavis réciproque de 15 jours pour faire cesser la location, qu'il s'agisse de tout ou partie du matériel loué.

Si après l'expiration du terme de location des wagons loués pour une durée déterminée, le locataire désire continuer la location pour une durée ultérieure, il doit en prévenir 15 jours d'avance la Compagnie des Chemins de fer Orientaux. Celle-ci se réserve d'accepter ou de décliner cette offre.

§ 4.

La restitution des wagons loués doit se faire, sauf entente spéciale, au même point où a eu lieu la prise en charge.

§ 5.

Le paiement du prix de location commence à courir à partir de minuit suivant la prise en charge jusqu'à minuit suivant la restitution.

§ 6.

Le paiement du prix de location doit se faire par l'Administration des Chemins de fer de l'Etat Bulgare, locataire, chaque mois et cela au plus tard 15 jours après réception de la facture.

§ 7.

Les frais de transport des véhicules et des pièces de rechange du lieu de prise en charge au lieu d'emploi est exclusivement à la charge du locataire.

§ 8.

Наемателя ще направи нужните распоряждания за снабдяване вагоните с надписи за улеснено възраждане на тия вагони.

Тия надписи ще се преклашат при окончателното възраждане на вагоните.

Загубите, произхождащи от отклоненията на расписанията (пневсера) или от неколкоквото задържане на вагоните от някои други железници, ще се понасят от наемателя.

§ 9.

Наемателя се задължава, от момента на подписването протокола за приемането, да извърши необходимите поправки на вагоните, причинени от употреблението или, или пък от други някои повреди и случайности.

Исключения от това правило поправки, необходимостта от които е констатирана още в момента на приемането и които е означена в ревизионния протокол.

Всичките периодически ревизии на подвижния материал предписани от Дружеството за Експлоатацията на Источните Железници, през всичкото време до като трае наема, ще бъдат въ изпълнение на наемателя; ревизиите и поправките не може да вляват подиръ си повреди от типа на вагоните или на отделните въз части.

Наема не престава да тече и през това време, когато някои вагони се намира въ поправка.

Когато вследствие на някои произшествия вагоните би трябвало да бъдат престроени или пък ако някои не бъдат възраждани, то на Дружеството за Експлоатацията на Источните Железници ще се плаща сумата:

6000	лева	за	еден	фурговец	Сериа	Df.	
4000	"	"	"	за	товарен	вагонъ	G.
4400	"	"	"	"	id	Gf.	
3000	"	"	"	"	id	H.	
3400	"	"	"	"	id	Hf.	
2600	"	"	"	"	id	K.	
3000	"	"	"	"	id	Kf.	
2800	"	"	"	"	id	Kn.	
3200	"	"	"	"	id	Knf.	

Наема за разрушените вагони престава да тече от деня когато наемателя е известил владенията — Дружеството, а изплащането на обезщетенията трябва да стане най-късно следъ 30 деня.

Когато някои отделни части откъсват и се повръщат здрави, то стойността ще бъде определена по взаимно съгласие.

§ 10.

Въ случай на недоразумения и други страни се позовават на безапелационното решение на един експерт който ще се назначава по взаимно съгласие.

§ 8.

Le locataire prendra ses dispositions pour munir les véhicules d'inscriptions assurant leur rapatriement. Ces inscriptions devront être enlevées lors de la restitution en fin de location.

Le bailleur n'aura à supporter aucun préjudice du fait de déviations d'itinéraire ou de retenue illégale des wagons par d'autres chemins de fer.

§ 9.

Le locataire s'engage à faire aux véhicules loués à partir du moment de la signature du procès-verbal de prise en charge, les réparations nécessaires occasionnées soit par l'usage, soit par des avaries ou un accident quelconque.

Sont exclus toutefois les réparations dont la nécessité a été constatée au moment de la prise en charge et mentionnée dans le sus-dit procès-verbal.

Toutes les révisions périodiques du matériel roulant prescrites par la Compagnie d'Exploitation des Chemins de fer Orientaux sont, pendant toute la durée de la location, à la charge du locataire; les révisions et réparations ne doivent entraîner aucune modification au type des véhicules ou à leurs pièces isolées.

Le fait qu'un wagon doit entrer en réparation, pour quelque cause que ce soit, ne supprime pas la location.

Dans le cas où par suite d'un accident les wagons devraient subir une reconstruction ou dans le cas où les wagons ne seraient pas restitués, il y aura lieu de payer à la Compagnie d'Exploitation des Chemins de fer Orientaux une somme de:

6.000	francs	pour	un	fourgon	série	Df.	
4.000	"	"	"	un	wagon	marchandises	G.
4.400	"	"	"	"	ditto	Gf.	
3.000	"	"	"	"	ditto	H.	
3.400	"	"	"	"	ditto	Hf.	
2.600	"	"	"	"	ditto	K.	
3.000	"	"	"	"	ditto	Kf.	
2.800	"	"	"	"	ditto	Kn.	
3.200	"	"	"	"	ditto	Knf.	

La location pour les wagons brisés cesse à partir du jour de l'avertissement par le locataire à la Compagnie loueuse, et le versement de l'indemnité devra avoir lieu au plus tard trente jours après.

Dans le cas de restitution de pièces isolées des wagons brisés, le prix sera déterminé d'un commun accord.

§ 10.

En cas de contestations les deux parties se soumettent au jugement en dernier ressort d'un expert à nommer d'un commun accord.

§ 11.

Всѣки превозачъ, съ приеманieto върху си на отдалени водъ извънъ материалъ изваяна, че подписа гориватъ условия до колкото тѣ не са изтъвени чрѣзъ вѣсонъ специална спогодба.

Договодописаният, дѣйствуещъ отъ вноето и за сѣбѣта на Българскитѣ Државни Жельзници изваяватъ, че приематъ гориватъ условия които образуватъ прибавление на Договора, сключенъ между Министерството на Обществениотѣ Срази, Платищата и Съобщенията, отъ една страна и Дружеството за Експлоатацията на Источантѣ Жельзници, отъ друга страна, по предмета на намяна на вагонитѣ.

III

Спогодба върху различни точки относящи се до експлоатацията.

1.

Съгласно членъ 5 на Договора отъ 16.28 воеврий 1898 год. всички движими предмети не включени въ инвентара, приложитъ бѣтъ казанна коврагитъ оставатъ собственостъ на Дружеството за Експлоатацията.

Тия предмети, а именно: подвижна материалъ, запаситѣ отъ релси, траверси, ваглица и казвито и да било други предмети, ще се изтеглятъ отъ Дружеството безъ послѣдното да бѣде обвързано за това, съ вѣсонъ срокъ.

Нарично се предписва, че Дружеството за Експлоатацията ще има право, въ продълженето на третѣ мѣсеца, слѣдъ предаването на експлоатацията, да депозира и превоза безплатно горепомиснатитѣ предмети, по Българскитѣ Државни Жельзници, както и по жельзницитѣ, които съставляватъ предметъ на настоящето. Уговари се, освѣнъ това, че казанитѣ предмети не могатъ да бѣдѣтъ поддържати на никакви износи права нито таксо до като тѣ се намяратъ по ливнитѣ, експлоатацията на която е отдалена; а сѣщо и чрѣзъ врѣмето на превоза нѣкъ възъ отъ страната.

2.

Княжеското Българско Правительство се задължава, възъ отъ възстановяваната на чл. 6 на Договора отъ 16.28 Ноеврий 1898 год., за точното изпълнение на задължената, която Дружеството нѣкъ върху се срѣщѣ третѣ лица, вслѣдствено на сключенне за превозъ на извѣстни предмети.

3.

Вѣда и продължителността на тия задължения са помислени въ приложения на настоящия Договоръ сключенъ, който съставлява нераздѣлна часть отъ нея.

§ 11.

Tout locataire, par le fait de la prise en charge du matériel cédé en location, déclare souscrire aux conditions ci-dessus, tant qu'elles ne sont pas infirmées par un arrangement spécial.

Le soussigné, agissant au nom et pour le compte des Chemins de fer de l'Etat Bulgare, déclare accepter les conditions ci-dessus qui forment annexe à la Convention conclue entre le Ministère des Travaux Publics, Voies et Communications, d'une part, et la Compagnie d'Exploitation des Chemins de fer Orientaux d'autre part, au sujet de la location de wagons.

III

L'entente sur différents points concernant l'exploitation.

1.

Conformément à l'art. 5 de la Convention du 16.28 Novembre 1898, tous objets meubles non compris dans l'inventaire annexé au dit contrat restent propriété de la Compagnie d'Exploitation.

Ces objets, soit notamment le matériel roulant, les approvisionnements de rails, traverses, charbon et d'autres objets quelconques seront retirés à fur et à mesure par la Compagnie, sans que celle-ci soit liée à un terme quelconque.

Il est expressément stipulé que la Compagnie d'Exploitation aura droit pendant les trois mois qui suivront la remise de l'exploitation, au dépôt et transport gratuits de tous les objets susmentionnés sur les lignes faisant l'objet des présentes. — Il est entendu, en outre, que les dits objets ne pourront être soumis à aucun droit d'exportation ni taxe quelconque pendant la durée de leur séjour sur les lignes dont l'exploitation est cédée et lors de leur transport hors du pays.

2.

Le Gouvernement Princier s'engage, en dehors des stipulations de l'art. 6 de la Convention du 16.28 Novembre 1898 à la stricte exécution des obligations incombant actuellement à la Compagnie du chef de conventions de transport avec des tiers.

La nature et la durée de ces engagements résultent de la liste annexée à la présente Convention pour en faire partie intégrante.

3.

Les parties contractantes, animées du désir de contribuer — en ce qui les concerne — au développement de l'agriculture et de l'industrie du pays, prendront mutuelle-

Контрагентите на страните, владеещи от желязното да способствуват — до колкото това се касае до тях — за развитието на Земледелието и Промислата въ станцията, ще вземат взаимно участие и търсят за да се благоприятства и улесни трафика между станциите на двете Администрации, а особено — трафика съ Цариградъ.

Българското Правителство се задължава освен това да благоприятства вноса и износа прѣз Харманлий не по малко от колкото прѣз Бургасъ, както от гледна точка на формалноститѣ, такъ и отъ гледна точка на вѣщовете и да е други вѣщовете, тъй както и отъ гледна точка за приемане на вноса и износа.

Съставенъ въ два първообрази екземпъла.

София, 17/29 Ноември 1898 год.

За Княжеското Българско Правителство;

(Подп.) М. Ив. Маджаровъ.

За Дружеството за Експлоатацията на Источ. Железници:

(Подп.) Отто Фонъ Кюлманъ.

ment toutes les mesures pour favoriser et faciliter le trafic entre les Stations des deux Administrations et notamment le trafic avec Constantinople.

Le Gouvernement Bulgare s'engage, en outre, à ne pas traiter les transports à l'importation ou à l'exportation via Harmanli moins favorablement que ceux via Bourgas tant au point de vue des formalités et droits de douane et de droit et en general de tous impôts quelconques, qu'au point de vue des primes d'exportation ou d'importation.

Fait en double original.

Sophia, le 17/29 Novembre 1898.

Pour le Gouvernement Princier Bulgare:

(Sig.) M. Iv. Madjaroff.

Pour la Compagnie d'Exploitation des Chemins de fer Orientaux:

(Sig.) Otto von Kühlmann.

65

Concessions de tarifs en cours

pour transports sur les lignes Hébitchévo-Bellova-Yamboli qui expirent après le 31 Décembre 1899

Date de l'expiration	Objet de la concession	R e l a t i o n s		Tarif-regularis	Prix accordés		Conditions d'application
		de	à	Par tonne	Par tonne	Par Tkm.	
				en francs		cts.	
31 Juillet 1899	Accordé à tout expéditeur qui s'engagerait à transporter dans le délai d'une année 100 wagons moutons et boeufs au départ des stations des lignes bulgares Radouir ou Iouan-Soua-Bellova en destination de Constantinople & Makrikeui.	Bellou transit	Constantinople et Makrikeui	par wagon <i>lites à cornes</i> 203 70 moutons 279 40	par wagon 81 70 181 70	par wg. & km. 31 ^a	
	Pour les transports de gros bétail provenant de Mezdra-Yratza...	d-to	d-to	203 70	142 10	24 ^a	par voie de rebonification
30 Août 1899	Accordé à tout expéditeur qui s'engagerait à transporter dans le délai d'une année, 100 wagons moutons et boeufs, au départ des stations serbes en destination de Constantinople & de Makrikeui.	d-to	d-to	par wagon <i>lites à cornes</i> 203 70 moutons 279 40	par wagon 181 70 181 70	31 ^a 31 ^a	
31 Décem 1899	Accordé à la Société Ottomane des Allumettes pour le transport des allumettes fabriquées dans son usine, à effectuer de Kutchuk-Tchekmedje par expéditions partielles ou par chargés complets d'au moins 5.000 kgr. par wagon, à destination des stations du réseau principal.	K. Tchekmedje	Stations Rouméli-ees	I classe P. V. Tarif Gén.	II classe P. V. Tarif Gén.	Par Tkm. 15 ^a	Taxe accordée appliquée directement sur documents de transport.
31 Août 1899	Accordé à Orosdi Back pour le transport de savon de qualité ordinaire produit par leur fabrique de Philippople, à effectuer au départ de cette station en destination de Constantinople en toutes quantités.	Philippople	Constantinople	Par tonne 101 20	Par tonne 61 50	12 ^a	Taxe accordée applicable directement sur documents de transport
31 Juillet 1899	Accordé à Schenker & Cie pour le transport de marchandises diverses à effectuer par wagons complets de 5.000 et de 10.000 kgr. au départ de Constantinople et de Dedaghadje en destination de Yeni-Zagbra, Sl.-Keruenli & Yamboli.	Constantinople	Yeni-Zagbra	27—	20 45	4 ^a	Par voie de rebonification
			Sl.-Keruenli	27—	20 45	4 ^a	
30 Juin 1899	Accordé à Schwimmer & Cie pour le transport de chevaux de la Hongrie pour compte de la Société du tramway à Constantinople, à condition de transporter au moins 5 wagons à la fois.	Bellova transit	Constantinople	par wagon 326 32	par wagon 269 22	Wag. km. 49 7	dito
30 Juin 1899	Accordé à Belart-Lanz, à la Cie de navigation à vapeur Florio-Rubatio, et à Schenker & Cie, pour le transport de coccons de soie par wagons complets d'au moins 2000 kgrs par wagon.	T.-Bazardjik	Constantinople	par 100 kgrs. 30 90	par 100 kgrs. 10—	par Tkm. 16 ^a	Taxes accordées applicables directement sur les documents de transport
		Philippople		26 56	10—	20	
		K.-Haskeui		24 43	10—	23 ^a	

66

Date de l'expiration	Objet de la concession	Relations		Tarifs réguliers	Prix accordés		Conditions d'application		
		de	à	Par tonne	Par tonne	Par Tkm.			
					en francs			cts.	
31 Decem 1899	<p>Accordé à l'Entreprise Générale de la construction du chemin de fer Saranbey-Philippople-Yeni-Zagbra pour le transport de matériaux de construction de chemin de fer:</p> <p>1°) 7000 tonnes de rails et accessoires, ponts en fer, changement de voies par wagon complets de 10 tonnes;</p> <p>2°) 4000 tonnes traverses en bois par wagon de 10 tonnes.</p> <p>Accordé à tout expéditeur pour le transport de céréales à effectuer par wagons complets dans les relations indiquées ci-contre, les concessions ci-dessous, durant la Campagne 1898-99.</p>	Yamboli transit	Saranbey Philippople	par tonne	par tonne		Par voie de rebonification		
				21 60	17 30	6'			
						17 40	13 95	6'	
			Bellova	Yeni-Zagbra	Il ci 36 60	9 60	4'	dito	
		Saranbey	Il ci 35 05		9 15	4'			
			Bellova	Philippople	11 50	4 25	6'		
		Saranbey	10 20		3 75	7'			
			Katounitza	Yeni-Zagbra Philippople	25 05	9 15	6'		
					4 05	2 -	15'		
		31 Août 1899	<p>1°) Au départ des stations de la ligne Karabounar-Yamboli en destination de Constantinople et de Dédéaghadje.</p> <p>Sans condition de tonnage.</p>	Karabounar	Constantinople	19 40	15 50	3 75	
R-Mahale	20 05					15 30	3 70		
Yeni-Zagbra	21 15			15 40	3 -				
Sl-Kermehli	22 15			13 50	2 60				
Yamboli	23 20			14 50	2 60				
	Karabounar			Dédéaghadje	11 50	9 15	3 75		
R-Mahale	12 50				9 35	3 50			
	Yeni-Zagbra			Dédéaghadje	13 35	8 70	3 -		
Sl-Kermehli	14 35				8 75	2 60			
	Yamboli			Dédéaghadje	15 40	9 35	2 60		
31 Août 1899	<p>2°) Au départ des stations de la ligne T-Semenli-T-Bazardjik en destination de Constantinople et de Dédéaghadje.</p> <p>Sans condition de tonnage.</p>	T-Bazardjik	Constantinople	24 60	20 95	3 92	Taxes réduites accordées sont applicables directement sur les documents de transport		
				Kritschin	24 25	20 65		4 -	
		Philippople	23 85	20 40	4 10				
		Katounitza	23 90	20 35	4 19				
		Papassli	23 80	20 25	4 32				
		Borisowgrad	23 30	19 80	4 35				
		Tchirpan	23 05	19 60	4 14				
		K-Havskeni	22 95	19 50	4 03				
		Tirn-Semenli	22 55	18 -	4 52				
			T-Bazardjik	Dédéaghadje	16 50	14 85	4 05		
Kritschin	15 95	14 40	4 15						
	Philippople	Dédéaghadje	15 05	13 50	4 10				
Katounitza	14 55		13 10	4 15					
	Papassli	Dédéaghadje	13 75	12 40	4 15				
Borisowgrad	13 25		12 -	4 22					
	Tchirpan	Dédéaghadje	12 60	11 50	4 22				
K-Havskeni	11 80		10 60	4 22					
	Tirn-Semenli	Dédéaghadje	11 40	9 15	4 -				
	<p>3°) Au départ des stations bulgares Tzaribrod-Bellova transit en destination de Dédéaghadje, pour une quantité minima de céréales de 500 tonnes à transporter dans le délai d'une année.</p> <p>Sans condition de tonnage</p>	Bellova transit	Dédéaghadje	16 50	14 80	3''	Par voie de rebonification		
				dito	dito	18 50		15 90	3''

KİTAP TANITIMI

George RİTZER, Büyüsü Bozulmuş Dünyayı
Büyülemek, Ayrıntı Yayınları: 2016, 336 Sayfa
ISBN: 978-975-539-313-1

Hatice ERDOĞAN*

Ritzer'in yedi bölümden oluşan eserinin amacı, insanları tüketime yönlendiren ve hatta zorlayan mekânları tarihsel perspektifte değerlendirerek ele almaktır. Zaman ve sınır tanımayan bu mekânların, 20.yy'ın ikinci yarısından itibaren tüm dünyaya hâkim olduğu ifade edilmektedir. Üretim odaklı bir toplumdaki tüketimin hâkim olduğu bir topluma geçişin sebep ve sonuçlarının ele alındığı bu kitapta, tüketim katedrali olarak ifade edilen büyük lüks gemiler, alışveriş merkezleri, restoranlar, kumarhaneler ve tema parklarına dikkat çekilmektedir.

Kitabın birinci bölümünde yazar; İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan ve tüketimin niteliğini değiştirerek her türlü şeyi tüketmemizi sağlayan yapıları (fast-food restoranları, zincir mağazalar, alışveriş merkezleri, yolcu gemileri, spor merkezleri, lüks girişli siteler, eğitim ortamları) değerlendirmiştir. Gelişmiş ülkelerden yayılan söz konusu ortamların, dünyanın diğer alanlarına da yayılarak küreselleşmesini ve dünyadaki tüm nüfusun tüketim tarzları üzerinde değişimlerini belli başlı tür ve örnekler ile ifade etmiştir. Tüketim katedralleri içinde yer alan Disney Dünyası, post-modernizm ve Batı kültürünün turizm ve rekreasyon kavramına uygun olarak yaratılmıştır. İlk tema parkı 1955'te California'da, daha sonra 1971'de Florida'da, 1985'te Tokyo'da ve

* Arş. Gör. Hatice ERDOĞAN, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, haticeerdogan@nku.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0597-7430.

1992’de Fransa’da açılmıştır. Kuzey Amerika’da doğması ve turizm kültürünün aynışmasının bir temsilcisi olmasından dolayı Fransa’da açılan Euro Disney, kültürel Çernobil olarak adlandırılmıştır.¹ Bu bağlamda Ritzer Disney Dünyasını, her tür şeyi tüketmemizi sağlayan yapılar olarak tanımlamıştır. Türkiye’de de sayıları gün geçtikçe artan bu yeni tüketim araçları, özellikle İstanbul’da yoğunlaşmıştır. Tema park, AVM, otel gibi birçok alanı birleştiren İstanbul gibi tüketim merkezlerinin oluşturulmasındaki esas payda, tüketim için daha da büyüü, fantastik ve sihirli ortamlar oluşturmaktır.

İsim satma hakkının 1800’lerin ortasında başlaması ve yaygınlaşmasıyla zincir mağazalar, fast-food restoranları tüm dünyaya yayılmıştır. İfade edilen mekânlar oluşturdukları şirket isimleriyle küresel düzlemde bir marka olmuştur. Küresel etkiye sahip olan Amerikan ve Batı tarzı bu tüketim mekânları, dünyanın bazı yerlerinde yerel gerçekliklere uyum sağlayarak küyerelleşmiştir.² Dünya’da 1950’li yıllarda ortaya çıkan fast-food restoranları, Türkiye’de 1980’li yıllarda faaliyetlerine başlamıştır. Küreselleşmenin ve tüketimin ana merkez mekânları; kataloglar, alışveriş merkezleri ve elektronik alışveriş merkezleri ile etki alanını genişletmiştir. Atası kapalı çarşılar olan alışveriş merkezleri 20.yy’ın başında ortaya çıktıysa da Türkiye’de 1988’de açılmıştır.³ Aynı yıllarda siber alışveriş merkezleri ve internetteki diğer alışveriş seçenekleri aracılığıyla ABD’de tüketim evin içine kadar girmiştir. Bu yüzden yazar ABD’yi *dünyanın en büyük alışveriş merkezi* olarak tanımlamıştır. Tüketim nesne, süreç ve mekânlarının elektronik ortama taşınması, küresel dolaşımdaki hızlanma ve internetin dünyanın birçok bölgesinde kullanılması, küresel tüketimi hızlandırmış, kredi kartları vasıtasıyla Amerikan tarzı aşırı tüketim ve aşırı borçlanma artmıştır.

Turizmin tüketimin bir parçası haline gelmesi; yolcu gemileri, kumarhaneler, müzeler vasıtasıyla gerçekleşmiştir. 1800-1900 yılları arası popülerleşmeye başlayan kruvaziyer gemiler, 1977 yılında ABD’de yayınlanan bir televizyon dizisiyle, ulaşım fonksiyonunu kaybederek eğlence fonksiyonu kazanmıştır. Modern yolcu gemileri içindeki alışveriş merkezi, kumarhane, gece kulüpleri ile insanların çeşitli mal ve hizmetleri tüketmesi ve büyük paralar harcamasına yönelik bir araç haline dönüşmüştür.

¹ Nazmiye Özgüç, *Turizm Coğrafyası / Özellikler-Bölgeler*, 9. Baskı., Çantay Kitabevi, 2017, s. 154.

² Küresel aktörlerin yerel unsurları değerlendirerek hizmet sunması anlamına gelmektedir.

³ Türkiye Alışveriş Merkezleri Potansiyeli Analizi Raporundan yararlanılmıştır.

Eğitim ortamlarının, şehirlerin, hastanelerin, müzelerin tüketim merkezi haline gelmesi, Ritzer tarafından dramatik örnekler ile belirtilmiştir. Yazarın vermiş olduğu örnekler arasında lüks girişli siteler vasıtasıyla sokakların özelleştirilerek pahalı yapıların merkezi haline gelmesi ve bu sitelerde hâkim olan lüks manzaralar ile yaşam tarzının tüketilmesi yer almaktadır. Eğitim kurumlarının diğer üniversiteler ile rekabet edebilmek için sosyal ortamlar oluşturarak öğrencilerin tüketime yönlendirilmesi ve McÜniversitelerin meydana getirilmesi, eserde yer alan bir diğer örnektir. Son olarak hastanelerin otele benzeyen odaları ve müzelerde bulunan hediyelik eşya mağazalarının mevcudiyeti yazarın vermiş olduğu örnekler arasındadır. Bu bölümde tahlili yapılan tüketim ortamları, günümüzde tüketim merkezli yaşam biçiminin mekânsal bolluğunu ortaya koymaktadır.⁴

İkinci bölümde yazar; ilk bölümde bahsedilen yeni tüketim mekânlarının insanların tüketim tarzı ve miktarına olan etkisi, dünyanın diğer bölgelerinin sosyal ve çevresel etkilerine değinmektedir. Yaşadığımız yüzyılda tüketimde meydana gelen dramatik artış, Ritzer'e göre modern reklamcılığın gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Coğrafyada çevreyi nasıl algıladığımız ve algılarımızın çevremizi nasıl etkilediğinin incelenmesi olarak ifade edilen davranışsal coğrafya paradigması; nerede yaşayacağımız, nereden alışveriş yapacağımız gibi soruların cevaplarını incelemektedir.⁵ İnsanların karar vermesine yardımcı olmak üzere tasarlanmış olan modern reklamcılık sektörü, kişilerin mekân imajı olarak kabul edilen zihin haritaları üzerine etki ederek tüketim alanında tutmaktadır. Alışverişin eğlence biçimine dönüştürülmesi, insanların alım gücündeki artış, emekli sayısının artması ve bu kimselerin aktif tüketiciler halini alması, teknolojik değişimle alışverişin her yerden ulaşılabilir hale gelmesi, gençlik piyasasının gelişmesi ve tüketimin küçük yaşlarda başlaması, alışverişi kolaylaştırıcı bir araç olan kredi kartı kullanımının yaygınlaşması gibi unsurlar da tüketimdeki bu artışı desteklemektedir.

1920'li yıllarda üretimde hâkim olan standardizasyon, kitlesel üretim ve dağıtım ile karakterize edilen fordizm ve daha sonrasında post-fordizm döneminde herkes tüketimin bir parçası halini almıştır ve bu mekânlar da insanları istediklerinden daha çok şey satın almaya ikna edecek şekilde yapılandırılmıştır. Yeni tüketim araçlarının dünyanın diğer alanlarına

⁴ George Ritzer, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, çev. Şen Süer Kaya, 3. Baskı., Ayrıntı Yayınları, 2016, ss. 17-49.

⁵ Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, *Beşeri Coğrafya / İnsan, Kültür, Mekan*, 16.Baskı, Çantay Kitabevi, 2012, ss. 48-51.

ihraç edilmesi, yerli kültürün tehlikeye girmesine, kültürel bir standartlaşma ve türdeşleşmeye neden olmuştur. Birçok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkedeki potansiyel müşteriler yazarm ifadesine göre Amerikanlaşmıştır. Bu olayın dünya çapında kabul görmesindeki esas etmen Ritzer tarafından, “komünizmin çökmesiyle birlikte Amerikan modeline karşı dünya çapında varlığını sürdürebilir bir alternatifin yokluğudur.” şeklinde ifade edilmiştir.⁶

Kitabın üçüncü bölümünde üç perspektif üzerinden konuya yaklaşmıştır. Birinci yaklaşım olan Marksist kurama göre, tüketim mekânlarının büyümesi ve gelişmesinde, tüketicinin denetlenmesi ve sömürülmesinin etkisi büyüktür. İkinci yaklaşım; Max Weber’in akılcılaştırma, büyüleme ve büyüünün bozulması üzerine çalışmasıdır. Akılcılaştırma sayesinde tüketiciler üzerinde denetim artmış, tüketim mekânları verimli satış makinelerine dönüşmüştür. Modernizm ile tüketiciler üzerindeki büyüünün bozulması, üçüncü yaklaşım olan Baudrillard’ın post-modern toplumsal kuramı ile farklı bir boyut kazanmıştır. Alman toplumsal kuramcı Karl Marx, üretim araçlarının proleteriyayı meta haline dönüştürmesi ve insanları denetim altına alarak sömürmesini eleştiriyordu. 20.yy’da bu denetim proleteriyadan tüketicilere kaymıştır. Tüketicilerin harcama düzeyinin belirlenmesi, akılcılaştırılmış yeni tüketim araçlarıyla sağlanmıştır. Akılcılaştırma ile büyüü bozulan dünyada tüketime olumsuz etkilendiğini fark eden kapitalist anlayış, bu olumsuz durumu gidermek için tüketim katedralleri/araçları vasıtasıyla büyüü bir dünya yaratmıştır.⁷

Kitabın dördüncü bölümünde yeni tüketim araçlarının akılcılaştırılmasının boyutları, akılcılaştırılmış ortamlarda büyüünün bozulması ve akılcılaştırılmış sistemlerin büyüleme dereceleri ele alınmıştır. Yazara göre tüketim mekânlarının verimlilik, öngörülebilirlik, hesaplanabilirlik gibi unsurlara göre dizayn edilmesi, tüketiciyi kendine çekmek için yapılan tasarımlardır. Weber’in yirminci yüzyıla girerken ortaya koyduğu ve “Batı rasyonalizasyonu” olarak ifade ettiği McDonaldlaştırma teorisinde de belirtilen söz konusu unsurlar, fast-food restoran kurallarının dünyanın giderek daha fazla bölümüne hükmetmesiyle küresel homojenleşmeye sebep olmaktadır.⁸ Birinci unsur olan verimliliğin mekâna yansması, en belirgin şekilde çok fazla ürün

⁶ Ritzer, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, ss. 50-78.

⁷ Ritzer, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, ss. 79-105.

⁸ George Ritzer, *Küresel Dünya*, ed. İlkay Özküraplı, çev. Melih Pekdemir, 1. Baskı, 2011, s. 281.

çeşitliliğini içinde barındıran ve bireylerin etkili ve hızlı şekilde alışveriş yapmasını sağlayan alışveriş merkezlerinde görülmektedir. Akılcılaştırmanın ikinci vurgusu olan hesaplanabilirlik kalite aleyhine miktara yapılan vurgudur. Bu bağlamda ürünler tüketiciye “büyük, süper” başlıklarıyla sunulmaktadır. (bkz. Fast-food restoranları) Öngörülebilirlik ilkesi, “tüketim mekânlarının tüketiciye dünyanın neresinde olursa olsun, türdeş ürünler sunması” şeklinde tanımlanabilir. Akılcılaştırmanın artmasının sosyal, kültürel ve çevresel etkileri Ritzer tarafından akılcılığın akıldışılığı şeklinde ifade edilmiştir. Özgünlüğün ortadan kalması ve benzerliğin yaygınlaşması küresel direniş ile karşı karşıya kalmıştır. Gerçekten de hesaplanabilirlik ilkesi kapsamında oluşturulan büyük ve sağlıksız yiyeceklerle sağlık sorunları ortaya çıkmakta ve yerel ürünleri tehdit etmektedir. Bu bağlamda Yavaş Yiyecek Hareketi, Gönüllü Basitlik Hareketi gibi oluşumlar meydana gelmiştir. Yine fast-food sanayi, doğada yok olmayan muazzam miktarlarda çöp yaratmakta ve çevreyi olumsuz etkilemektedir. Akılcılaştırmanın bu olumsuz özelliklerine karşın, yeni büyüleme türleri ortaya çıkmış ve tüketime hizmet etmektedir. İleri teknolojilerin kullanılması büyü, verimli ve pratik gelmekte bu yolla da tüketimi etkilemektedir.⁹

Kitabın beşinci bölümünde tüketim araç ve mekanlarında yer alan ileri teknolojilerin meydana getirdiği gösteri ve simülasyon özelliklerinin yeniden büyülenmeyi sağlayarak tüketime hizmet etmesi, örnekler ile belirtilmiştir. J. Baudrillard’ın bakış açısıyla açıklanan gösteri kavramı yazara göre fuarlar ve sergiler ile geçmişte de vardı. Yeni olan ise teknolojik gelişmeler ile farklı bir boyut kazanarak, gerçeği geri planda bırakması ve simülasyona dönüşmesidir. Rasyonalitenin irrasyonel hale gelmesi, tüketim mekânlarının istenen kârları sağlayamaması, tüketiciyi çekmek için ortamların gösteri mekânlarına dönüşmesini beraberinde getirmiştir. Sembol ve imgeler ile tüketim araçlarında yeniden büyülenmenin sağlanması, toplum ve mekân üzerinde değişim yaratmıştır. Fransız toplumsal düşünür Guy Debord’ın “The Society of Spectacle” (Gösteri Toplumu) adlı eserindeki “*gösteri, tüketicilik ve metalar ile yakından ilişkilidir. ...Metalar ve onların çevresindeki gösteriler yalnızca ekonomiyi değil tüm toplumu da egemenliği altına almıştır.*”¹⁰ ifadesine yer veren Ritzer’e göre, gösteri ve simülasyonlar tüm ortamların yapay hale gelmesine neden olmaktadır. Gösterinin gündelik hayatı kontrol altına alarak tüketim isteğini artırdığı, mekânsal

⁹ Ritzer, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, ss. 106-34.

¹⁰ Guy Debord, *Gösteri Toplumu*, çev. Ayşen Ekmekçi, Okşan Taşkent, 9. Baskı., Ayrıntı Yayınları, 2019, s. 36.

değişime yol açtığı ve bireyleri pasifleştirdiği birçok akademik çalışmada ifade edilmiştir. *Neden bu kadar çok insanın simüle edilmiş ortamları gerçek dünyadan daha seyirlik bulur?*¹¹ sorusuna yazar, simülasyon ile bireylerin gündelik yaşamın gerçeklerinden uzaklaşması, sunulan nesnelere sayesinde farklı bir dünyada yer alması ve gösteri mekanlarına erişimin daha kolay olması şeklinde ifade etmiştir.¹²

Kitabın altıncı bölümünde, zaman ve mekân sınırlarının ortadan kalkmasına bağlı olarak yeni tüketim yollarının ortaya çıkışı ele alınmaktadır. Tüketim katedralleri şeklinde ifade edilen bu mekânlar arasındaki sınırların ortadan kalkması, yeniden büyülenme süreci olarak tanımlanmaktadır. Baudrillard sınırların ortadan kalkmasını birbirine geçme şeklinde ifade etmiş, *geleneksel kutupların tek bir kutup haline dönüşmesi* şeklinde tanımlamıştır.¹³ Yazar bu olgunun ortaya çıkmasını tarihsel perspektifte değerlendirmiştir. Yazara göre Sanayi Devrimiyle ürün çeşitliliğinin artması ve bu çeşitliliğin tüketiciye sunulduğu ortamların modernizm neticesinde katı sınırlarla ayrılması (kasap, fırın, manav gibi) günümüz tüketimi için varlığını sürdürememiştir. Tamamen yok olmasa da bu tür dükkânlar azalmıştır. Mekânlar arasındaki sınırlar o kadar kalkmıştır ki alışveriş ve eğlence arasındaki sınır tamamen yok olmuştur. Toplumsal coğrafya alanında önemli bir isim olan David Harvey'in "Post-modernliğin Durumu" adlı çalışmasında vurguladığı zaman ve mekân sıkıştırılması kavramı yazarın değindiği başlıklardan birisidir. Gerçekten de teknoloji sayesinde evlerimizin içine giren tüketim araçları, zaman ve mekân engelini ortadan kaldırmıştır.¹⁴

Kitabın son bölümünde yeni tüketim araçlarının toplumdaki etkileri ve geleceği ele alınmıştır. Ekonomik büyümeye bağlı olarak çok uluslu şirketlerin tekeline geçen tüketim mekânları, dünyanın her tarafında artan türdeşliğe sebep olmaktadır. Yazar bu durumu *aynılığın cehennemi* olarak ifade etmekte, toplumun söz konusu duruma beklenen muhalefeti göstermediğini ifade etmektedir. Mekânsal değişimlerin yanında toplumsal ve bireysel alışkanlıklar da dönüşüme uğramıştır. Ritzer tatil ya da dışarı çıkmayı düşünen birçok insanın uygulanabilir alternatiflerin yokluğundan dolayı mutlaka zamanının belli bir kısmını tüketim katedrallerinde geçirdiğini ifade ederek durumu örneklendirmiştir. Bu

¹¹ Jean Baudrillard, *Simulations*, Semiotext(e), Inc., 1983, s. 57.

¹² Ritzer, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, ss. 135-65.

¹³ George Ritzer, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, çev. Şen Süer Kaya, 3. Baskı, Ayrıntı Yayınları, 2016, s. 284.

¹⁴ Ritzer, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, ss. 166-210.

Erdoğan, H. (2019). George RİTZER, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, Ayrıntı Yayınları: 2016, 336 Sayfa, ISBN: 978-975-539-313-1. ABAD, 2(4), 363-369.

bağlamda insanlar yalnızca zaman ve ürünleri tüketmemekte, mekânları da tüketmektedir. Gösterişli tüketim kuramı (Veblen The Teory of the Leisure Class)¹⁵ sosyal sınıfla tüketim arasındaki ilişkiyi net bir şekilde ifade etmektedir. Yazar son olarak toplum içinde ekonomik büyüme devam ettikçe tüketiciliğin yayılmaya devam edeceğini, *tüketimdeki artışın yok olmayı bırakın, azalma belirtisi dahi göstermeyeceğini* ifade etmektedir. Kitaptaki en önemli soru ise, tüketimle tanımlanır hale gelen toplumun daha anlamlı bir yaşamı nasıl sürdüreceğidir.¹⁶

Kaynakça

- BAUDRILLARD Jean, *Simulations*, Semiotext(e), Inc., 1983.
- DEBORD Guy, *Gösteri Toplumu*, çev. Ayşen Ekmekçi, Okşan Taşkent, 9. Baskı., Ayrıntı Yayınları, 2019.
- ÖZGÜÇ Nazmiye, *Turizm Coğrafyası / Özellikler-Bölgeler*, 9. Baskı., Çantay Kitabevi, 2017.
- RITZER George, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, çev. Şen Siter Kaya, 3. Baskı., Ayrıntı Yayınları, 2016.
- RITZER George, *Küresel Dünya*, ed. İlkay Özküraplı, çev. Melih Pekdemir, 1. Baskı., 2011.
- TÜMERTEKİN Erol, Nazmiye ÖZGÜÇ, *Beşeri Coğrafya / İnsan, Kültür, Mekan*, 16. Baskı., Çantay Kitabevi, 2012.
- VEBLEN Thorstein, *The Theory of the Leisure Class*, Courier Corporation, 2012.

¹⁵ Thorstein Veblen, *The Theory of the Leisure Class*, Courier Corporation, 2012, s. 118.

¹⁶ Ritzer, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*, ss. 211-56.

1532 TARİHLİ MÜSELLEM DEFTERİNDE TEKİRDAĞ NAHİYESİ – II

Levent KAYAPINAR*

Elif BAKSI**

Bahar ÖZVARDARLI***

Mustafa ÇELEBİ****

Öz: Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda Orhan Gazi savaş zamanı sefere katılmak, barış döneminde de tarımla uğraştırılmak üzere ilk piyade teşkilatı olarak *yaya ve müselle* ocağını kurmuştur. Müslüman Türklerden oluşan yayalar, yaptıkları görev karşılığında olağan üstü vergiden muaf tutulmuştur. Yayaların bu muafiyetlerini ifade etmek için *müselle* kelimesi kullanılmıştır. Fetret Devrinden sonra ise müselle kelimesi bu teşkilatın içinde yer alan yayalardan daha ziyade atlı askerler için kullanılmaya başlamıştır Osmanlı'nın ilk fethettikleri bölgelerde müsellemlerin rolü oldukça önemlidir. Çalışmanın konusu olan Tekirdağ Nahiyesi'ne ait müselle kayıtlarına 1532 tarihli Çirmen Livası müselle defterlerinden ulaşılmıştır. Defterin 224 - 364 sayfaları *Tekfurdağı* olarak isimlendirilen ve Çirmen müselle livasının en büyük nahiyesi olan Tekirdağ'a ayrılmıştır. Defterin ilk bölümünü kapsayan 224 ila 299 kısmı Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisinin 3 sayısında 153 ila 233 sayfaları arasında yayımlanmıştır. Defterin ilgili bölümünün hacimli olmasından dolayı bu sayıda çalışmanın ikinci kısmını oluşturan defterin 300 ila 365 sayfaları arası Latin harflerine

*Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. leventkavapinar@hotmail.com, ORCID 0000-0003-2090-4149.

**Arş. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. ebaksi@nku.edu.tr, ORCID 0000-0003-2680-4114.

***Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi. bozvardarli@nku.edu.tr.

****Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi. celebimustafa59@gmail.com.

aktarılmıştır. Çalışmanın amacı, dönemin en önemli kayıtlarından biri olan müselleme defterleri aracılığıyla Tekirdağ müselleme ocaklarını gün yüzüne çıkarmak ve Tekirdağ şehir tarihine ışık tutmaktır.

Anahtar Sözcükler Osmanlı, Rumeli, Balkan, Tekirdağ, Askeri Teşkilat Müsellem Defteri, Yaya ve Müsellem.

TEKİRDAĞ DISTRICT IN THE MÜSELLEM DOCUMENT OF 1532 – PART II

Abstract: During the foundation of the Ottoman state at the time of Orhan Gazi, the first infantry organization *yaya* and *müsellem* was established in order to participate in war time expeditions, to deal with agriculture in peace period. *Yaya* consisting of Muslim Turks were exempted from extraordinary taxes in exchange for their duties. In order to express these exemptions of *yaya*, the word *müsellem* was used. After the interregnum/fetret period the word *müsellem* has been used for horsemen than the pedestrians in this organization. The role of *müsellem* in the early conquest regions by Ottomans was quite important. The *müsellem* register of Tekirdağ District, which is the subject of the present study, were obtained from the *müsellem* records of Çirmen liva from 1532. The pages between 224 to 299 chapters, covering the first part of the register, were published in pages between 153 to 233 in the third issues of the Journal of Anatolian and Balkan Studies. Due to the relevant part of register is sizable, in this study we prefer to transcribe into only the pages between from 300 to 365 as the second part of the study. The aim of this study to enlighten the history of the Tekirdağ city and to reveal the organization of *müsellem* troops in Tekirdağ thanks to the *müsellem* registers, one the most important sources of the period.

Key Words Ottoman, Roumelia, Tekirdağ, Müsellem Document, Yaya and Müsellem.

Giriş

Tekirdağ ilinin Osmanlı dönemine ait en eski kayıtlarından birisi de Çirmen Livasına ait müselleme defteridir. Yeniçeri ocağının teşekkülünden önce Sultan Orhan döneminde kurulan ilk piyade teşkilatı *yaya* ve *müsellem*lerdir. Bu teşkilatın kaynağını maaşları askeri seferler ya da savaş zamanında ödemek üzere ağırlıklı olarak meslekleri askerlik olmayan köylü gençlerden oluşuyordu. Savaşa ya da sefere katılan bu gençler arasında her ihtiyaç duyulduğunda askeri hizmete geleceğini beyan edenlere çiftlik tahsis edilmiş, böylece daimî askeri statüye geçmişlerdir. Askeri sefer esnasında maaş alıp sefer sonrasında ise döndükleri memleketlerinde tarımla uğraşan bu yayalardan askeri statüye geçince olağanüstü vergiler alınmamaya başlamıştır. Yayaların bu vergi muafiyetlerini ifade etmek için “*müsellem*” kelimesi kullanılmış ve böylece *yaya* ve *müsellem* tabiri birlikte kullanılmaya başlanılmıştır. Fetret devrinde ve Düzmece Mustafalar olayları esnasında ise Rumeli’ndeki yayalar ve *müsellem*lerin pek çoğu piyadelikten atlı birliklere dönüştürülmüştür. İşte bu atlı birlikler için ise sadece *müsellem*

tabiri kullanılmaya başlanmıştır. Böylece piyadeler için yaya, sipahiler için ise müsellemler kelimesi yaygın olarak kullanılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde yaya ve müsellemler teşkilatına Bitinya bölgesinde ve Batı Anadolu'da Rumeli'nde ise Trakya'da ve Meriç vadisinde rastlanır. Bu topraklar Osmanlı'nın ilk fethettiği yerlerdir ve buraların fethinde yaya ve müsellemlerin çok önemli rol oynadığı muhakkaktır. II. Murat döneminde ise Balkanların çok daha ötesine geçilmiş olmasına rağmen fetret devri öncesi kurulan yaya ve müsellemler teşkilatı daha sonra fethedilen bölgelere taşınmamıştır. Fetret ve taht kavgaları sırasında özellikle Düzmece Mustafa olayında yayalardan pek çoğu müselleme çevrilmiş ve ellişer akçe harçlık vermeye başlanmıştır. Bu harçlığın kaynağı ise yamaklardır. Tekirdağ ile ilgili kısımlarını yayınladığımız defterin başında müsellemler eşkıncilerin kanunnamesi bulunmaktadır ve bu durumun sefer esnasında tatbik edildiği kanunnamede de teyit edilmektedir. Müsellemler ocak şeklinde teşkilatlanmıştır. Genelde bir müsellemler ocağı sefere nöbet ile giden üç müsellemler (atlı) askerden ve bunların masrafını karşılamak üzere her biri elli akçe harçlık veren ve yamak diye adlandırılan kişilerden oluşuyordu. Ayrıca her bir ocağa zemin diye tabir edilen tarlalardan oluşan bir çiftlik tahsis ediliyordu. Bu sayılarda bazı değişiklikler olmakla birlikte genel olarak bir müsellemler ocağı, bir çiftlik üç müsellemler ve dokuz yamaktan oluşuyordu.

Yayınımı yaptığımız Tekirdağlı müsellemler nahiyesinin de yer aldığı Çirmen Livası müsellemler defteri 17-27 Nisan 1532 tarihleri arasında kayda geçirilmiştir. Defterin ilk sayfasında Çirmen müsellemler livasının Çirmen, Ergene, Hasköy, Yenice-i Zağra, Akça Kızanlık ve Tekirdağ nahiyelerinden oluştuğunu gösteren bir fihris yer almaktadır. Defterin ikinci sayfasında müsellemler kanunnamesi bulunmaktadır. Üçüncü sayfa boş olup dördüncü sayfada ise defterin Kanuni Sultan Süleyman döneminde fi evasıt-ı şehr-i Ramazanü'l-mübarek sene semane ve selasin ve tisamie tarihinde tutulduğu belirtilmektedir. Defterin 5 ila 74. sayfaları arasında Çirmen, 76 ila 94. sayfaları Ergene, 96 ila 152. sayfaları Hasköy, 154 ila 201. sayfaları Yenice-i Zağra, 202 ila 222. sayfaları Akça Kızanlık ve 224 ila 364. sayfaları arası ise Tekirdağ olarak tesmiye edilen Tekirdağ nahiyesine ayrılmıştır. Defterin 367 ve 369. sayfaları ise hassa taycıyanlara tahsis edilmiştir. Defter toplam 369 sayfadan oluşmaktadır. Deftere sayfa numarası verilirken sehven 163. sayfadan 167. sayfaya geçiş yapılmaktadır. Defterin başında 2, sonunda 3 ve nahiyeler arasında birer sayfa olmak üzere toplam 11 sayfa üzerinde yazı bulunmayıp sayfalar boş durumdadır. Yazılı sayfaların toplamı 359'dur. Defter, cilt kapaklı olup cildin iç sayfası ebrusuzdur. Defterin ebadları 36x17 cm abatlarındadır ve İstanbul'da Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Fonunda TT 172 numara ile muhafaza edilmektedir. Tekirdağ nahiyesine ayrılan sayfa sayısı 140 sayfa tutmaktadır. Defterde Tekirdağ nahiyesine ayrılan sayfa sayısı tüm defterin %39'nu oluşturmaktadır. Bu durum Çirmen müsellemler livasında Tekirdağ'dan daha büyük bir nahiyenin

olmadığını göstermektedir. Bu yönüyle Tekirdağ Balkanlardaki en büyük müsellemler nahiyesi durumundadır.

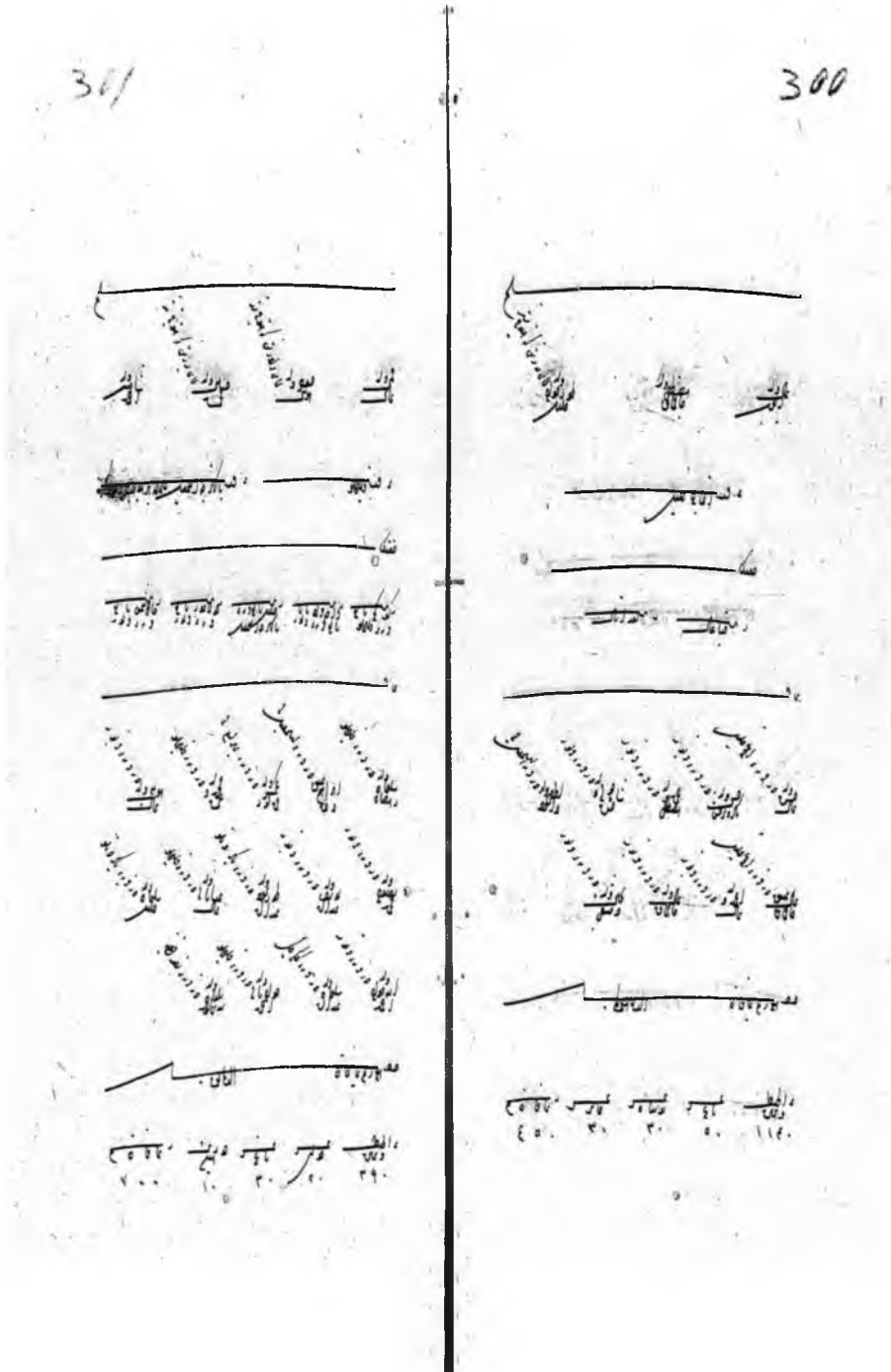
Tekfurdağı nahiyesinin 140 sayfa tutan müsellemler kayıtları derginin bir sayısında yayımlanması için hacimli miktarda bulunmasından dolayı iki parçaya ve iki ayrı sayıda yayımlanması planlanmıştır. Tekfurdağı müsellemler defterinin yayını orijinal Osmanlıca metnin 2 sayfa şeklinde tek numaralı sayfalarda gösterilmesi ve bu iki sayfanın latin harflerine çevrilmiş hali ile derginin çift sayfalı numaralarında yer alması şeklinde terkip edilmiştir. Tekirdağ müsellemler ocaklarına tahsis edilen çiftliklerin hangi köylerde tahsis edildiği müsellemler ve yamakların hangi köylerden oluşturulduğu kayıtlar arasında yer almaktadır. Bu sayıda yayımlanan kısımda bazı yazılış farklılıklarıyla Afşar, Afşarlı, Ahmedce, Ahriyan Hamza, Ahriyanlu, Arab Hacı, Atmaca Halil, Avşar, Avşarlı, Banadoz, Bargırlü, Bayraklı, Bayramlı, Behramlı, Bekirceli, Bıyık Ali, Buğurdanlı, Caş, Çayırköy, Dedecikli, Değirmenci Ahmed, Delü Ahmed, Demirli, Demirli Ali, Demürcüli, Depe, Dereköy, Develi, Doğanca, Doğanca, Dumanlı, Dumanlıkaya, Emir İsa, Emir Yakublu, Evciler, Fahreddinlü, Fakireoğlu, Generli, Generli, Malkoç dahi derler, Göğecikli, Güğecik, Güvençli, Hacılar, Hamzaca, Hasan veled-i Asilbey, Hayme, Hayrabolu, İncik, İncipazar, İsmaili, İvazfakih, Kadı, Kalaycı, Kandamış, Kanlıca, Kanlıcı, Kapaklı, Kapaklı, Karabezirgân, Karaca Murad, Karaca Muradlı, Karaevli, Karahisarlı, Karahisarlı ma'a çiftlik ez karye-i Demirli Ali, Karamanlı, Karapazargan, Karapınar, Karapınar tabi-i Tekfurdağı takrib-i karye-i Hamzaca, Karasel, Kaşıkçı, Kaşıklı Ahmed nam-ı diğer Sarraflu, Kayı, Kılıçlı, Kınıklar, Kınıklı, Koyunluca Ali, Köpekli, Köseilyas, Köseömerli, Köstemez, Köstemezli, Küçük Hıdır, Küçük Pınarlı, Küçük Yahyalı, Malkara, Malkoç, Moğoltay, Musluk Şeyh, Müsellem, Müsellemcik, Müsellem İlyas, Naib, Naib İshak, Numanlı, Nusratfakih, Nusret Fakih, Nusretlü, Ortacaköy, Oruçbeğli, Oruçbeğlü, Osmanlı, Osmanlı ma'a çiftlik-i Emir İsalu, Pazargah, Pazarlı veled-i Nedi der karye-i Generli, Pınarlı, Pınarlı Büzurg, Receb, Rodosçuk, Rumcalı, Sarraflu, Sekbanlı, Sekid-i Aher, Sekidli, Sekitli, Semedlü, Sığırlı Karı, Sultan, Sultan Şah, Sultan Şahlu, Şehreküstü, Şerancanlı, Timur Şeyh, Uğurlu, Ulamış, Umudca, Umurca, Uramış, Yağcı, Yalnızca İsmail, Yalnızca İsmaili, Yapağıcılı, Yayabaşı, Yeniçerilü, Yörük köyleri yer almaktadır.

İmla bakımından Osmanlıca orijinal metinde günümüz Türkçesinden bazı farklılıklar vardır. Çoğu zaman d- harfi t sesi ile karşılır ve t ile te harfleri ile gösterilir. Örneğin Anadolu yerine Anatolu, Durmuş yerine Turmuş şeklinde t harfi kullanılarak yazılır. Demirli ise Timurlu şeklinde te harfi ile kaydedilmektedir. Bazen ses değişimleri ile de karşılırız. Osmanlıca metinde Fahreddinli olarak yazılan köy günümüzde Ferhadanlı, Muharremli şeklinde yazılan karye bugün Mahramlı olarak telaffuz edilmektedir. Benzer durum Sekitli/Sekidli/ Seğidli/Seyitli şeklinde teleffuz edilen köy için de geçerlidir. Biz çeviri yazıda orijinal metindeki yazımı göstermekle birlikte

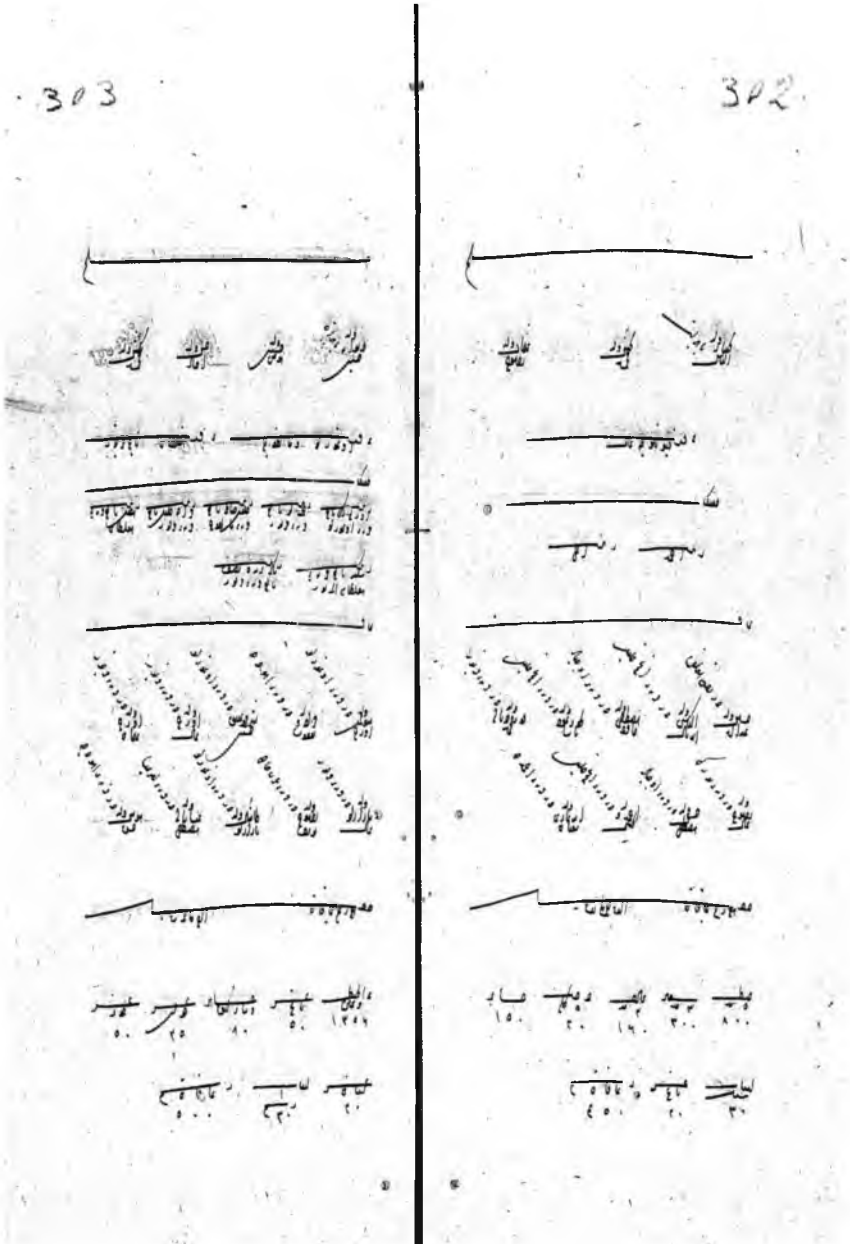
Kayapınar, L. Baksı, E. Özvardarlı, B. Çelebi, M. (2019). 1532 Tarihli Müsellem Defterinde Tekirdağ Nahiyesi-II. ABAD, 2(4), 371-441.

günümüzdeki kullanımı tercih ettik. Bazen de aynı yerleşim biriminin Akça Halil/ Ağca Halil / Ağaç Halil şeklinde değişik imla ile yazıldığı da görülmektedir. Bu üç yazımında aynı köy ifade etmek için kullanıldığını çeviri yazısında göstermeye çalıştık. Tekirdağ merkez, ilçeleri ve civar illerdeki bazı köyleri de kapsayan bu kaynak Tekirdağ müsellemlerinin ana kaynağının Trakyalı Türk Müslüman unsuru olduğunu kanıtlayacağı kadar metin yayının Tekirdağ Tarihi çalışmalarına katkı sunacağı kanaatindeyiz.

1532 TARİHLİ ÇİRMEN MÜSELLEM DEFTERİNDE TEKİRDAĞ NAHİYESİ – II (Sayfa 300-365)

<p>Sayfa 301 Müsellem Memi veled-i Ali Cafer veled-i Musa be ca-yı biraderes ki müteveffa şod Hüseyin veled-i Mehmed be ca-yı pederes ki müteveffa şod Şahin veled-i Ahmed An karye-i Kılıçlı An karye-i Yalnızca İsmail zamime ber müceb-i defter-i köhne Çiftlik Zemin-i Gökçe tabi-i karye-i Kılıçlı Zemin-i Karaca Murad Baba tabi-i karye-i mezbur Zemin-i Halil tabi-i karye-i Yalnızca İsmail Zemin-i Kulaguz tabi-i karye-i mezbur Zemin-i Hacı Şems tabi-i karye-i mezbur Yamak Süleyman veled-i Ramazan der karye-i Kılıçlı İbrahim atik-i Dede der karye-i İsmaili Ömer veled-i Karagöz der karye-i Bayramlı Mehmed veled-i Hamza der karye-i Kılıçlı Musa veled-i Ali der karye-i mezbur Nasuh veled-i Mehmed der karye-i mezbur Yusuf veled-i Abdullah der karye-i mezbur Turgut veled-i Abdullah der karye-i Yeniçerilü İsa Bali veled-i Ali der karye-i Kılıçlı Süleyman veled-i Halil der karye-i Bekirceli İne Hoca veled-i Ahmed der karye-i mezbur Süleyman veled-i Abdullah der karye-i Güğecik Hoca Bali veled-i Ahmed der karye-i Kılıçlı Balaban veled-i Seydi Ahmed der karye-i Nusratfakih Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1150 An el hınta ve gayruhu 390 Öşr-i kovan 20 Öşr-i bağ 30 Kuru meyve 10 Resm-i yamagan 700</p>	<p>Sayfa 300 Müsellem Ali veled-i Eyyüb Mustafa veled-i Çakmak Tur Hoca veled-i Halil be ca-yı pederes ki müteveffa şod An karye-i Atmaca Halil Çiftlik Zemin-i Kaya Ali Zemin-i Buğdaylı Yamak Hasan veled-i Ali der karye-i Atmaca Halil Hasan veled-i Tanrıvermiş der karye-i mezbur Hamza veled-i Mustafa der karye-i mezbur Şahkulu veled-i Hasan der karye-i mezbur Lütfi veled-i Davud der karye-i İsmailce Ali atik-i Çakmak der karye-i Atmaca Halil Ahmed veled-i Ali der karye-i mezbur Ali veled-i Çakmak der karye-i mezbur Yahya veled-i Dimaşki der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1700 An el hınta ve gayruhu 1140 Öşr-i bağ 50 Öşr-i bostan 30 Öşr-i Çayır 30 Resm-i yamagan 450</p>
---	--

<p>Sayfa 303 Müsellem Divane veled-i Habil ba berat Hüseyin veled-i Musa Hasan veled-i Ahad Bektaş veled-i Mehmed An karye-i Uğurlu ve Malkoç An karye-i Moğoltay tabi-i mezbur Çiftlik Zemin-i Oruç Beyi tabi-i karye-i Uğurlu Zemin-i Hamidlü tabi-i karye-i mezbur Zemin-i Halil Hayyad tabi-i karye-i Malkoç Zemin-i Karaca Halil tabi-i karye-i mezbur Zemin-i Mukbil tabi-i karye-i Moğoltay Zemin-i Sekine tabi-i karye-i Moğoltay el-mezbur Zemin-i Bekir yerinde nısf tabi-i karye-i mezbur Yamak Sevindik veled-i Oruç der karye-i Uğurlu Murad veled-i Yakub der karye-i Umurca Şirmerd atik-i Hüseyin der karye-i Habil Oruç veled-i Ali der karye-i mezbur Oruç veled-i Osman der karye-i mezbur Pazarlu veled-i Ali der karye-i mezbur Nasuh veled-i Yusuf der karye-i Arab Hacı Taşlı veled-i Pazarlu der karye-i Uğurlu İsa Bali veled-i Mustafa der karye-i Emir İsa Musa veled-i Hasan der karye-i Umurca Hasıl ma'a Resm-i yamagan 2120 An el hınta ve gayruhu 1356 Öşr-i bağ 50 Çayır ve Sazlık 80 Öşr-i kovan 25 Öşr-i cevz 50 Öşr-i ketan 20 Asiyab 1 Resm 30 Resm-i yamagan 500</p>	<p>Sayfa 302 Müsellem Bahtiyar veled-i İlyas ba berat Yahya veled-i Mehmed Osman veled-i Nasuh An karye-i Koyunluca Ali Çiftlik Zemin-i Ahmed Zemin-i Ahi Yamak Hüseyin veled-i Abdullah der nefsi-i Malkara İlyas veled-i İnebeyi der karye-i Atmaca Halil Mustafa veled-i Davud der karye-i Evciler Turgut veled-i Paşa der karye-i Atmaca Halil Kurd Bali veled-i Mehmed der karye-i mezbur Nasuh veled-i Ali der karye-i Yörük Hasan veled-i Mustafa der karye-i Evciler Ahmed veled-i Yahya der karye-i Atmaca Halil İnegazi veled-i Şaban der karye-i Ahmedce Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1930 Hınta 5 müd 800 Şair 3 müd 300 Alef 2 müd 160 Duhne 5 kile 20 Çayır 150 Asiyab sey1 30 Öşr-i bağ 20 Resm-i yamagan 450</p>
---	--

305

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام على
المرسلین

الحمد لله رب العالمین

والصلاة والسلام على
المرسلین

والصلاة والسلام على

المرسلین
والصلاة والسلام على
المرسلین
والصلاة والسلام على
المرسلین

والصلاة والسلام على

المرسلین
والصلاة والسلام على
المرسلین
والصلاة والسلام على
المرسلین

306

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام على
المرسلین

الحمد لله رب العالمین

والصلاة والسلام على
المرسلین

والصلاة والسلام على

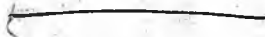
المرسلین
والصلاة والسلام على
المرسلین
والصلاة والسلام على
المرسلین

والصلاة والسلام على

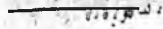
المرسلین
والصلاة والسلام على
المرسلین
والصلاة والسلام على
المرسلین

<p>Sayfa 305 Müsellem Tuğrul veled-i Hamza be ca-yı Tayfur ki müteveffa şod Mehmed veled-i Veli Nur Dede veled-i İdris Mehmed veled-i Veli An karye-i Uğurlu An karye-i Değirmenci Ahmed Çiftlik Zemin-i Baba Ali Zemin-i İvaz nısf Zemin-i Hamza nısf Zemin-i Urbeyli Zemin-i Dursun tabi-i karye-i Değirmenci Ahmed Zemin-i Urbeyli tabi-i karye-i Değirmenci Ahmed Yamak Mustafa veled-i Nasuh der karye-i Pınarili Ali veled-i Tuğrul der karye-i Ahmedce Memi veled-i Tuğrul der karye-i mezbur Yunus veled-i Hızır der karye-i mezbur Mustafa veled-i Veli der karye-i mezbur Nebi veled-i Hacı der karye-i mezbur Ali veled-i Abdullah der karye-i Değirmenci Ahmed Berat veled-i İbrahim der karye-i mezbur Murad veled-i Mustafa der karye-i Develi Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1865 An el hınta ve gayruhu 1085 Öşr-i bağ 200 Öşr-i kovan 50 Çayır ma sazlık 80 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 304 Müsellem Musa atik-i Hızır ba berat Güvenç veled-i Ali İsmail atik-i Hüseyin An karye-i Sekid-i Aher Çiftlik Zemin-i Mustafa Zemin-i Aydın Yamak Turbali veled-i Güvenç der karye-i Sekitli Hasan veled-i Devlethan der karye-i mezbur Musa veled-i Pazarlu der nefsi-i Hayrabolu Balaban veled-i Hızır der karye-i Sekitli Aydoğdu veled-i Ramazan der karye-i mezbur İlyas veled-i İsmail der karye-i mezbur Mahmud veled-i Ahmed der karye-i mezbur İbrahim veled-i Ramazan der karye-i mezbur Kasım atik-i Saru der karye-i Köpeklü Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1615 An el hınta ve gayruhu 1050 Öşr-i meyve 50 Öşr-i bağ 50 Asiyab nısf Resm 15 Resm-i yamagan 450</p>
--	---

304

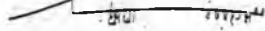
Handwritten text in Ottoman script, possibly a list of names or titles.

Handwritten text in Ottoman script.

A block of handwritten text in Ottoman script, arranged in several lines.

Handwritten text in Ottoman script, possibly a list of numbers or small entries.

Handwritten numbers: 2000 and 200.

308

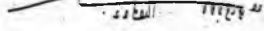
Handwritten text in Ottoman script.

Handwritten text in Ottoman script.

A block of handwritten text in Ottoman script, arranged in several lines.

Handwritten text in Ottoman script, possibly a list of numbers or small entries.

Handwritten numbers: 1000 and 200.

<p>Sayfa 307 Müsellem Hasan veled-i Azab Musa veled-i Mustafa Mehmed veled-i Doğan An karye-i Sığırılı Karı Çiftlik Rahman Han Paşa yerinden nisf ve beylik yerden bir pare Yamak Seydi Ali veled-i Emir der karye-i Sekbanlu Mustafa veled-i Musa der karye-i Bıyık Ali Yaban veled-i Musa der karye-i Karabezirgân Musa veled-i Muzaffer der karye-i Kılıçlı İsa Bali veled-i Mustafa der karye-i Bıyık Ali Pir Memi veled-i İshak der karye-i mezbur Kasım veled-i Abdullah der karye-i Fahreddinlü Rahmet veled-i Salih der karye-i Bıyık Ali Mustafa veled-i Abdullah der karye-i Yayabaşı Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1700 An el hınta ve gayruhu 1140 Çayır 30 Öşr-i kovan 30 Öşr-i meyve 30 Öşr-i bostan 20 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 306 Müsellem Memi veled-i Selçuk be ca-yı biraderes ki müteveffa şod Çalapverdi veled-i Selçuk Hızır Bali veled-i Selçuk An karye-i Koyunluca Ali Çiftlik Zemin-i Mehmed Zemin-i Nusret Zemin-i Beğmiş Yamak Ayvaz ırgad Mustafa Çelebi der nefsi-İneçik Dursun veled-i Rufiya der karye-i Kınıklar Memi veled-i Umur der karye-i Ahmedce Mahmud veled-i Abdullah hizmetkar-i Hasan Bey der nefsi-İ Rodosçuk İnebeyi veled-i Tayfur der nefsi-İneçik Ali veled-i Şaban der karye-i Ahmedce Ali veled-i Yunus der karye-i Atmaca Halil Durbeyi veled-i Seydi der karye-i mezbur Dede Bali veled-i Şaban der karye-i Ahmedce Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1515 Hınta 3 müd 600 Şair 2 müd 200 Alef 2 müd 10 kile 200 Öşr-i kovan 15 Çayır 20 Asiyab bab 1 Resm 30 Resm-i yamagan 450</p>
---	---

309

Handwritten musical notation on page 309, featuring several staves with notes and lyrics in Ottoman Turkish script.

308

Handwritten musical notation on page 308, featuring several staves with notes and lyrics in Ottoman Turkish script.

<p>Sayfa 309 Müsellem Murad veled-i Ömer be ca-yı biradereş ki müteveffa şod İnebeyi veled-i Mahmud Mürüvvet veled-i Ömer ba berat An Karye-i Köpekli Çiftlik Zemin-i Ömer Zemin-i Bayezid Zemin-i Hacı Murad Yamak Bayezid veled-i Mansur der karye-i Köpekli Ferhad veled-i Abdullah der karye-i mezbur Abdullah atik-i Yusuf der karye-i Receb Mustafa veled-i Kulfal der karye-i Köpekli Ferhad veled-i Abdullah der karye-i Hacılar İlyas atik-i Ömer der karye-i Köpekli Hüseyin veled-i Abdullah der karye-i mezbur Solak Hamza veled-i Abdullah der karye-i Hacılar Şirmerd atik-i Mustafa der karye-i Bayraklı Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1770 An el hinta ve gayruhu 1185 Öşr-i bağ 60 Öşr-i bostan 10 Öşr-i kovan 15 Öşr-i meyve 20 Asiyab 1 Resm 30 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 308 Müsellem Memi veled-i Yusuf ba berat Seydi veled-i Yusuf Mustafa veled-i Yusuf ba berat An karye-i Sultan Şalı Çiftlik Zemin-i Kaya Ali Zemin-i Timurhan Yamak Emir veled-i Saruhan der karye-i Receb Mürüvvet veled-i Şamil der karye-i Avşar Şahin veled-i Seydi der karye-i Sultan Ali veled-i Hacı Halil der karye-i mezbur Nasuh veled-i Yusuf der karye-i mezbur Mustafa veled-i Abdullah der karye-i Banadoz İbrahim veled-i Baki der karye-i Evciler Mahmud veled-i Ahmed der nefsi-Rodosçuk Ahmed veled-i Mahmud der karye-i Dereköy Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1670 Hinta 4 müd 800 Şair 1 müd 100 Alef 3 müd 240 Duhne 2 kile 8 Çayır 30 Öşr-i bağ 20 Öşr-i cevz 12 Resm-i kuru meyve 10 Resm-i yamagan 450</p>
--	---

311

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef. The notation includes various rhythmic values and melodic lines.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff, featuring a complex arrangement of notes and rests.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff, including numerical values below the notes.

310

Handwritten musical notation on a staff with a treble clef.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff, featuring a complex arrangement of notes and rests.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff, including numerical values below the notes.

Handwritten musical notation on a staff.

<p>Sayfa 311 Müsellem İmirza veled-i Osman Yusuf veled-i Abid ba berat Baki veled-i Mustafa An karye-i Demürcili Çiftlik Zemin-i Malkoç Zemin-i Mustafa Zemin-i Oruçbeyi Yamak İsa Bali veled-i İsmail der karye-i Küçük Pınarili Ahmed veled-i Abid der karye-i mezbur Şaban veled-i Abid der karye-i Demürlü Mustafa veled-i Abid der karye-i mezbur Turbali veled-i Ahmed der karye-i Küçük Pınarili Çalapverdi veled-i Abid der karye-i Demürlü Hızır veled-i Mustafa der karye-i mezbur Bayramlı veled-i Mustafa der karye-i mezbur Mürsel veled-i Divane der karye-i Büyük Pınarili Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1650 An el hinta ve gayruhu 1165 Öşr-i bağ 20 Öşr-i kovan 15 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 310 Müsellem Ali Dede veled-i Bayezid Yusuf veled-i Şaban Turbali veled-i Süle Receb veled-i İbrahim Ramazan veled-i Veli An karye-i Kapaklı An karye-i Çayırköy zamime ber muceb defter-i cedid Çiftlik Zemin-i İlyas Zemin-i Salih Zemin-i Zeynel Zemin-i Polat tabi-i karye-i Çayırköy Zemin-i Baba Kulfal tabi-i karye-i mezbure Yamak Oruç veled-i Süle der karye-i Emir İsa Seydi veled-i Süle der karye-i mezbur Akbaş veled-i Hamza der karye-i Şehreküstü Buğdaylı veled-i Hasan der karye-i Karasel İlyas veled-i Tebrük der karye-i mezbur Yakub veled-i Abdullah der nefsi Malkara Mehmed veled-i Abdullah der çiftlik-i Pir Memi Garib Ahmed veled-i Abdullah der çiftlik-i mezbur Alemlah veled-i Receb der karye-i Pir Memi Mürüvvet veled-i Mustafa der karye-i Atmaca Halil Hasıl ma'a Resm-i yamagan 2115 Hinta 4 müd 800 Şair 3 müd 300 Alef 4 müd 320 Öşr-i bağ 20 Öşr-i Ketan 20 Çayır 80 Öşr-i kovan 60 Kuru meyve 10 Öşr-i za'ferân 5 Resm-i yamagan 500</p>
--	---

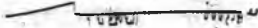
3/3

Handwritten musical notation with three notes on a staff.

Handwritten musical notation with multiple notes on a staff, including some with stems pointing downwards.

Handwritten musical notation with multiple notes on a staff, including some with stems pointing downwards.

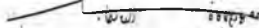
3/2

Handwritten musical notation with multiple notes on a staff, including some with stems pointing downwards.

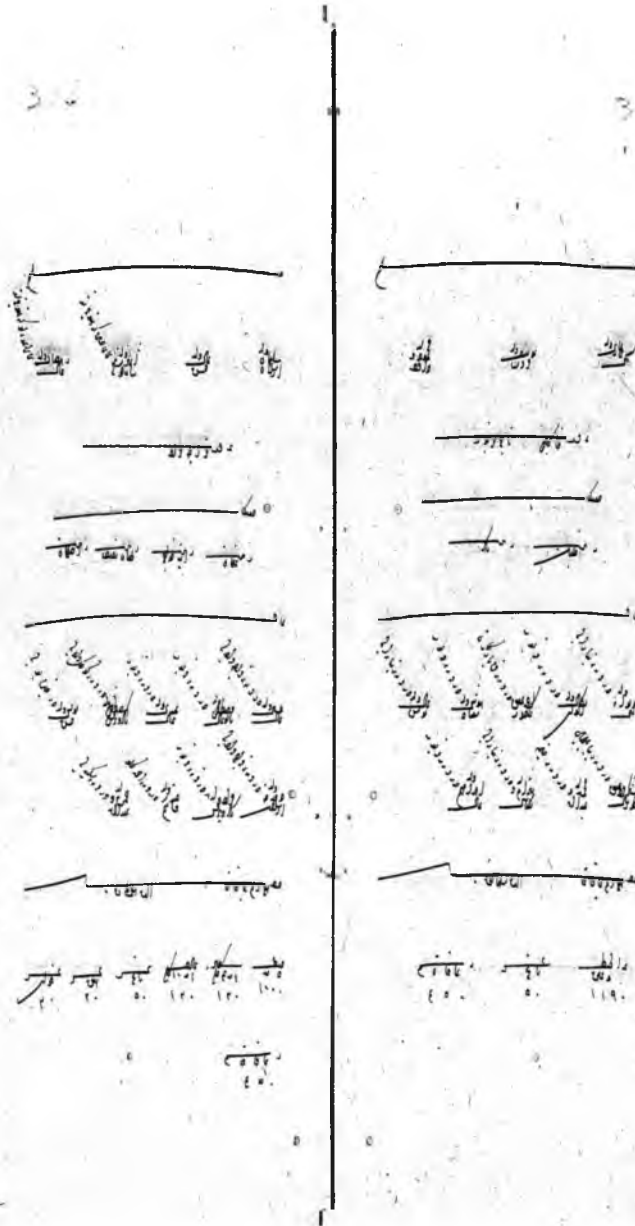
Handwritten musical notation with multiple notes on a staff, including some with stems pointing downwards.

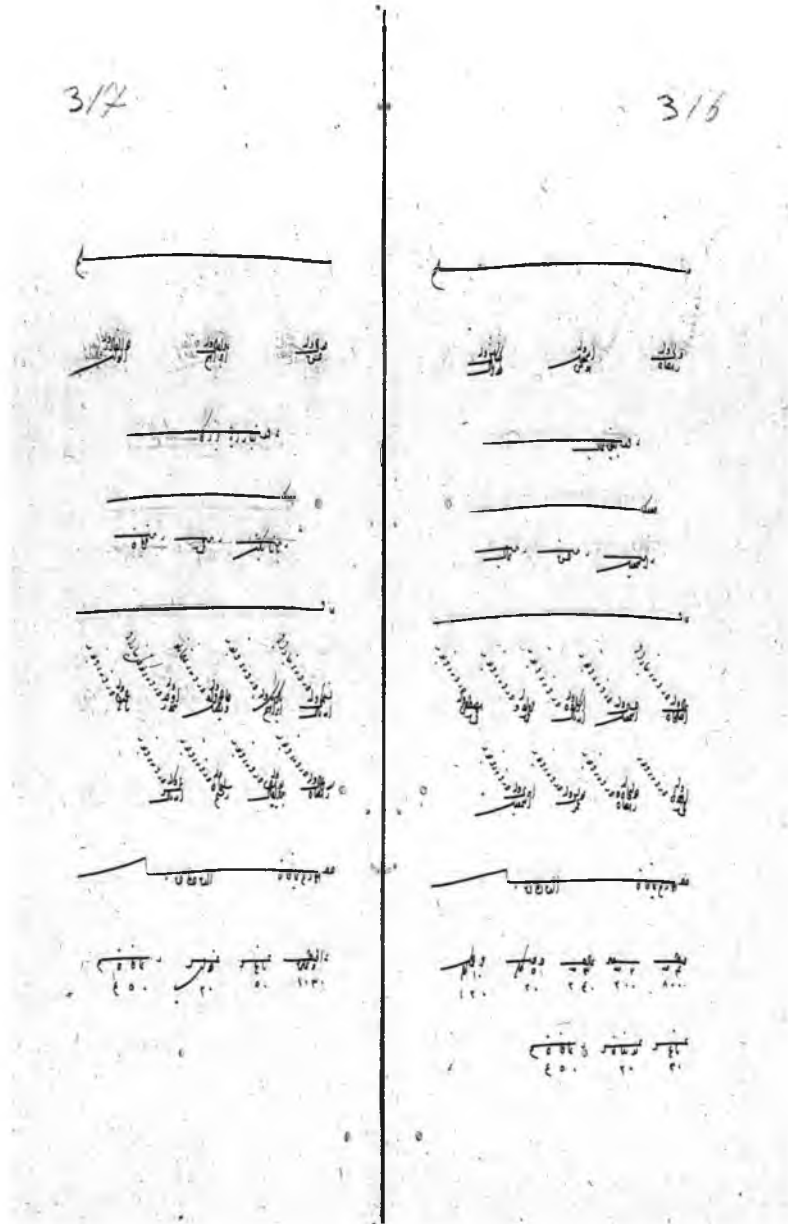
Handwritten musical notation with multiple notes on a staff, including some with stems pointing downwards.

Handwritten musical notation with multiple notes on a staff, including some with stems pointing downwards.

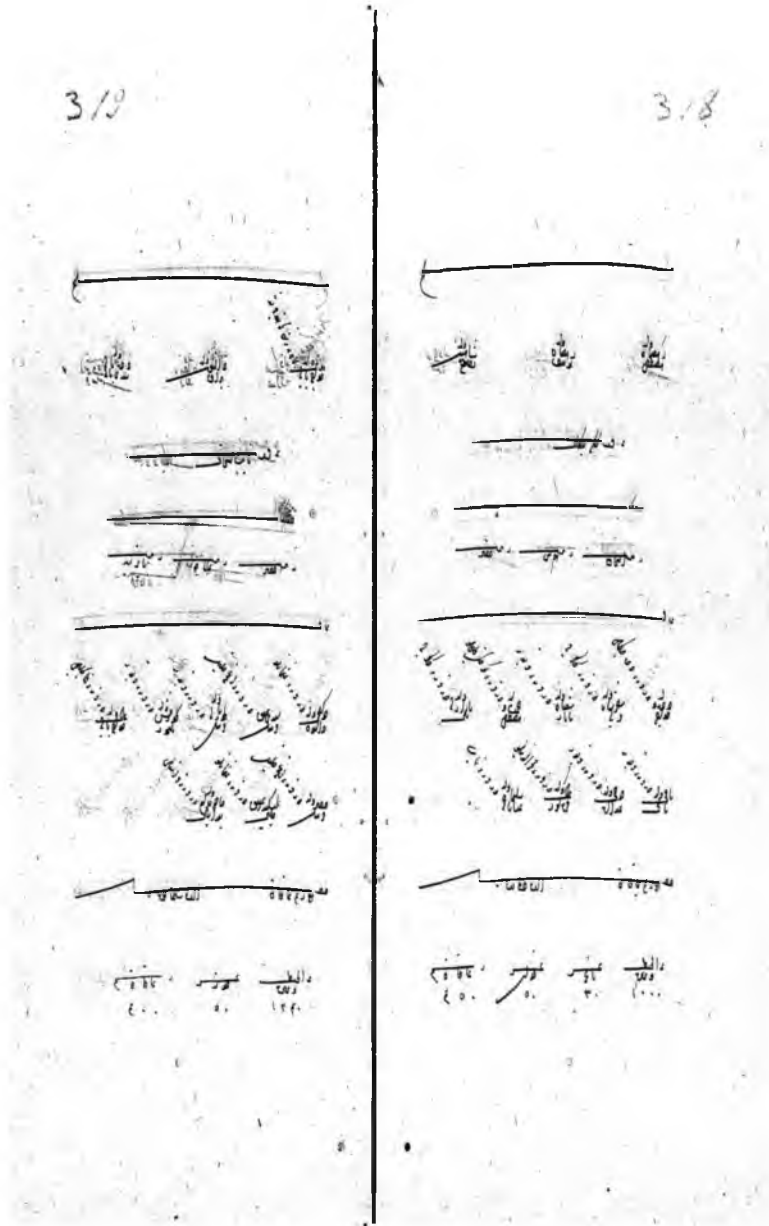
<p>Sayfa 313 Müsellem Rüstem veled-i Habil Süle veled-i Musa Yunus veled-i Şahin An karye-i Kınıklı Çiftlik Zemin-i Süle Yamak İbrî veled-i Salih der karye-i Kınıklı Süleyman veled-i Musa der karye-i mezbur Hasan atik-i Yunus der karye-i mezbur Alagöz atik-i Mustafa der karye-i Küçük Hıdır Nasuh veled-i Yunus der karye-i Kınıklar</p> <p>Urbey veled-i Musa der karye-i mezbur Şaban veled-i Rüstem der karye-i mezbur Turbali veled-i Rüstem der karye-i mezbur Yusuf veled-i Musa der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1475 An el hınta ve gayruhu 940 Öşr-i kovan 30 Öşr-i bağ 25 Asiyab 1 Resm 30 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 312 Müsellem Güvenç veled-i Osman be ca-yı pedereş ki müteveffa şod Yakub veled-i Hamza İne veled-i Ali An karye-i Uğurlu Çiftlik Zemin-i Durali Zemin-i Sarı Yamak Turan veled-i Yusuf der karye-i Uğurlu Budak veled-i Yusuf der karye-i mezbur İlyas veled-i Şirmerd der karye-i mezbur Sevinç veled-i Osman der karye-i mezbur Seydi veled-i Osman der karye-i mezbur</p> <p>Yusuf veled-i Hızır der karye-i mezbur Ma'den veled-i Yusuf der karye-i mezbur Üveys veled-i Osman der karye-i mezbur Nesimi veled-i Tuğrul der karye-i Ahmedce Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1600 Hınta 3 müd 600 Şair 2 müd 200 Alef 3 müd 240 Kablucu 10 kile 40 Öşr-i bağ 20 Çayır 30 Öşr-i cevz 20 Resm-i yamagan 450</p>
--	--

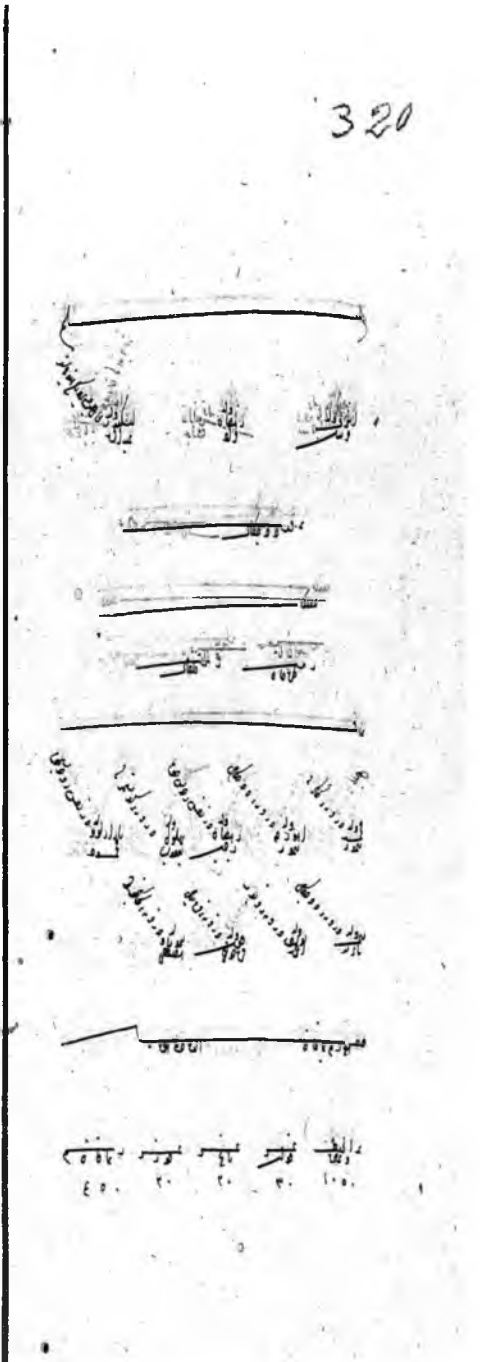
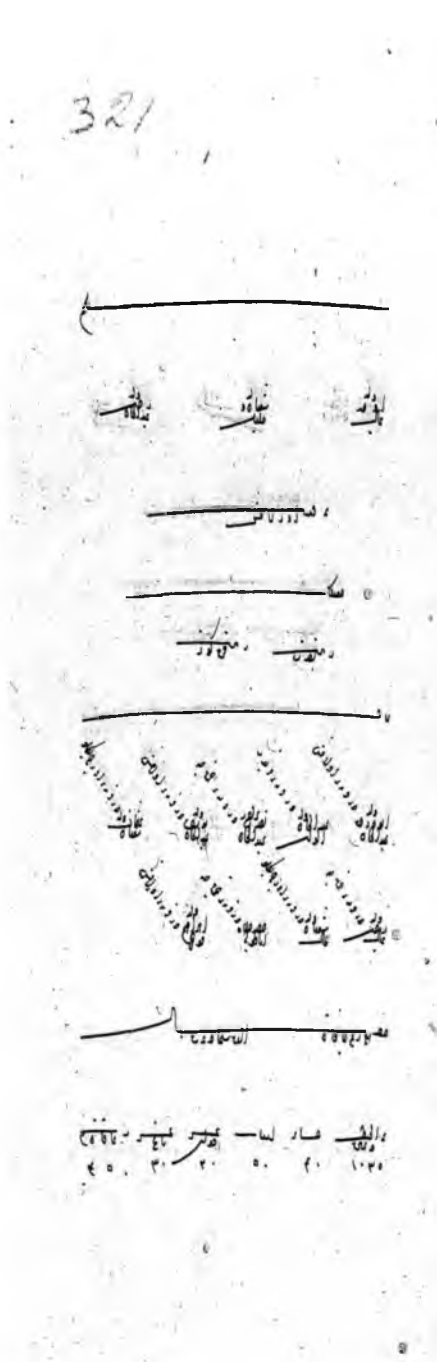
<p>Sayfa 315 Müsellem Süleyman veled-i Arslan Ali veled-i Hasan Emirşah veled-i Şahkulu be ca-yı Hüseyin ki müteveffa şod Ramazan veled-i Ali be ca-yı Uğurlu ki müteveffa şod An karye-i Karaca Murad Çiftlik Zemin-i Osman Zemin-i İne Hoca Zemin-i Doğan nısf Zemin-i Asilhan Yamak Hüseyin veled-i Ali der karye-i Karacamuradlı Mustafa veled-i Ballu Ali der karye-i mezbur Abdi veled-i Ali der karye-i mezbur Mustafa veled-i Tanrıvermiş der karye-i Küçükmuradlı Yunus veled-i Hasan der Hayrabolu Demirce veled-i Arslan der karye-i Karacamuradlı Karaca veled-i Tanrıvermiş der karye-i mezbur Haydar veled-i Kasım der Karye-i Ahmed Beylü Hamza veled-i Abdullah der Karye-i Sekidli Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1780 Hinta 5 müd 1000 Şair 1 müd 4 kile 120 Alef 1 müd 10 kile 120 Öşr-i bağ 50 Öşr-i meyve 20 Öşr-i kovan 20 Resm-i yamagan 45</p>	<p>Sayfa 314 Müsellem Seydi Gazi veled-i Nebi Yusuf veled-i Mürüvvet Mahmud veled-i Davud An karye-i Kanlıcı tabi-i mezbur Çiftlik Zemin-i Halil Zemin-i Bekir Yamak Divane veled-i Nebi der karye-i Pınarili Beyli veled-i Elvan der karye-i mezbur Ahmed atik-i Bey Timur der karye-i Karabezirgân Musa veled-i Şaban der karye-i mezbur Ali veled-i Yunus der karye-i Pınarili Şirmerd atik-i Durbeyi der karye-i Yapağıcılı Mehmed veled-i Abdullah der karye-i Hayme Bayram veled-i Bektaş der karye-i Pınarili İbrahim veled-i Ali der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1690 An el hinta ve gayruhu 1190 Öşr-i bağ 50 Resm-i yamagan 450</p>
--	---

<p>Sayfa 317 Müsellem Koçi veled-i Hasan Bayramlı veled-i İbrahim Dulkadir veled-i Elvan An karye-i Pınarılı Büzurg Çiftlik Zemin-i Paşa Yiğit Zemin-i Mehmed Zemin-i Karaman Yamak Nesimi veled-i İnebeyi der karye-i Pınarılı Yeni Bey veled-i İbrahim der karye-i mezbur Hacı Murad veled-i Veysel der karye-i Osmanlı Evhad veled-i Timur der karye-i Küçük Pınarılı Hamza veled-i Bali der karye-i mezbur</p> <p>Seydi Ali veled-i Ramazan der karye-i mezbur Yusuf veled-i Bayramlı der karye-i mezbur Süleyman veled-i Rüstem der karye-i mezbur Ömer veled-i İnebeyi der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1550 An el hinta ve gayruhu 1030 Öşr-i bağ 50 Öşr-i kovan 20 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 316 Müsellem Veli veled-i Ramazan İsmail veled-i Musa Bahşaiş veled-i Dur Beyi An karye-i Bıyık Ali Çiftlik Zemin-i İsmail Zemin-i Hasan Zemin-i Ali Yamak Ali veled-i Asilhan der karye-i Pınarılı Hüseyn veled-i İsmail der karye-i mezbur Arslan veled-i İnebeyi der karye-i mezbur Murad veled-i Mehmed der karye-i mezbur Mustafa veled-i Mehmed der karye-i mezbur</p> <p>Avdul veled-i Mehmed der karye-i mezbur Devlethan veled-i Ramazan der karye-i mezbur Yunus veled-i Ömer der karye-i mezbur İbrî veled-i İsmail der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1880 Hinta 4 müd 800 Şair 2 müd 200 Alef 3 müd 240 Duhne 5 kile 20 Mercimek 10 kile 120 Öşr-i bağ 30 Öşr-i bostan 20 Resm-i yamagan 450</p>
---	--

<p>Sayfa 319 Müsellem Piri veled-i Hoca Bali be ca-yı pedereş ki müteveffa şod Zü'n-nun veled-i Barak Dede Bali veled-i Seydi Bali An karye-i Naib İshak Çiftlik Zemin-i Hızır , Zemin-i Alaca Zemin-i Bayezid Yamak Düğenci veled-i Zü'n-nun Seydi atik-i Mürsel der karye-i Atmaca Halil Turbali veled-i Mürsel der karye-i mezbur Durmuş veled-i Yağmur der karye-i mezbur Ali veled-i Hoca Bali der karye-i Kanlıca Hızır veled-i Mürsel der karye-i Atmaca Halil İskender atik-i Çelebi der karye Numanlu Hacı Bayram veled-i Buğdaylı der karye- i Karamanlı Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1690 An el hınta ve gayruhu 1240 Öşr-i cevz 50 Resm-i yamagan 400</p>	<p>Sayfa 318 Müsellem Ramazan veled-i Mustafa Ramazan veled-i Yusuf Şahin veled-i nasuh An karye-i Göğecikli Çiftlik Zemin-i İshak Zemin-i Musa Zemin-i Hızır Yamak Dede veled-i Hoca der karye-i Dedecikli Sefer şah veled-i Veli der karye-i Generli Şaban veled-i Tatar der karye-i mezbur Hamza veled-i Mustafa der karye- Küçük Yahyalı Pazarlu veled-i Nedi der karye-i Generli Baki veled-i Bali der karye-i mezbur Koca veled-i Abdullah der karye-i mezbur Ali veled-i Karagöz der karye i Fahreddinlü Süleyman veled-i İsa Bali der karye-i Naib Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1530 An el hınta ve gayruhu 1000 Öşr-i bağ 30 Öşr-i kovan 50 Resm-i yamagan 450</p>
---	---

<p>Sayfa 321 Müsellem Umur veled-i Ali Şaban veled-i Halil Recep veled-i Abdulhan An karye-i Urlamış Çiftlik Zemin-i Nusret Zemin-i Karagöz Yamak Ebu Derda veled-i Abdülhan der karye-i Ulaş Abdulhan veled-i Elvan der karye-i mezbur Nusret birader-i Abdulhan der karye-i Hamzaca Yusuf veled-i Abdulhan der karye-i Ulaş Osman veled-i Şaban der karye-i Oruçbeğli Receb veled-i Ali der karye-i Hamzaca Şaban veled-i Ali der karye-i Oruçbeğli Hızır Cullah Anadolu der karye-i Hamzaca İbrahim veled-i Koca der karye-i Urlamış Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1620 An el hinta ve gayruhu 1030 Çayır 40 Asiyab 50 Öşr-i kovan 20 Öşr-i bağ 30 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 320 Müsellem Eşref veled-i Mürsel Ramazan veled-i Murad İskender veled-i Abdullah be ca-yı biradereş ki müteveffa şod An Karye-i Dedecikli Çiftlik Zemin-i Turahan Zemin-i Kulfallu Yamak Mehmed veled-i Timur der karye-i Generli Umurca veled-i Timur der karye-i Dedecikli Ramazan veled-i Receb der nefsi-i Rodosçuk Behlül veled-i Yakub der karye-i Köseömerli Pazarlu veled-i Mahmud der nefsi-i Rodosçuk Nebi veled-i Bayezid der karye-i Dedecikli Yusuf veled-i Ahmed der karye-i mezbur Kurd veled-i Kara Hoca der karye-i Karasel Timur veled-i Mustafa der karye-i Generli Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1570 An el hinta ve gayruhu 1050 Öşr-i kovan 30 Öşr-i bağ 20 Öşr-i ceviz 20 Resm-i yamagan 450</p>
---	--

<p>Sayfa 323 Müsellem Eğlence veled-i Musa Ali veled-i Hacı Döğenci veled-i Turgud An karye-i Karaevli Çiftlik Zemin-i Gündüz Zemin-i Oğul Paşa Yamak Turak veled-i Musa der karye-i Karaevli Ahmed veled-i Burhan der karye-i mezbur Bali veled-i Hacı der karye-i mezbur İlbeyi veled-i Bayrambeyi der Rodosçuk Uğurlu veled-i Hacı der karye-i Karaevli Yusuf veled-i Abdullah der karye-i mezbur Hızır veled-i Abdullah der karye-i Karacamurad Sadıkveled-i Turgut der karye-i Karaevli Seydi Ahmed veled-i Mustafa der karye-i Köseilyas Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1796 Hinta 4 müd 800 Şair 1 müd 100 Alef 2 müd 160 Çayır 100 Öşr-i bağ 30 Öşr-icevz 20 Öşr-i piyaz 100 Mercimek 2 Kile 24 Duhne 3 kile 12 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 322 Müsellem Mahmud atik-i Ali Koca veled-i Habil Şaban veled-i Abdulhan An karye-i Pınarili Çiftlik Zemin-i Ahad Zemin-i Haydar Yamak Ferdar veled-i Hamza der karye-i Pınarili Lütfi veled-i Rüstem der karye-i mezbur Nebi veled-i Koca der kareye-i mezbur Nasuh veled-i Kutbeddin der karye-i Hayme Yusufhan veled-i Habil der karye-i Pınarili Şahkulu veled-i Mehmed der karye-i mezbur Durmuş veled-i Yunus der karye-i mezbur Veli veled-i Saruhan der karye-i mezbur Turbali veled-i İsmail der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1760 Hinta 4 müd 800 Şair 2 müd 200 Alef 3 müd 240 Öşr-i bağ 20 Öşr-i kovan 20 Öşr-i piyaz 30 Resm-i yamagan 450</p>
--	---

325

326

Handwritten musical notation on page 325. The page features a staff with a treble clef and several lines of music. The notation includes various notes, rests, and bar lines. There are also some handwritten annotations in Ottoman Turkish script interspersed with the musical lines.

Handwritten musical notation on page 326. The page features a staff with a treble clef and several lines of music. The notation includes various notes, rests, and bar lines. There are also some handwritten annotations in Ottoman Turkish script interspersed with the musical lines.

<p>Sayfa 325 Müsellem Memi veled-i İsmail be ca-yı pedereş ki müteveffa şod Bali veled-i Ali Halil veled-i Ali An karye-i Evciler Çiftlik Zemin-i Ali Fakih Zemin-i İbrahim siyah Yamak Karahacı veled-i Bali der karye-i Evciler. İnebey veled-i Bali der karye-i mezbur Bahadırveled-i Abdullah der karye-i mezbur Yunusveled-i Ali der karye-i mezbur Yusuf veled-i Ali der karye-i mezbur Evhadveled-i Halil der karye-i mezbur Şabanveled-i Bali der karye-i mezbur Nebiveled-i Elvan der karye-i mezbur Ali veled-i Bali der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1582 Hinta 3 müd 3 kile 620 Şair 2 müd 10 kile 250 Alef 2 müd 2 kile 172 Öşr-i bağ 40 Öşr-i kovan 20 Asiyab bab 1 resm 30 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 324 Müsellem Sıddık veled-i Ramazan Mehmed veled-i Mahmud be ca-yı Said ki müteveffa şod Hamzaveled-i Habilbe ca-yı İbrahim ki müteveffa şod Veli veled-i Osman An Karye-i Dedecikli An karye Dedecikli-yi diğer zamime ber muceb-i defter-i cedid Çiftlik Zemin-i Elvan Zemin-i Malkoç Zemin-i Ali Zemin-i Ali Zemin-i Yayabeği Zemin-i Musa Yamak Emir veled-i Mustafa der karye-i Generli Halid veled-i Rahmander karye-i Müsellem İlyas Hasan veled-i Mehmed der karye-i Evciler Yusuf veled-i Kasım der karye-i Dedecikli Hasan veled-i Mehmed der karye-i Evciler Ramazan veled-i Rüstem der karye-i Dedecikli Sadık veled-i Ramazan der karye-i mezbur Bekir veled-i Ramazan der karye-i Develi Veli veled-i Çobander karye-i Müsellem İlyas Abdurrahman veled-i Ali der karye-i Dedecikli Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1720 An el hinta ve gayruhu 1150 Öşr-i bağ 30 Öşr-i kovan 20 Öşr-i evz 20 Resm-i yamagan 500</p>
---	---

322

Handwritten text in Ottoman script, likely a list of names and titles, including "Müsellem" and "Nahiye".

Handwritten line of text.

Handwritten line of text.

Handwritten line of text.

Large block of handwritten text in Ottoman script, containing multiple lines of names and titles.

Handwritten line of text.

Handwritten text with numbers: ۲۰, ۷۵, ۳۳۱, ۴۰۰, ۳۴۰.

Handwritten text with numbers: ۴۰, ۳۰, ۳۰.

326

Handwritten text in Ottoman script, likely a list of names and titles, including "Müsellem" and "Nahiye".

Handwritten line of text.

Handwritten line of text.

Handwritten line of text.

Large block of handwritten text in Ottoman script, containing multiple lines of names and titles.

Handwritten line of text.

Handwritten text with numbers: ۳۰, ۲۴, ۲۰۰, ۱۹۰, ۶۰.

Handwritten text with numbers: ۴۰, ۲۰, ۳۰.

<p>Sayfa 327 Müsellem Sungur veled-i Abdi Cengiz veled-i Mahmud be ca-yı pedereş ki pir şod Hasanveled-i Dede be ca-yı biradereş ki müteveffa şod Hamza veled-i Seydi Ali An Karye-i Samedlü Çiftlik Zemin-i Hamza Zemin-i Samedlü Yamak Balaban veled-i Bali der karye-i Samedlü Halil veled-i Abdullah der karye-i Evciler Hızır Bali veled-i Yusuf der karye-i Moğoltay Yahşi veled-i Ahmed der karye-i Samedlü Oruç veled-i Yahşi der karye-i Oruçbeğlü</p> <p>Turbeği veled-i Ahmed der karye-i Afşar Lütfiveled-i İnehan der karye-i mezbur Mehmed veled-i Abdullah der karye-i Hamzaca Yusuf atik-iPir Memi der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 2175 Hinta 3 müd 4 kile 640 Şair 4 müd 400 Alef 4 müd 320 Mercimek 5 kile 75 Çayır 150 Öşr-i bağ 50 Öşr-i kovan 50 Asiyab seyl 1 resm 40 Resm-i yagaman 450</p>	<p>Sayfa 326 Müsellem Durmuş veled-i Ahmed be ca-yı pedereşki müteveffa şod Şaban veled-i Mahmud ba berat Avdul veled-i Ömer An karye-i Evciler Çiftlik Zemin-i Bayramlı Zemin-i Durbeği Yamak Muharrem veled-i Avdulder karye-i Evciler. İshak veled Davudder karye-i mezbur Abdurrahman veled-i Lütfi der karye-i mezbur Ali veled-i Davud der karye-i mezbur Mürüvvet veled-i Ali der karye-i mezbur</p> <p>Avdul veled-i Sulemiş der karye-i mezbur Lütfi veled-i Ahmed der karye-i mezbur Budak veled-i Sulemiş der karye-i mezbur Seyfi veled-i İlyas der karye-i İsmailli Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1544 Hinta 3 müd 600 Şair 1 müd, 18 kile 190 Alef 2 müd, 10 kile 200 Seğrek 2 kile 24 Öşr-i kovan 30 Öşr-i bağ 30 Öşr-i bostan 20 Resm-i yamagan 450</p>
---	---

<p>Sayfa 329 Müsellem Balaban veled-i Yusuf Satılmış veled-i Mümin Şabanveled-i Mesud An karye-i Moğoltay Çiftlik Zemin-i Tursun Zemin-i Mümin Yamak Yahşi veled-i Abdulhan der karye-i Moğoltay Memi veled-i Hızır der karye-i mezbur Teyfur veled-i Mümin der karye-i mezbur Elvan veled-i Abdulhan der karye-i mezbur Hızır veled-i Yusuf der karye-i mezbur Nasuh veled-i Abdulhan der karye-i mezbur Nebiveled-i Mesudder karye-i mezbur Nebi veled-i İnebey der karye-i Deducik Şabanveled-i Tatar der karye-i Generli Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1806 Hinta 4 müd 10 kile 900 Şair 2 müd 6 kile 230 Alef 1 müd 80 Kablucu 5 kile 20 Çayır 50 Öşr-i kovan 36 Öşr-i bostan 20 Öşr-i cevz 20 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 328 Müsellem Durmuş veled-i Durak Elvan veled-i Durak Osman veled- İshak Am karye-i Pınarili Çiftlik Zemin-i Süle Resm-i- Yaya Balaban Yamak Şirmerd atik-i Turak der karye-i Pınarili Veli veled-i Turak der karye-i mezbur Ramazan veled-i Bali der karye-i mezbur Mehmed veled-i Süleyman der karye-i Osmanlı Elvan veled-i Hızır der karye-i Pınarili Yağmur veled-i Turgud der karye-i mezbur Kavlveled-i İsmail der karye-i mezbur Turhoca veled-i Ahmed der karye-i mezbur Ali veled-i Tuğrul der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1680 An el hinta ve gayruhu 1050 Öşr-i meyve 50 Asiyab bab 1Resm 30 Resm-i yamagan 450</p>
---	--

331

Handwritten text in Ottoman Turkish script, likely a header or title, with some numbers and names.

Handwritten line of text.

Handwritten text with numbers, possibly a list or account.

Large handwritten section with multiple lines of text, possibly a detailed list or account.

Handwritten line of text.

Handwritten numbers and text, possibly a summary or total.

330

Handwritten text in Ottoman Turkish script, likely a header or title, with some numbers and names.

Handwritten line of text.

Handwritten text with numbers, possibly a list or account.

Large handwritten section with multiple lines of text, possibly a detailed list or account.

Handwritten line of text.

Handwritten numbers and text, possibly a summary or total.

Handwritten numbers and text, possibly a summary or total.

<p>Sayfa 331 Müsellem Efta lveled-i Turali Yolcu veled-i Murad Üveysveled-i Turali be ca-yı İnebey ki müteveffa şod An karye-i Pınarlı Çiftlik Zemin Gündüz Zemin-i İshak beğlik yerden üç müdlük yer Yamak Salih veled-i Turali der karye Pınarlı İbrahim veled-i Arslan der karye-i Karabezirgan Ramazan veled-i Davudder karye-i mezbur Üveys veled-i Turali der karye-i Pınarlı Ramazan veled-i Murad der karye-i mezbur Davud veled-i Hızır der karye-i Küçük Pınarlı İnehoca veled-i Şaban der karye-i Karabezirgan Recebveled- i Yahyader karye-i Pınarlı Rahman veled-i Süleyman der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1690 An el hinta ve gayuruhu 1190 Öşr-i kovan20 Öşr-i bostan 30 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 330 Müsellem Bayezid veled- iHalil Derviş Ali veled-i Yusuf Sefer Şah veled-i Kasım be ca-yı pedereş ki müteveffa şod Yusuf veled-i Karagöz An karye-i Şerancanlu Çiftlik Zemin-i Mehmed Zemin-i Hamza Zemin-i Selim Zemin-i Turhan Güvenç Yamak Turak veled-i Yusuf der nefsi-iRodoscuk Ömer veled-i Halil der karye-i Şerancanlu Murad veled-i Satılmış der karye-i Karapazargan Memi veled-i Murad der karye-i Küçük Pınarlı İsa veled-i Saruhan der karye-i mezbur İsa atik-iAyrık der karye-i mezbur Ramazan veled-i Turali der karye-i Şerancanlu Osman veled-i Ömer der karye-i mezbur Şaban veled-i Murad der karye-i Pazargah Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1684 Hinta 4 müd 800 Şair 2 müd 2 kile 210 Alef 2 müd 6 kile 184 Duhne 4 kile 16 Öşr-i bahçe 24 Resm-i yamagan 450</p>
---	---

333

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text line

Handwritten text line

Handwritten text line

Handwritten text line

Large handwritten text block, possibly a list or summary, with multiple lines of entries.

Handwritten text line

Handwritten text line with numerical figures

332

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text line

Handwritten text line

Handwritten text line

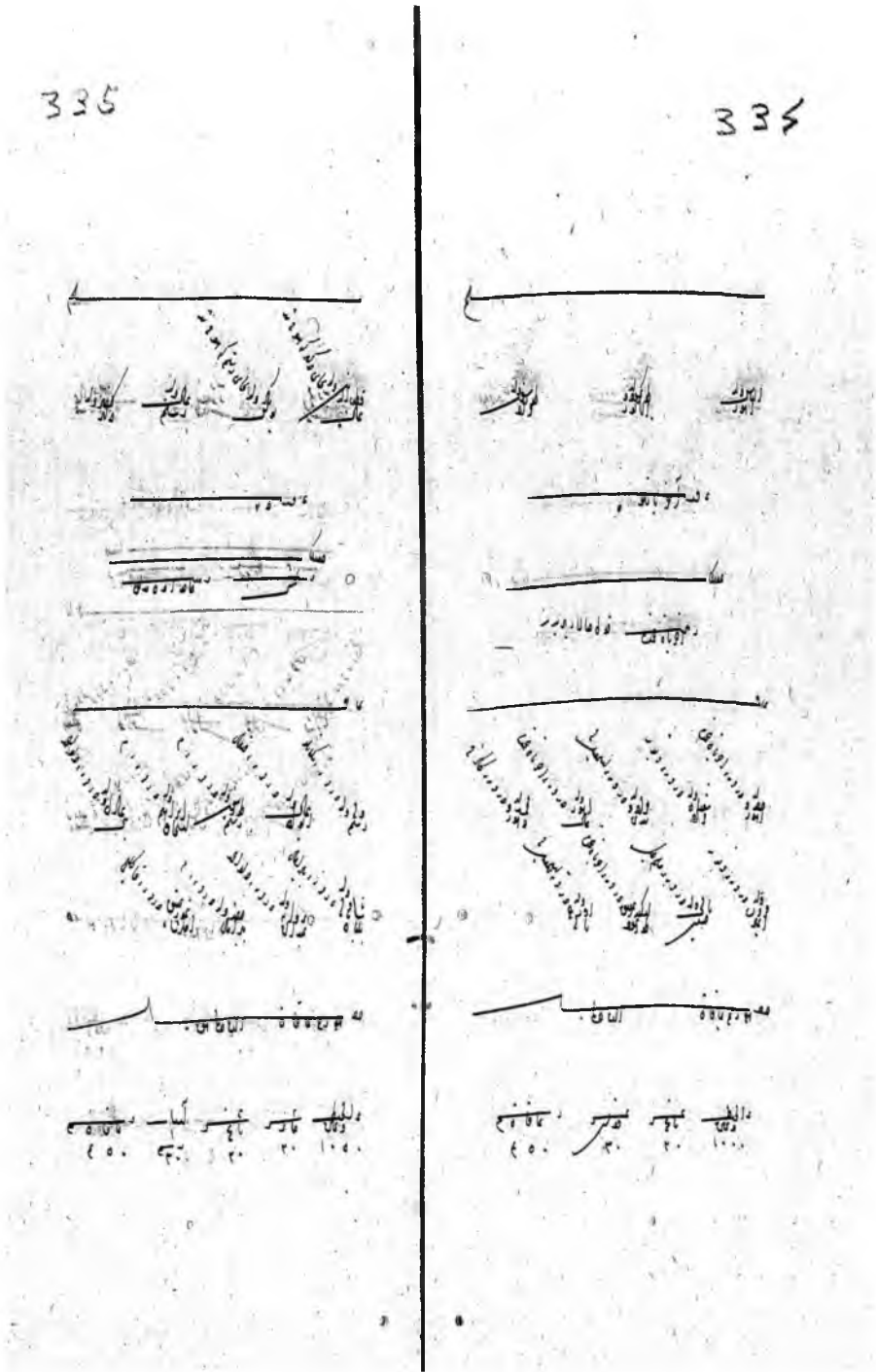
Handwritten text line

Large handwritten text block, possibly a list or summary, with multiple lines of entries.

Handwritten text line

Handwritten text line with numerical figures

<p>Sayfa 333 Müsellem Hızır veled-i Yahya be ca-yı pedereş ki müteveffa şod Fendi veled-i Veli be ca-yı Nurban müteveffa şod Vasıl veled-i İlyas An karye-i Generli, Malkoç dahi derler. Çiftlik Zemin-i İlyas Hayyat Zemin-i Hamza Zemin-i Mehmed Yamak İnenebi veled-i Veli der karye-i Generli Eğlence veled-i Turhan der karye-i Karapınar Selim veled-i Yahya der karye-i Umurca Nazar veled-i Veysel der karye-i Generli Şaban veled-i Yahya der karye-i Umurca Seydi Ali veled-iHamzader karye-i mezbur Mübaşir Bali veled-i Veyselder karye-i Generli İsmail veled-iYahya der karye-i Umudca Nebi veled-i Yahşi der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1550 An el hınta ve gayruhu 1020 Öşr-i bağ 20 Öşr-i bostan 30 Asiyab bab 1 Resm 30 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 332 Müsellem Yağmur veled-i Hacı Murad Şahin veled-i Ahmed Hasan veled-i Ahmed An karye-i Bargirlü Çiftlik Zemin-i Bargirlü Zemin-i İskender Yamak İbrahim veled-i Mesud der karye-i Bıyık Ali Mustafa veled-i Served der karye-i mezbur Osman veled-i-i Hasan der karye-i Karacamurad Piri veled-i Seydi Ali der karye-i Bıyık Ali Rahman veled-i Hasan der karye-i Karacamurad İlyas atik-i Karagözder karye-i mezbur Ahad veled-i Samedder karye-i mezbur Ömer veled-i Hasan der karye-i mezbur Aşır veled-i Bayezid der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1530 Hınta 3 müd 600 Şair 3 müd 300 Alef 2 müd 160 Duhne 5 kile 20 Resm-i yamagan 450</p>
---	--

<p>Sayfa 335 Müsellem Kutbeddin veled-i Ali be ca-yı diğer ki müteveffa şod Bekir veled-i Yunus be ca-yıRüstem kimüteveffa şod Ali veled-i Rüstem Hızır veled-i diğer An karye-i Depe Çiftlik Zemin-i Yahşi Zemin-i Davud on müdlük Yamak Veli veled-i Rüstemder karye-iSekbanlu Ali veled-i İvazder karye-i Kımklı Tursun veled-i Rüstem der karye-i M. İbrahim veled-i İshak der karye-i M. Adil veled-i Nebider karye-i Delü Ahmed</p> <p>Şah Veli veled-i- Balaban der karye-i Bayramlı Pervane veled-i Abdullah der karye-i Delü Ahmed Hızır veled-i Bayramlı der karye-i M. Timur atik-i Emirşah der karye-i Kanlıca. Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1570 An el hınta ve gayruhu 1050 Öşr-i çayır 20 Öşr-i bağ 20 Asiyab 1 Resm 30 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 334 Müsellem İlyas veled-i Umur Turgud veled-i Alagöz Tursun veled-iMurad An karye-i Ahriyanlu Çiftlik Ramazan Ahriyan Hamza kul salar yeridir. Yamak Hızır veled-i Umurder karye-i Ahriyan Hamza Şaban veled-i Murad der karye-i mezbur Murad veled-i Seydi der karye-i Ismaili Umur veled-i Ali der karye-iAhriyan Hamza Mehmed veled-i Umur der karye-i Generli</p> <p>Mürüvvetveled-iEmirder karye-i mezbur Bali veled-iHabilder karye-i Müsellemcik İskender atik-i Turgud der karye-i Ahriyan Hamza Oruç veled-i Bali der karye-i İsmaili Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1500 An el hınta ve gayruhu 1000 Öşr-i bağ 20 Öşr-i kovan 30 Resm-i yamagan 450</p>
--	--

←

مستحق
مستحق
مستحق
مستحق

مستحق

مستحق

مستحق
مستحق
مستحق
مستحق

←

مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق

←

مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق

←

مستحق
مستحق
مستحق

مستحق

مستحق

مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق
مستحق

←

مستحق
مستحق
مستحق
مستحق

مستحق
مستحق
مستحق
مستحق

<p>Sayfa 337 Müsellem Hüseyin veled-i Mustafa İsa veled-i Saruca Baki veled-i Mustafa Şah Kulu veled-i Nasuh An Karye-i Sultan Şah An karye-i Buğurdanlu zamime ber muceb-i defter-i cedit Çiftlik Zemin-i Mürsel tabi-i karye-i Sultan Şah Zemin-i Yusuf tabi-i karye-i mezbure Zemin-i Mahmud tabi-i karye-i Buğurdanlu Zemin-i Yaya Kılğuz tabi-i karye-i mezbure Yamak Mürüvvet veled-i Habil der karye-i Yayabaşı Yusuf veled-i İsa der karye-i Sultan Şahlu Tayfurveled-i Saruca der karye-i mezbur Saruhanveled-i Ahmed der karye-i Receb Mehmed veled-i Hamza der karye-i Rodosçuk İvaz veled-Hızır der karye-i Sultan Şah Seferşah veled-i Habi lder karye-i Yayabaşı Hüdaverdi veled-i Yahyader karye-i Buğurdanlu Yusuf veled-i Ali der karye-i mezbur Hasıl ma'Resm-i yamagan 1920 An el hınta ve gayruhu 1340 Öşr-i bağ 30 Öşr-i kovan 40 Öşr-i cevz 60 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 336 Müsellem Ali veled-i Abdulkadir Mansur veled-i Habil Mehmed veled-i Yunus An karye-i Sultan Şahlu Çiftlik Zemin-i Habil Zemin- İnebeğ Yamak Şaban veled-i Mustafa der karye-i Receb Mustafa veled-i Durmuş der karye-i M. Veli veled-i Elvan der karye-i M. Recep veled-i Yunus der karye-i Panados Yusuf veled-i Abdullah der karye-i Kadı Ramazan veled-i Mustafa der karye-i Receb İbrahim veled-i İskender veled-i der karye-i Panados İsa veled-i Durmuş der karye-i Receb Aydın veled-i Abdullah der karye-i Karahisarlu Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1950 An el hınta ve gayruhu 1350 Öşr-i cevz50 Çayır ma'a sazlık 50 Öşr-i meyve 50 Resm-i yamagan 450</p>
---	---

337

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

338

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman script, including a header line and several lines of entries.

<p>Sayfa 339 Müsellem Mahmud veled-i Abdullah be ca-yı Mustafa ki müteveffa şod Şaban veled-i Zekeriya Dağbeği veled-i İnebeği An karye-i Kayı Çiftlik Zemin- i Hamza Zemin-i Yaya Sevindik Beğlik yerden bir pare Yamak Şaban veled-i İlyas der karye-i Müsellem İsa atik-i Rabia Hatun der karye-i Kayı Mehmed veled-i Ali der karye-i Kayı Hamza atik-i Tanrıverdi der karye-i Güvençli Şahkulu veled-i Balaban der karye-i Demirli</p> <p>Tortuman veled-i Yusuf der karye-i Emir İsa Ahmed veled-i Abdullah der karye-i Sarı İsmail Recep veled-i İnebeği der karye-i Dumanlıkaya İsa veled-i Ali der karye-i mezbur Hasıl ma'Resm-i yamagan 1230 An el hınta ve gayruhu 2 müd 10 kile 500 Şair 10 kile 50 Alef 1 müd 80 Çayır 100 Öşr-i cevz 50 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 338 Müsellem Yusuf veled-i Tursun Hasan veled-i Ahad İbrahim veled-i Timur An karye-i Timur Şeyh Çiftlik Zemin-i Hasan Zemin-i Turahan Yamak Emir Ali veled-i Tursun der karye-i Oruçbeği Mürüvvet veled-i İvaz der karye-i mezbur İsmail veled-i Murad der karye-i mezbur Karlı veled-i Hasan der karye-i mezbur Turali veled-i Saruca der karye-i mezbur</p> <p>İsmail veled-i Nasuh der karye-i mezbur Hacı Mehmed veled-i Tursun der karye-i mezbur Nazar veled-i Nasuhder karye-i mezbur Hasan veled-i Murad der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1739 An el hınta ve gayruhu 3 müd 18 kile 780 Şair 2 müd 3 kile 215 Alef 3 müd 1 kile 244 Öşr-i cevz 50 Resm-i yamagan 450</p>
--	--

341

Handwritten entries on page 341, including a large heading at the top left and several lines of text with numerical data at the bottom.

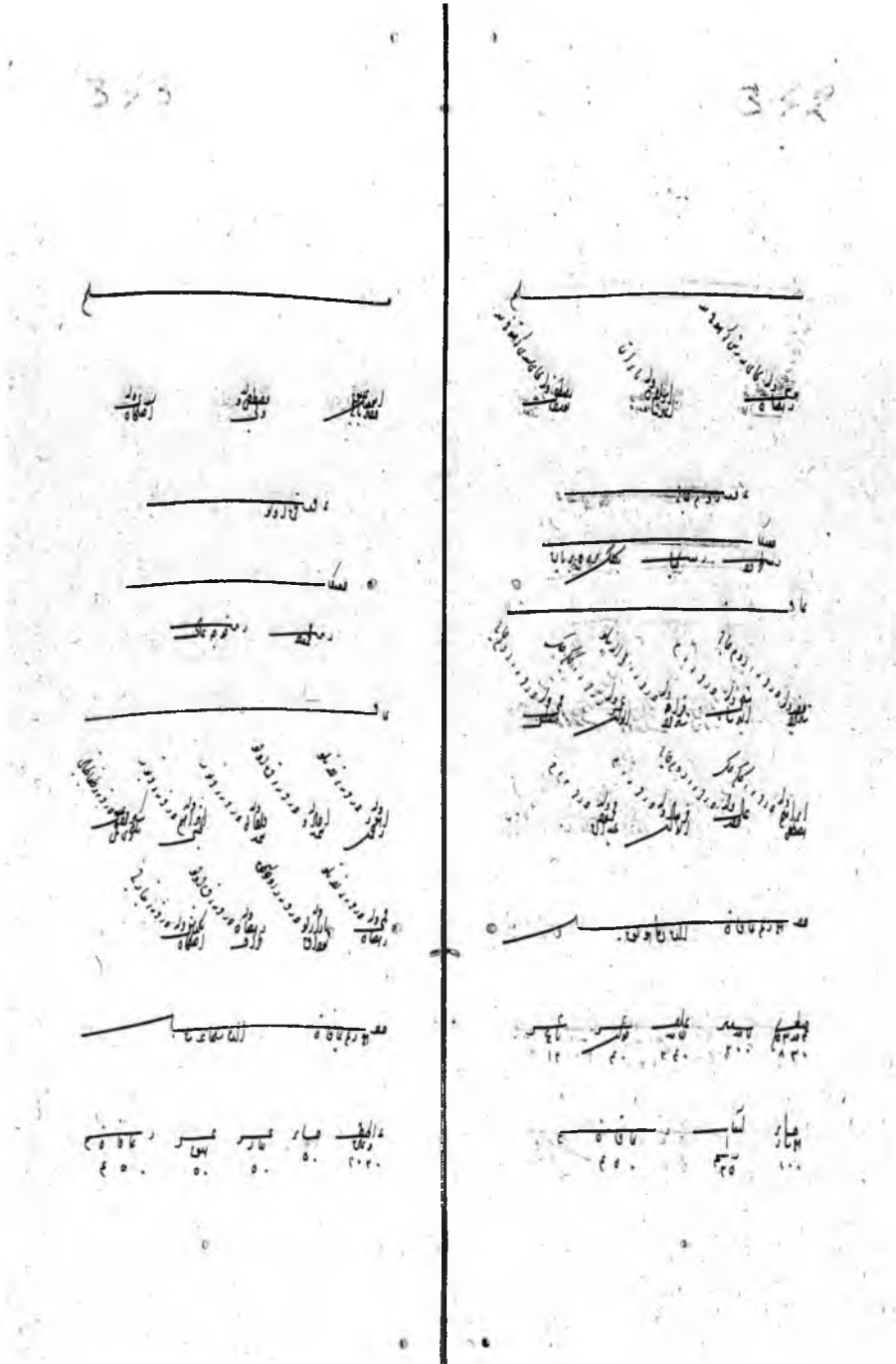
Handwritten entries on page 341, including a large heading at the top left and several lines of text with numerical data at the bottom.

350

Handwritten entries on page 350, including a large heading at the top left and several lines of text with numerical data at the bottom.

Handwritten entries on page 350, including a large heading at the top left and several lines of text with numerical data at the bottom.

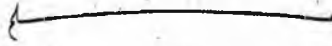
<p>Sayfa 341 Müsellem Salih veled-i Mesud Yusuf veled-i Mansur Turgut veled-i Hacı be ca-yı pedereş ki müteveffa şod An karye-i Behramlu Çiftlik Zemin-i Togan Zemin-i Hamza Yamak Ali veled-i Mansur der karye-i Behramlu Yusuf veled-i Gündoğdu der karye-i M. Zekeriya veled-i Gündoğdu der karye-i M. Eşref veled-i Karagöz der karye-i M. Ali veled-i Mürsel der karye-i M. Turhoca veled-i Kara Yusuf der Malkara Hacı veled-i Kasab Ali der karye-i Behramlu Mehmed veled-i Karagöz der karye-i M. Kuvvet veled-i Hacı der karye-i M. Hasıl ma'Resm-i yamagan1450 Hinta 3 müd 600 Şair 2 müd 200 Alef 1 müd 10 kile 120 Öşr-i bağ 40 Öşr-i bostan 20 Öşr-i kovan 20 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 340 Müsellem Hasan atik-i Seydi ba berat Hızır veled-i Nasuh Ali veled-i Musa An karye-i Behramlu Çiftlik Zemin- i Timur Zemin-i Süle Zemin-i Sülü Yamak Mahmud veled-i Pir Memi der nefsi-i Malkara Ramazan veled-i Mehmed der karye-i Dumanlı Alagöz veled-i Abdullah der karye-i Behramlu Veli veled-i Turak der karye-iKanlıcı Ali veled-i Turali der karye-i mezbur Buğdaylı veled-i Zekeriya der karye-i Behramlu Turak veled-i Hacı der karye-i Kınıklı Hüseyin atik-i Ali der karye-i Atmaca Halil Yahya veled-i Zekeriya der karye-i Behramlu Hasıl ma'Resm-i yamagan 1420 An el hinta ve gayruhu 950 Öşr-i bostan 20 Resm-i yamagan 450</p>
--	---

<p>Sayfa 343 Müsellem İsmail atik-i Hızır Bali Mustafa veled-i Veli Seydi veled-i Asilhan An karye-i Karaevlü Çiftlik Zemin-i Mahmud Zemin-i Koca Ali Yamak Umur veled- i Rahmander karye-i Nusretlü Ahad veled-i Samed der karye-iKaraevlü Kulfal veled-i Samed der karye-i mezbur İbrahim veled-i Yahşi der karye-i mezbur Tanrıverdi atik-i Yeniçeri Memi der karye-i Doğancılar</p> <p>Memi veled-i Razaman der karye-i Nusretlü Pazarlı veled-i Budak der karye-i Rodosçuk Ramazan veled-i Turak der karye-i Karaevlü Bektaş veled-i Asilhan der karye-i Pınarlı Hasıl ma'a Resm-i yamagan1620 An el hınta ve gayruhu 1020 Çayır 50 Öşr-ıpiyaz 50 Öşr-i meyve 50 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 342 Müsellem Musa veled-i Ramazan be ca-yı pedereş ki müteveffa şod Arslan veled-i Emir Şah ba berat Mustafa veled-i Yusuf be ca-yı Seydi ki müteveffaşod An karye-i Rumcalı Çiftlik Zemin-i Davud Zemin- i Yahya beğlik yerden bir pare Yamak Hızır veled-i Pir Muradder karye – Rumcalı Şemsi veled-i Emir Şah der karye-i M. Karaca veled-i Pir Muradder karye-i Fahreddinlü Ömer veled-i Elvan der karye-i Güğecik Memiveled-i Mustafa der karye-i Rumcalı</p> <p>İbrahim veled-i Mustafa der karye-i Güğecik Ali veled-i Hızır der karye-i Rumcalı Ferhad veled-i Elvan der karye-i M. Mahmud veled-i Abdullah der karye-i m. Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1897 Hınta 4 müd 3 kile 830 Şair 2 müd 200 Alef 3 müd 240 Öşr-i kovan 40 Öşr-i bağ 12 Çayır ma'a saz 100 Asiyab 1 Resm 25 Resm-i yamagan 450</p>
--	--

338

339

نوروز
تولوز
تولوز

تولوز
تولوز
تولوز

نوروز تولوز

تولوز تولوز

تولوز تولوز

تولوز تولوز

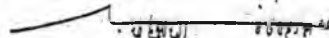
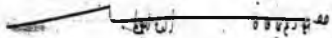
تولوز تولوز

تولوز تولوز

تولوز تولوز تولوز
تولوز تولوز تولوز
تولوز تولوز تولوز

تولوز تولوز تولوز
تولوز تولوز تولوز
تولوز تولوز تولوز

تولوز تولوز تولوز

تولوز تولوز تولوز

<p>Sayfa 345 Müsellem Murad veled-i Mehmed Maruf veled-i Karagöz Teberrük veled-i Ahmed An karye-i Fakireoğlu Çiftlik Zemin-i Turhan Zemin-i Dellah Bayezid nısf Yamak İsmail atik-i Ömer der karye-i Güvençli Rahman veled-i Ahmed der karye-i Emir Yakublu Nebi veled-i İlyas der karye-i Delü Ahmed Mustafa veled-i Abdullah der karye-i Kandamış Aydın veled-i Abdullah der karye-i Fakireoğlu</p> <p>Hamzaveled-i Abdullah der karye-i Ortacaköy Hızır veled-i Turali der karye-i mezbur Süleyman veled-i Ahmed der karye-i Sekitli Nebi veled-i İlyas der karye-i Delü Ahmed Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1400 An el hınta ve gayruhu 920 Öşr-i kovan 30 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 344 Müsellem Yusuf veled- i Süle Nasuh veled-i Süle Cafer veled-i Hamza An karye-i Yalnızca İsmaili Çiftlik Zemin-i İsmail Zemin-i Hamza beğlik yerden bir pare Yamak Yahşi veled-i Dogan der karye-i mezbur Seydi Ali veled-i Davud der karye-i mezbur Hasan veled-i Yusuf der karye-i mezbur İlyas veled-i Yusuf der karye-i mezbur Mahmud veled-i Nasuh der karye-i</p> <p>Teberrük veled-i Ali der karye-i mezbur Nurban veled-i Nasuh der karye-i mezbur Habil veled-i Yusuf der karye-i mezbur Hızır Şah veled-i Hamza der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1450 An el hınta ve gayruhu 950 Öşr-i kovan 50 Resm-i yamagan 450</p>
--	--

354

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including the word "Müsellem" and other administrative terms.

Handwritten line of text.

Handwritten line of text.

Handwritten line of text.

Large handwritten text block with multiple lines of script.

Handwritten line of text.

Handwritten text with numbers: ۹۴۴, ۲۰, ۲۴, ۲۰, ۵۰۰.

346

Handwritten text in Ottoman Turkish script.

Handwritten line of text.

Handwritten line of text.

Handwritten line of text.

Large handwritten text block with multiple lines of script.

Handwritten line of text.

Handwritten text with numbers: ۶۰۰, ۱۷۵, ۲۴, ۲۰, ۴۰.

Handwritten text with numbers: ۲۰, ۴۰۰.

<p>Sayfa 347 Müsellem Hızır veled-i Mürüvvet Hasan veled-i Mehmed be ca-yı pedereş ki pir fani ve mahlul şod İbrahim veled-i Ali Cihanşah veled-i Murad be ca-yı Ömer ki müteveffa şod An karye-i Sultan Şahlu Çiftlik Zemin-i Kavak Zemin-i İnebeği Zemin-i Ali Yamak Hızır veled-i Hasan der karye-i Panados Ahmed veled-i Abdullah der karye-i Receb Ali veled-i Davud der karye-i Karahisarlu İsa veled-i Davud der karye-i Yayabaşı İnebeği veled-i Mürüvvet der karye-i Sultan Şah Musa veled-i Bayezid der karye-i mezbur Siddik veled-i Hamza der karye-i mezbur Süleyman hizmetkar-ı Ramazan der karye-i Dereköy Mahmud veled-i Sefe Şah der karye-i Karahisarlu Ömer veled-i Kula der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1520 An el hınta ve gayruhu 946 Öşr-i kovan 20 Öşr-i bağ 24 Öşr-i cevz 30 Resm-i yamagan 500</p>	<p>Sayfa 346 Müsellem Eğlence veled-i Hızır Nebi veled-i Hacı İbrahim Emir birader-i Umur Murad veled-i Ali An karye-i Osmanlı ma'a çiftlik-i Emir İsalu Çiftlik Zemin-i Bahadır Zemin-i Hamza Zemin-i Bekirce Zemin-i Bayezid Zemin-i Kulfal Süleyman yerinden nıf Yamak İvaz veled-i Mustafa der karye-i Osmanlu Emir Ali vedel-i Emir der karye-i mezbur Turhoca veled-i Osman der karye-i mezbur Ahmed atik-i Ali der karye-i Kapaklı Turali veled-i Salih der karye-i Ahmedce Bali veled-i Yusuf der karye-i Atmaca Halil Ali veled-i Bali der karye-i mezbur Kanad Atik-i Eğlence der karye-i Güğecik Yahşi veled-i İmren der nefsi-i İnecek Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1575 Hınta 3 müd 600 Şair 1 müd 15 kile 175 Alef 3 müd 240 Öşr-i bağ 30 Çayır 60 Öşr-i cevz 20 Resm-i yamagan 450</p>
--	--

359

$\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$
 100 100 100 100

...

$\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$
 100 100 100 100

...
 $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$
 100 100 100 100

...

$\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$
 100 100 100 100

...

358

$\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$
 100 100 100 100

...

$\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$
 100 100 100 100

...
 $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$
 100 100 100 100

...

$\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$ $\frac{100}{100}$
 100 100 100 100

...

<p>Sayfa 349 Müsellem Şirmerd veled-i Ahmed İnebeği veled-i Karaca Veled veled-i Abdulhan Mustafa veled-i Mürüvet An karye-i Karahisarlu ma'a çiftlik ez karye-i Demirli Ali Çiftlik Zemin-i Kulfal Zemin-i İlyas Zemin-i Şah nısf Zemin-i Hamza Zemin-i İnebeği beğlik yerden bir pare Yamak Ali veled-i Şirmerd der karye-i Karahisarlu Musa veled-i Mürüvet der karye-i Demirli Ali veled-i Nebi der karye-i Afşar Mehmed veled-i Rahman der karye-i Dereköy İlyas veled-i Abdullah der karye-i Karahisarlu Hasan veled-i Abdullah der karye-i Sekbanlu Aydın veled-i Hamza der karye-i Kanlucalu Ahad veled-i Abdulhan der karye-i Demirli Hamza veled-i Şirmerd der karye-i Karahisarlu Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1740 Hınta 4 müd 800 Şair 1 müd 100 Alef 4 müd 320 Öşr-i bağ 30 Öşr-i kovan 20 Öşr-i meyve 20 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 348 Müsellem İnehoca veled-i Eğlence be ca-yı pedereş ki müteveffa şod Musa veled-i Yahya ba berat Mehmed veled-i Üveys be ca-yı pedereş ki müteveffa şod An karye-i Kalaycı Çiftlik Zemin-i Pazarlu Zemin-i Paşa Yiğit Zemin-i hassa ki fih buden Yamak İvaz veled-i Kasım der karye-i Oruçbeğli Sefer veled-i Habil der karye-i Kalaycı Düğenci veled-i Turhoca der karye-i Afşar Turaşah veled-i Murad der karye-i Kapaklu Receb veled-i İlyas der karye-i Caş Celebverdi veled-i Fadıl der karye-i Dereköy Turhoca veled-i Hamza der karye-i Kapaklu Ramazan veled-i Kasım der karye-i Oruçbeğli İnehoca veled-i Hamza der karye-i Kapaklu Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1840 Hınta 3 müd 600 Şair 2 müd 200 Alef 4 müd 5 kile 340 Kablucu 10 kile 40 Duhne 10 kile 40 Çayır 40 Öşr-i Bostan 50 Asiyab bab 2 resm 80 Resm-i yamagan 450</p>
--	---

<p>Sayfa 351 Müsellem Durmuş atik-i Veli Fakih Bayezid veled-i Mehmed Yusuf veled-i Süleyman An karye-i Kanlıcı Çiftlik Zemin-i Hoca Zemin-i Gündüz Bali Yamak İbrahim veled-i Mehmed der karye-i Behramlı Tavlı veled-i Mehmed der karye-i Kanlıca Ali veled-i Mehmed der karye-i mezbur İnehoca veled-i Yusuf der karye-i mezbur Kurt veled-i Yusuf der karye-i mezbur Ahmed veled-i Yusuf der karye-i mezbur Buğdaylı veled-i Salih der karye-i Ahmedce Dede veled-i Ahmed der karye-i Dereköy Hacı veled-i Yusuf der karye-i Kanlıca Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1650 An el hınta ve gayruhu 1200 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 350 Müsellem Seydi Ali veled-i İbrahim Seydinar veled-i Hamza Şah Veli veled-i Evhad An karye-i Musluk Şeyh Çiftlik Zemin-i Turbey Karye-i Karapınar tabi-i Tekfurdağı takrib-i karye-i Hamzaca Tohumha üç müdlük ber vech-i defter-i atik Yamak Ahmed veled-i Emir der karye-i Evciler Yusuf veled-i Şirmerd der karye-i Atmaca Halil Turhan veled-i Nasuh der karye-i Semedlü Salman veled-i Seydi Ali der karye-i Hamzaca İskender atik-i Mahmud Bey der karye-i Receb İnehoca veled-i Lütüfi der karye-i Evciler Mustafa veled-i Abdullah der karye-i Uğurlu Sevindik veled-i Anadolu Dede der karye-i Semedlü Nebi veled-i Küçük Ali der karye-i Hamzaca Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1180 An el hınta ve gayruhu 630 Çayır 50 Öşr-i cevz 30 Öşr-i bağ 20 Resm-i yamagan 450</p>
---	--

353

Handwritten musical notation on a staff, including notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff, including notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

352

Handwritten musical notation on a staff, including notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff, including notes and clefs.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff.

<p>Sayfa 353 Müsellem Durmuş veled-i Evrenos Avdul veled-i Mehmed Şahkulu Muhib An karye-i Karasel Çiftlik Yamak Muhib veled-i Süle der karye-i Karasel el-mezbur Nebi veled-i Kara Hızır der karye-i mezbur Şahin Veled-i Ahmed der karye-i mezbur Hızır veled-i Abdullah der karye-i İnepazar Memi veled-i Kara Fakih der karye-i mezbur Osman veled-i Süle der karye-i mezbur Murad veled-i İskender der karye-i mezbur İnegazi veled-i İsmail der karye-i Umudca Tur Memi veled-i İbrahim der karye-i Köstemez Hasan veled-i Barak der karye-i Kanlıcı Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1122 Hinta 2 müd 400 Şair 10 kile 50 Alef 2 müd 160 Öşr-i bağ 12 Resm-i yamagan 500</p>	<p>Sayfa 352 Müsellem Kara veled-i Hacı İbrahim Hacı veled-i Üveys Piri veled-i Yusuf An karye-i Osmanlu Çiftlik Zemin-i Kara Murad Kara Ahmed Zemin-i Umur Beğ Zemin-i Ahmed kılaguz yerinden nısf Yamak Hasan veled-i Becayış der karye-i Karacamuradlı Receb veled-i Yusuf der karye-i Osmanlu İbrahim veled-i Pazarlı der karye-i Selçuk Şahkulu veled-i Hızır der karye-i Osmanlu Habil veled-i Hasan der karye-i Karacamuradlı Hasan veled-i Abdullah der karye-i Evciler Seydi atik-i Çoban Avdul der karye-i mezbur Mehmed Anadolu der karye-i Köstemez Pervane veled-i Abdullah der karye-i Delü Ahmed Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1620 An el hinta ve gayruhu 1040 Öşr-i cevz ve eşcar 30 Öşr-i bağ 20 Çayır 50 Öşr-i kovan 30 Resm-i yamagan 450</p>
---	--

355

الاول والثاني والثالث والرابع والخامس والسادس والسابع والثامن والتاسع والعاشر والحادي عشر والثاني عشر والثالث عشر والرابع عشر والخامس عشر والسادس عشر والسابع عشر والثامن عشر والتاسع عشر والعشرون

الاول والثاني والثالث والرابع والخامس والسادس والسابع والثامن والتاسع والعاشر والحادي عشر والثاني عشر والثالث عشر والرابع عشر والخامس عشر والسادس عشر والسابع عشر والثامن عشر والتاسع عشر والعشرون

الاول والثاني والثالث والرابع والخامس والسادس والسابع والثامن والتاسع والعاشر والحادي عشر والثاني عشر والثالث عشر والرابع عشر والخامس عشر والسادس عشر والسابع عشر والثامن عشر والتاسع عشر والعشرون

355

الاول والثاني والثالث والرابع والخامس والسادس والسابع والثامن والتاسع والعاشر والحادي عشر والثاني عشر والثالث عشر والرابع عشر والخامس عشر والسادس عشر والسابع عشر والثامن عشر والتاسع عشر والعشرون

الاول والثاني والثالث والرابع والخامس والسادس والسابع والثامن والتاسع والعاشر والحادي عشر والثاني عشر والثالث عشر والرابع عشر والخامس عشر والسادس عشر والسابع عشر والثامن عشر والتاسع عشر والعشرون

الاول والثاني والثالث والرابع والخامس والسادس والسابع والثامن والتاسع والعاشر والحادي عشر والثاني عشر والثالث عشر والرابع عشر والخامس عشر والسادس عشر والسابع عشر والثامن عشر والتاسع عشر والعشرون

<p>Sayfa 355 Müsellem Ahmed veled-i Kemal İsa veled-i Timurtaş Bali veled-i Rahim An karye-i Dedecikli Çiftlik Zemin-i Halil Zemin-i Kulfal Zemin-i Mahmud Yamak Muharrem veled-i Nebi der karye-i Sarraflu Cafer veled-i Süleyman der karye-i mezbur Kara Bali veled-i Habil der karye-i mezbur Mahmud veled-i Mustafa der karye-i Evciler Turmuş veled-i Bayezid der karye-i mezbur</p> <p>Receb veled-i Süleyman der karye-i mezbur Ramazan veled-i İlyas der karye-i mezbur Ahmed veled-i Emir der karye-i mezbur Rüstem veled-i Habil der karye-i Müsellem Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1440 Hinta 3 müd 2 kile 630 Şair 2 müd 200 Alef 1 müd 15 kile 140 Duhne 5 kile 20 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 354 Müsellem Mehmed veled-i Habilbe ca-yı Turan ki müteveffa şod Yahşi veled-i Karagöz İlyas atik-i Salih An karye-i Yağcı tabi-i mezbur Çiftlik Zemin-i Doğan Zemin-i Ömer Zemin-i İbrahim Yamak Mustafa veled-i Habil der karye-i Doğancı Mezid veled-i Bali der karye-i Yağcı İsa Bali veled-i Ahmed der karye-i Doğancı Pazarlu veled-i Elvan der karye-i mezbur Kasım veled-i Abdullah der nefsi-i Rodosçuk</p> <p>Celebverdi veled-i Hamid der karye-i Doğancı Memi veled-i İshak der karye-i Bıyık Ali İsa Bali veled-i Mustafa der karye-i mezbur İskender atik-i Yusuf der karye-i mezbur Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1395 An el huntta ve gayruhu 895 Çayır 30 Öşr-i bostan 20 Resm-i yamagan 450</p>
--	--

<p>Sayfa 357 Müsellem Kaya Bey veled-i Ömer Hüseyin veled-i Asil Şah Veli veled-i Umur An karye-i Afşarlı Çiftlik Zemin-i Musa Zemin-i Hali Yamak Seydi Ali veled-i Umur der karye-i Afşarlı Bali veled-i Umur der karye-i mezbur Türhoca veled-i Umur der karye-i mezbur Mustafa veled-i Bayezid der karye-i mezbur Oruçhan veled-i Hızır der karye-i mezbur</p> <p>Hasan veled-i Dede der karye-i Afşar Ahmed Anadolu der karye-i Rodosçuk Şahkulu veled-i Ali der karye-i Afşarlı Muharrem veled-i Musa der neds-i Rodosçuk Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1575 Hinta 3 müd 600 Şair 2 müd 200 Alef 2 müd 160 Asiyab 1 resm 15 Öşr-i cevz 50 Öşr-i emrud 20 Sazlık 50 Öşr-i bağ 30 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 356 Müsellem Hüdaverdi veled-i Seferşah Seferşah veled-i Yusufbe ca-yı Yusuf ki diğer müteveffa şod Mahmud veled-i Yusuf An karye-i Kaşıklı Ahmed nam-ı diğer Sarraflu Çiftlik Zemin-i Hasan Zemin-i Hamza Zemin-i Tura Hatun Yamak İnehan veled-i Şirmerd der karye-i Kaşıkçı Ali veled-i Memi der karye-i Nusretlü Receb veled-i Saruca der karye-i mezbur Şaban veled-i Turmuş der karye-i İvazfakih Mustafa damad-ı Devlethan der karye-i Fahreddinlü</p> <p>Samed veled-i Bali der karye-i Kaşıkçı Karaca veled-i Abdullah der karye-i mezbur Mustafa veled-i Mehmed der karye-i Karacamuradlı Osman veled-i Musa der karye-i Yağcı Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1900 An el hinta ve gayruhu 1320 Öşr-i bağ 20 Öşr-i kovan 50 Öşr-i ketan 30 Asiyab 1 resm 30 Resm-i yamagan 450</p>
---	---

359

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

358

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including a header line and several lines of entries.

<p>Sayfa 359 Müsellem Muharrem veled-i Yusuf be ca-yı pedereş ki pir fani ve ma'lul şod Seyfeddin veled-i Mehmed Receb veled-i Rahim An karye-i Behramlu Çiftlik Zemin-i Ali Zemin-i Hamza Zemin-i Umur nısf Yamak İnehoca veled-i Saruca der nefsi-i Rodosçuk Ahmed veled-i Mahmud der nefsi-i Malkara Nasuh veled-i Orhan der nefsi-i mezbur Ali veled-i Nasuh der nefsi-i mezbur Abdulhan veled-i Abdi der karye-i Köstemezli Yusuf veled-i Turahan der nefsi-i Malkara Ali Bali veled-i Rüstem der karye-i Behramlu Turahan veled-i Yusuf der nefsi-i Malkara Nebi veled-i Rüstem der karye-i Behramlu Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1380 Hinta 3 müd 600 Şair 1 müd 10 kile 150 Alef 1 müd 10 kile 120 Öşr-i bağ 20 Çayır 30 Öşr-i kovan 10 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 358 Müsellem Turgud veled-i Mustafa Mürüvet veled-i İnebeği Ramazan veled-i Osman An karye-i Avşarlı Çiftlik Zemin-i Ömer Zemin-i Yakub Zemin-i İbrahim nısf Yamak Teberrük veled-i İnebeği der karye-i Avşarlı Turali veled-i Ramazan der karye-i mezbur Hızır atik-i Mustafa der karye-i mezbur Hasan veled-i Abdullah der karye-i mezbur İvaz veled-i İnebeği der karye-i mezbur Ahmed veled-i Ali der karye-i mezbur Veli veled-i Ali der karye-i mezbur Ahmed atik-i İskender der karye-i Dereköy Kulfal veled-i Turgud der karye-i Avşarlı Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1522 Hinta 3 müd 2 kile 620 Şair 1 müd 3 kile 115 Alef 2 müd 10 kile 200 Kabluca 5 kile 20 Duhne 5 kile 20 Seğrek 1 kile 12 Öşr-i kovan 60 Öşr-i bağ 12 Öşr-i Bostan 13 Resm-i yamagan 450</p>
---	---

<p>Sayfa 361 Müsellem Karaman veled-i Abdurrahman Hüseyin veled-i Hasan Nasuh veled-i Yahşi An karye-i Karasel Çiftlik Zemin-i Bayram Bey Zemin-i İlyas Yamak Turbali veled-i Karaman der karye-i Karasalı Turmuş veled-i Süleyman der karye-i mezbur Süleyman veled-i Abdurrahman der karye-i mezbur Memi veled-i Karaman der karye-i mezbur Bayezid veled-i Nebi der karye-i Dedecikli Zekeriye veled-i Ahmed der karye-i Demürlü Tursun veled-i Bayezid der karye-i Dedecikli Divane veled-i Süleyman der karye-i Karasalı Mustafa veled-i İsmail der karye-i Evciler Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1416 An el hınta ve gayruhu 946 Öşr-i kovan 10 Öşr-i meyve10 Resm-i yamagan 450</p>	<p>Sayfa 360 Müsellem Habil veled-ibe ca-yı pedereş ki müteveffa şod Yusuf veled-i Balaban Şahkulu veled-i Balaban be ca-yı İmren ki müteveffa şod An karye-i Hasan veled-i Asılbey Çiftlik Zemin-i Asılbey Zemin-i Timurtaş Yamak Yusuf Hayyat sahib-i abd-ı Anadolu der İnepazar Şaban veled-i Acem der İnepazar Turbali veled-i Balaban der İnepazar Cafer veled-i Anadolu der İnepazar Hızır veled-i Abdullah der İnepazar Kasım veled-i Abdullah der İnepazar Hasan veled-i Abdullah der İnepara Ramazan Anadolu der İnepazar Yahşi Anadolu der İnepazar Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1495 An el hınta ve gayruhu 1025 Öşr-i kovan 10 Öşr-i meyve 10 Resm-i yamagan 450</p>
---	--

363

Handwritten musical notation on a staff with lyrics in Ottoman Turkish script.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff with lyrics in Ottoman Turkish script.

Handwritten musical notation on a staff with lyrics in Ottoman Turkish script.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff with lyrics in Ottoman Turkish script.

Handwritten musical notation on a staff.

362

Handwritten musical notation on a staff with lyrics in Ottoman Turkish script.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff with lyrics in Ottoman Turkish script.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff with lyrics in Ottoman Turkish script.

Handwritten musical notation on a staff.

Handwritten musical notation on a staff with lyrics in Ottoman Turkish script.

<p>Sayfa 363 Müsellem Dede Bali veled-i Yunusbe ca-yı pedereş ki pir şod İsa Bali veled-i Süle be-ca-yı pedereş ki pir şod Mehmed veled-i Mustafa İsmail veled-i Abdullah An karye-i Kayı Çiftlik Zemin-i Kara Süle Zemin-i Hızır Zemin-i Yusuf Zemin-i İsa Zemin-i Mustafa Cullah Yamak İskender veled-i Abdullah der karye -i Kayı Tayfur veled-i Ali der karye-i mezbur Nasuh veled-i Bali der karye-i mezbur Yusuf veled-i Ali der karye-i mezbur Şaban veled-i Bali der karye-i mezbûr Yunus veled-i Şirmerd der karye-i mezbur Musa veled-i Yusuf der karye-i Sultan Şah Süle veled-i Nasuh der karye-i Kayı Habil veled-i Abdullah der karye-i Naib Piri veled-i Pazarlu der karye-i Kara Hisarlu Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1340 Hınta 400 Şair 1 müd 100 Alef 2 müd 160 Mercimek 2 kile 30 Çayır maa sazlık 150 Resm-i yamagan 500</p>	<p>Sayfa 362 Müsellem Şaban veled-i Hasan Yusuf veled-i Osman Hızır veled-i İskender Bekir veled-i Mustafa An karye-i Uğurlu An karye-i Değirmenci Ahmed zamime ber muceb-i defter-i köhne Çiftlik Zemin-i Urbey Zemin-i İvaz msf Zemin-i Hamza msf Zemin-i Koca Zemin-i İsmail Zemin-i Yayalar tabi-i karye-i Değirmenci Ahmed el-mezbur Zemin-i Yusuf tabi-i karye-i mezbur Yamak İnehoca veled-i Mustafa der karye-i Atmaca Halil Şaban veled-i Davud der karye-i İsmilli Hamza Hayyat Anadolu der karye-i Uğurlu Pir Akça veled-i Yakub der karye-i Ahmedce Ali veled-i Hızır der karye-i Nusret Fakih Hacı veled-i Şahin der karye-i Kınıklı Cafer veled-i Hızır der karye-i Ahmedce İlyas veled-i Hızır der karye-i mezbur Tatar Mehmed atik-i Turmuş der karye-i Köpeklü Hasıl ma'a Resm-i yamagan 2225 An el hınta ve gayruhu 1665 Öşr-i bağ 40 Öşr-i kovan 20 Öşr-i cevz 30 Öşr-i ketan 20 Resm-i yamagan 450</p>
--	--

365

365

Handwritten text in Ottoman script, possibly a list of names or titles, with some words underlined.

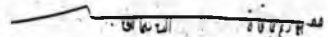

Handwritten text in Ottoman script, possibly a list of names or titles, with some words underlined.

Handwritten text in Ottoman script, possibly a list of names or titles, with some words underlined.

Handwritten text in Ottoman script, possibly a list of names or titles, with some words underlined.

Handwritten text in Ottoman script, possibly a list of names or titles, with some words underlined.

Handwritten numbers in Ottoman script, possibly a sum or total, with a horizontal line above them.

<p>Sayfa 365</p>	<p>Sayfa 364 Müsellem Receb veled-i Şaban Eğlence veled-i İri Turak veled-i Davud An karye-i Osmanlı Çiftlik Zemin-i Yusuf Zemin-i İsmail Zemin-i Sekid Yamak Hamza atik-i Hızır der karye-i Bıyık Ali Mehmed veled-i Abdullah der karye-i Osmanlı Yunus Anadolu der karye-i mezbur Mehmed veled-i Mustafa der karye-i mezbur Ramazan veled-i Ali der karye-i Hayma Ferhad veled-i Abdullah der karye-i Osmanlı Cafer veled-i Ali der karye-i mezbur Yusuf veled-i Abdullah der karye-i mezbur Süleyman veled-i Abdullah der karye-i Nüsretlü Hasıl ma'a Resm-i yamagan 1640 Hinta 4 müd 800 Şair 1 müd 10 kile 150 Alef 2 müd 160 Mercimek 2 kile 30 Öşr-i cevz 50 Resm-i yamagan 450</p>
-------------------------	---

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

- 1- Yayınlanması istenen makalenin Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Yönetim Kurulu tarafından belirlenen yazım kuralları çerçevesinde yazılmış olması şarttır. Eserdeki imlâ ve bilgi hatalarını düzeltmek yazarın sorumluluğundadır.
2. Yayınlanması için gönderilen makaleler Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu tarafından incelenmek üzere hakemlere gönderilir.
3. Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu hakemlerden gelen raporları inceleyerek makalenin yayınlanıp yayınlanmayacağına karar verir. Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu hakem raporlarından bağımsız olarak makaleyi yayınlamama hakkını saklı tutar.
4. Hakemler tarafından düzeltme istenen makaleler yazarlarına geri gönderilir. İstenen sürede geri dönmeyen yazarların Editör Kuruluna ulaştırılmayan çalışmaları yayından düşürülür.
5. Editör Kurulunda onaylanan çerçeve dâhilinde düzeltilmesi yapılan makaleler Yönetim Kurulu'na sevk edilir.
6. Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Yönetim Kurulunca yayınlanması onaylanan makaleler yayınlanmak üzere sıraya alınır.
7. Yazar, Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu tarafından kendisine tebliğ edilen (makale düzeltme süresi, yazım kuralları vs.) hususlarını zamanında yerine getirmek zorundadır. Aksi takdirde makale basım süreci durdurulur ve o tarihe kadar tahakkuk eden (dizgi ve mizanpaj giderleri. vs.) harcamalar yazardan tahsil edilir.

YAZIM KURALLARI

Yayın dili: Derginin yazım dili **Türkçedir**. Bununla birlikte **Almanca, Fransızca, İngilizce ve Rusça** yazılar da yayımlanabilir.

Yazım kuralları: Dergimize gönderilecek yazıların aşağıdaki biçimsel özellikleri taşıması yayım birliği açısından zorunludur.

Türkçe Başlık: İçerikle uyumlu, **10-12** sözcüğü geçmeyecek biçimde büyük koyu harflerle, yazılmalı ve sayfa ortasında yer almalıdır.

İngilizce Başlık: İçerikle uyumlu, **10-12** sözcüğü geçmeyecek biçimde büyük koyu harflerle Türkçe Öz'ün altında, **11** punto, önce ve sonra 3 nk boşluk bırakılacak şekilde sağ ve sol 1 cm içeride yazılmalıdır.

Yazar adı ve adresi: Yazar(lar)ın adı (**küçük**) ve soyadı (**büyük**), başlığın altında **ortalanmış** olarak **11** puntoyla yazılmalı; unvanı, çalıştığı kurum, haberleşme ve e-posta adresleri ise normal karakterde harflerle dipnot olarak belirtilmelidir.

Öz (Abstract) ve anahtar sözcükler (Key Words): Türkçe ya da yabancı dillerdeki makaleler **120-150** sözcük arasında öz içermelidir. **Türkçe** ve **İngilizce özet** ilk sayfada önce Türkçe özet ardından İngilizce özet gelecek şekilde sıralanmalıdır. **Öz (Abstract) 10 punto**, tek satır, sağdan ve soldan **1 cm** içeride yer almalıdır. **Öz** bölümü, yazar adının hemen altından **3 nk** boşluk bırakılarak başlamalıdır. **Özet** ve **Abstract**'ın altında **3-10** sözcük arasında büyük harfle başlayan anahtar sözcükler bulunmalıdır. **Özet başlığı 10 punto koyu** yazılmalı ve "**Öz: Metin**"-"**Abstract: Metin**" şeklinde olmalıdır.

Örnek:

1530-1611 YILLARI ARASI KESRİYE ŐEHİRİNDE NÜFUS VE EKONOMİ*

Onur KABAK **

Öz: Bugün Yunanistan'ın kuzeyinde bulunan Kesriye(Kastoria), XIV. yüzyılda Balkanlarda gerçekleşen hızlı Osmanlı fütühatının sonucunda, 1385 yılında fethedilerek Osmanlı idari yapılanması içerisine dahil olmuştur. Rumeli Eyaletinin sol kol kazaları içerisinde olan Kesriye ile ilgili olarak bu çalışmada daha ziyade 1530-1611 yılları arasında şehrin nüfus ve ekonomisi ele alınmaya çalışılacaktır. Bu doğrultuda ilk olarak tahrir defterlerinden faydalanılarak şehirdeki toplam nüfus, bu nüfusun yıllar içerisindeki değişimi, toplam nüfus içerisinde Müslüman ve Hıristiyan kesimin dağılımının ne olduğu gibi konular ele alınacaktır. İkinci olarak ise vergi kalemlerinden yola çıkarak şehir halkının ana ekonomik faaliyetinin tespitine çalışılacaktır. Son olarak şehirdeki mesleki iş kollarının ne olduğu ortaya konularak Osmanlı klasik döneminde Kesriye şehrinin bir görüntüsü ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kesriye, Nüfus, Ekonomi, Meslek, Tahrir.

* Bu çalışma Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan Kuzey Yunanistan'da Osmanlı Klasik Döneminde Üç Şehir (Yanya, Kesriye, Serfice) adlı yüksek lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi Tarih Bölümü, email: onurkabak@selcuk.edu.tr

**DEMOGRAPHIC AND ECONOMIC STRUCTURE OF
KESRIYE BETWEEN 1530 AND 1611**

Abstract: Kesriye (present day Kastoria in Northern Greece) was incorporated into the Ottoman administrative system after 1385 as part of the rapid Ottoman conquest in the Balkans during the XIV. century. This study will cover the population and economy of the city which was among the Via Egnatia districts of the Rumeli Province, focusing on the period between 1530 and 1611. In this respect, total population of the city, temporal change of the demographic structure, ratio of Muslims to non-Muslims and similar issues will be highlighted in line with Ottoman land surveys (tahrir defterleri). A second concern is to detect the main economic activities of the urban population by analysing different tax genres. Lastly, occupational branches of the city will be portrayed to present a general overview of Kesriye during Ottoman classical age.

Key words: Kesriye, Population, Economy, Occupation, Tahrir.

Ana metin: Yazı Microsoft Word yazılım programı ile boyutları 17 / 24 cm olan sayfa üzerinde Times New Roman 11 punto ile tek satır aralıklı ve üstten 2,5 cm, alttan 2,5 cm, soldan 2,5 cm, sağdan 2,5 cm kenar boşlukları ve 20 sayfayı geçmeyecek biçimde tek sütun halinde hazırlanarak teslim edilmelidir. Paragraflar 0 cm girinti ile başlamalıdır. **Anametın, özet bölümünün** hemen altından 3 nk boşluk bırakılarak başlamalıdır.

Bölüm başlıkları: Yazıda yer alan konu başlıkları Giriş, Sonuç ve Kaynakça hariç, numaralandırılarak koyu ve sol marjdan başlamak üzere yazılmalıdır.

Şekil ve Tablolar: Şekil adı, şeklin altında, tablo başlığı tablonun üzerinde yer almalıdır. Şekil ve tablo numaraları 1, 2, 3, ... gibi verilmelidir.

Alıntı ve Göndermeler: Chicago usulünde (klasik usulde) sayfa altı numaralandırılmış dipnot şeklinde yapılmalıdır. Özetleme biçiminde yapılan alıntı ve aktarmalarda sayfa numarası belirtilmez; sayfa numarası ya da numaraları, yalnızca doğrudan alıntılarda tam olarak verilir. 3 satırı geçen alıntılara, ana metne göre sadece soldan 1 cm girinti verilmelidir. Dipnotlarda ise kaynak ilk kez kullanıldığında isim soyisim, eser adı, varsa cilt ve sayı, varsa çeviren adı, yayınevi, basım yeri, basım tarihi ve söz konusu bilginin alındığı sayfa numarası şeklinde yapılmalıdır. Aynı eser bir çok defa kullanılacak ise yazar soyadı, a.g.e (adı geçen eser)-

a.g.m. (adı geçen makale), ilgili sayfa numarası Őeklinde dipnot dűŐűlmelidir. (Örn: Kayapınar, a.g.e., s. 356).

Ana Başlık Boyutu	11 pt, ortalanmış, kalın
Kağıt Boyutu	17 x 24 cm
Ana Metin Üst Kenar Boşluk	2,5 cm
Alt Kenar Boşluk	2,5 cm
Sol Kenar Boşluk	2,5 cm
Sağ Kenar Boşluk	2,5 cm
İlk satır girinti	0 cm
Yazı Tipi	Times New Roman
Yazı Tipi Stili	Normal
Normal Metin Boyutu	11 pt
Paragraf Aralığı	3 nk
Satır Aralığı	Tek
Dipnot Metni Boyutu	9 pt
Alıntı Metni Boyutu	10 pt
Alıntı Kenar Boşlukları	Soldan 1 cm
Öz Yazı Tipi	Times New Roman
Öz Yazı Tipi Stili	Normal
Öz Kenar Boşlukları	Sağdan- Soldan 1 cm
Öz Metin Boyutu	10 pt
Öz Başlığı	10 pt, İki Yana Yaslı, Kalın

Örnekler:

Kitap:

Halil İnalçık, Osmanlı İmparatorluğu-Klasik Çağ, 1300-1600, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, 11. bs., s. 115.

Sonraki atıflarda: İnalçık, a.g.e., s. 123.

Yazarın birden fazla eseri olması halinde, sonraki dipnotlarda: İnalçık, Klasik Çağ, s. 123.

Makale:

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Osmanlılarda İlk Vezirlere Dair Mütalea”, Belleten, c. III/ sy. 9 [veya III/9] (1939), s. 101.

-Kaynakça: Makalelerde kullanılan kaynak ve araştırmalar makale sonunda bu başlık altında gösterilmelidir. Kaynakça, bu başlık altında yeni bir sayfadan başlamalı ve **9 punto** yazılmalıdır. Sadece metin içinde atıfta bulunulan kaynaklar yer almalı ve yazarların soyadına göre alfabetik olarak düzenlenmelidir:

İNALCIK Halil, Osmanlı İmparatorluğu-Klasik Çağ, 1300-1600, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009.

UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, “Osmanlılarda İlk Vezirlere Dair Mütalea”, Belleten, c. III/ sy. 9 [veya III/9] (1939), ss. 99-106.

Çeviriyazı Metinlerde Uyulacak Esaslar

Çeviriyazı bir metnin Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi yayınları arasında yer almadan önce aşağıdaki hususlara riayet edilerek hazırlanmış olması veya bunlara göre düzeltilmiş olması gerekmektedir.

a) Tanzimat sonrası matbu metinlerde:

1. Bu tür metinlerde ilmî transkripsiyon değil transliterasyon veya başka bir deyişle “hafifletilmiş transkripsiyon” uygulanır.

Bundan sonra kullanılacak olan “transkripsiyon” kavramı Türkçede kullanılmayan harfler de dâhil bütün harfleri aynen bir başka alfabe ile yansıtmayı; transliterasyon ise daha çok kelimenin bütünlüğünü koruyarak herhangi bir sadeleştirme yapmadan aktarmayı anlatmaktadır.

2. Uzun bütün heceler â, û, î harfleriyle yazılmalıdır. Ör. hâkimiyet; rûberû; cerîde ... Kalın okunması gereken ve anlam karışıklığına da yol açabilecek kelimelerde bulunan uzun a sesi için, bu durumu önlemek üzere “â” şeklindeki imlâ tercih edilebilir. Ör. Gâzî; mukâyese; tekâbü , kânûn...

Bu durum, benzer yazılışa sahip Arapça ve Farsça kelimelerdeki okuma yanlışlarını da önleyecektir. Ör. “Yasa” anlamındaki “kânûn” ile “Ocak

ayı” anlamındaki “İkincikânûn” (Kânûnisânî) kelimelerinde olduğu gibi...

3. Kelimelerin orijinal sesleri korunmalı, transkripsiyondaki hafifletme işlemi imlâ ile sınırlı kalmalıdır. Ör. Aptülhak Hamit (-) → Abdülhak Hâmid (+)

4. Arapça terkiplerin yazımında İSAM DİA`nde ve MEB. İslâm Ansiklopedisi`nde benimsenen yazım kuralları uygulanmalıdır. Ör. Muhîtu`l-Maârif; Muînu`d-devle ...

5. Farsça terkiplerde terkip tiresi her seferinde yazılmalıdır. Ör. Devlet-i Aliyye; hüsn-i muâmele, müdür-i umûmî ... Farsça terkiplerdeki terkip - i`si “-ü” şeklinde yazılmamalıdır. Ör. müdür-ü umûmî (-); hüsn-ü muâmele (-); umûr-u mâliye (-) → umûr-ı mâliye (+) ...

“Ve” kelimesine karşılık gelen “ü”ler ise aynen korunur ve kendisinden önceki ve sonraki kelimeye bitiştirilmeden yazılır.

6. Osmanlıca matbu metinlerde Batı sahasına ait şahıs ve şehir adları genellikle okunduğu gibi yazılmaktadır. Tanzimat sonrasına ait bir metnin çeviri yazısında bu tür kelimeler orijinal dildeki imlâsına uygun yazılmalıdır.

Ör. “Mısır`da kalan Fransızların umûr-ı mâliye müdür-i umûmîsiPosiyelk`a gönderdiği mektup (...)” (-).

“Mısır`da kalan Fransızların umûr-ı mâliye müdür-i umûmîsiPoussielque`a gönderdiği mektup (...)” (+)

Türkçede yaygın olarak kullanılan yabancı yer ve şahıs adlarında ise Türkçe kullanımı esas alınır.

7. Masdar-ı ca`lîler -günümüz Türkçesinde sık kullanıldığı için tek y ile yazılanlar hariç- çift y ile yazılmalıdır. Ör. Osmâniyye; Cülûsiyye; şahsiyye ... Sık kullanılanlara ör. Bahriye; Mülkiye...

8. Nisbet -î`si ile biten kelimelerin sonuna Türkçe olarak ismin -e hâli geldiğinde masdar-ı ca`lîlerle karışmaması için “î” şeklinde yazılmalı fakat bu imlâ masdar-ı ca`lîlerde kullanılmamalıdır:

Ör. “Âmâl-i millîye uygun olarak ...” (Burada millî kelimesinin sonundaki -ye, ismin -i hâlini gösterir).

“Âmâl-i milliyeye uygun olarak ...” (“Âmâl-i Milliyeye” imlâsı yanlıştır).

9. Osmanlıca matbu eserlerde vurgulanmak istenen kelimeler ve özel adlar çoğunlukla parantez içine alınarak vurgulanır. Oysa bugün bunun

yerine çift tırnak içine alarak vurgulama tercih edilmektedir. Bu bakımdan;

a) Sadece vurgulanması gereken bir (veya birkaç) kelime varsa parantez yerine tırnak içinde yazılmalıdır.

Ör. “(...) nâm-ı âlîleri (Nizâm-ı Cedîd) tesmiye olundu.” (–)

“(…) nâm-ı âlîleri “Nizâm-ı Cedîd” tesmiye olundu.” (+)

b) Vurgulanmak istenen bir kitap adı ise sadece italik yazılması vurgu için yeterlidir.

Ör. “Tameşvarî (Hadîkatü’ş-Şu‘arâ) / “Hadîkatü’ş-Şu‘arâ” nâm eser-i bî-hemtâsında (...)” (–).

“TameşvarîHadîkatü’ş-Şu‘arânâm eser-i bî-hemtâsında (...)” (+).

c) Osmanlı alfabesinde büyük – küçük harf ayrımı olmadığı için şahıs, kurum veya yer adı cinsinden özel isimlerde ayrıca tırnak içine almak biçiminde özel bir vurguya gerek yoktur; baş harflerinin büyük yazılması yeterlidir.

Ör. “Şeyhülislâm`müstâdı (Münîr Efendi) de çağırılıp meydâna getirildi.” (–)

“Şeyhülislâm`müstâdıMünîr Efendi de çağırılıp meydâna getirildi.” (+)

Dolayısıyla bu gibi durumlarda Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış metinlerde kullanılan parantezler hiç kullanılmamalıdır. Elbette açıklama ve ek bilgi mahiyetindeki cümle veya kelime gruplarında parantez kullanılacaktır.

10. Ana metin içinde geçen Türkçe dışındaki dillerden iktibas edilmiş cümlelerin, metin içine tercümelere aktarılmalı, gerekiyorsa dipnotlarda orijinal yazılışları kaynak bilgisinden önce verilmelidir.

11. Günümüz Türkçesinde kullanılmayan Farsça kelimelerin imlâsında, günümüzde kullanılanlarda olduğu gibi Türkçe telâffuz esas alınmalıdır.

Ör. nohoft (–) → nühüft (+); dovvom (–) → düvvüm (+) ...

12. Osmanlı Türkçesiyle basılı bir metinde geçen her tür Arapça kelimenin yazımında da yaygın Türkçe telâffuz esas alınmalıdır. Ör. Rasûl (–) → Resûl; a‘yân → âyân ...

13. Arapça kelimelere mahsus bir ses olan ayn harfi, anlam karışıklığına veya okuma hatasına sebep olmadıkça imlâyâ yansıtılmamalıdır.

14. Tanzimat sonrası matbu metinlerde transkripsiyon değil transliterasyon esas alınacağı için isimleşmiş veya çok kullanıldığı için

âdeta birleşmiş Arapça, Farsça terkiplerde kullanılacak apostrof ve tire işaretleri kaldırılmalıdır.

Ör. Abdü'l-Hamîd (-) → Abdülhamîd (+)

Kânûn-i sâni (-) → Kânûnisâni (+); Teşrîn-i sâni (-) → Teşrînisâni (+); Rebû'l-evvel → Rebûlevvel

Cemâziye'l-âhir → Cemâziyelâhir; Zi'l-ka'de → Zilkâde

Şeyhü'l-İslâm (-) → Şeyhülislâm (+) vb.

15. Türkçe kelimelerin -özellikle fiil kökenli kelimelerin- sonlarında Osmanlı metinlerinde genellikle b harfi ve diğer bazı kelimelerde c ve d harfleri kullanılırsa da çeviriyazı çalışmalarında p, ç, t şeklindeki sertsessiz harfler kullanılmalıdır. Yine özellikle fiil kökenli kelimelerde Eski Türkçeye ait telaffuzun Anadolu sahasındaki bir devamı olarak Osmanlı imlâsına yansıyan “ü” sesleri “i”, “ı” sesleri ses uyumuna göre düzeltilmeli; kapalı e harfi de denen ve genellikle “i” harfiyle yazılan ses ise “e” harfiyle yazılmalıdır.

Ör. idüb (-) → edip (+); konub (-) → konup (+); bitüb (-) → bitip (+); içün (-) → için (+); ağac

(-) → ağaç (+); yiğid → (-) yiğit (+); geçid (-) → geçit (+) ...

b) Tanzimat sonrası yazma Arşiv belgelerinde:

Bu tür metinlerde ilmî transkripsiyon usûlü uygulanır.

c) Tanzimat öncesi matbû veya yazma metinlerde:

Bu tür eserlerin çeviriyazıları hazırlanırken İSAM DİA ve MEB İslâm Ansiklopedisi'nde uygulanan ilmî transkripsiyon usûlü kullanılmış olmalıdır. Bu iki Ansiklopedi arasında herhangi bir uyumsuzluk olursa DİA esas alınır. Kuruma Tanzimat öncesi bir metnin yayını teklif edilirken transkripsiyon alfabesine mahsus harfler bir liste hâlinde eserin başında gösterilmeli; metin boyunca da özellikle Türkçede bulunmayan harflerin yazımında bu alfabe esas alınmalıdır.

d) Rusça, Bulgarca, Yunanca vb. alfabeti farklı dillerde transliterasyon kullanılmalı, kelimelerin aktarımı Türkçe telaffuza göre olmalıdır.²⁰²

²⁰²Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi yayın İlkeleri, Belleten Dergisi ve Humanitas Dergisi yayın ilkeleri çerçevesinde hazırlanmıştır.

ABAD / JABS

JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAR / PERIODICAL PUBLISHED EVERY SIX MONTHS

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

TEKİRDAĞ 2019